

Autors anònims contemporanis

LLEGENDES DE SANT FRANCESC D'ASSÍS

Moulyscyat
Gudiol

3

les FONTS
FRANCISCANES

Autors anònims contemporanis

**LLEGENDES
DE SANT FRANCESC D'ASSÍS**

Versió i notes de
Francesc Gamissans, o.f.m.

La Formiga d'Or
Barcelona
1996

© Francesc Gamissans

Dibuix de la coberta: Montserrat Gudiol

Disseny del llibre: Pasqual Girona

Editorial: La Formiga d'Or. Barcelona

Primera edició: gener de 1996

ISBN: 84-85028-49-X

Dipòsit legal: B-38.513-1995

Imprès a Catalunya - Printed in Catalonia

Gràfiques Rafael. Campeny, 25. Barcelona

Llegendes de sant Francesc d'Assís

Autors anònims

1. Llegenda dels Tres Companys
2. Llegenda de Perusa
3. Espill de Perfecció
4. Anònim de Perusa

Les llegendes i els seus autors anònims

Amb aquest volum tercer de *Les fonts franciscanes* presentem un conjunt de documents contemporanis que complementen les biografies anomenades «oficials» de sant Francesc d'Assís, escrites per fra Tomàs de Celano (volum I) i per sant Bonaventura (volum II). Són quatre tractats: *Llegenda dels Tres Companys*, *Llegenda de Perusa*, *Espill de Perfecció* i *Anònim de Perusa*.

Pel que fa als títols originals d'aquests documents, cal especificar el sentit antic del mot *llegenda*: «allò que cal llegir». No és exacte, doncs, pensar que es tracta de narracions fantàstiques i mancades de consistència històrica.

1. Algunes observacions de conjunt

Bona part dels textos que oferim foren redactats per alguns dels primers deixebles del sant o per altres framenors que el conegueren i tractaren o que es relacionaren amb alguns dels primers companys. D'altres pocs foren escrits posteriorment. La major part són d'autors anònims, si bé d'algun pot deduir-se'n més o menys el nom.

En la majoria d'aquests escrits es presenta moltes dades i esdeveniments dels quals ja tenim notícia per fra Tomàs de Celano o sant Bonaventura, però s'hi veu un afany noble de presentar una imatge més genuïna i real de sant Francesc: cada autor el mostra tal com el percep en la seva relació personal

o tal com n'ha estat assabentat per altres. D'aquí sovint la frase que usen: *Nosaltres que el vam conèixer i convisquérem amb ell...*

Aquests documents o llegendes són fruit i resposta al Capítol general de l'orde franciscà celebrat a Gènova el 1244, el qual va decretar que els frares escrivissin i enviessin al general, fra Crescenci de Jesi, tots els records i anècdotes que tenien del sant, perquè els anys passaven i els testimonis anaven desapareixent, i es volia disposar de més dades de les que es coneixien fins aleshores.

Més tard, el Capítol general de l'any 1266 ordenà la destrucció de totes les biografies de sant Francesc, a excepció de la de sant Bonaventura; però el 1276 i 1292 es tornà a demanar que els frares redactessin records i anècdotes. Com a conseqüència, van aflorar nous textos i reculls de fets, fragments de les obres que s'havien fet desaparèixer el 1266. Tot això complica molt la investigació del material i dels probables autors.

Per altra part, no podem acostar-nos a aquestes llegendes com si fossin biografies pròpiament, perquè no ho són ni pretenen ser-ho. Es tracta de remembrances de la vida del sant, amb fragments afegits provinents d'èpoques més tardanes. Per això alguns historiadors en diuen *compilacions*. I és evident que el seu valor és proporcional a la distància que separa els autors del temps en què va viure sant Francesc.

No entrarem aquí en la intricada controvèrsia, anomenada *la qüestió franciscana*, que estudia a fons aquests problemes i la interrelació entre aquests escrits i les biografies de Celano i Bonaventura, perquè ja se'n fa un estudi detallat en la Introducció general de l'obra.¹ Fem només una breu presentació de cada tractat: parlem de l'estil que s'hi utilitza i de la intenció amb què fou escrit.

1. FRANCESC I CLARA D'ASSÍS (*Les fonts franciscanes*, vol. I, pàg. 9-22).

2. *Llegenda dels Tres Companys*

Aquest tractat comença amb una carta adreçada al general de l'orde, fra Crescensi de Jesi, datada a Greccio l'11 d'agost de 1246 i signada pels framenors Lleó, Rufi i Àngel. En l'esmentada Introducció general hi ha una referència a aquesta carta i al fet que els tres deixebles del Pobriçó d'Assís puguin ser els autors o no de la llegenda que segueix la carta, i també a altres punts obscurs.

Els investigadors estan d'acord en el fet que la *Llegenda dels Tres Companys* ocupa un lloc de gran importància entre les fonts històriques de sant Francesc, tret dels dos darrers capítols. Junt amb la *Vida Primera* de Celano, cal considerar aquest text com la informació més fidedigna sobre la joventut i conversió de sant Francesc i sobre els primers anys de l'orde. Es veu clarament que l'autor coneixia molt de prop el sant i que va escoltar de la seva boca moltes de les exhortacions que ens han arribat a través d'aquest framenor.

Pel que fa a l'estil, contrasta amb la forma culta i teològica de fra Tomàs de Celano, en el qual hi ha un afany de sobrenaturalitzar gratuïtament els fets i donar-los un sentit prodigiós. Inversament, la *Llegenda dels Tres Companys* està redactada amb un llenguatge planer, primitiu i popular, sense recursos retòrics, propis de gent acadèmica.

3. *Llegenda de Perusa*

El títol d'aquest document prové del principal còdex trobat a la biblioteca comunal de la ciutat de Perusa, manuscrit 1046. Atès que sembla un xic pobre el significat de l'encapçalament, alguns titulen el tractat *Compilatio Assisiensis* (recull d'Assís).

La *Llegenda de Perusa* constitueix una de les fonts imprescindibles per a conèixer la vida de Francesc i els seus ideals com a fundador. Els estudiosos l'atribueixen a fra Lleó —íntim deixeble del sant— i a alguns col·laboradors, tots companys també del benaurat pare. El document té la garantia del testi-

moni immediat, però amb una redacció i una visió retrospectives, condicionades per l'evolució de l'orde. Aquests companys, que pertanyen a la fraternitat dels temps heroics, es mouen en un ambient espiritual i comunitari en què s'enyora «aquells temps passats».

En moltes de les seves pàgines es fa palesa l'actitud reaccionària dels qui s'hostatjaven en ermitoris, dominats pels valors de forma. Malgrat això, tant els fets referits com les expressions atribuïdes amb més o menys fidelitat a sant Francesc ens donen una visió històrica de gran vàlua si es llegeixen més enllà de l'emfasització ascètica i de la intenció polèmica.

Roman un aspecte biogràfic que només coneixem en tota la seva dramàtica realitat pels relats d'aquesta llegenda: el sofriment íntim del pare fundador davant l'actitud del sector dels prudents i enfront dels problemes que sorgeixen amb l'evolució inevitable de la fraternitat naixent. Malgrat tot, el conjunt presenta amb frescor l'ambient d'espontaneïtat i de joia que va caracteritzar els primers temps. Gràcies a la *Llegenda de Perusa* disposem d'episodis curulls de poesia, que no fan envejar les pàgines de *Les Floretes*. També es descriu les circumstàncies en què Francesc composà el *Càntic del germà Sol* i l'altre càntic adreçat a les Dames Pobres de Sant Damià. Força original és l'exposició del respecte de Francesc vers totes les creatures, amb una actitud de *gratitud i obediència* davant elles. Contrasta amb la interpretació de Celano i Bonaventura, els quals, des d'una concepció teològica, veuen en el fenomen més aviat un *domini* sobre les coses creades.

4. *Espill de Perfecció*

Després de les dues biografies de sant Bonaventura, cap altra font contemporània ha tingut tanta difusió manuscrita com l'*Espill de Perfecció* entre els diversos reformadors del corrent anomenat «observant» del segle XIV.

El compilador d'aquest document, ja que no podem parlar d'autor, es limita generalment a agrupar els relats tal com els

troba. Vol imitar el mètode adoptat per sant Bonaventura i aplega la matèria en dotze parts, sense preocupar-se gaire de seguir un ordre cronològic determinat.

En *l'Espill de Perfecció* hi ha una finalitat que es dedueix del títol. En efecte, ja Celano i Bonaventura presenten sant Francesc com un *mirall de perfecció* i model de tots els germans. El compilador, amb una intenció clara, vol obligar la fraternitat a revisar el seu capteniment, vol col·locar-la davant els fets i les màximes del pare fundador que més bé palesen la distància entre la vida real de la majoria i l'ideal evangèlic, tal com el van viure els framenors en els començaments i tal com el volgué Francesc. El compilador ho fa amb un llenguatge excessivament repetitiu.

El capítol més polèmic és el primer, que relata l'escena de Fontecolombo en què els ministres s'enfrontaren amb el sant per causa de la redacció definitiva de la Regla i es va deixar oir la veu de Crist, el qual aprovava el que en ella hi havia escrit. Es tracta d'un relat independent que va gaudir de molta estima en les reformes posteriors perquè es volia confirmar l'origen diví de la Regla i se n'exigia l'observança literal.

Des del punt de vista informatiu, el valor de *l'Espill de Perfecció* és escàs perquè ja coneixem els textos, manipulats pel compilador. Més aviat el valor és complementari. Amb tot, mereix figurar amb honor en la literatura del primer segle franciscà com un testimoni impressionant de les aspiracions més pures i genuïnes del sector fervorós de l'orde.

Els millors investigadors del primitiu franciscanisme opinen que *l'Espill de Perfecció*, tot i la seva intencionalitat tendenciosa, no presenta pas una història deformada: els fets hi són, amb tota la força explosiva si es vol, però tal com han estat transmesos pels companys del fundador. Aquests records directes, elaborats potser per la fantasia i l'enyorança dels temps heroics, també són història, la història de la tibantor mantinguda per una minoria de zelants.

Avui, la crítica més acreditada situa la composició d'aquest document vers l'any 1318. Això no treu, però, que alguns dels

seus fragments fossin còpia o estiguessin inspirats en escrits anteriors de fra Lleó, un dels primers deixebles del sant.

El gran franciscanòfil Paul Sabatier opina que el text d'aquesta llegenda presenta el retrat espiritual autèntic de sant Francesc i la visió immediata i fidel dels orígens de l'orde, en oposició a la imatge oficial i deformada —segons ell— de Celano i Bonaventura. Amb tot, investigadors posteriors defensen, potser amb més objectivitat, que la visió històrica completa del fet franciscà s'obté quan es fa una lectura en profunditat i es descobreix, d'una part, la perspectiva de la línia oficial —Celano-Bonaventura— i de l'altra, la línia espontània, quasi clandestina, de les enyorances dels senzills, la sistematització més completa i genuïna de la qual és *l'Espill de Perfecció*.

5. Anònim de Perusa

Sota aquest nom es designa l'opuscle conservat en un còdex del segle xv de la biblioteca conventual de Sant Francesco al Prato, a Perusa.

Conté dotze capítols; és una petita història de l'orde i també de la mort i la canonització de sant Francesc. Si en les altres llegendes la figura central és el Pobrissó d'Assís, en aquesta es fa una referència particular a la institució franciscana com a tal: la fundació, el tenor de vida, el creixement i l'acceptació per part de l'Església. La informació d'aquest tractat és paral·lela i es troba en els escrits anteriorment coneguts.

L'autor es presenta ell mateix com a deixeble dels primers companys de Francesc. Els actuals investigadors s'inclinen a identificar-lo amb fra Joan de Perusa, confessor del beat Gil, company molt estimat del benaurat pare. Pel que fa a la data de composició, tot sembla que es pot situar als voltants de l'any 1270.

L'estil arcaic, reiteratiu i persuasiu, l'absència d'al·lusions polèmiques, juntament amb una narració senzilla, donen a l'opuscle un to d'objectivitat i imparcialitat que el col·loquen entre el conjunt de les fonts històriques sobre les primeries de l'orde franciscà.

6. La nostra edició

No ha estat fàcil fer la nostra versió d'aquestes llegendes en català: són escrites en un llatí decadent per persones senzilles que no coneixien la síntesi conceptual, amb un lèxic reduït i arcaic, i transcriuen les exhortacions de Francesc i els fets —més viscuts que teoritzats— sense tenir cura de la forma. Tot això fa que la literatura no sigui d'un pensament profund ni de belles formes. Tampoc era aquesta la intenció dels autors.

Hem hagut d'arranjar la puntuació deficient; hem substituït mots repetitius per altres sinònims; hem enriquit la dicció reduint l'hipèrbaton amb una construcció gramatical més adient i lògica; a voltes hem introduït el verb present pel passat en alguns diàlegs per fer-los més vius, etc. Tot això ho hem dut a terme respectant escrupolosament el sentit original llatí dels autors.

Cal advertir també, com hem explicat abans, que les quatre llegendes d'aquest volum foren escrites en un context històric evolutiu de l'orde dels framenors, en el qual els ideals del fundador no eren entesos de la mateixa manera per tots. Per això hi ha un cert aire polèmic en referir els esdeveniments i en desxifrar el carisma i captament del benaurat pare: es repeteix i s'insisteix en els propis criteris; s'allarga més del compte les mateixes exhortacions i es palesa sempre una enyorança dels «temps heroics», que els autors volen que es restaurin i es visquin amb tota intensitat.

Cal fer una darrera observació important, a què ja hem alludit abans. El lector s'adonarà que molts episodis, i fins i tot alguns capítols enters, es repeteixen en diversos tractats d'aquest volum, i també que alguns de la *Llegenda de Perusa* es reproduïxen gairebé literalment en la *Vida Segona* de Celano (volum I d'aquesta col·lecció). Tot i així, no ens ha semblat avinent suprimir-los o mutilar-los, amb el pretext que són ja publicats en un altre lloc. Hem preferit presentar el text complet de cada tractat tal com ens ha arribat.

Per acabar direm, amb els millors estudiosos, que tant Bonaventura i Celano com els autors d'aquestes llegendes, tots

ens han fet arribar —amb lectures i formes literàries diferents— la veritable efígie del Pobrissó d'Assís i el seu missatge original i atractiu, calcat de l'Evangelí, que continuen captivant avui les comunitats cristianes i també un ampli sector de la societat.

Amb satisfacció, doncs, oferim als nostres lectors el tercer volum de *Les fonts franciscanes*, el cos literari del qual és traduït per primera vegada al català.

F. G.

Advertiments

Publiquem aquesta versió de *Les fonts franciscanes* en cinc volums. Aquest n'és el tercer.

- L'original llatí dels documents, sobre els quals s'ha fet la traducció, prové de les següents edicions:

—La *Llegenda dels Tres Companys* és de l'edició crítica *Legenda Trium Sociorum*, T. DESBONNETS, O.F.M., Grottaferrata (Roma), 1974.

—La *Llegenda de Perusa* és de *Compilatio Assisiensis*, mns. 1046 de Perusa, M. BIGARONI, O.F.M., Porziuncola (Assisi), 1975.

—L'*Espill de Perfecció* és de *Speculum Perfectionis seu S. Francisci Assisiensis Legenda Antiquissima*, P. SABATIER, París, 1898.

—L'*Anònim de Perusa* és de *L'Anonyme de Pérouse* (llatí-francès), P.B. BEGUIN, O.F.M., París, 1979.

- Tant per a la versió catalana dels textos originals llatins i les notes com per a la introducció *Les Llegendes i els seus autors anònims*, hem tingut a la vista: *Sant François d'Assise*, a cura de T. DESBONNETS i D. VORREUX, París, 1969; *Fonti Franciscane*, a cura d'E. CAROLI i AA.VV., Assisi, 1986; *San Francisco de Asís. Escritos. Biografías. Documentos de la época*, a cura de J. A. GUERRA i AA.VV., Madrid, 1980; *San Francisco de Asís*, a cura de D. DE AZEVEDO i AA.VV., Braga, 1982; *La orden francis-*

cana. Orígenes e ideales, a cura de K. ESSER (traducció de J. L. ALBIZU), Aránzazu (Guipúzcoa), 1976; *Compañeros primitivos de san Francisco*, a cura de D. ELCID, Madrid, 1993; *Últimos estudios sobre las fuentes biográficas de Francisco de Asís*, a cura de F. VAN DEN BORNE («Selecciones de Franciscanismo», v. 1, Valencia, 1972).

També s'ha consultat estudis monogràfics dels millors investigadors moderns.

- El català d'aquesta versió, com la dels anteriors volums, és d'un estil planer sense afany literari. Per a algun cas obscur en l'original llatí, ha calgut consultar especialistes.

- Com és obvi, les citacions de la Bíblia segueixen l'edició de la *Vulgata*, el text emprat a l'Edat Mitjana, però les abreviatures dels llibres bíblics són les normalitzades per l'Associació Bíblica de Catalunya.

Gratitud

Sincerament vull agrair a les persones que esmento tot seguit l'ajuda per a dur a terme l'edició d'aquest volum III de *Les fonts franciscanes*.

A Pasqual Chabrera i Calpe, llicenciat en Filologia catalana i especialista en història de l'Edat Mitjana, el primer esbós en català d'alguns tractats d'aquest volum. A Pere Farrando Canals, llicenciat en Filologia catalana i professor del Col·legi Universitari Abat Oliba de Barcelona, la correcció d'estil i la revisió general de l'obra. Al pare Eduard Casas i Soler, professor de català, un respàs acurat del segon tractat. També agraeixo al pare Joan Folguera i Trepà, doctor en Dret canònic i Postulador General de les Causes dels Sants de l'orde franciscà, les seves orientacions i consells encertats. Finalment, a la distingida pintora Montserrat Gudiol, el dibuix, a gratient per a aquest llibre, que n'il·lustra bellament la coberta.

Tots cinc col·laboradors i amics han fet una tasca molt significativa en aquest volum, el més extens de la col·lecció.

Llegenda dels Tres Companys

Són aquests uns escrits de tres companys del benaurat Francesc. Tracten de la seva vida i capteniment mentre fou seglar, de la seva admirable i perfecta conversió i del gloriós orde en els seus orígens i en el temps dels primers germans framenors.

Carta

1. Fra Lleó, fra Rufí i fra Àngel, companys en altre temps, encara que indignes, del beatíssim pare Francesc, ofereixen al reverend pare en Crist fra Crescenci —ministre general per la gràcia de Déu— la deguda i devota reverència en el Senyor.

Atès que per manament del recent Capítol general¹ celebrat i per voler vostre els frares estan obligats a presentar a la vostra paternitat els prodigis del benaurat Francesc que puguin saber o recollir, nosaltres que, encara que indignes, vàrem conviure amb ell una pila d'anys, hem cregut convenient comunicar-vos —tenint per nord la veritat— algunes de les seves gestes que vàrem veure o que coneguérem per mitjà d'altres germans virtuosos. Entre ells, esmentarem especialment fra Felip, visitador de les Dames Pobres; el germà Il·luminat d'Arce; fra Masseo de Marignano; també fra Joan, company de fra Gil, el qual conegué moltes coses pel mateix fra Gil, i fra Bernat, de santa memòria i primer company del benaurat pare.

No ens acontentarem amb narrar solament miracles, que no constitueixen la santedat, tot i que la demostren. Volem posar en relleu tot allò que excel·leix més de la seva vida i del

1. El Capítol de Gènova, en 1244.

seu ideal de perfecció, a glòria de Déu Totpoderós, del nostre seràfic pare, i per a edificació d'aquells que volen seguir les seves petjades.

No escrivim aquestes coses com si fos una biografia, perquè ja se n'han compost unes quantes sobre la vida del sant i els miracles que per ell obrà el Senyor. Més aviat, com si es tractés d'un jardí esponerós, nosaltres recollim algunes de les flors que ens semblen més belles. No seguim el fil cronològic, i deixem a posta moltes coses que ja estan escrites en les llegendes esmentades amb un estil verídic i més elegant.

Si la vostra discreció ho considera oportú, podeu incloure en aquelles llegendes aquest modest treball nostre. Estem plenament convençuts que, si els venerables biògrafs que varen escriure allò haguessin conegut això, no ho haurien passat per alt, sinó que, arrançant els nostres escrits amb un abillament més acurat, els haurien recollit i deixat, almenys en part, per a memòria de la posteritat.

Que la vostra paternitat es conservi en el Senyor Jesucrist, al qual s'encomanen amb humilitat i devoció els vostres fills.

En el convent de Greccio, l'onze d'agost de l'any 1246.

CAPÍTOL I

Naixement de sant Francesc. De la seva vanitat, gentilesa i prodigalitat, i de com era generós amb els pobres

2. Francesc va néixer a la ciutat d'Assís, a la vall d'Espoleto. La seva mare li deia Joan, però el seu pare, absent quan va néixer, en tornar de França li posà el nom de Francesc.

De jove, dotat d'una intel·ligència viva, exercia l'ofici del seu pare, el comerç, però d'una manera molt diferent: ell era més generós i alegre, lliurat a les diversions i al cant, i rondava dia i nit pels carrers de la ciutat amb un grup d'amics amb les mateixes fal·leres. Era malversador i tot el diner que tenia o guanyava l'esmerçava en festes, disbauxes i golafrieres.

Moltes vegades els seus pares el renyaven pel que malgastava per a ell i els seus companys. Li deien que, més que fill seu, semblava fill d'un gran príncep. Però, com que eren molt rics i li professaven un gran afecte, no volien disgustar-lo i li consentien tots els capricis. Quan la mare sentia parlar les veïnes d'aquelles orgies, responia: «Què penseu del meu fill? Doncs serà un fill de Déu, per la seva gràcia».

Francesc, sempre pròdig, es passava de ratlla també en la manera de vestir: duia roba molt més rica que la que corresponia a la seva condició social. I era tan extravagant i presumit, que fins i tot manava cosir retalls valuosos en la roba d'estar per casa.

3. Era gentil tant en el seu posat com en les seves converses. Havia decidit no dir a ningú paraules injurioses o barroeres. Més encara: jove, alegre i velleïtós com era, es va comprometre a no respondre a aquells que li parlessin de coses obscenes. Per això la seva bona fama va córrer per tota la província, i molts que el coneixien deien que tenia un gran futur.

Aquestes virtuts naturals foren els esglaons de què la gràcia divina es va servir per elevar-lo a ideals més nobles, de tal manera que un dia es va dir a ell mateix: «Si ets tan magnànim i generós amb els homes, dels quals no en pots rebre sinó favors vanitosos i passatgers, és just que, per amor de Déu, que és tan generós en les seves recompenses, siguis gentil i liberal amb els pobres.» Des d'aquell moment, s'alegrava de veure els pobres i de donar-los almoines a bastament. Tot i que era comerciant, tenia la petulància de distribuir les riqueses d'aquest món.

Un dia, mentre estava ocupat a la botiga venent teles i absort en el negoci, entrà un pobre demanant almoina per amor de Déu. Preocupat tot ell per l'afany de fer diner i per l'atenció de la botiga, no en féu cas. Tot d'una, però, mogut per la divina gràcia, es va reprendre per la seva duresa: «Si hagués estat en nom d'un home poderós, comte o baró, que aquest pobre hagués demanat qualsevol cosa, ben segur que la hi hauries donat. Amb molta més raó devies fer-ho pel Rei de reis i Senyor de tot.» Des d'aquest moment va prendre la resolució de no

negar mai res a ningú que li demanés en nom de tan gran Senyor.

CAPÍTOL II

Captiu a Perusa. Té dues visions quan volia ser cavaller

4. Francesc pren part en la guerra de Perusa contra Assís¹ i cau presoner com molts dels seus conciutadans, i és conduït a Perusa. Però com que semblava noble pels seus costums, el fiquen a la presó dels cavallers.

Un dia en què els seus companys de captiveri estan tristos, ell, que de natural era alegre i jovial, lluny d'aparèixer abatut, es mostra xiroi i humorístic. Un dels companys li retreu el seu posat:

—Quan hom es troba captiu, cal ser molt estúpid per estar alegre.

Francesc replica amb vivacitat:

—Què us afigureu de mi? Doncs sapiguen que un dia haig de ser venerat per tot el món.

Un dels cavallers, retingut en el mateix penal, un dia insultà de tal manera un company, que els altres li feien el buit. Només Francesc li féu costat i exhortà els altres a fer el mateix.

Passat un any i signada la pau entre les dues ciutats, Francesc tornà a Assís amb els seus companys captius.

5. Pocs anys després, un gentilhome d'Assís, que cobejava fortuna i glòria, va resoldre prendre les armes i anar a la guerra d'Apúlia. Assabentat Francesc d'això, volgué anar amb ell: desitjava ser armat cavaller a les ordres d'un comte de nom Gentil.² Mudà de roba i es va vestir amb la més valuosa que va

1. La guerra entre Perusa i Assís va durar de 1202 a 1209, interrompuda per diverses treves.

2. El text llatí diu «comite Gentili», però en cap document històric es troba cap comte amb el nom de Gentil. Per altra banda, és cert que aquí es

trobar, perquè, si era més pobre que el seu company, el sobrepassava en generositat i liberalitat.

Capficat en aquests ardorosos desitjos d'emprendre el viatge, una nit és visitat pel Senyor. En una visió és enlairat a un pinacle de grandeses i de glòria, que l'omplen encara més d'entusiasme. Durant el somni se li apareix un home que, cridant-lo pel seu nom, el condueix a un palau gran i meravellós, ple d'armes de guerra. En les parets pengen escuts refulgents i altres objectes, trofeus tots de glòries militars. Curull d'alegria però desconcertat, s'interroga sobre què és tot això. Després pregunta: «A qui pertanyen aquestes armes que brillen amb tanta resplendor, i el palau tan meravellós?» I se li dona per resposta que tot això i àdhuc el palau és per a ell i els seus soldats.

L'endemà al matí es desperta amb gran joia. Interpretant les coses des d'un punt de vista mundà —com aquell que no ha assaborit encara plenament l'esperit del Senyor— creu que se li pronostica un futur principesc. Jutja, doncs, la visió com l'anunci d'una gran fortuna i decideix partir immediatament cap a Apúlia per ser armat cavaller pel comte esmentat. Així de gran era la seva alegria que molts, estranyats, li pregunten d'on li ve tanta satisfacció. «Sé que haig d'arribar —els respon— a ser un gran príncep».

6. Justament un dia abans d'aquesta visió, hi hagué en ell un gest de gran gentilesa, que podia haver estat la causa principal de la visió: havia donat a un cavaller pobre tota la roba que s'havia fet nova, elegant i rica.

Després fa camí cap a Apúlia. Quan arriba a Spoleto, cau malalt, però no perd l'obstinada intenció de continuar el viatge. S'ajeu a descansar i mig adormit sent una veu d'algú que li pregunta on vol anar. Francesc li manifesta amb detall tot el que intenta. Aleshores se li diu:

tracta de Gualter de Briene. En el llibre de l'*Anònim de Perusa*, del qual depèn la nostra llegenda, diu simplement «comitem gentilem». És possible, doncs, que «gentil» no sigui un nom propi, sinó simplement un adjectiu.

—Qui et pot afavorir més, el senyor o el servent?

—El senyor.

—Per què deixes, doncs, el Senyor pel servent, el príncep pel criat?

—Senyor, què voleu que faci?

—Torna a la teva terra, i se't dirà el que has de fer, perquè la visió que has tingut cal que la interpretis d'una altra manera.

Despert, començà a reflexionar llargament sobre aquesta nova visió. Així com en la primera havia quedat fora de si mateix per una gran alegria somniant en prosperitats temporals, després d'aquesta, en canvi, es recollí tot ell interiorment. Meravellat, procurava esbrinar de tal manera i amb tanta atenció el seu significat, que aquella nit no aconseguí adormir-se.

L'endemà, de bon matí, amb prestesa féu camí de retorn a Assís, summament content i feliç. Esperava amb confiança que el mateix Senyor, després d'honorar-lo amb aquesta visió, li donaria a conèixer la seva voluntat i li descobriria els seus designis pel que fa a la seva salvació. Va canviar els propòsits i desistí d'anar a Apúlia. No desitjava altra cosa que conformar-se a la voluntat divina.

CAPÍTOL III

El Senyor visita el seu cor amb una admirable dolcesa, gràcies a la qual Francesc comença a progressar en el menyspreu d'ell mateix i de totes les vanitats, i a progressar en la pràctica de l'oració, l'almoïna i l'amor a la pobresa

7. Una tarda, al cap de no gaires dies del retorn a Assís, Francesc fou elegit pels seus companys capatàs de la colla perquè al seu gust ordenés totes les despeses. Llavors, ell manà

que prepararessin un succulent banquet, com havia fet tantes vegades.¹

Quan acabaren el festí sortiren tots plegats de la casa; formaven una fila davant d'ell, cantant pels carrers. Francesc, amb un bastó a la mà, com a rei de la festa, seguia darrere d'ells mut i meditant profundament. Tot d'una el visità el Senyor: va experimentar una dolcesa tan meravellosa en el seu cor, que no podia parlar ni moure's, ni era capaç d'adonar-se de res, tret d'aquella dolçor. Restava tan absort que —com ell mateix va dir després— ni que l'haguessin fet a trossos no hauria pogut moure's ni fugir. Quan els seus companys s'adonaren que seguia un xic allunyat, es giraren i s'esveraren: semblava un altre home.

Un d'ells li preguntà:

—En què estaves pensant, que no venies amb nosaltres? És que penses, potser, casar-te?

Francesc digué amb prestesa:

—Tens raó i dius la veritat. Estic pensant prendre una esposa tan noble, rica i bella com mai no n'heu vista cap.

Els ho entengueren de per riure. Francesc, però, no ho deia per si mateix, sinó inspirat per Déu, perquè justament la núvia que va escollir per esposa fou la veritable vida religiosa, entre totes la més noble, rica i formosa en la pobresa.

8. A partir d'aquest moment, Francesc començà a mirar-se com un miserable i a menysprear les coses que abans estimava. Amb tot, era una conversió imperfecta, perquè encara no s'havia alliberat de totes les vanitats del món.

Per sostreure's a poc a poc del brogit del món, s'esforçava a ocultar Jesús en l'íntim de la seva ànima i, volent amagar als ulls dels burletes aquella perla de l'Evangelí que desitjava

1. Tots els detalls recollits aquí són exactes. L'eximi historiador A. Fortini ha trobat en els arxius municipals d'Assís documents que demostren l'existència en la ciutat —fins als segles xv-xvi— d'un esbart de joves que es reunia per menjar, beure i cantar. El cap de la colla era elegit i duia un bastó com a insígnia de comandament. Tenia la potestat d'obligar a pagar a un del grup totes les despeses del banquet. Sembla clar que, elegint Francesc com a cap de l'esbart, els seus companys sabien que ell, gran cavaller i generós com era, pagaria el cost abans d'ordenar arbitràriament que ho fes un altre.

comprar a canvi de vendre tots els seus béns, es retirava sovint i quasi diàriament a pregar en secret. Influïa en això, fins a cert punt, aquella dolçor que havia tastat, la qual experimentava amb freqüència i que a les places i en altres llocs el movia a la pregària.

Des de temps, sempre havia estat benefactor dels pobres, però ara resol en el seu cor no negar mai res a ningú que li demani alguna cosa per amor de Déu, i donar amb més generositat i abundor que de costum.

Així, cada vegada que algun pobret li demanava almoïna quan es trobava fora de casa, el socorria amb diner si podia; quan no en portava, donava la gorra o el cinturó perquè no marxés amb les mans buides. I si no tenia res de tot això, s'apartava a un lloc amagat, es treia la camisa i feia venir dissimuladament el pobre perquè, per amor de Déu, l'agafés. Comprava també objectes que servissin per a adornar les esglésies i secretament els enviava als sacerdots pobres.

9. Quan era a casa, en absència del seu pare, encara que mengés sol amb la seva mare, llescava pa com si en preparés per a tota la família. Quan la mare li preguntava per què posava tant de pa a taula, deia que ho feia per poder-ne donar als pobres, tota vegada que havia fet el propòsit de donar pa a tots els qui n'hi demanessin per amor de Déu. Com que la mare l'estimava més que als altres fills, el deixava fer, observant allò que feia, admirant-ho en el seu cor.

Abans li havia agradat sortir amb els seus amics quan el cridaven. Era tanta l'atracció de la seva companyia que a vegades s'aixecava de taula a mig àpat i disgustava els seus pares per aquestes sortides intempestives. Ara, en canvi, posa tota l'atenció per si veu o sent algun pobre i donar-li abundoses almoïnes.

10. Transformat per la gràcia divina, però usant encara vestits mundans, desitjava passar per alguna ciutat on, no essent reconegut, pogués despullar-se de la seva roba i canviar-la amb la d'algun pobre. D'aquesta manera intentava fer-se captaire per amor de Déu.

I esdevingué que en aquell temps anà com a pelegrí a Roma.

En entrar a l'església de Sant Pere, s'adonà que les ofertes dels fidels eren molt mediocres i es digué a si mateix: «El Príncep dels apòstols cal que sigui honorat amb magnificència. Com és que s'ofereixen almoines tan escarransides en l'església on reposa el seu cos?» Tot seguit, amb un ímpetu de fervor, ficà la mà a la butxaca, escorcollà, va treure totes les monedes que duia i les llançà per terra, sobre els graons que rodejaven l'altar. Fou tanta la fressa que feren en rodolar, que tots els presents es meravellaven de tan gran generositat.

Després sortí i va canviar d'amagat la seva roba amb els parracs d'un pobre home que demanava almoina a les portes de l'església. A les escales de la basílica —com els altres pobres— captava almoina en francès; li agradava parlar aquesta llengua, encara que no la parlava correctament. Finalment, llançà els parracs del pobre i es vestí de nou amb la seva roba per tornar a Assís.

Des d'aleshores demanava al Senyor que li indiqués el camí. A ningú no manifestava el seu secret, i pel que fa al seu capteniment no consultava sinó Déu, que a poc a poc dirigia els seus passos, i rarament acudia al bisbe d'Assís. De fet, en aquella època no veia en ningú la veritable pobresa, la qual ell desitjava més que totes les coses d'aquest món i en la qual volia viure i morir.

CAPÍTOL IV

Es venç a si mateix en el tracte amb els leprosos i experimenta la dolçor en allò que abans li causava amarguesa

11. Un dia en què el servent de Déu pregava al Senyor amb gran fervor, sentí una veu que li deia:

—Francesc, cal que tot el que has estimat i has desitjat posseir segons la carn ho menyspreïs i ho refusis si vols conèixer la meva voluntat. Quan comencis a provar-ho, tot allò que fins

ara et semblava agradable i delitós es convertirà per a tu en insuportable i amarg; i allò que abans et causava horror, et farà experimentar una gran dolçor i una suavitat immensa.

Confortat i alegre amb aquestes paraules del Senyor, Francesc passejava un dia a cavall pels afores d'Assís i es va trobar amb un leprós.

Els malalts de la lepra li causaven una extrema esgarrifança. En aquesta ocasió es féu violència a ell mateix: baixà del cavall, donà una almoina al leprós i li va besar la mà. Havent rebut per part del malalt l'òscul de pau, pujà altra vegada al cavall i seguí el seu camí. Des d'aquest moment començà a menysprear-se més i més fins aconseguir, amb la gràcia de Déu, la completa victòria.

Pocs dies després, va agafar una quantitat considerable de diner i anà a l'hospital dels leprosos. Els reuní a tots, els donà almoina un per un i els besà la mà. Quan sortí va experimentar que era vertadera la promesa divina: allò que en altre temps li era amarg, és a dir, la vista i el contacte dels leprosos, ara s'havia convertit per a ell en dolcesa.

De fet, la vista dels malalts de la lepra li era tan irritant, que no sols no volia veure'ls, sinó que, com ell digué més tard, evitava aproximar-se als llocs on vivien. I si alguna vegada li tocava passar prop de les seves cases i veure'ls, mogut a pietat es servia d'una altra persona per donar-los almoina, però ell girava sempre el cap i es tapava el nas amb les mans.

Per la divina gràcia arribà a ser tan familiar i amic dels leprosos que, com diu en el Testament, convivia amb ells i els servia amb humilitat.

12. Transformat tot ell per les visites als leprosos, deia a un company, a qui estimava amb predilecció i a qui s'havia endut a un lloc solitari, que havia comprat un tresor preciós i de gran valor. Ple d'alegria, aquest bon home anava de bon grat amb Francesc sempre que aquest el cridava. El servent de Déu moltes vegades se l'emportava a una gruta prop d'Assís. Però entrava ell sol, impacient per conèixer el tresor anunciat, i deixava a fora l'amic. Dins la cova Francesc, curull d'un nou esperit, suplicava al Pare en secret, i volia que ningú no sabés

què feia allà dins, excepte Déu, a qui consultava amb assiduitat sobre la millor manera d'adquirir el tresor celestial.

Però l'enemic del gènere humà l'observava i intentava apartar Francesc del bé que començava fent-lo presoner de temences i recels. Hi havia a Assís una dona horriblement geperuda. El dimoni s'aparegué al servent de Déu; li féu present la imatge d'aquesta dona i l'amenaçava d'infligir-li la mateixa deformitat si no desistia del seu propòsit. L'intrèpid cavaller de Crist, menyspreant les amenaces del diable, pregava devotament dins la cova perquè el Senyor el guiés pel camí recte.

Supportava horribles sofriments i angoixes de l'ànima, i no descansaria fins que hauria realitzat l'ideal concebut. Era assetjat pels pensaments més diversos i estrambòtics, que el pertorbaven durament amb la seva impertinència. Interiorment era abrusat pel foc diví, i no podia ocultar exteriorment l'ardor de la seva ànima. Es penedia dels pecats greus comesos. No li deien ja res els mals passats i presents, però encara no havia rebut la seguretat de mantenir-se fidel en el futur. Amb tot, quan sortia de la cova per retrobar-se amb el seu amic, semblava transformat en un altre home.

CAPÍTOL V

De les primeres paraules que el Sant Crist adreçà a Francesc i de com des de llavors fins a la mort portà en el seu cor la Passió de Crist

13. Un dia en què Francesc implorava amb més fervor la misericòrdia divina, el Senyor li va fer entendre que ben aviat se li revelaria què hauria de fer des d'aquell moment. S'omplí de tanta alegria que, sense poder dissimular-ho, deia a cau d'orella quelcom d'aquests secrets. Parlava amb certa reserva i en forma enigmàtica; deia que no volia anar a Apúlia, i que seria a la seva terra on duria a terme coses molt grans i nobles.

Els seus companys advertien el canvi que en ell s'operava. Era tan lluny d'ells en el pensament —tot i que era amb ells físicament— que li preguntaven per temptar-lo:

—Francesc, que potser et vols casar?

Ell els contestà amb termes misteriosos, com s'ha dit abans.

Pocs dies després, passant a prop de l'església de Sant Damià, el cor li deia que hi entrés a resar. Un cop a dins, pregava amb gran fervor davant la imatge del Sant Crist, el qual li parlà amb dolcesa i benvolença:

—Francesc, no veus com la meva casa s'ensorra? Vés, doncs, i restaura-la.

Ell, amb gran temor i estupor, contestà:

—De bona gana ho faré, Senyor.

Creia que es tractava de reparar aquella església que, per la seva antigor, amenaçava ruïna imminent. Va experimentar un goig tan gran i fou il·luminat amb tanta claredat, que quedà del tot convençut que era de Jesús crucificat de qui havia rebut el missatge.

En sortir de l'església, es va trobar amb el capellà assegut al peu de la porta. Ficant la mà a la butxaca, li oferí diner dient:

—Mossèn, us prego que compreu oli per fer-lo cremar constantment davant la llàntia del Sant Crist; quan acabeu el diner, jo us en donaré més per a la mateixa finalitat.

14. A partir d'aquella visió, el seu cor quedà abrusat i profundament commogut per la remembrança de la Passió del Senyor; tant, que durant tota la vida gaudiria en la seva ànima de la memòria de les ferides del Senyor Jesús. Això es féu pàl·lids més tard d'una forma admirable, quan els estigmes del Salvador foren visiblement reproduïts en el seu cos.

Des d'aleshores era aspra la seva austeritat. Tant si es trobava bé com si es trobava malalt, sempre fou excessivament auster amb el seu cos, negant-li qualsevol delicadesa. Tant que, poc abans de morir, es confessà d'haver pecat molt contra el germà cos.

En certa ocasió, caminava tot sol cap a l'església de Santa Maria de la Porciúncula plorant i sanglotant en veu alta. Un home pietós que el va sentir, pensava que el servent de Déu

sofria algun dolor en el cos o passava algun disgust. Mogut a compassió li preguntà per què plorava.

—Ploro la Passió del meu Senyor —digué Francesc—, per amor del qual no hauria d'avergonyir-me de caminar gemegant i plorant en veu alta per tot el món.

Llavors aquell bon home començà també a plorar amb ell.

Moltes vegades, quan s'aixecava de fer oració, tenia els ulls plens de sang de tant plorar. I no solament s'afligia plorant, sinó que en memòria de la Passió del Senyor Jesús, s'abstenia de beure i de menjar.

15. Quan s'asseia a taula amb seglars i li servien viandes gustoses al paladar, a penes les tastava, adduint qualsevol excusa perquè no semblés que se'n privava per fer penitència. I quan menjava amb els seus frares, moltes vegades ficava cendra al menjar, dient-los —per dissimular la seva abstinència— que la germana cendra és casta.

Un dia, a taula, un germà li digué que la Verge Maria era tan pobra que moltes vegades a l'hora de dinar, no tenia res per a donar al seu Fill. En sentir això, l'home de Déu va fer un sospir angoixat i, aixecant-se de taula, es menjà el seu pa en la terra nua.

També sovint, quan era a taula per dinar, tot d'una es parava i no menjava ni bevia res, absort en la meditació de les coses celestials. Durant aquella pausa, no volia que l'importunessin amb discursos, i sospirava en el fons del cor. Avisava els germans que sempre que el sentissin sospirar així lloessin Déu i preguessin molt per ell.

Això que acabem de referir sobre els seus planys i mortificacions demostra com, després de la visió i les paraules del Sant Crist, Francesc va participar de la Passió del Senyor fins a la seva mort.

CAPÍTOL VI

De com va fugir de la persecució del seu pare i dels parents i es va refugiar en el capellà de l'església de Sant Damià

16. La visió i les paraules del Crucificat ompliren de joia el sant. Un dia, després de fer el senyal de la creu, es dirigí a cavall cap a la ciutat de Foligno, portant una indumentària de tots colors. A Foligno va vendre el cavall i tot el que duia a sobre, i se'n tornà sobtadament a Sant Damià.

En trobar el capellà, que era molt pobre, li besà les mans amb fe i reverència i li oferí el diner que li quedava. També li començà a explicar per ordre tota la seva vida. El prevere, sorprès d'una conversió tan improvisada, no se'l volia creure, i com que pensava que es tractava d'una burla, no li acceptava el diner. Francesc insistia per convèncer el sacerdot de tot el que li confiava, i fins i tot li suplicà reiteradament que volgués deixar-lo viure amb ell. Finalment el capellà va decidir que podia quedar-se a casa seva, però, per temor als pares del jove, no acceptà el diner. Aleshores el veritable menyspreador de les riqueses, llençà les monedes al replà d'una finestra com si es tractés d'un grapat de pols.

Tota vegada que es perllongava la seva estada en aquell lloc, el seu pare, preocupat, preguntava a tothom i a tot arreu on podria trobar el seu fill. Quan es va assabentar que havia canviat radicalment de vida i que s'estava en aquell indret, ferit en el més profund del seu cor pels inesperats esdeveniments, va cridar els seus amics i veïns i anà a buscar-lo furiós i corrents a Sant Damià. Però Francesc era ja un nou cavaller de Crist. Sabor de les amenaces dels perseguidors i advertit de la seva arribada, volgué alliberar-se de les ires del pare i es refugià en una cova secreta que ell mateix havia preparat. Dins d'ella s'amagà durant tot un mes.

El catau només era conegut per un sol membre de la família, el qual li duia de tant en tant vianda, que Francesc es men-

java d'amagat. Amb llàgrimes als ulls demanava al Senyor que l'alliberés de la persecució i que li concedís, per la seva benvolença, la gràcia de dur a terme el seus fervents propòsits.

17. Pregava amb dejunis i llàgrimes; desconfiava de la pròpia virtut i força; posava tota la confiança en el Senyor, el qual, malgrat les tenebres que l'envoltaven, li feia assaborir una joia inefable i l'il·luminava amb una llum extraordinària.

Un dia, adelerat i ple d'entusiasme, abandonà la cova i se n'anà cap a Assís. Armat de fe en Jesucrist i abrusat d'amor diví, es recriminava per la seva falta de coratge. Amb audàcia decidí exposar-se obertament a les ires i escomeses dels seus perseguidors. Els qui el veien i l'havien conegut com era abans, el cobrien d'injúries i el tractaven de boig. Li tiraven pedres i fang. En veure'l tan diferent i magre per la penitència, atribuïen el seu canvi a la desnutrició o a la demència. Però el cavaller de Crist, fent-se el sord enmig dels menyspreus, continuava donant gràcies a Déu.

Pels carrers i places es parlava d'ell, i els comentaris adversos no tardaren a arribar a les oïdes del seu pare. Quan s'assabentà del mal tracte que el seu fill rebia dels veïns, immediatament anà a trobar-lo, no pas per defensar-lo i protegir-lo de les injúries, sinó per humiliar-ho encara més.

Fora de si, el pare es llançà sobre ell com un llop sobre l'ovella. Mirant-lo amb ferotgia i posat amenaçador, l'apallissava de mala manera. En acabat, el va arrossegar i tragar fins a casa seva. Allà el va tancar en un lloc fosc durant molts dies, posant tot l'afany per convèncer el fill amb paraules i assots a fi que tornés a les vanitats del món.

18. Francesc no es va pas commoure ni convèncer per les paraules de qui era el seu pare; ans al contrari, les cadenes i els assots no aconseguiren disminuir en absolut el seu coratge; tot ho suportava amb paciència i es mostrava encara més ferm i decidit en el seu noble ideal.

Negocis urgents obligaren el pare a absentar-se d'Assís. Llavors, la mare de Francesc, que no aprovava la conducta del seu marit, es quedà sola a casa amb el fill i li parlava afectuosa-

ment. Sense aconseguir tampoc ella fer-lo mudar de propòsits, enduta per l'amor matern el desfermà de les cadenes i li obrí les portes de la presó per deixar-lo anar.

Francesc, donant gràcies al Totpoderós, se'n tornà al mateix lloc retirat d'abans. Provat en les temptacions del dimoni i alligonat per tantes experiències adverses, retrobà la llibertat i la pau interior. Amb més generositat, s'afanyà a seguir els camins de la santedat.

Quan el pare tornà a casa i no trobà el fill, acumulà pecats sobre pecats insultant amb tota mena d'improperis l'esposa perquè l'havia alliberat.

19. Pere Bernardone, el pare, anà llavors al palau comunal i va presentar una querrella als cònsols contra el fill, exigint que li fos restituït el diner que havia sostret de casa. Els cònsols, veient-lo tan enutjat, feren cridar el jove amb un pregó perquè comparegués davant seu.

Francesc respon a la demanda. Manifesta que, essent ara servent només de l'Altíssim, no està sota la jurisdicció dels homes. Els cònsols no volen provocar violències i diuen al pare: «Atès que el vostre fill s'ha consagrat al servei de Déu, està fora de la nostra jurisdicció.»

Aleshores, en comprovar el pare que el seu recurs és inútil, acut a presentar la seva queixa al bisbe de la ciutat. El prelat, persona discreta i sàvia, cita Francesc amb la forma usual perquè comparegui per respondre a la demanda del pare. Francesc diu al missatger: «Ara mateix aniré a presentar-me al senyor bisbe, que és pare i senyor de les ànimes.»

Compareix el servent de Déu davant el bisbe, que el rep amb gran joia, però li diu:

—El teu pare està indignat i exasperat per causa teva. Si vols servir Déu, restitueix al pare tot el diner que tens i, com que pels seus pecats ha estat adquirit injustament, a Déu no li seria agradable que l'esmercessis en obres de l'Església. Potser la devolució apaivagarà la fúria del teu pare. Fill meu, porta't com un home i tingues confiança en el Senyor; no temis, perquè Ell serà el teu empar i et donarà a bastament tot el necessari per a l'Església.

20. Aleshores, Francesc, alegre i reconfortat per les paraules del bisbe, ensenya les monedes que té i diu:

—Senyor bisbe, restitueixo de bona gana no solament les monedes adquirides per la venda de teles, sinó també la roba que porto, perquè tot pertany al meu pare.

Tot seguit, entra a la recambra del bisbe, es despulla completament i, col·locant les monedes sobre la roba, es presenta de nou davant el bisbe, el pare i tots els presents, i els diu:

—Escolteu tots i enteneu-ho bé: fins ara he dit pare meu a Pere Bernardone; però com que he decidit consagrar-me al servei de Déu, torno tot el diner i la roba que portava al meu pare turmentat. D'ara endavant diré: «Pare nostre que esteu en el cel», i no «pare meu, Bernardone.»

Tots els presents s'adonaren que el servent de Déu havia dut —sota els seus vestits de gran valor i de tots colors—, i ara es veia, un cilici sobre la carn.

Adolorit i furiós, el pare s'aixecà, va agafar el diner i la roba i es retirà a casa seva. La gent que havia presenciada l'escena, s'indignà contra el pare per no haver deixat res al fill per a cobrir-se. Moguts a compassió per Francesc, tothom plorava.

El bisbe, fixant el seu esguard en l'home de Déu i meravellat del seu fervor i fermesa, obre els seus braços i cobreix el jove amb la seva capa. Ha intuït clarament que Francesc obre per inspiració divina i reconeix que en tot allò que acaba de veure s'hi amaga un presagi misteriós. Des d'aquell dia es constituirà en el protector de Francesc: l'exhortarà, l'animarà, l'orientarà i li mostrarà un gran afecte.

CAPÍTOL VII

Dels treballs i fatigues en la restauració de l'església de Sant Damià i de com Francesc aconseguí la victòria sobre si mateix anant a captar

21. Francesc, home de Déu, despullat de totes les coses del món, consagra la seva vida al culte diví i, fent cas omís de la pròpia vida, es lliura al servei de Déu amb tots els mitjans al seu abast.

De retorn a l'església de Sant Damià, curull d'alegria i fervor, es fa una mena d'hàbit propi d'ermità i encoratja el capellà d'aquesta església amb les mateixes paraules que li havia adreçat el bisbe.

Un dia Francesc entra a la ciutat tot cantant les alabances del Senyor per places i carrers. Sembla ebri del diví Esperit. En acabat, es posa a demanar pedres per a reparar l'església. Diu a tothom:

—Qui em doni una pedra rebrà una recompensa; qui em doni dues pedres, tindrà dues recompenses, i qui me'n doni tres, tindrà recomensa triple!

Amb el seu entusiasme, s'adreça a la gent amb paraules senzilles, perquè aquest home de Déu és simple i ingenu. Lluny de recórrer a un llenguatge docte i de saviesa humana, es capté amb simplicitat en totes les coses.

Molts badocs es riuen d'ell tenint-lo per tanoca. Altres, colpits de pietat, es commouen en veure que en tan poc temps, de les frivolitats i vanitats humanes d'abans, Francesc ha passat a sadollar-se de l'amor diví. Ell no fa cas de les burles i dona gràcies al Senyor amb gran fervor d'esperit.

Seria llarg i difícil referir tot el que hagué de suportar en la tasca de la reconstrucció de Sant Damià. Ell que havia gaudit d'un gran benestar a la casa paterna, es carrega ara de pedres sobre l'esquena, sofrint per servir Déu.

22. El bon capellà, que veu l'entusiasme amb què el sant es lliura apassionadament a aquests pietosos treballs, es preo-

cupa, malgrat la pròpia indigència, de preparar-li alguna cosa per a menjar, perquè sap que a casa seva havia viscut amb gran confort. De fet —com confessà més tard el servent de Déu—, amb els seus pares menjava sempre guisats escollits i refinats, i s'abstenia totalment dels que no eren del seu gust.

Un dia, però, tot reflexionant sobre les atencions que el capellà de Sant Damià li tenia, es digué a ell mateix:

—Creus que trobaràs arreu on vagis un capellà que et tracti amb tanta finesa com aquest? No és aquesta la vida d'home pobre que has escollit. Així com un veritable mendicant que va de porta en porta, pren el plat i, mogut per la necessitat, hi barreja tots els diversos aliments que ha aconseguit heure, també tu has de fer el mateix. I ho has de fer voluntàriament: per amor a Crist que nasqué pobre, va viure pobre, morí pobre i nu en el patíbul, i fou sepultat en una tomba prestada.

Decidit així, un dia entrà a la ciutat a captar almoina de porta en porta amb un plat a la mà; va barrejar-hi totes les viandes més diverses que li havien donat. Molts, que recordaven la vida de senyor que havia dut, quedaren meravellats del canvi radical que havia fet, menyspreant-se d'aquella manera. La primera vegada que tastà aquella barreja, va sentir fàstic, perquè no tenia costum de menjar deixalles d'altres; no les podia ni veure. Però, vencent la repugnància, es posà a menjar i li semblava que ni en els plats més exquisits no havia assaborit ni experimentat mai tant de plaer.

El seu cor batejava de joia en el Senyor. Pel que fa al seu cos, fluix i magre, experimentava una gran fortalesa per a suportar alegrement, per amor de Déu, les coses més aspres i amargues. Donava gràcies a Déu per haver mudat en dolç tot allò que era amarg i per haver-lo confortat de tantes maneres. Al bon capellà li digué que no li preparés més ni fes preparar cap menjar per a ell.

23. Al seu pare, en veure'l en un estat tan miserable, se li trencava el cor de sentiment. L'havia estimat molt, però sentia ara tanta humiliació i disgust en veure'l decaigut per l'excés de privacions i pel fred que, cada vegada que el trobava, el maleïa.

Aleshores, Francesc, ferit per les malediccions paternes, escollí per pare un home molt pobre i miserable, i li digué:

—Vine amb mi i ens repartirem les almoines que he captat. Quan vegis que el meu pare em maleeix i jo et digui «beneix-me, pare», tu faràs sobre meu el senyal de la creu i em beneiràs en comptes d'ell.

Quan aquell pobre home ho feia, Francesc deia al seu pare:

—No creus que Déu pot donar-me un pare que em beneeixi contra les teves malediccions?

Per altra part, molts d'aquells que abans es burlaven d'ell, veient ara la paciència amb què suportava tots els insults i escarnis, quedaven sorpresos i profundament admirats.

Mentre Francesc feia oració, vestit molt pobrament, un dia en ple hivern el seu germà carnal, que passava davant d'ell, s'adreçà amb ironia a un seu amic i li féu aquest comentari: «Digues al meu germà Francesc que et vengui almenys un cèntim de suor». El servent de Déu, en sentir aquestes paraules, ple d'alegria espiritual i amb fermesa d'ànim, digué en francès: «És al Senyor a qui vendré, i a molt bon preu, la meva suor!»

24. Francesc treballava sense descans en la restauració de l'església de Sant Damià. Com que volia que les llànties cremessin sempre, anava a la ciutat a demanar oli.

Un dia, havent trucat a les portes d'una casa, va veure a dins gent reunida jugant. Sentia vergonya que el descobrissin com un captaire i passà de llarg. Però reflexionà i s'acusà tot seguit del seu pecat. Reculant i corrent, tornà on estaven els jugadors i confessà davant de tots que no gosava demanar almoïna per respecte humà. Després entrà a la casa i parlant en francès els va demanar per amor de Déu l'oli necessari per a les llànties de l'església.

Amb ell treballaven molts d'altres que l'ajudaven en la reconstrucció a què ens hem referit. El servent de Déu, amb veu robusta i tot content, deia als veïns i transeünts parlant en francès:

—Veniu a ajudar-nos en aquesta obra. Sapiguen que un dia no llunyà en aquest lloc sorgirà un monestir de senyores

pobres, amb la vida i l'orde de les quals serà glorificat, en tota l'Església, el nostre Pare dels cels.

Cal admirar el seu esperit profètic, prenunciant coses que s'esdevindrien en el futur. De fet, per iniciativa de Francesc i als sis anys de la seva conversió, començà en aquest lloc sagrat l'orde gloriós de les Dames Pobres i santes verges. La seva vida admirable i el seu orde fou aprovat pel senyor papa Gregori IX, de santa memòria, que havia estat abans bisbe d'Òstia.

CAPÍTOL VIII

Com, havent entès els consells de Crist, es vestí d'un nou hàbit perfectament evangèlic

25. Acabada l'obra de l'església de Sant Damià, Francesc es vestí amb l'hàbit d'ermità. Anava amb un bastó a la mà, descalços els peus i cenyit amb una corretja de pell.

Però un dia, mentre assistia a missa, oí la instrucció donada per Crist als seus deixebles quan els envià a predicar pel món: que no duguessin per al viatge or, ni plata, ni bossa, ni pa, ni bastó, ni dues túniques. Quan va comprendre amb més claredat tot això explicat pel sacerdot, exclamà radiant d'una gran joia:

—Això és el que vull fer jo amb totes les meves forces!

Va fixar en la memòria aquelles directrius i es va esforçar a seguir-les literalment. Sense perdre més temps, es va desprendre de tota andròmina duplicada, i a partir de llavors no usaria més el bastó, ni el calçat, ni alforja, i es cenyiria, no amb una corretja de pell, sinó amb una corda nuosa.

Seguint de tot cor les inspiracions de la gràcia i preguntant-se com podria dur-les a la pràctica, guiat per un impuls diví començà a anunciar la perfecció evangèlica, predicant la penitència amb un llenguatge planer i familiar. Les seves paraules

no eren frívoles ni ridícules, ans plenes de l'Esperit Sant, que penetraven en el més íntim de les consciències i submergien l'auditori en un gran esbalaïment.

26. Més tard confessaria que havia après per inspiració divina aquesta salutació: «El Senyor et doni la pau». Per això, en totes les seves prèdiques començava sempre anunciant la pau.

En aquest sentit, volem referir un fet admirable, gairebé miraculós. Abans de la seva conversió havia tingut un precursor a Assís que anunciava la pau pels carrers de la ciutat, repetint aquestes paraules de salutació: «Pau i bé, pau i bé!» Després de la conversió de Francesc, existí aquesta convicció pertot arreu: així com Joan Baptista, el Precursor, desaparegué a penes Jesús començà a predicar, també aquest home, que havia precedit Francesc en l'anunci de la pau, desaparegué en fer-se present el sant.

Esfumat aquell capdavanter, Francesc, animat per l'esperit dels profetes i repetint les paraules del seu precursor, anunciava la pau i predicava la salvació. Molts, convençuts per la seva paraula, es reconciliaven fraternalment, tot i que abans havien estat hostils a Crist i s'havien apartat del camí de la salvació.

27. Poc a poc, el benaurat Francesc es donava a conèixer per la veritat de la doctrina que predicava i per la simplicitat de vida que duia, de manera que, només dos anys després de la seva conversió, alguns homes, estimulats a seguir el seu exemple de vida penitent, decidien renunciar a totes les coses d'aquest món i unir-se a ell duent el mateix hàbit i portant la mateixa forma de vida. El primer fou fra Bernat, de santa memòria. Observava la fidelitat i el fervor del benaurat Francesc en el servei de Déu. Sabia com restaurava amb fatiga les esglésies arruïnades. Admirava l'austeritat de la seva vida, ben contrària al luxe amb què havia viscut abans en el món. Per això, va resoldre en el seu cor distribuir als pobres tots els seus béns i seguir l'ideal i la vida de Francesc.

En secret, un dia Bernat es va presentar a l'home de Déu i li va descobrir el seu propòsit. Aleshores tots dos convingueren la data exacta en què el sant havia d'anar a casa seva. Mentrestant, Francesc donava gràcies a Déu i fou envaït d'una gran

joia: no tenia encara cap company i sabia que el senyor Bernat era un sant baró.

28. La tarda concertada, el benaurat Francesc anà a casa de Bernat molt content i s'hi quedà tota la nit. Entre altres coses, el senyor Bernat digué:

—Francesc, si algú tingués els béns del seu patró —pocs o molts— i si, després de passats molts anys, no els volgués posseir per més temps, ¿quina seria la millor cosa que podria fer?

El sant li va respondre que deuria restituir-los al seu amo, del qual els havia rebut. Replicà el senyor Bernat:

—Doncs jo sóc, germà, el qui vol distribuir als pobres tots els béns temporals per amor al Senyor, qui me'ls va donar; i fer-ho com a tu et sembli millor.

El sant digué:

—Demà mateix, de bon matí, anirem a l'església i consultarem el llibre de l'Evangeli per saber què és el que Crist va ensenyar als seus deixebles.

Es llevaren a trenc d'alba i amb un altre home, de nom Pere, igualment decidit a fer el mateix, anaren a l'església de Sant Nicolau, a frec de la plaça d'Assís. Com que eren senzills i no sabien trobar els passatges de l'Evangeli en què es parla de la renúncia al món, imploraren devotament el Senyor que es dignés a manifestar-los la seva voluntat en la primera pàgina que obrissin del llibre sagrat.

29. Acabada la pregària, el benaurat Francesc agafà el llibre tancat, s'agenollà davant l'altar i l'obrí tot seguit. Aparegué aquest consell del Senyor: *Si vols ser perfecte, vés, ven tot el que tinguis i dona-ho als pobres, i tindràs un tresor en el cel.*

Davant aquest passatge, Francesc experimentà una profunda alegria i donà gràcies a Déu. Però, veritablement devot de la Santíssima Trinitat, volgué assegurar-se amb un triple testimoni obrint el llibre una segona i una tercera vegada. En la segona trobaren aquella recomanació: *No porteu res per al camí...*, i en la tercera: *i aquell que vulgui venir rere meu que es negui a ell mateix...*

Cada vegada que Francesc obria el llibre, regraciava Déu,

que aprovava el seu ideal concebut feia temps. Després de la tercera confirmació que els fou mostrada, digué el sant:

—Germans, aquesta és la vida i regla nostra, i la de tots aquells que vulguin unir-se a nosaltres. Aneu i feu el que heu escoltat.

Anà el senyor Bernat —que era molt ric— a vendre tots els béns que posseïa i, reunit molt diner, el distribuï tot als pobres de la ciutat. També Pere va seguir el consell evangèlic, segons les seves possibilitats.

Privats de tot, tots dos demanaren l'hàbit que el sant s'havia adaptat després de deixar el de l'ermità. I a partir d'aquell dia visqueren com ell, segons la forma del sant Evangeli, com el Senyor els havia manifestat. Per això el benaurat Francesc podia dir en el seu Testament: «El mateix Senyor em va revelar com havia de viure segons la forma del sant Evangeli.»

CAPÍTOL IX

De com va néixer la vocació de fra Silvestre i de la visió que va tenir abans d'entrar a l'orde

30. El dia en què el senyor Bernat, com s'ha dit, estava distribuint els seus béns als pobres, Francesc hi era present, i mirava aquell gest com a obra meravellosa del Senyor, glorificant-lo i lloant-lo de tot cor.

S'acostà a ells un prevere, de nom Silvestre, al qual Francesc havia comprat pedres per reparar l'església de Sant Damià. Quan mossèn Silvestre veié el diner que Bernat distribuïa seguint el consell del benaurat pare, envaït de cobejança, va dir:

—Francesc, tu encara no m'has pagat, com deus, les pedres que em vares comprar.

Oint aquesta recriminació injusta, el sant, que abominava l'avarícia, s'apropà al senyor Bernat, va ficar la mà dins les butxaques de la seva capa on guardava les monedes i amb gran

fervor d'esperit en llançà una pila al capellà descontent. Traient per segona vegada la mà amb un grapat de monedes, li preguntà:

—Heu cobrat tot el que us devia, senyor capellà?

Silvestre respon:

—Oh sí, germà!

I tot content se n'anà a casa seva amb el diner.

31. Al cap de pocs dies, però, el prevere Silvestre, inspirat per Déu, es posà a reflexionar sobre el gest del benaurat Francesc. I es deia a ell mateix: «Que en sóc de miserable! Jo, home vell, encara delejo les coses d'aquest món, mentre aquest jove les menysprea i avorreix per amor de Déu.

La nit vinent veié en somnis una immensa creu; la seva punta tocava el cel i la base es recolzava en la boca de Francesc; els seus braços s'estenien d'un extrem a l'altre de la terra. En llevar-se, reconegué —i n'estava ben convençut— que Francesc era un veritable amic i servent de Crist i que l'orde religiós per ell fundat i acabat de néixer es propagaria ràpidament per tot el món. S'apoderà d'ell el temor de Déu i començà a fer penitència a casa seva. Poc temps després entrà al nou orde, duent una vida edificant, i la seva mort fou gloriosa.

32. Entretant, l'home de Déu, Francesc, vivia amb els dos germans dels quals hem parlat. Com que no tenien on aixoplugar-se, es refugiaren en una petita església, pobra i abandonada, coneguda per Santa Maria de la Porciúncula. Allí feren una cabana per viure en comú.

Alguns dies més tard, un home d'Assís, de nom Gil, demanà al servent de Déu, amb gran respecte i devoció, que volgués admetre'l amb ell. El sant, admirat de la seva fe i bondat i preveient que aquell home podia obtenir molts favors del Senyor —com es va veure després— l'acolli tot seguit. Reunits els quatre germans, assaborien el goig intens que dóna l'Esperit Sant. Després, per aconseguir nous progressos en el camí de la perfecció, resolgueren separar-se.

33. Francesc i el germà Gil emprengueren el camí de la Marca d'Ancona, mentre els altres dos seguien un altre rumb. Caminant cap a Ancona s'alegraven molt en el Senyor, beneïen i glorificaven la bondat de l'Altíssim. Era tan gran la seva joia

que semblava com si haguessin descobert un gran tresor en el camp evangèlic de la dama Pobresa, per amor de la qual havien abandonat —voluntàriament i amb generositat— tots els béns materials, considerant-los com escombralles.

El benaurat Francesc digué al germà Gil:

—El nostre orde religiós serà semblant a un pescador que llança les xarxes a la mar i pesca una gran quantitat de peixos; deixa els petits a l'aigua i selecciona i fica els grossos a les seves canastres.

Fou amb aquesta comparació com ell profetitzà l'expansió de l'orde.

El servent de Déu, malgrat que no predicava encara al poble, quan passava per ciutats i castells exhortava tota la gent que estimessin i temessin Déu, i que fessin penitència pels seus pecats. El germà Gil exhortava els oients que donessin crèdit a les paraules de Francesc, dient que els donava bons consells.

34. Els qui escoltaven es deien entre ells: «Qui són aquests homes i què ens vénen a dir?» Per aquell temps, en efecte, l'amor i temor de Déu s'havien esmorteït per totes parts i eren ignorats els camins de la penitència. Encara més: tot això era considerat com una bogeria. Els plaers de la carn, la cobejança de les riqueses i l'orgull dominaven fins a tal extrem que tot el món semblava envitricollat per la triple concupiscència.

Eren oposades les opinions sobre aquests homes evangèlics. Uns deien que eren guillats o que estaven ebris; altres afirmaven que els seus discursos no podien provenir de la demència. Un de l'auditori observà: «Aquests homes, o estan units a Déu d'una forma extraordinàriament perfecta, o de veritat que són orats, perquè viuen una vida dissortada: mengen poquíssim, caminen descalços i vesteixen miserablement.»

Molts sentien un gran afecte per ells, perquè observaven la forma de vida tan perfecta que duïen, però ningú no pensava encara seguir-los. Les noies, en veure'ls de lluny, fugien esfereïdes, perquè els consideraven llanuts o desequilibrats. Tot això féu que, després d'haver recorregut aquella província, tornessin a Santa Maria de la Porciúncula.

35. Passats pocs dies, vingueren a trobar-los tres altres homes d'Assís: Sabbatino, Morico i Joan de la Capella. Tots tres suplicaren al benaurat Francesc que els volgués admetre entre els seus germans. Ell els rebé amb simplicitat i afecte.

Quan sortien a la ciutat per captar almoïna, a penes ningú no els donava res. Més aviat els cobrien d'injúries, dient-los que havien donat els seus béns a espatlles dels béns dels altres. D'aquesta manera sofrien una gran penúria. Els propis parents i conciudadans els tenien per insensats, perquè en aquell temps a ningú no se li acudia renunciar als propis béns per anar després a demanar caritat de porta en porta.

Només el bisbe d'Assís, al qual Francesc acudia sovint a demanar consell, els rebia amb benvolença. Un vegada els digué:

—La vostra vida em sembla molt austera i massa aspra perquè no voleu posseir res en aquest món.

El sant li va respondre:

—Senyor bisbe, si tinguéssim possessions, necessitaríem armes per a defensar-les. De la riquesa provenen les discussions i els plets, que impedeixen tant l'amor a Déu com l'amor al pròxim. Per això, nosaltres no volem tenir res material en aquest món.

Al bisbe, el va impressionar aquesta resposta del servent de Déu, el qual menystenia les riqueses passatgeres i sobretot el diner. En totes les regles recomanava apassionadament la pobresa i aconsellava als germans que rebutgessin sempre el diner.

En efecte, va escriure diverses regles, que foren d'experimentació fins a la definitiva. Pel que fa al diner, en una d'elles va escriure això: «Guardem-nos els qui ho hem abandonat tot de no perdre per tan poca cosa el Regne del Cel. Si alguna vegada trobem diner en qualsevol lloc, no n'hem de fer més cas que si es tractés de la pols que trepitgem.

CAPÍTOL X

Prediu a sis dels seus companys tot el que els succeirà anant pel món i els exhorta a suportar-ho amb paciència

36. El benaurat Francesc, ja ple de la gràcia de l'Esperit Sant, reuní al seu costat els germans i els profetitzà allò que els succeiria.

—Germans meus estimats —els digué—, considerem la nostra vocació. Déu misericordiós ens ha cridat no sols per a tenir cura de la nostra salvació, sinó també per a salvar moltes altres ànimes; aneu pel món i, amb el vostre exemple més que amb les paraules, exhorteu els homes a fer penitència dels seus pecats i a recordar els manaments divins. No tingueu por pensant en la vostra flaqueza i ignorància; sense temor i amb simplicitat prediqueu la penitència. Confieu en Déu, que ha vençut el món. El seu Esperit parlarà en vosaltres i per vosaltres a fi que exhorteu els pecadors a convertir-se i a observar els divins preceptes. Trobareu homes fidels, afables, bondadosos, que us rebran amb alegria i escoltaran les vostres paraules; però molts d'altres seran rebels, orgullosos i blasfems; suporteu totes les injúries que us dirigeixin. Graveu en els vostres cors la resolució de suportar-ho tot amb paciència i humilitat.

Els germans s'esveraren en sentir aquestes paraules. Però el sant continuà dient-los:

—No temeu, perquè ben aviat vindran a nosaltres savis i nobles, i amb nosaltres aniran a predicar a reis, a prínceps i a molts pobles. Els pecadors es convertiran en gran nombre i el Senyor augmentarà i multiplicarà la seva família per tot el món.

37. Així tranquil·litzats, Francesc els beneí. I aquells homes de Déu partiren decidits a seguir pietosament els seus consells. Quan passaven per davant d'una església o veien una creu, s'inclinaven i deien devotament: «Us adorem, oh Crist, aquí i en totes les esglésies que hi ha a la terra, i us beneïm perquè amb la vostra santa creu heu redimit el món». Estaven convençuts

que es trobaven en un lloc sagrat, sempre que veien una creu o una església.

Tots els qui els observaven quedaven desconcertats, perquè el seus costums i vida eren molt diferents de la de tots els altres mortals, i a tothom semblava que aquests homes venien de la selva.

Onsevulla que es trobessin, a la ciutat o en un castell, en un poble o simplement en una casa, anunciaven la pau, confortaven la gent, aconsellaven el temor i l'amor del Creador del cel i de la terra i l'observança dels seus manaments.

Alguns els rebien amb simpatia. Altres, al contrari, es burllaven d'ells. Molts els feien preguntes inoportunes com aquesta: «D'on veniu?» Altres els preguntaven a quin orde pertanyien. Com que els era ingrati respondre tantes preguntes fora de lloc, deien senzillament que eren penitents, originaris d'Assís. De fet, el grup encara no tenia el títol oficial d'orde religiós.

38. Molts els tenien per hipòcrites i lladres. No volien rebre'ls a casa seva perquè pensaven que eren bandolers. En molts llocs no rebien sinó injúries i no aconseguien altre refugi que els atris de les esglésies o el porxo d'alguna casa.

Un dia, dos d'ells, passant per Florència, captaven almoïna per la ciutat, però no trobaren allotjament. Arribaren per fi a una casa que tenia un porxo, i en ell hi havia un forn, i es digueren: «Almenys aquí tindrem un aixopluc». Demanaren posada a la mestressa de la casa, però els rebutjà. Llavors, suplicaren humilment que els autoritzés almenys a arrecerar-se al costat del forn durant la nit, cosa que els atorgà.

Però quan va arribar el marit, s'indignà. «Per què —digué a la dona— has donat hospitalitat a aquests lladres?» Ella contestà que no els havia rebut a casa, però que els havia permès dormir a fora, al porxo, on no hi havia res més que quatre feixos de llenya. Malgrat el rigor del fred, el marit prohibí a la seva dona que els deixés cap flassada, perquè els jutjava com a saltejadors i lladres. Amb prou feines pogueren dormir aquella nit. Descansaren prop del forn, sense cap més escalfor que la de l'amor diví, i sense cap més abrigo que el de la dama

Pobresa. De bon matí es dirigiren a l'església més pròxima per assistir als oficis divins.

39. A trenc d'alba anà també la dona a la mateixa església. Veient els germans pietosament absorts en la pregària, es digué a si mateixa: «Si aquests homes fossin lladregots, com es pensa el meu marit, no serien aquí tan recollits fent oració». Mentre es feia aquesta reflexió, un home, de nom Guiu, començà a distribuir almoines als pobres presents en l'església. S'atansà als germans per donar-los a cadascú, com als altres, una moneda. Ells agraiïren el gest, però no van voler acceptar-la. L'home que els fa: «Per què vosaltres, essent pobres, no accepteu com els altres el diner que us ofereixo?» Fra Bernat li contestà: «És veritat que som pobres, però per a nosaltres la pobresa no és feixuga com per a molts, perquè per la gràcia de Déu —els consells del qual volem complir— ens hem fet pobres voluntàriament».

L'home aquell restà admirat de la resposta i de nou va preguntar als germans si abans havien posseït alguna cosa. Ells li contestaren que havien gaudit de grans riqueses però que les havien donades als pobres per amor de Déu.

El qui va parlar d'aquesta manera fou Bernat, el primer deixeble del benaurat Francesc, que avui tenim per sant. Ell fou el primer a seguir el servent de Déu fent-se seu el missatge de pau i penitència. Segons el consell de perfecció evangèlica, vengué tot el que posseïa i distribuï als pobres el producte de la venda, i així perseverà fins a la fi, duent una vida molt edificant.

La dona aquella, en veure com els germans rebutjaven el diner, s'acostà a ells i els digué que tindria una gran satisfacció de rebre'ls a casa seva, si acceptaven l'hospitalitat. Els germans li respongueren humilment: «Que el Senyor us recompenzi pel vostre bon propòsit».

Aleshores, Guiu s'adonà que els germans no havien aconseguit trobar allotjament; els digué a casa seva i els va dir: «Aquí teniu l'hospitalitat que el Senyor us ha preparat; quedeu-vos-hi tot el temps que vulgueu». Els germans donaren gràcies a Déu, romangueren uns quants dies a casa d'aquest home, edificant-lo

en el temor de Déu amb els seus exemples i paraules. Tant fou així, que des d'aquell moment feia grans almoines als pobres.

40. Tot i que eren tractats amb molta benvolença en aquesta casa, altres els tenien per malvats, i molts, de baixa i alta condició, acumulaven tota mena d'injúries contra ells, i a vegades els arrancaven la roba. Quan els servents de Déu quedaven despullats —ells que per consell evangèlic només duïen una túnica—, no per això reclamaven res del que els havien furatat; ara bé, si algú els ho restituïa, ho acceptaven de bon grat.

Alguns els tiraven fang i pedres a la cara; altres, ficant la mà a la butxaca, els invitaven a jugar; i fins i tot algú els agafava per la caputxa i els arrossegava, penjant-se'ls a l'esquena.

Aquestes i coses semblants els feien perquè els consideraven tan miserables que estaven convençuts de poder-los turmentar tant com volguessin.

Suportaven fam, set, fred i nuesa i altres sofriments i tribulacions. Seguint les exhortacions del benaurat Francesc, ho patien tot amb coratge i resignació; no s'entristien ni es contorbaven, ni maleïen mai els qui els feien mal. Més encara: homes desitjosos de perfecció evangèlica i disposats a guanyar grans mèrits, s'alegraven sempre en el Senyor, se sentien feliços davant les proves i tribulacions i, com exhorta l'evangeli, resaven amb sollicitud i fervor pels seus perseguidors.

CAPÍTOL XI

Admissió de quatre germans més. De la caritat ardent que es tenien, del desig de treballar i resar i de la perfecta obediència

41. Veient que els germans s'alegraven en les tribulacions, que es consagraven amb zel i devoció a la pregària i a obres de caritat, que no rebien diners ni en duïen a sobre, que regnava entre ells la més ardent caritat que els feia veritables deixebles del Senyor, molts, penedits, venien a demanar perdó per les

ofenses que els havien fet. Els germans els excusaven tot seguit dient: «El Senyor us perdoni», i els donaven consells útils per a la seva salvació.

Alguns demanaven als germans que els admetessin en la seva companyia. Com que els sis companys tenien l'autorització de Francesc per a rebre candidats a l'orde a causa del petit nombre de frares, n'admetien alguns amb ells i, en una data fixada, tornaven a Santa Maria de la Porciúncula. Quan es veien tots junts, era tanta l'alegria que no es recordaven ja de tot allò que havien sofert de la gent malvada.

Tots els dies es lliuraven a l'oració i al treball manual per evitar l'ociositat, enemiga de l'ànima. Tenien el sant costum d'aixecar-se a mitjanit per pregar devotament amb llàgrimes als ulls i llargs sospirs. S'estimaven amb íntim i mutu afecte; se servien els uns als altres en tot, com una mare serveix el seu fill únic estimadíssim. Brillava una caritat tan gran en ells que els semblava cosa fàcil exposar-se a la mort, no solament per amor a Crist, sinó també pel bé de l'ànima i del cos dels seus germans.

42. Un dia en què dos germans caminaven junts, es trobaren amb un dement que començà a llançar-los pedres. Un d'ells, veient que els rocs anaven contra el seu company, s'interposà per a rebre les pedres: preferia ser malt ferit ell a veure sofrir el seu germà. Era tan gran l'amor vers el proïsme que abrusava el seu cor, que arriscaven la vida l'un per l'altre.

Amb la seva humilitat i caritat estaven tan profundament fusionats, que cadascú respectava l'altre com si fos pare o senyor. Aquells que estaven dotats per a algun càrrec buscaven fer-se més humils i menors que els altres. Tots se sotmetien a la més perfecta obediència, sempre a punt per executar la voluntat del superior, no volent saber si les ordres donades eren justes o no. Com sigui que tot allò que se'ls ordenava semblava que era la voluntat del Senyor, els era fàcil i agradable complir qualsevol prescripció. S'abstenien dels mals desitjos; cadascú era per a ell mateix un jutge sever, i tots tenien cura de no ofendre pel que fos el germà.

43. Si s'esdevenia que un germà deia a l'altre alguna paraula

punyent o amarga, eren tants els remordiments de la seva consciència, que no parava fins que confessava la culpa; després, es llançava a terra amb humilitat suplicant al germà ofès que li posés el peu sobre la boca. En cas que el germà ofès no volgués posar el peu sobre la boca de l'altre, llavors, si l'ofensor era superior, manava a l'altre que li ho fes, i si l'ofensor era súbdit, aconseguia que li ho manés el prelat.

Així s'esforçaven per fer a miques tota mena de rancor o maldat i observar sempre entre ells la perfecta caritat. S'aplicaven amb totes les forces a contraposar una virtut a cada vici, inspirats i previnguts per la gràcia de Nostre Senyor Jesucrist.

Res no volien guardar com a propi. Els llibres i altres objectes que els havien donat, eren posats en comú i al servei de tots, com era el costum dels apòstols. Pobres com eren, es mostraven liberals i generosos amb tot allò que havien rebut de Déu i, moguts pel seu amor, ho donaven a qualsevol que els ho demanava. Finalment repartien, sobretot als pobres, les almoines que havien rebut.

44. Quan pel camí trobaven captaires que demanaven alguna cosa per amor de Déu, si no tenien res, els oferien un bocí del seu hàbit, encara que fos atrotinat. A vegades els donaven la caputxa, que separaven de la túnica, o una mànega o un altre pedaç que descosien. Volien complir així el consell de l'Evangeli: «Doneu a tots els qui us demanin».

Un dia, un pobre home va anar a l'església de Santa Maria de la Porciúncula, on a redós residien els frares, a demanar almoïna. Hi havia una capa que havia estat usada per un germà quan encara era seglar. El benaurat Francesc va demanar al germà que la donés al captaire; aquest anà corrents a buscar-la i la va donar ple d'alegria al pobre. Després li semblava que en recompensa del gest caritatiu l'almoïna pujava al cel i restà ebri d'una nova joia.

45. Quan els rics del món els visitaven, els rebien també cordialment per apartar-los del mal i moure'ls a penitència. Els germans sol·licitaven la gràcia de no ser enviats a les seves terres d'origen, per evitar la familiaritat i tracte amb els parents i així complir la paraula del profeta: *M'he tornat foraster*

per als meus germans, passant com un desconegut entre els fills de la meva mare.

Se sentien feliços en la pobresa perquè, lluny de cobejar riqueses, menyspreaven tots els béns caducs que desitgen els amants d'aquest món. Sentien especial rebuig pel diner: el trepitjaven com si fos pols i allixonats pel sant el conceptuaven com fems d'ase.

S'alegraven contínuament en el Senyor i no veien cap motiu per estar tristos. Com més se separaven del món, més units vivien en Déu. Seguien l'itinerari de la creu i la justícia i apartaven tots els obstacles per assolir la via estreta de la penitència i de l'observança evangèlica, per tal que els seus successors trobessin el camí més planer i segur.

CAPÍTOL XII

Francesc va amb els onze companys a la cúria papal per exposar els seus projectes i demanar l'aprovació de la Regla que havia escrit

46. Sant Francesc veia que per la gràcia de Déu augmentaven els seus companys en nombre i en mèrits. Eren dotze homes unànimes en els mateixos propòsits.

Un dia, el qui feia número dotze i n'era el capdavanter i pare digué als onze:

—Germans, veig que el Senyor, per la seva misericòrdia, vol augmentar el nostre grup. Anem, doncs, a l'encontre de la nostra mare, l'Església romana, i manifestem al Pontífex sobirà allò que el Senyor opera, servint-se de nosaltres, per continuar segons la seva voluntat i les seves ordres l'obra començada.

La idea del pare va plaure a tots els germans. Quan partiren cap a Roma, va dir:

—Determinem que un de nosaltres sigui el guia i considerem-

lo com a vicari de Jesucrist; anirem per on ell vulgui i ens allotjarem on ell disposi.

Elegiren fra Bernat, el primer després del benaurat Francesc, i s'avingueren a aquell que el pare els havia proposat.

Caminaven alegres, parlaven de Déu, no gosaven dir res que no fos a lloança i glòria del Senyor i pel bé de l'ànima i es lliuraven sempre a l'oració. El Senyor els proporcionava hospitalitat i feia que tinguessin tot el que els era necessari.

47. Arribats que foren a Roma, trobaren el bisbe d'Assís, que els va rebre amb gran alegria perquè venerava amb particular afecte el benaurat Francesc i tots els seus companys. Però, com que ignorava el motiu de la seva vinguda, s'inquietà una mica: temia que tinguessin intenció d'abandonar la pròpia terra, on el Senyor començava a fer coses meravelloses per mitjà d'ells. Estava molt satisfet de tenir en la seva diòcesi aquests homes, la vida i costums dels quals era exemple i gran esperança per a tothom. Assabentat, però, del motiu i del que es proposaven aconseguir, es va calmar i la seva satisfacció fou encara més gran. Tot seguit els va prometre que no els mancaria el seu consell i protecció.

El bisbe era amic d'un cardenal, bisbe de Santa Sabina, que es deia Joan de Sant Pau. Era un home realment ple de gràcia divina i que estimava molt els servents de Déu. El bisbe d'Assís havia parlat al cardenal de la vida del benaurat Francesc i dels seus companys, i aquestes notícies feren néixer en ell el desig de conèixer personalment l'home de Déu i els seus companys. Així que, quan s'assabentà que eren a Roma, va manar cridar-los i els va rebre amb gran veneració i amor.

48. Durant els pocs dies que romangueren amb ell quedà tan edificat de les seves paraules i exemples que, en veure brillar realment en la seva vida tot allò que li havien explicat, s'encomanà a les seves oracions amb humilitat i devoció. Com a favor especial, els va suplicar que des de llavors el consideressin com un dels seus germans. Després va preguntar al benaurat Francesc sobre el motiu del seu viatge. Posat al corrent del projecte i desig, s'oferí per a fer de protector seu davant la cúria romana.

El cardenal anà a la cúria i digué al senyor papa Innocenci III:

—He trobat un home de gran virtut que vol viure segons la forma del sant Evangeli i observar en totes les coses la perfecció evangèlica. Crec que el Senyor vol servir-se d'ell per a reviscolar la fe de la santa Mare Església en tot el món.

Aquestes paraules sorprengueren el Papa i va ordenar al cardenal que fes venir a la seva presència el benaurat Francesc.

49. L'endemà, el servent de Déu fou presentat pel cardenal al Pontífex sobirà, a qui Francesc revelà els seus projectes. El Papa, home de gran prudència, es va mostrar amatent a la comanda del sant i, després d'exhortar Francesc i els seus germans sobre moltes coses, els va donar la benedicció i els va dir:

—Germans, que el Senyor us acompanyi i, com que s'ha dignat a inspirar-vos, prediqueu a tots la penitència. Quan Déu totpoderós us augmenti en nombre i en gràcia, comuniquem-m'ho, i us atorgaré més coses i us n'encomanaré d'altres més importants.

El senyor Papa volia saber si tot el que els havia concedit i pensava concedir era escaient a la voluntat de Déu i, abans que el benaurat Francesc es retirés, digué a ell i als seus germans:

—Fills meus, la vostra forma de vida ens sembla molt dura i difícil. Tot i que esteu molt disposats i Nós no tenim cap dubte sobre vosaltres, cal pensar en aquells que us seguiran després, perquè pot esdevenir que els sembli massa austera aquesta vostra vida.

Veient, però, que la seva fe era constant i que l'àncora de l'esperança estava afermada en Crist, i que finalment per res no volien apartar-se del seu generós fervor, va dir al benaurat Francesc:

—Vés, fill meu, i demana al Senyor que es digni a revelar-te si això que demaneu prové de la seva voluntat, per tal que Nós, assabentats del beneplàcit diví, accedim als vostres desitjos.

50. Poc després, Francesc es lliurà a l'oració, seguint el consell del senyor Papa, i Déu li parlà interiorment en forma d'una paràbola:

—Vivia en el desert una dona pobreta però molt formosa. Enamorat de la seva bellesa, un rei molt poderós volgué prendre-la per esposa, esperant que li donaria fills ben plantats. Contret el matrimoni i consumat, nasqueren molts fills. Quan foren grans, la mare els digué: «Fills meus, no us avergonyi de la vostra condició, perquè sou fills del rei. Aneu, doncs, al seu palau i ell us donarà tot el que necessiteu». Quan es presentaren davant el rei, aquest quedà captivat de la seva bellesa, i reconeixent en ells el seu propi retrat els preguntà: «De qui sou fills?» Ells respongueren que eren fills d'una pobra dona que vivia al desert. El rei, ple d'alegria, els abraçà i els digué: «No tingueu por, perquè també sou fills meus. Si invito a la meua taula persones estranyes, amb molta més raó tindrè cura de vosaltres, que sou els meus fills legítims». I el rei ordenà llavors a aquella dona que li enviés al seu palau tots els fills procreats per ell, perquè s'hi criessin i eduquessin.

El benaurat Francesc comprengué que en tot allò que se li havia mostrat en visió mentre pregava, ell hi era representat per aquella pobreta dona.

51. Acabada l'oració, Francesc anà altra vegada al sobirà Pontífex i li va explicar amb detall la simbòlica visió amb què el Senyor l'havia honorat:

—Santíssim Pare —digué—, jo sóc aquesta muller pobrissona que el Senyor, pel seu amor i misericòrdia, ha honorat d'aquesta manera i de la qual ha volgut fills legítims per a Ell. El Rei de reis m'ha promès que criaria tots els fills que jo li donés, perquè si alimenta els estranys, molt més tindrà cura dels legítims. Si Déu atorga béns temporals als pecadors per amor als fills que han de criar, molt més n'oferirà als homes evangèlics que en siguin veritablement dignes.

En sentir aquestes paraules, el senyor Papa restà profundament meravellat, potser més perquè, abans que arribés sant Francesc, havia tingut també ell una visió en la qual va advertir com l'església de Sant Joan del Laterà amenaçava ruïna i com un religiós, dèbil i sense aparença, l'aguantava sobre les seves espatlles. El Papa s'havia despertat estupefacte i descon-

certat, però home savi i prudent com era, es preguntà què significaria la visió.

Veus aquí que pocs dies després el benaurat Francesc va venir de nou i va exposar al Papa la forma de la seva vida —com ja s'ha dit—, i li suplicà que volgués confirmar la Regla que havia escrit en termes senzills servint-se de les mateixes paraules de l'Evangelí, l'observança del qual era tota l'aspiració de la seva ànima.

El senyor Papa, en veure el fervor de Francesc en el servei de Déu i comparant el propi somni amb la visió simbòlica narrada pel benaurat, es digué a ell mateix: «És ben cert que aquest home pietós i sant serà el qui aixecarà i aguantarà l'Església de Déu.»

El va abraçar i li aprovà la Regla que havia escrit. Li va donar també la facultat, igual que als seus germans, de predicar arreu la penitència, però amb la condició que els qui haguessin de predicar obtinguessin abans autorització del benaurat Francesc.

Tots aquests privilegis foren confirmats després en consistori.

52. Obtinguda la llicència, sant Francesc donà gràcies a Déu. Tot seguit, agenollat, va prometre al senyor Papa obediència i reverència amb humilitat i devoció. Els altres germans, d'acord amb l'ordre del senyor Papa, prometeren també obediència i reverència al benaurat Francesc.

Rebuda la benedicció del Pontífex sobirà, visitaren els sepulcres dels Apòstols. Després, per diligència de l'esmentat cardenal, fou conferida la tonsura a sant Francesc i als altres onze germans perquè tots ells, els dotze, fossin clergues.

53. En acabat, Francesc i els seus companys abandonaren Roma i se n'anaren pel món, sorpresos i meravellats que el seu desig hagués estat tan fàcilment aconseguit. Creixia cada dia la seva esperança i confiança en el Salvador que prèviament s'havia avançat a demostrar-los amb santes revelacions tot allò que després acabaria d'esdevenir.

En efecte, abans d'obtenir del Papa els privilegis ja citats, una nit a Francesc, mentre dormia, li semblà veure que anava

per un camí i al seu costat s'aixecava un arbre de grans dimensions i frondositat, bell i robust. Quan s'apropà per admirar la seva alçada i bellesa, ell mateix va créixer tant que tocava la punta de l'arbre i podia doblegar-lo fàcilment fins a terra. De fet, això havia esdevingut quan el senyor Papa Innocenci —l'arbre més alt, més bell i robust del món— es doblegà benigne-ment davant la petició i voler del sant.

CAPÍTOL XIII

Eficàcia de la predicació de Francesc.

El primer lloc on habità. Com hi vivien i com en sortiren

54. Des d'aleshores, el benaurat Francesc anava per les ciutats i pobles, es llançava a predicar per totes parts, no pas amb paraules persuasives de saviesa humana, sinó anunciant el Regne de Déu empès per la força i doctrina de l'Esperit Sant.

Era un veritable pregoner de l'Evangelí, envigorit per l'autoritat apostòlica; no usava paraules d'adulació i rebutjava tot artifici oratori, perquè abans de convèncer els altres amb el seu discurs, procurava persuadir-se a si mateix amb les obres per poder anunciar la veritat evangèlica amb més fidelitat. La força i la veritat de les seves paraules, que no havia après de cap mestre humà, causava admiració a tots. Molts corrien per veure'l i escoltar-lo com si fos un home de l'altre món. Nobles i plebeus, clergues i seglars, esperonats per inspiració divina, començaren a seguir les petjades del benaurat Francesc i, abandonant les vanitats del món, vivien la mateixa norma de vida sota el seu mestratge.

55. El pare vivia feliç amb els seus fills en un lloc a prop d'Assís, de nom Rivortorto, on hi havia una cabana abandonada. Era tan estreta que els germans amb prou feines podien asseure's i descansar. Moltes vegades els faltava el pa i tenien com a únic aliment els naps que amb dificultat aconseguien d'almoïna.

L'home de Déu tenia escrits els noms dels germans a les bigues de la cabana, per tal que cadascú, quan volgués dormir o resar, reconegués fàcilment el seu lloc i, donada l'estretor de l'espai, no fos pertorbat el silenci de l'esperit per qualsevol soroll indegut.

Un dia en què els germans es trobaven dins la cabana, vingué un camperol arriant un ase amb intenció d'instal·lar-se ell i la bèstia. Com que temia ser interceptat pels germans, es va ficar a dins amb el burro i li digué: «Entra, entra, que farem un favor a aquest lloc».¹

Quan el benaurat pare oí les paraules del pagès i endevinà la seva intenció, es posà trist, sobretot per l'aldarull que feia aquell home amb el burro pertorbant els germans que, en aquells moments, estaven recollits en oració. Llavors Francesc digué als seus companys: «Germans, Déu no ens ha cridat per preparar aixopluc a cap burro ni per rebre visites dels homes, sinó per predicar el camí de la salvació, donar consells saludables a les ànimes i sobretot lliurar-nos a la pregària i a l'acció de gràcies.» Deixaren la cabana per a alberg de pobres malalts de lepra i ells es traslladaren a l'església de Santa Maria de la Porciúncula, a redós de la qual s'havien allotjat altres vegades en una caseta abans d'aconseguir l'església.

56. Més tard el benaurat Francesc, guiat per inspiració i voluntat divines, va obtenir amb molta humilitat que l'abat de Sant Benet del monestir de la muntanya del Subasio, prop d'Assís, li cedís l'església. El sant recomanava aquesta ermita amb particular i especial afecte al ministre general de l'orde i a tots els seus frares; la considerava com el lloc més estimat de la gloriosa Verge Maria entre totes les esglésies del món.

Contribuïa molt a recomanar aquest indret i a fer-lo estimar la visió que tingué un framenor quan encara era en el món. El benaurat Francesc estimà aquest germà amb un afecte especial mentre visqueren tots dos junts. Doncs bé, aquest home tenia ja la intenció de consagrar-se al servei de Déu quan va

1. TOMÀS DE CELANO afegeix aquestes paraules: «Aquell home creia que els framenors volien establir-se allà i construir més cabanes» (IC, 44).

tenir la visió. Li semblà veure en somni que tots els homes del món eren cecs; els contemplava agenollats al voltant de l'església de Santa Maria de la Porciúncula amb les mans juntes i el ulls aixecats al cel. Amb veu alta i amb un posat atribolat, suplicaven al Senyor que es dignés per la seva gran misericòrdia a restituir-los la vista. Llavors, mentre així pregaven, li va semblar veure una gran resplendor del cel que davallava sobre ells i els il·luminava amb una llum salvadora i molt resplendent.

Havent-se despertat el framenor, va prendre la resolució definitiva de servir el Senyor, i poc després abandonava aquest món pervers i frívol i entrava en religió per consagrar-se amb humilitat i devoció al servei de Déu durant tota la seva vida.

CAPÍTOL XIV

Dues vegades a l'any celebren Capítol a Santa Maria de la Porciúncula

57. Després d'obtenir de l'abat esmentat l'església de Santa Maria, Francesc decidí que s'hi celebrés el Capítol dues vegades a l'any, un cop per la Pentecosta i l'altre per la festa de la Dedicació de Sant Miquel.

Per la Pentecosta tots els germans s'agrupaven a Santa Maria; examinaven la millor manera d'observar la Regla i designaven els qui havien d'anar a predicar al poble, i també distribuïen els altres germans en les seves províncies.

Sant Francesc els advertia i els donava les ordres de la manera que millor li semblava segons la voluntat de Déu. Però tot allò que els recomanava de paraula, ell procurava amb tot el cor i sol·licitud dur-ho a terme abans amb la seva pròpia vida.

Venerava els prelatos i els sacerdots de la Santa Mare Església; reverenciava els ancians, nobles i rics, però mostrava un

profund amor als pobres, compartint les seves penes amb una gran tendresa. I de tots es mostrava súbdit.

Tot i que ell era qui es mereixia més honorabilitat, nomenava un dels germans amb qui convivia perquè fos guardià i senyor seu i, per evitar qualsevol temptació d'orgull, l'obeïa amb simplicitat i respecte. S'humiliava i inclinava el cap fins a terra davant de tots els homes per merèixer ser un dia exaltat en la presència de Déu entre els sants i elegits.

Exhortava afectuosament els germans que observessin amb fidelitat el sant Evangeli i la Regla que havien promès seguir, i sobretot que demostrassin respecte i devoció als divins oficis i a les prescripcions de l'Església, oint pietosament la missa i adorant de tot cor el Cos del Senyor.

I com que els sacerdots administren sacraments tan grans i venerables, ordenava que els preveres fossin especialment reverenciats pels germans, de tal manera que onsevulla que els trobessin els fessin inclinació de cap i els besessin les mans; i si anaven a cavall volia que no solament els besessin les mans, sinó també els peus del cavall que muntaven, i això per reverència del poder diví del sacerdot.

58. Recomanava als germans que no jutgessin ningú ni menyspreessin els qui vivien delicadament i usaven vestits exòtics i fastuosos. «Déu —deia— és Senyor nostre i d'ells, i també a ells els pot cridar i, un cop cridats, justificar-los.» Deia també que volia que els frares respectessin els homes rics i nobles com si fossin germans i senyors seus, perquè tots som fills del mateix Creador i ells ajuden els justos a fer penitència proveint-los d'allò necessari per al seu cos.

Aquests eren els seus consells. I afegia: «Aquest caldria que fos el capteniment dels framenors entre els homes, per tal que qualsevol que els veiés i sentís donés gràcies al Pare del cel i el lloés devotament».

Deia encara:

—Que la pau que anuncieu de paraula sojorni amb més gran mesura en els vostres cors. Que ningú no es vegi provocat per vosaltres a la ira o a l'escàndol, sinó que per la vostra mansuetud tothom sigui induït a la pau, la benignitat i la concòrdia.

La nostra vocació és guarir els ferits, unir els dividits i corregir els equivocats. Molts, que ara segueixen el diable, poden arribar un dia a ser deixebles de Crist».

59. El pietós pare blasmava els frares que eren molt austers amb ells mateixos i que malvivien a força de vigílies, dejunis i mortificacions corporals. Alguns, efectivament, sota el pretext de subjectar tot desordre carnal, es torturaven com si s'odiessin a ells mateixos. Francesc els prohibia aquests excessos amb exhortacions afectuoses i raonables i, si es pot dir, embenava les seves nafres amb preceptes saludables.

Quan els germans venien a Capítol, ningú no gosava parlar dels negocis del món, sinó que tots comentaven la vida dels sants i de com podrien aconseguir millor i amb més gran perfecció la gràcia del Senyor Jesús.

Si algun dels que havia arribat al Capítol sofria una temptació o prova, només en sentir parlar el benaurat Francesc amb tanta dolcesa i fervor i en comprovar les seves mortificacions, se sentia alliberat com per miracle de les seves temptacions i meravellosament consolat en les seves tribulacions.

La bondat i compassió del sant feia que no parlés mai com un jutge, sinó com un pare misericordiós que parla als seus fills o com un bon metge davant els seus pacients; emmalaltia amb els malalts i s'afligia amb els afligits. Amb tot, corregia adequadament els qui cometien alguna falta i infligia els càstigs que es mereixien els rebels i endurits.

Acabat el Capítol, el benaurat Francesc beneïa tots els germans i destinava cadascú a la seva província. Els qui estaven animats de l'Esperit de Déu i de l'eloqüència deguda —fossin clergues o llecs— els donava autorització per a predicar. Un cop rebuda la benedicció, marxaven pel món curulls de joia, com pelegrins i forasters ignorats, no portant altra cosa per al camí que els llibres per a recitar l'Ofici diví.

Onsevulla que trobessin algun sacerdot, ric o pobre, bo o dolent, el saludaven inclinant humilment el cap per respecte. I quan arribava l'hora d'allotjar-se, preferien fer-ho a casa dels capellans que no pas dels seglars.

60. Quan no podien ser rebuts pels sacerdots buscaven per

allotjar-se les cases de persones espirituals, que eren de més confiança. Ho feien així fins que el Senyor va inspirar algunes persones temeroses de Déu per tal que els preparassin hospitalitat en les ciutats i pobles que els germans solien visitar. Més tard edificaren ja llocs per a ells.

El Senyor els concedia la paraula i la inspiració més adient per a expressar pensaments agudíssims que penetraven els cors dels joves i ancians. De tal manera incidien en tothom, que molts abandonaven pare i mare i tot el que posseïen i acudien als germans per vestir l'hàbit del seu orde. És ben cert que l'espasa de la separació fou enviada a la terra quan molts joves venien a l'orde, deixant els pares en la vida de pecat. Els qui eren admesos, els portaven al benaurat Francesc, les mans del qual rebien l'hàbit religiós amb humilitat i devoció.

Però no eren només els homes els qui prenien la decisió de consagrar-se a Déu. També les dones —verges i vídues—, colpides per la predicació dels germans i pel seu consell, fundaven monestirs en les ciutats i pobles i s'hi tancaven per a fer-hi penitència. Després s'elegí un germà perquè fos visitador i corrector d'aquests monestirs.¹

De la mateixa manera, marits i mullers que no podien trencar els llaços del matrimoni, es lliuraven a una vida austera de penitència en les seves pròpies cases, seguint els consells saludables dels germans.²

Així, gràcies al benaurat Francesc, devotíssim de la Santíssima Trinitat, es renovà l'Església de Déu a través de tres ordes religiosos, simbolitzats en les tres esglesioles que abans ell havia reparat. Cadascun d'aquests ordes fou aprovat pel suprem Pontífex en el moment oportú.

1. Es tracta de l'orde de les *Dames Pobres*, que més tard prengueren el nom de *clarisses* pel nom de santa Clara.

2. Fa referència al *Terç Orde Franciscà*, avui *Orde Franciscà Seglar (OFS)*.

Mort del senyor cardenal Joan, primer protector, i elecció del cardenal Ugolino, bisbe d'Òstia, com a successor

61. El venerable senyor cardenal Joan de Sant Pau, que sovint dispensava al benaurat Francesc consell i protecció, mostrava gran satisfacció també a recomanar als altres cardenals la vida i les obres del sant i dels seus germans. I va despertar en ells tant d'afecte vers el servent de Déu i els seus companys que tots volien tenir un framenor al seu palau, no pas pels serveis que podia prestar, sinó per causa de la santedat i devoció en què vivia.

Després de la mort del cardenal Joan de Sant Pau,¹ el Senyor inspirà un dels cardenals, de nom Ugolino i aleshores bisbe d'Òstia, per tal que posés el seu afecte en el benaurat Francesc i els seus companys i els protegís i encoratgés. De fet, en les seves relacions amb ells, mostrava una gran caritat, com si fos pare de tots. L'amor del pare pels seus fills carnals no és tan gran com l'afecte espiritual que mostrava aquest cardenal —un nou pare—, estimant i afavorint Francesc i els seus germans.

El sant, que coneixia la fama admirable d'aquest prelat, cèlebre en tot, es presentà un dia amb els germans davant seu. Ugolino els va rebre amb alegria i els digué:

—Estic a les vostres ordres, disposat a donar-vos el meu suport, consell i protecció, com voleu, tot i que en compensació vull que m'encomaneu sempre a Déu en les vostres oracions.

Llavors el benaurat Francesc donà gràcies a Déu i va respondre al cardenal:

—Senyor, serem molt feliços de tenir-vos d'ara endavant per pare i protector del nostre orde, i vull que tots els meus germans us tinguin present en les seves oracions.

1. Va morir pocs mesos abans del concili Lateranense IV, iniciat l'11 de novembre de 1215.

Després li demanà que es dignés a assistir al Capítol que es feia per Pentecosta. Ugolino hi accedí amablement i des de llavors tots els anys participava en el Capítol. A la seva arribada, tots els germans sortien a rebre'l en processó. Quan el cardenal els veia des de lluny, baixava del cavall i anava a peu amb ells fins a l'església de Santa Maria. Després els dirigia un sermó i celebrava la missa, en la qual el servent de Déu, Francesc, cantava l'Evangelí.

CAPÍTOL XVI

De l'elecció dels primers ministres i de com eren enviats pel món

62. Onze anys després del naixement de l'orde, quan havien crescut els germans en nombre i en mèrits, els ministres foren elegits i enviats amb alguns germans a tot arreu on era venerada i observada la fe catòlica.

Algunes províncies els acollien, però no els permetien construir cases; d'altres n'eren expulsats per temor que fossin heretges. Tot i que el senyor papa Innocenci III havia aprovat l'orde i la seva Regla, no ho havia confirmat per escrit. Per això els germans hagueren de sofrir moltes vexacions de part de clergues i laics, i per aquest motiu foren obligats a girar cua de diverses províncies. Afligits i angoixats i fins i tot expoliats i assotats pels lladres, tornaren a sant Francesc amb l'ànim deprimat. D'aquesta manera foren tractats en quasi totes les regions ultramuntanes, com Alemanya, Hongria i moltes altres parts.

Assabentat d'això, el cardenal Ugolino va cridar el benaurat Francesc i el presentà al senyor papa Honori perquè el papa Innocenci II ja havia mort.¹ I aconseguí que, amb una butlla que acompanyava el document, el Papa confirmés solemnement

1. Va morir a Perusa el 16 de juliol de 1216, i Honori III fou elegit papa dos dies després.

una altra Regla, composta pel benaurat Francesc, instruït per Crist. Aquesta Regla espaiava el temps entre els capítols, per tal d'evitar les molèsties dels germans que havien de venir de regions llunyanes.

63. El benaurat pare demanà al senyor papa Honori un cardenal de la Santa Església —és a dir, l'esmentat senyor bisbe d'Òstia— perquè fos com el papa de l'orde, al qual poguessin recórrer els frares per als seus assumptes.

Potser fou una visió el que va influir en el servent de Déu per demanar un cardenal protector i per recomanar l'orde a l'Església romana. Francesc havia vist, en efecte, una gallina petita i negra amb plomes a les cames i amb els peus com els d'un colom domèstic. Tenia tants pollets que no aconseguia aplegar-los sota les ales: es giraven al seu voltant però sempre quedaven fora.

Despert ja, es posà a reflexionar sobre aquesta visió. Al moment, l'Esperit del Senyor li va fer comprendre el significat i es digué a ell mateix:

—Aquesta gallina sóc jo: petit d'estatura i amb la cara bruna. Cal que sigui senzill com el colom i aixequi el vol fins al cel per mitjà de les meves aspiracions, que són les plomes de les virtuts. Però el Senyor amb la seva gran misericòrdia m'ha donat i em donarà molts fills, els quals no puc protegir només amb les meves forces. Per això, cal que els confii a la Santa Església perquè els guardi a l'ombra de les seves ales i els governi.

64. No havien passat gaires anys després d'aquesta visió quan Francesc es dirigí a Roma per visitar el senyor bisbe d'Òstia. El cardenal li va ordenar que l'endemà anés amb ell a la cúria. Volia que prediqués davant el Papa i els cardenals i els recomanés devotament i de tot cor el seu orde. Tot i que el benaurat pare s'excusava i protestava perquè deia que era un pobre home sense instrucció, hagué d'acompanyar el cardenal a la cúria romana.

Quan es va presentar davant el senyor Papa i els cardenals, aquests es van omplir d'alegria de veure'l. Després, dempeus, els adreçà la paraula sense cap més ajut que l'assistència de l'Esperit Sant. Acabada la prèdica, recomanà el seu orde al se-

nyor Papa i als cardenals. Tots restaren altament edificats per les seves paraules i se sentiren moguts en l'íntim del cor a estimar amb més afecte l'orde.

65. Després el benaurat Francesc digué al Pontífex sobirà:

—Senyor, tinc compassió per la sol·licitud i les angúnies amb què heu de vetllar per l'Església de Déu, i em fa vergonya que a nosaltres, pobres i menorets, ens mostreu tanta cura i interès. Mentre hi ha nobles i rics i tants religiosos que no tenen accés a la vostra presència, nosaltres, que som els més pobres i menspreables entre tots, hauríem de sentir un gran temor i avergonyir-nos de veure que se'ns permet l'entrada al vostre palau, i d'infatuar-nos de trucar a la porta del tabernacle que enclou l'autoritat dels cristians. Per això, humil i reverent, m'atreveixo a suplicar a la vostra Santetat que vulgueu atorgar-nos el senyor bisbe d'Òstia, aquí present, perquè ens faci de papa, per tal que en temps difícils els germans puguem acudir a ell, salvaguardant sempre els drets de la vostra suprema autoritat.

La petició del benaurat Francesc agradà al senyor Papa, i va designar el bisbe d'Òstia com a protector de l'orde.

66. Fidel al mandat rebut del Sant Pare, el cardenal és mostrà com a zelós protector i defensor dels germans. Va escriure a molts prelats que els havien perseguit per tal que en endavant no els fessin oposició, sinó que els donessin ajut, suport i consell per a predicar i establir-se en les seves diòcesis. «Perquè —deia— són bons i sants religiosos, aprovats per l'autoritat de la Seu Apostòlica». També altres cardenals de la cúria imitaren el senyor bisbe d'Òstia i escrigueren cartes en aquest mateix sentit.

En el Capítol celebrat després d'aquest viatge a Roma, el benaurat Francesc va autoritzar els ministres perquè poguessin rebre nous germans a l'orde i els envià a les províncies esmentades, portant cartes dels cardenals i la Regla confirmada per una butlla apostòlica. Veient tot això els prelats i reconeixent com a autèntics els documents presentats pels germans, els autoritzaren sense cap dificultat a edificar cases, habitar-les i predicar en les seves diòcesis. Els germans es posaren immediatament a l'obra.

Molts, després de comprovar la humilitat i santedat de les vides i d'escoltar les paraules dolces dels framenors que movien els cors, venien a ells amb fervor i senzillesa —abrusats d'amor a Déu i amb el desig de fer penitència— i rebien el que demanaven: el sant hàbit de l'orde.

67. El benaurat Francesc admirava la fidelitat i dedicació del senyor bisbe d'Òstia per a tots els germans i l'estimava de tot cor. Com que sabia, per revelació divina, que aquest prelat arribaria a ser papa, ho insinuava en les missives que li escrivia, qualificant-lo de «pare de tot l'univers». Encapçalava les cartes amb aquests termes: «Al venerable en Crist, Pare del món sencer.» De fet, pocs anys després morí el papa Honori III i fou elegit Sobirà Pontífex el senyor bisbe d'Òstia, amb el nom de Gregori IX.² Es va mostrar sempre gran benefactor i defensor de tots els religiosos, sobretot dels pobres de Crist, els framenors. Bé podem creure que ell forma part de l'assemblea dels sants.

CAPÍTOL XVII

Santa mort del benaurat Francesc. Com, dos anys abans, va rebre els estigmes de Jesucrist

68. Vint anys havien passat des del dia en què Francesc, home apostòlic, s'unia estretament a Crist Jesús. Després d'haver imitat la vida dels apòstols i d'haver seguit les seves petjades, tingué la joia de volar a Crist un diumenge, el 4 d'octubre de l'any 1226. Després de tots els seus treballs, obtenia el repòs etern i mereixia gaudir de la presència de Déu.

Un dels seus deixebles, famós per la seva santedat, va veure l'ànima del sant que —com si fos una estrella de la mida de

2. Fou elegit papa el 19 de març de 1227, cinc mesos i mig després de la mort de sant Francesc. Va ocupar la càtedra de Pere més de catorze anys i va morir el 22 d'agost de 1241.

la lluna, lluminosa com el sol i embolcallada per un petit núvol blanc entre aigües immenses— pujava de dret al cel.

Havia treballat molt en la vinya del Senyor: fervorós en la pregària, lliurat a dejunis i vigílies, zelós en les seves predicacions i viatges apostòlics, perseverant en la sollicitud i compassió pel proïsme i en el menyspreu de si mateix. I tot això des del moment de la seva conversió fins al seu encontre definitiu amb Crist. Tant havia estimat Déu que, en sentir el seu nom, s'abusava interiorment i prorrompia dient que el cel i la terra haurien d'inclinar-se al nom del Senyor.

69. La vehemència de l'amor en sant Francesc i l'assídua memòria de la Passió de Crist, el Senyor les volgué revelar a tot l'univers. Per un privilegi singular, per una gràcia excepcional, va fer un miracle per honorar-lo en vida i en la seva pròpia carn. En efecte, un dia l'ardor de les seves aspiracions seràfiques l'arrabassaren tant, que Aquell que es deixà crucificar per un excés d'amor, se li aparegué deixant que experimentés dues compassions. Fou dos anys abans de la seva mort, el dia de la festa de l'Exaltació de la Santa Creu. Estava al matí en oració a la falda de la muntanya de la Verna quan se li va aparèixer un serafí amb sis ales: entre elles irrompia la figura d'un home crucificat, extremadament formós, amb les mans i els peus estesos en forma de creu, que descobria amb claredat la imatge del Senyor Jesús. Dues ales cobrien el seu cap; dues altres velaven la resta del seu cos fins els peus, i les altres dues s'estenien per volar.

Despareguda la visió, la seva ànima experimentà un admirable fervor, però el que fou més admirable és que en la seva carn quedaren impresos els estigmes del Senyor Jesús.

Francesc amagava tant com podia —fins a la mort— aquest senyal, perquè no volia revelar el «sagrament del Senyor», però no aconseguia dissimular-ho als seus companys, si més no als més íntims amb el quals vivia.

70. Després del seu feliç trànsit, tots els germans presents i molts seglars poguérem veure en el cos de Francesc els senyals gloriosos dels estigmes de Crist. En les seves mans i peus es veien no els forats fets pels claus, sinó els mateixos claus,

formats de la pròpia carn i adherits a ella, de color negrós com si fossin de ferro. El seu costat dret apareixia traspassat per una llança, amb la cicatriu vermellosa d'una ferida visible i verificable, d'on rajava moltes vegades sang beneïda, i això al llarg de la seva vida.

La veritat irrefutable dels estigmes fou demostrada per tots aquells que els veieren i tocaren durant la vida i després de la mort del sant. I també posteriorment, perquè el Senyor volgué fer palès el fet per mitjà de molts miracles obrats en diverses parts del món.

Aquests prodigis transformaren el cor de molts que abans havien posat en dubte la realitat dels estigmes. Mudaren de criteri i arribaren a un convenciment tan gran que de detractors que havien estat es convertiren —per la força i la bondat de Déu i de la mateixa veritat— en defensors i propagandistes fidelíssims.

CAPÍTOL XVIII

Canonització de sant Francesc

71. A tot arreu brillava el servent de Déu per la llum dels seus miracles i eren molts els que de totes parts acudien al seu sepulcre, agraïts per haver obtingut grans i particulars favors de Déu. Per això, l'esmentat papa, Gregori IX, amb el consell dels cardenals i d'altres prelats, després d'estudiar i reconèixer els miracles que el Senyor havia obrat per intercessió del benaurat Francesc, el va inscriure en el catàleg dels sants i ordenà que se celebrés solemnement la seva festa el mateix dia en què s'esdevingué la seva mort.

Tot això succeí a la ciutat d'Assís en presència de moltíssims prelats i d'una gran multitud de prínceps, nobles i fidels, vinguts d'arreu del món. Foren convidats pel mateix papa per assistir a la canonització, que es va dur a terme l'any del Senyor 1228, segon del seu pontificat.

72. El sobirà Pontífex, que en vida havia estimat tant el sant, no es limità a honorar-lo celebrant la canonització d'una manera solemníssima, sinó que també enriquí amb donatius i ornaments preciosos l'església construïda en honor del sant, en els fonaments de la qual el papa havia col·locat la primera pedra. Dos anys després de la canonització, el cos venerable de Francesc fou traslladat amb gran solemnitat de la primera sepultura a aquesta nova església.

Per a aquest mateix temple, el Papa va enviar una creu d'or abillada amb pedres precioses que contenia un tros del «lignum crucis» del Senyor; també tovallès i vasos sagrats i molts altres objectes per al servei de l'altar en les grans solemnitats. Així mateix va exonerar l'església de tota jurisdicció inferior a la d'ell, i la constituí per virtut de la seva autoritat apostòlica en cap i mare de tot l'orde dels framenors, com consta públicament en una butlla promulgada i signada per ell i per tots els cardenals.

73. Amb tot, seria ben poca cosa que l'home de Déu hagués rebut tants d'honors purament materials si el Senyor no s'hagués valgut d'ell —mort ja corporalment, però espiritualment viu en la glòria— per convertir i salvar molts homes. De fet, molts homes i dones es convertiren al Senyor, i per la intercessió del sant, prohoms i nobles en gran nombre vestien l'hàbit de framenors, mentre les seves mullers i filles es tancaven en els monestirs de les Dames Pobres. Savis i lletrats, tan seglars com clergues amb prebendes, menyspreaven les frivolitats del món i els atractius de la carn per ingressar a l'orde. Cadascú, segons la mesura de la gràcia divina, seguia fidelment la pobresa i les petjades de Crist i del seu servent, el benaurat Francesc.

Amb tota raó es pot dir del sant allò que s'escriu de Samsó en la Bíblia, que *molts més matà en morir que no durant tota la seva vida*, perquè ell viu per sempre en la glòria.¹

Que, pels mèrits del nostre pare sant Francesc, ens conduïxi a aquesta glòria Aquell que viu i regna pels segles dels segles. Amén.

1. Cal tenir en compte que l'autor fa servir el verb *interficio* (matar), però pel que fa a sant Francesc s'ha d'entendre en sentit figurat, és a dir, va *obrar* més després de mort en la glòria que no durant la seva vida en la terra.

Llegenda de Perusa

CAPÍTOL I

Sense una raó greu, no s'ha de manar en nom de l'obediència

Francesc deia que rarament s'ha de manar en nom de l'obediència; no s'ha de llançar de bon principi la sageta, sinó que aquesta sempre ha de ser la darrera arma. «No correu a posar la mà a l'espasa», deia. Per altra banda, pel qui no maldava a obeir el precepte de l'obediència, advertia que ni tem Déu ni respecta els homes. No hi ha cosa més certa que això, perquè l'autoritat en mans d'un superior temerari, ¿no és de fet una espasa en mans d'un boig? Tanmateix, ¿hi ha una situació més desesperada que la del religiós que menysprea l'obediència?

CAPÍTOL II

És revelat a sant Francesc el futur de l'orde

El sant solia dir:

—Vindrà un temps en què, per causa dels mals exemples, aquest orde tan estimat de Déu serà tingut en mala reputació i els germans sentiran vergonya de presentar-se en públic. Amb tot, els qui entraran llavors a l'orde seran guiats únicament per la gràcia de l'Esperit Sant, no els contaminarà la carn ni la sang i seran veritablement beneïts de Déu. No faran, és cert,

accions de gran mèrit, perquè l'ambient de caritat que estimula el fervor dels sants s'haurà refredat en molts i hauran de sofrir terribles temptacions però, preparats per a totes les proves, seran millors que els seus predecessors. Mes ai d'aquells qui, satisfets amb l'aparença d'una vida religiosa, s'adormin en l'oci i no resisteixin fermes les temptacions que Déu permet per tal de provar els elegits! Només els qui superin les tribulacions motivades per la malícia dels impius rebran la corona de la vida.

CAPÍTOL III

Se li manifesta quan ell és veritable servent de Déu

Deia també el benaurat pare:

—Germans, he pregat el Senyor que es digni a mostrar-me quan el serveixo veritablement i quan no, perquè de veritat no voldria ser altra cosa que un servidor seu. I el mateix Senyor, en la seva immensa benevolència, s'ha dignat a respondre'm ara mateix: «Ets veritable servidor meu quan ho penses, ho dius i ho fas tot santament.» I continuà dient: «Us he cridat perquè, si alguna vegada deixo de fer aquestes tres coses, vull avergonyir-me'n davant vostre.»

CAPÍTOL IV

El seu cos serà honorat després de mort

Un dia, mentre el servent de Déu jeia malalt al palau del bisbe d'Assís,¹ un germà molt espiritual i virtuós li digué en

1. Aquesta estada del sant al palau del bisbe d'Assís fou l'última, poc abans de morir. Consta per altres fonts que Francesc romangué al palau episcopal alguna altra vegada.

broma: «Francesc, per quant vens el teu hàbit al Senyor? Molts dossers i teixits de seda s'alçaran i cobriran el teu cos, vestit ara de sac». A causa de la seva malaltia, el sant duia aleshores una gorra de pell, folrada de la mateixa tela de l'hàbit. El benaurat Francesc —o més ben dit, l'Esperit Sant parlant per ell— va respondre amb gran fervor i joia: «Dius la veritat, germà, perquè així serà.»

CAPÍTOL V

Francesc beneí la ciutat d'Assís mentre el transportaven a la Porciúncula

Durant el temps en què el benaurat Francesc s'allotjava al palau del bisbe d'Assís, s'adonà que el seu mal s'agreujava dia rere dia i féu que el portessin en una llitera a l'ermita de Santa Maria de la Porciúncula, perquè no podia anar a cavall.

Quan passava prop de l'hospital demanà que s'aturessin i deixessin la llitera a terra. Com que hi veia molt poc, a causa d'una llarga i greu malaltia dels ulls, va indicar als qui el duien que giressin la llitera de tal manera que tingués al davant la ciutat d'Assís. Aleshores, aixecant-se com va poder, beneí la ciutat dient:

—Senyor, crec que en temps antic aquesta ciutat fou refugi de gent perversa, injusta i de mala fama per tota la contrada; però ara observo que amb la vostra gran misericòrdia li heu manifestat la riquesa del vostre amor i voleu que sigui refugi dels qui us coneixen, us glorifiquen i escampen el perfum d'una vida pura, d'una doctrina ortodoxa i del bon nom per tot el poble cristià. Us demano, doncs, Senyor Jesucrist, Pare de les misericòrdies,¹ que no tingueu en compte la nostra ingratitud,

1. És sorprenent que es doni el títol de «Pare de les misericòrdies» a Jesucrist, atès que sant Pau (2 Cor 1, 3) confereix el mateix títol a Déu Pare.

sinó que us recordeu sempre de la bondat immensa que heu mostrat a la ciutat. Que sigui ella el lloc on visquin sempre els qui coneixeran i glorificaran el vostre nom, beneït i gloriós pels segles dels segles. Amén.

Acabada aquesta pregària se l'emportaren a Santa Maria de la Porciúncula.

CAPÍTOL VI

Busca sempre la voluntat de Déu

Des de la seva conversió fins al dia de la seva mort,¹ el beaurat Francesc —tant en salut com en malaltia— fou sempre amatent per conèixer i complir la voluntat del Senyor.

CAPÍTOL VII

Pròxima la seva mort, es fa cantar el Càntic del germà Sol

En certa ocasió, un framenor digué a sant Francesc:

—Pare, la teva vida i capteniment han estat i són llum i mirall de perfecció no solament per als teus frares, sinó també per a l'Església universal. Així esdevindrà també en la mort: si per als teus germans i molts d'altres significarà un gran dolor i una gran tristesa, per a tu serà ocasió d'un més gran consol i d'una joia inesgotable. Tu passaràs d'una extrema fatiga a un profund repòs; d'un mar de turments i temptacions al goig

1. De quina malaltia morí sant Francesc? En el volum I d'aquesta col·lecció, *Francesc i Clara d'Assís*, pàg. 117, es dóna una àmplia informació sobre aquest punt.

infinit; d'una pobresa estricta —que sempre has estimat i practicat voluntàriament des de la teva conversió fins a l'últim dia— a unes riqueses autèntiques i sense fi; passaràs de la mort temporal a la vida eterna, on veuràs cara a cara el Senyor, el teu Déu, a qui tant has estimat en aquest món.

I el germà afegí més obertament:

—Pare, cal que sàpigues que, si el Senyor no envia un remei des del cel per al teu cos, la teva malaltia és incurable i viuràs poc temps. Així ho han manifestat els metges. T'ho dic per confortar el teu esperit, perquè t'alegris interiorment i exteriorment en Déu, i també perquè els frares i tothom que vingui a veure't et trobin alegre en el Senyor; ells també saben i estan conveçuts que moriràs aviat. Així, tant per als presents com per a altres quan sentin parlar del teu traspàs, sigues per a tots de santa memòria, com ho ha estat la teva vida.

Aleshores el benaurat Francesc, tot i aclaparat per tan diversos mals, començà a lloar el Senyor amb gran fervor i, curull de joia interior i exterior, digué al germà:

—Si haig de morir aviat, crida fra Àngel¹ i fra Lleó perquè em cantin a la germana mort.

Vingueren tot seguit aquests germans i amb llàgrimes als ulls entonaren el *Càntic del germà Sol* i de les altres creatures del Senyor, que el sant havia compost durant la malaltia a glòria de Déu i per a confort seu i dels altres. Al cant, abans de l'última estrofa, va intercalar-hi aquests versos sobre la germana mort:

1. M. BIGARONI, O.F.M., (*Compilatio Assisiensis*, pàg. 13, nota 9) de l'obra del qual hem fet aquesta versió, opina que en les fonts primitives es pot reconèixer si més no tres germans que duïen el nom d'Àngel: Àngel Tancredi, cavaller d'Assís, Àngel de Rieti i Àngel de Borgo San Sepolcro. Bigaroni creu que aquí es fa referència al germà Àngel de Rieti, que fou íntim del sant, company seu en molts viatges i present en el moment de l'estigmatització i en la mort de sant Francesc. Amb tot, Lázaro de Iriarte, o.f.m. cap., creu que el germà Àngel Tancredi és el de Rieti (cf. *San Francisco de Asís*, pàg. 828-829, nota 3). Per a la referència d'aquestes obres, vegeu els Advertiments.

Lloat sigueu, Senyor meu,
per la nostra germana, la mort corporal,
de qui cap home vivent no pot escapar.
Ai d'aquells que moriran en pecats mortals!
Benaaurats aquells que trobarà
en el vostre santíssim voler,
perquè la mort segona no els farà mal.

CAPÍTOL VIII

L'última visita de madona Jacoba

Un dia Francesc va convocar els seus companys i els va dir:
—Sabeu prou bé que la senyora Jacoba de Settesoli¹ és
afecta a mi i també a tot el nostre orde. Crec que si li comu-
niqueu com em trobo, serà per a ella una finesa i un gran
consol. Digueu sobretot que us enviï tela aspra per fer-me'n
una túnica de color cendra, semblant a la que duen els monjos
cistercencs en terres d'ultramar. També que us enviï uns quants
d'aquells bescurts que tantes vegades em preparava quan jo era
a Roma.

D'aquest pastís els romans en diuen «mostaccioli» i es fa
amb ametlles, sucre, mel i altres ingredients.

Madona Jacoba era una vídua molt espiritual, pietosa i lliu-
rada a Déu, d'una de les famílies més nobles i riques de Roma.
Havia obtingut tanta gràcia del Senyor pels mèrits i la predica-
ció del benaurat Francesc que semblava una altra Magdalena,
sempre amb llàgrimes als ulls i íntimament unida a Déu.

1. De la família Normanni, Jacoba era esposa del patrici romà Graziano Anicio Frangipani, comte de Marino. No tenim notícia precisa del seu naixement ni de la seva mort. Era vídua l'any 1217. Aquí es diu, a diferència d'altres fonts, que vingué per la mort del sant acompanyada del seu fill Joan. L'any 1230 es va retirar a Assís i tot fa pensar que va morir en una edat avançada. Fou sepultada a la basilica inferior del «Sacro Convento» d'Assís, i avui les seves despulles reposen en la cripta al costat del sepulcre del sant.

Escrita ja la carta per suggeriment de Francesc, mentre un germà busca qui podria fer-li arribar, tot d'una truquen a la porta. Va un company a obrir i es troba amb la mateixa madona Jacoba que venia corrents de Roma per visitar el benaurat pare. El frare, alegre, cuita per comunicar al sant que la senyora acaba d'arribar acompanyada del seu fill i de moltes altres personalitats, i li diu: «Què vols que fem, pare? Deixem que entri i vingui fins aquí?»

Preguntava això perquè, per voluntat del benaurat Francesc, era establert des de temps que, per respecte i devoció a aquell lloc, les dones no podien entrar al claustre.² Ell, però, respongué: «La prohibició no s'ha d'aplicar a aquesta senyora, que ha vingut de tan lluny moguda per la seva fe i gran devoció».

Així doncs, entrà ella on era Francesc i en veure'l es va posar a plorar amargament. Oh, meravella! Havia dut tela mortuòria de color cendra per confeccionar una túnica i també tot allò que en la carta se li demanava que portés. En veure això, tots els frares quedaren sorpresos de la santedat i de com n'era de bo Francesc.

Aleshores madona Jacoba digué:

—Germans, mentre estava en oració, vaig sentir una veu interior que em deia: «Vés a visitar el teu pare, el benaurat Francesc, i afanya't perquè si tardes gaire no el trobaràs viu. Porta tela per fer-li una túnica i els ingredients necessaris per amassar els pastissos que tu saps fer. Emporta't així mateix cera per a les espelmes i encens, i tot en quantitat suficient.»

Per cert, el benaurat Francesc en la carta no havia demanat encens, però el Senyor ho inspirà a la senyora com a recompensa i consol de la seva ànima i perquè nosaltres coneguéssim millor la santedat d'aquell pobret a qui el Pare celestial volia homenatjar amb tant d'honor en el moment de la seva mort. El mateix Senyor —que havia inspirat els reis d'Orient perquè es presentessin amb obsequis a l'Infant Jesús, Fill seu predilecte, el dia del seu naixement tan pobre— parlà a la noble

2. La clausura, costum antiquíssim en el monaquisme, no fou llei canònica fins al papa Bonifaci VIII.

senyora, que residia lluny, perquè vingués a venerar i honorar el cos gloriós i sant del seu servent, que amb tant d'amor i fervor va imitar en la vida i en la mort la pobresa del seu Fill estimat.

Madona Jacoba, doncs, va preparar aquella minestra tan desitjada del pare sant. Ell, però, només la tastà, perquè el seu cos estava lassat per una gravíssima malaltia i es trobava ja a les portes de la mort. Jacoba va encomanar que de la cera en fessin espelmes abundants perquè cremessin davant el cos del servent de Déu després del seu traspàs. Amb la tela que havia portat, els frares en feren la túnica amb la qual fou enterrat. Ell mateix havia ordenat als germans que l'amortallessin amb roba de sac, en senyal d'extrema humilitat i pobresa. I esdevingué, com va plaure a Déu, que en aquella mateixa setmana en què havia vingut madona Jacoba de Settesoli, Francesc, el benaurat, va passar al Senyor.

CAPÍTOL IX

Francesc vol que els framenors serveixin els leprosos

Amb l'ajut de Déu i obrant amb saviesa des del principi de la seva conversió, Francesc fonamentà l'orde i a si mateix sobre pedra ferma, és a dir, sobre la roca de l'altíssima humilitat i pobresa del Fill de Déu, anomenant l'orde *orde dels framenors*.

El fundà sobre l'extrema humilitat, atès que ja des del principi, quan els germans començaren a multiplicar-se, volgué que es consagressin al servei dels leprosos en els hospitals. En aquella època, quan venien postulants —nobles o plebeus—, se'ls advertia entre altres coses que haurien de servir els leprosos i viure amb ells en les seves cases.¹

1. L'assistència als afectats de lepra —la malaltia més espantosa d'aquell temps— fou la principal ocupació dels primers germans. En el Testament, sant Francesc atribueix la seva conversió a un colpidor i caritatiu encontre amb un leprós (cf. *Test.*, 3). La primera leproseria atesa pel sant i els seus companys fou la de Sant Llätzer d'Arce, dita més tard de Santa Maria Magdalena per la capella que hi havia.

També fundà l'orde sobre l'altíssima pobresa. En efecte, es diu en la Regla que els germans han de viure com a forasters i pelegrins, i que cap cosa no han de buscar sota el cel que no sigui la santa pobresa, gràcies a la qual el Senyor els proporcionarà en aquest món el nodriment per al cos i l'ànima, i en el futur l'herència celestial.

Pel que fa a ell mateix, volgué com a fonament la més estricta pobresa i humilitat. Tot i que era com un gran prelat de l'Església de Déu, volgué, per lliure elecció, que el tinguessin com l'últim, no sols en l'Església, sinó també entre tots els seus germans.

CAPÍTOL X

S'humilia davant el bisbe de Terni

Un dia Francesc estava predicant a la plaça del poble de Terni davant el palau episcopal. Hi assistia el bisbe de la ciutat, home assenyat i pietós. Acabat el sermó, el bisbe es va aixecar i, adreçant-se al poble, entre altres coses inspirades per Déu digué:

—Des del dia en què plantà i edificà la seva Església, el Senyor l'ha adornada sempre amb homes sants que l'han feta créixer amb la seva paraula i el seu exemple. En aquests darrers temps l'ha enriquit amb aquest pobrissó, humil i illetrat. (Dient això, assenyalava amb el dit el benaurat Francesc davant de tot el poble.) Per això, cal que estimeu i honoreu el Senyor i us guardeu de tot pecat, perquè *no ha obrat així en cap altre poble* (Sl 147, 20).

Quan acabà la seva prèdica, Francesc va baixar del lloc des d'on havia parlat i amb el bisbe entraren tots dos sols a la catedral. Aquí, el sant es va inclinar davant el senyor bisbe i es llançà als seus peus tot dient:

—En veritat us dic, senyor bisbe, que ningú no m'ha fet tant

d'honor en aquest món com vós m'heu fet avui aquí. Els altres diuen: «Aquest és un home sant!», atribuint la glòria i la santedat a la creatura i no al Creador. Vós, en canvi, com a home assenyat, heu sabut distingir el que és valuós del que es roí.

I és que quan el benaurat Francesc era aclamat com a sant per la gent, sovint responia: «No estic pas segur que no pugui tenir fills i filles». I deia també: «Si en un moment el Senyor em volgués llevar el tresor que m'ha confiat, què quedaria de mi? Un cos i una ànima! També els infidels tenen cos i ànima. M'haig de convèncer que si el Senyor hagués concedit a un lladre, fins i tot a un infidel, béns tan grans com a mi, segurament haurien estat més lleials que no pas jo.» I encara afegia: «En una pintura sobre fusta que representa el Senyor o la Mare de Déu, honorem a aquests i els recordem. La taula i la pintura no s'atribueixen res pel sol fet de ser fusta o pintura. Així cal que sigui el servent del Senyor: una pintura, és a dir, una representació de Déu en què Ell és honorat pel que ha creat. Imitant l'exemple de la fusta i la pintura, el servent de Déu no ha de vantar-se de cap cosa, sinó retre honor i glòria al Senyor i reservar-se per ell, mentre visqui, vergonya i tribulació, perquè la carn és sempre contrària als dons divins.»

CAPÍTOL XI

Francesc renuncia al govern de l'orde

El benaurat Francesc volgué mantenir-se humil entre els germans. Per tal de viure millor aquesta virtut, pocs anys després de la seva conversió renuncià al govern de l'orde en un Capítol que es féu a Santa Maria de la Porciúncula.¹ En presència de tots els frares digué:

1. Probablement el 29 de setembre de 1220, després de la tornada a Orient.

—Des d'ara jo sóc mort per a vosaltres, però teniu fra Pere Cattani,² a qui jo i vosaltres obeam.

Tots els germans es posaren a plorar, mentre el benaurat Francesc s'inclinava davant fra Pere i li prometia obediència i respecte. Des de llavors fins a la mort romangué súbdit com qualsevol altre frare. Sotmès al ministre general, ho volgué ser també dels ministres provincials: obeïa el ministre de la província on s'allotjava o es trobava per motius de predicació. En certa ocasió, per tal d'aconseguir més gran virtut i humilitat, digué al ministre general, molt abans de la seva mort:

—Vull que un dels meus companys et representi i l'obeiré com si fossis tu mateix. Pel bé i el valor de l'obediència, doncs, vull que en vida i en mort estiguis sempre al meu costat.

Des d'aleshores tingué per guardià³ un dels seus companys, el qual obeïa com a representant del ministre general. Una vegada digué als germans:

—Entre altres gràcies, l'Altíssim m'ha concedit la d'obeir diligentment tant a un novici d'un dia —si ell fos el meu guardià— com al primer i al més antic dels framenors. El súbdit cal que vegi en el seu superior no l'home, sinó Déu, per amor del qual es féu súbdit.

També els deia:

—No hi ha cap prelat en tot el món que es faci témer tant pels seus súbdits com el Senyor faria que em respectessin els meus germans si jo m'ho proposés; però l'Altíssim m'ha concedit la gràcia de preferir que sigui considerat per tots com el darrer de l'orde.

Nosaltres, que hem viscut amb ell, moltes vegades hem vist amb els propis ulls com, si per exemple un frare no l'atenia en alguna cosa que necessitava o li deia una paraula ofensiva,

2. Jurista de la cúria episcopal d'Assís i probablement canonge de la catedral, fou el segon deixeble de Francesc. També company seu en el viatge a l'Orient. Vicari general de l'orde, fra Pere Cattani morí el 10 de març de 1221 a la Porciúncula.

3. El mot *guardià* designa aquí una autoritat personal; més tard tindrà un sentit local: president i superior d'una fraternitat, la qual cal guardar i protegir.

es retirava tot sol a pregar i quan tornava no se'n recordava més, ni deia «aquest o aquell germà no m'ha atès o m'ha dit tal paraula».

Com més a prop es trobava de la mort, més sol·licit es mostrava a considerar la millor manera de viure i morir en la més absoluta humilitat i pobresa.

CAPÍTOL XII

Francesc beneeix fra Bernat

Quan la senyora Jacoba va preparar aquells pastissos per al benaurat Francesc, el sant es va recordar de fra Bernat i digué als seus companys:

—Aquest bescuit agradaria molt a fra Bernat.¹ Vés —digué a un germà— i digues-li que vingui de seguida.

El framenor se n'anà i tornà amb fra Bernat, el qual, assegut-se al costat del llit on jeia Francesc, li digué: «Pare, et prego que em beneixis i em mostris el teu gran afecte, perquè si tu ho fas així, crec que Déu mateix i els altres germans m'estimaran més.»

Francesc no distingia fra Bernat perquè feia temps que havia perdut la vista; va estendre la mà dreta sobre el cap de fra Gil² —que fou el tercer dels seus germans i es trobava en aquell moment assegut al costat de fra Bernat— creient que la posava sobre el cap de fra Bernat. Tanmateix, en palpar fra

1. De noble i rica família d'Assís, Bernat de Quintavalle és considerat el primer deixeble del sant. Abandonà casa seva per seguir Francesc l'abril de 1208.

2. Assabentat del coratge de Bernat, de Pere Cattani i de Silvestre, el matí del 23 d'abril de 1208, després de la missa a Sant Jordi, Gil s'uní a ells a la Porciúncula. Morí el 1262 a Monteripido de Perusa i fou sepultat a l'església dels franciscans d'aquesta ciutat.

Gil, s'adonà per inspiració de l'Esperit Sant del seu error i digué: «Aquest no és el cap de fra Bernat».

Llavors fra Bernat s'acostà més a Francesc, el qual li posà les mans sobre el cap i el beneí. Després digué a un dels presents:

—Escriu el que vaig a dictar-te. El primer germà que em va donar el Senyor fou fra Bernat. Fou el primer que va començar i va posar en pràctica amb summa diligència la perfecció del sant Evangeli, distribuint els seus béns als pobres. Per això i per moltes altres raons, estic obligat a estimar-lo més que als altres germans de l'orde. Vull, doncs, i ordeno tant com puc, que el ministre general, sigui qui sigui, l'estimi i l'honori com a mi mateix i que els ministres provincials i els germans de tot l'orde el mirin com si de mi es tractés.

Aquestes paraules foren motiu de gran consol per fra Bernat i els altres companys.³

Un dia, Francesc, advertint l'extraordinària virtut de fra Bernat, va profetitzar d'ell això davant d'alguns frares:

—Us asseguro que per posar a prova fra Bernat s'han introduït en ell alguns dels dimonis més subtils i perversos amb intenció de produir-li grans tribulacions i provocar-lo a temptació. Però el Senyor, que és misericordiós, a l'hora de la seva mort l'alliberarà de tota prova interior i exterior, i concedirà a la seva ànima i al seu cos tanta pau, serenor i consol, que tots els germans que el vegin i escoltin en quedaran meravellats i ho tindran com un miracle. En aquesta pau, serenitat i confort passarà d'aquest món al Senyor.

Aquestes paraules foren per a tots els qui les escoltaren motiu d'admiració, perquè allò que el benaurat Francesc havia predit sota la moció de l'Esperit Sant es complí al peu de la lletra. De fet, en la seva darrera malaltia, fra Bernat tenia l'esperit tan apaivagat i serè que no volia ajeure's. I, si ho feia, restava assegut perquè ni els més lleugers fums de vanaglòria no li pugessin al cap, produint-li imaginacions i somnis que

3. És profundament commovedora aquesta benedicció de sant Francesc essent cec; recorda la bíblica de Jacob moribund.

el poguessin distreure de pensar en Déu. Si algun cop semblava que esdevenia això, tot seguit s'aixecava i deia trasbalsat: «Què m'ha passat? Per què he tingut aquest pensament?»

Francesc, per bé que solia oloar el perfum de l'aigua de roses, hi va renunciar quan s'acostava la seva fi, perquè romania en contínua contemplació de Déu. Si algú l'invitava a oloar aquella aigua li deia: «No em distreguis».

Per poder morir tranquil i asserenat, va encomanar la cura del seu cos a un framenor que era metge i estava al seu servei. Li digué: «Ja no vull preocupar-me més de menjar i de beure. T'ho confio a tu. Si em dones alguna cosa la tastaré; si no, no».

Des que emmalaltí, també va voler tenir sempre al seu costat un germà sacerdot, fins a l'hora de la mort. I quan l'assetjava algun pensament que després li era retret per la consciència, tot seguit se'n confessava i s'acusava del seu pecat. Després de mort, la seva carn quedà blanca i flonja; semblava com si somrigués. Feia l'efecte que era més atractivol que quan vivia, i tots els que el contemplaven el trobaven més afavorit mort que viu.

CAPÍTOL XIII

Francesc escriu una carta a sor Clara

La mateixa setmana en què morí el benaurat Francesc, la senyora Clara,¹ la primera petita planta de l'orde femení,

1. Va néixer a Assís el 1193-94 de Favorone Offreduccio i d'Hortolana, tots dos de classe noble. De la seva casa eren set cavallers, nobles i potents. Als divuit anys, després d'escoltar sant Francesc que predicava la Quaresma a la catedral de Sant Rufí, la nit del diumenge de Rams, fugí de casa seva i es va subjectar a l'obediència del sant, que adaptà per a ella i les seves germanes un lloc al monestir de Sant Damià. Aquí és on va començar el segon orde de les Dames Pobres. Clara morí l'11 d'agost de 1253 i fou sepultada a l'església de Sant Jordi d'Assís. Amb motiu del VIII Centenari del seu Naixement (1194/95-1994/95), es va donar a conèixer la santa amb publicacions,

l'abadessa de les Dames Pobres del monestir de Sant Damià d'Assís —imitadora de Francesc en la constant observança de la pobresa del Fill de Déu—, es trobava també molt malalta i temia morir abans que el servent de Déu. Plorava amargament i no experimentava cap consol perquè creia que no podria veure el benaurat Francesc, a qui després de Déu considerava com a pare seu. Ell havia estat conhort per al seu cos i la seva ànima, i ell qui primer la va fonamentar en la gràcia de Déu.

D'això se'n va assabentar Francesc per mitjà d'un germà. En sentir-ho va commoure's profundament, perquè estimava les seves germanes amb afecte paternal per la vida santa que portaven. També perquè, al cap de pocs anys d'haver començat a tenir germans, Clara s'havia consagrat al Senyor moguda per inspiració divina i per les exhortacions del benaurat pare. La conversió de Clara fou no sols de gran exemple per a l'orde, sinó també per a tota l'Església de Déu.

Considerant el servent de Déu que allò que ella volia —és a dir, veure'l— no era possible perquè tots dos es trobaven greument malalts, per consolar-la li féu arribar per escrit la seva benedicció i l'absolució de totes les transgressions que pogués haver comès contra els seus consells i la seva voluntat i contra els manaments i la voluntat del Fill de Déu. I, per tal de foragitar tota tristesa i confortar-la en el Senyor, digué —no ell, sinó l'Esperit Sant per mitjà d'ell— al framenor que Clara havia enviat:

—Vés i porta aquest escrit a dama Clara. Li dius que no pateixi i que no estigui trista perquè no em pot veure ara; que sàpiga que, abans de la seva mort, tant ella com les seves germanes em veuran i obtindran de mi un gran consol.

Poc temps després, el benaurat Francesc va morir durant la nit. L'endemà tot el poble d'Assís, homes i dones i tota la clerecia, agafaren el sant cos del lloc on era i, entonant himnes

congressos internacionals i altres actes com mai no s'havia fet. Per primera vegada es va traduir al català la biografia de la santa escrita per fra Tomàs de Celano, que va inclosa en el primer volum d'aquesta col·lecció.

i lloances —portant branques d'olivera a les mans— el dugueren, per voluntat divina, al monestir de Sant Damià. Així s'acomplia la paraula que el Senyor havia pronunciat per boca del benaurat Francesc, la qual deia que ell seria consol de les seves filles i serventes.

Retiraren la reixa de ferro de la finestra a través de la qual les germanes solen combregar i escoltar la Paraula de Déu. Després, els frares aixecaren de la llitera el sant cos i el sostingueren en els seus braços una bona estona davant la finestra. Clara i les germanes tingueren un gran confort de veure'l, tot i que ploraven amargament perquè després de Déu Francesc havia estat el seu únic conhort en aquest món.

CAPÍTOL XIV

Les aloses i sant Francesc

Era el capvespre d'un dissabte quan el benaurat Francesc passà al Senyor. Després de Vespres vingué un estol d'ocells —eren aloses— que tot volant començaren a cantar a frec de la teulada de la cabana on ell jeia.

Nosaltres, que hem viscut amb el benaurat Francesc i hem escrit aquestes coses sobre ell, donem testimoni que moltes vegades vam sentir que deia: «Si jo pogués parlar a l'emperador, li suplicaria que, per amor de Déu i en atenció als meus prec, signés un decret per tal que ningú no capturés les germanes aloses ni els fes cap mal. Així mateix, voldria que totes les autoritats de les ciutats i tots els senyors dels castells i viles, invitessin la gent cada any per Nadal perquè escampessin blat i altres llegums pels camins de fora de les ciutats i castells, a fi que els ocellets, especialment les aloses, tinguessin menjar en un dia de tanta solemnitat. I desitjaria també, per reverència al Fill de Déu —el qual la benaurada Verge Maria aquella nit va reclinar en el pessebre entre un bou i un ase—,

que tothom es veiés obligat a donar en aquesta nit bona mesura de farratge i de gra als nostres germans bous i ases. I que en el dia del Naixement del Senyor també tots els pobres fossin assadollats pels rics.»

Cal dir que el benaurat Francesc celebrava el Nadal amb més gran reverència que qualsevol altra festa del Senyor, perquè, si en les altres solemnitats el Senyor ha obrat la nostra salvació, amb tot —deia el sant—, comencem a ser salvats ja des del dia en que va néixer Crist. Per això Francesc volia que en aquest dia tot cristià exultés d'alegria en el Senyor i que, per amor d'Aquell que es lliurà a si mateix, tothom fos joiosament generós no solament amb els pobres sinó també amb els animalons i ocelllets.

Quan parlava de l'alosa, Francesc deia: «La nostra germana alosa porta una caputxa com la dels religiosos i és un ocell humil que segueix content els camins buscant blat i altres llegums i, encara que els trobi entre fems, els separa i se'ls menja. Quan vola lloa el Senyor, com els bons religiosos que menyspreen les coses terrenes i tenen la seva conversa en el cel. Encara més: el seu vestit, és a dir, el seu plomatge, és de color terrós i així dóna bon exemple als religiosos, que no han de dur vestits de colors vius i refinats, sinó del color de la terra.»

Com que el benaurat Francesc veia tot això en les germanes aloses, les estimava molt i les contemplava amb il·lusió.

CAPÍTOL XV

Considerava com un furt rebre més almoines que les necessàries

El benaurat Francesc deia tot sovint als seus germans:

—Jo mai no he estat un lladre; vull dir que de les almoines —l'herència dels pobres— sempre n'he acceptat menys del que necessitava, i això per no decebre el dret dels altres pobres. Fer el contrari seria cometre un furt.

CAPÍTOL XVI

Déu té cura dels qui confien en Ell

Quan els germans ministres intentaren persuadir el benaurat Francesc perquè permetés posseir alguns béns —si més no en comú— a fi que aquella gran multitud de frares tingués a què recórrer, sant Francesc acudí a Crist en oració i li consultà sobre aquest assumpte. A l'instant li va respondre el Senyor que rebutgés qualsevol cosa, tan individualment com en comú; que aquesta família era seva i que per molt que augmentés estava disposat a proveir-la i protegir-la sempre, si confiava en Ell.

CAPÍTOL XVII

Resposta que donà a fra Elies i als altres que no volien obligar-se a la Regla

Estant el benaurat Francesc amb fra Lleó i fra Bonizzi de Bolònia¹ retirats en una muntanya per escriure la Regla —perquè la primera s'havia perdut, tot i haver estat escrita sota el dictat de Crist—, molts dels ministres anaren a trobar fra Elies,² vicari de sant Francesc, i li digueren: «Germà Elies,

1. Només en sabem que era de Bolònia, que fou company del sant en aquesta ocasió i testimoni dels estigmes de Francesc després de la seva mort.

2. Intel·lectual d'Assís, va ingressar a l'orde el 1211; fou nomenat provincial a Terra Santa el 1217 i vicari general de l'orde des de 1221 fins al final de 1227. Ministre general de 1232 a 1239, fra Elies fou l'artífex principal de la basílica del Sacro Convento d'Assís. Per posar-se de banda de l'emperador Frederic II en la lluita contra el Papa, fou excomunicat i expulsat de l'orde. Reconciliat posteriorment, morí a Coretona el 22 d'abril de 1253. És una figura genial, difícil de definir a causa del gran nombre d'escrius dels frares *espirituals*, que li eren adversos.

hem sentit dir que el germà Francesc està arrançant una nova Regla. Tenim por que la faci tan dura que no la puguem observar. Et demanem que vagis on s'està i li diguis que no volem obligar-nos a ella; que l'escrigui per a ell i no per a nosaltres!»

Fra Elies els digué que no volia anar-hi, perquè temia que el sant el reprengués. Com que insistien, els va dir que hi aniria si ells l'acompanyaven. Partiren, doncs, tots junts.

Quan fra Elies, acompanyat dels ministres, arribà al lloc on es trobava el benaurat Francesc, el cridà de lluny estant. Ell, en veure'ls, els digué:

—Què volen aquests germans?

Fra Elies contestà:

—Són els ministres que, en assabentar-se que estàs compostant una nova Regla i temorosos que l'escriguis massa dura, diuen que no volen obligar-se a ella; que la facis per a tu i no per a ells.

Aleshores, el benaurat Francesc va alçar els ulls al cel i s'adreçà a Crist d'aquesta manera:

—Senyor, no us havia dit que no us creuriem?

Tot just dit això, ressonà la veu de Crist, que va respondre:

—Francesc, res no hi ha en la Regla que sigui teu; tot és meu. Vull que sigui observada a la lletra, a la lletra, a la lletra; sense glossa, sense glossa, sense glossa. Sé prou bé fins on arriba la fragilitat humana i fins on el meu ajut. Qui no vulgui observar-la, que surti de l'orde.

Llavors Francesc els digué:

—Ho heu sentit? Voleu que us ho faci repetir?

Els ministres se n'anaren avergonyits i reconegueren la seva culpa.³

3. La intricada qüestió de les diverses regles de l'orde es pot simplificar d'aquesta manera: una primera «forma de vida» breu i senzilla aparegué l'any 1209 i fou aprovada oralment pel papa Innocenci III. La segona Regla, elaborada prèviament, fou presentada als framenors en el Capítol de la Pentecosta de 1221. La Regla definitiva, professada pels franciscans, escrita pel sant a Fontecolombo i sistematitzada en forma jurídica pels canonistes de la cúria romana, fou aprovada pel papa Honori III el 29 de novembre de 1223 amb la butlla «Solet annuere».

CAPÍTOL XVIII

Francesc es nega a acceptar cap regla monàstica existent

El benaurat Francesc es trobava en el Capítol general de Santa Maria de la Porciúncula,¹ anomenat «Capítol de les estores». Hi assistien cinc mil frares, molts d'ells homes savis i doctes. Pregaren al senyor cardenal Ugolino —el futur papa Gregori, present en el Capítol— que persuadís el benaurat pare a seguir els consells dels germans savis i a deixar-se guiar per ells. Invocaven les regles de sant Benet, sant Agustí i sant Bernat, que determinen amb detall les normes de vida.

Francesc escoltà en privat els advertiments del cardenal Ugolino i després, agafant-lo de la mà, el conduí a l'assemblea i parlà d'aquesta manera a tots els frares:

—Germans meus, germans meus, Déu em cridà pels camins de la humilitat i de la simplicitat. No vull que m'esmenteu cap altra regla, ni la de sant Agustí, ni la de sant Bernat o la de sant Benet. El Senyor em digué que jo fos un foll entre la gent, i no vol conduir-nos per altra ruta que no sigui aquesta. De la vostra saviesa Déu se servirà per confondre-us, i espero que us castigarà² per mitjà dels qui tenen autoritat. I encara més: per vergonya vostra tornareu de bona o mala gana al vostre primer estat.

El cardenal, esbalaït, no li va replicar res, i tots els germans quedaren esglaiats.

1. El Capítol general —en ús en els antics ordes monàstics i en els cavallers de la Taula Rodona— era un congrés de tots els religiosos. En l'inici dels framenors, es feia dues vegades cada any: per la Pentecosta i per la festa de Sant Miquel Arcàngel (29 de setembre). Després, se celebrava un cop a l'any. Amb la Regla de 1223, la periodicitat del Capítol es va espaiar. Des d'aleshores, en tots els Capítols es tracta i es debat la legislació, la vida i l'organització de l'orde. Avui, aquests objectius i l'elecció del nou general en el Capítol, vénen confirmats pel Papa, el qual rep els capitulars i els adreça un discurs. El «Capítol de les estores» s'anomena així perquè els frares s'acomodaven sobre estores, —probablement a l'aire lliure— per manca d'altres seients, atès el gran nombre d'assistents.

2. Per sant Francesc, el *càstig* del Senyor era sempre el dimoni.

CAPÍTOL XIX

Relacions entre els framenors i els clergues seculars

El benaurat Francesc volia que els seus fills visquessin en pau i es mostressin humils amb tothom. Però era en relació amb els clergues que de paraula i amb l'exemple inculcava als seus frares que fossin respectuosos.

—Nosaltres —solia dir— hem estat enviats per ajudar els clergues a salvar les ànimes, suplint llurs mancances. Cadascú rebrà la recompensa, no pel que fa a l'autoritat, sinó pel seu treball. Sapiguen, germans, que el bé de les ànimes és molt grat a Déu i això s'aconsegueix més col·laborant amb els capellans en pau que no pas amb la discòrdia. Si ells dificulten que el poble se salvi, és a Déu a qui està reservat el dret de castigar, quan cregui oportú. Siguen, doncs, sotmesos a l'autoritat dels prelats i així per la vostra part evitareu tota mena de gelosia o menyspreu. Siguen portadors de pau i us guanyareu per al Senyor els pobles i els clergues. I això serà més agradable a Déu que atreure i guanyar el poble amb escàndol dels capellans. Dissimuleu les seves caigudes, supliu les seves faltes i, quan hàgiu fet tot això, siguen més humils.

CAPÍTOL XX

No vol obtenir privilegis de la Cúria Romana

En una ocasió alguns germans preguntaren al benaurat Francesc:

—Pare, ¿has vist com sovint els bisbes no ens permeten predicar i ens fan passar llargues temporades abans de poder dirigir-nos al poble? Seria bo que aconseguissis un privilegi del senyor Papa a favor dels framenors perquè poguéssim predicar per a la salvació de les ànimes.

Francesc els va respondre reprenent-los durament:

—Vosaltres, germans meus menors, no coneixeu la voluntat de Déu i no em deixeu convertir el món com el Senyor vol. El meu desig és que en primer lloc convertim els prelats amb la nostra humilitat i amb el respecte vers ells. Quan vegin la vida santa que portem i la reverència que els tenim, ells mateixos us demanaran que prediqueu i convertiu el poble, i el congregaran perquè us escolti. Això serà millor que els privilegis que voleu i que us conduirien a la supèrbia. Si deixeu de banda tota cobdícia i recomaneu al poble que pagui els delmes a l'Església, els mateixos clergues us pregaran que oïu les confessions del seus fidels, tot i que d'això tampoc no cal preocupar-se'n, perquè si els pecadors desitgen convertir-se ja trobaran confessors. Per a mi, l'únic privilegi que demano al Senyor és el de no rebre cap privilegi dels homes, sinó mostrar respecte a tots i convertir-los a través del compliment de la santa Regla, més amb l'exemple que amb les paraules.¹

CAPÍTOL XXI

Retret de Crist per la ingratitud dels framenors

En certa ocasió Nostre Senyor Jesucrist digué a fra Lleó, company del benaurat Francesc.

—Eestic descontent dels framenors.

—Per què Senyor?

—Per tres motius: d'antuvi, no reconeixen els beneficis que, com tu saps, els atorgo cada dia generosament sense que ells sembrin ni cullin. També perquè es passen tot el dia murmurant i sense fer res. I finalment perquè es barallen i no fan les paus ni es perdonen les injúries que han rebut.

1. Era la diferència que existia entre sant Francesc i els heretges: aquests atacaven el clergat i els seus costums relaxats, mentre que Francesc respectava els clergues i era submís a ells.

CAPÍTOL XXII

Pròxim a la mort, Francesc beneeix els germans i els dóna pa beneït

Una nit, el benaurat Francesc caigué tan greument malalt que a penes podia descansar ni dormir. L'endemà, havent-se calmat un xic els seus dolors, féu cridar tots els germans d'aquell lloc. Quan els va tenir asseguts al seu costat, se'ls mirava considerant-los com a representants de tots els framenors de l'orde. Llavors, un per un, els beneí posant-los la mà dreta sobre el cap. D'aquesta manera també beneïa tots els qui eren a l'orde i els qui vindrien fins a la fi del món. I semblava que es compadia d'ell mateix perquè no podia tenir al seu costat abans de morir tots els seus fills i germans.

Després va fer que li portessin pans i els beneí. Com que no els podia llescar a causa de la seva malaltia, féu que un germà els fraccionés en bocins, en donés un a cada frare i convidés a tots que se'l mengessin. Als germans els semblà que, així com el Senyor el Dijous Sant abans de la mort volgué sopar amb els apòstols, així mateix el benaurat Francesc abans de la seva mort volia beneir els germans presents, i per ells a tots els absents, i volia també que els qui tenia al seu costat mengessin d'aquell pa beneït com si realment el prenguessin amb tots els altres germans absents.

Creiem que aquesta fou la seva intenció, perquè, tot i que aquell dia no era dijous, havia dit als germans que es pensava que ho era.

Un dels framenors guardà un tros d'aquell pa i després de la mort del sant, alguns malalts que en menjaren es veieren immediatament lliures dels mals.

CAPÍTOL XXIII

La pobresa dels habitatges

Francesc ensenyava als frares a construir estatges petits i pobres, de fusta i no de pedra, és a dir, cabanyes de disseny rústic i precari. No volia que els frares habitessin en un lloc, per petit que fos, si era propietat d'algú. Sempre volgué per als seus fills la condició de pelegrins.

CAPÍTOL XXIV

Aquest home de Déu no sols avorria l'ostentació de les cases, sinó que detestava també l'abundor de mobles i altres estris. No veia amb bons ulls tot allò que tenia regust de mundà, tant pel que fa a la taula com a la vaixel·la. Tot havia de proclamar la condició de pelegrins en exili.

CAPÍTOL XXV

Pel que fa als llibres, ens ensenyava que calia buscar-hi la testimoniança del Senyor i no pas el valor material i fastuós; l'edificació i no les aparences. Volia que hi hagués pocs llibres i sempre a disposició dels frares que els necessitessin.

CAPÍTOL XXVI

Era tan gran la pobresa dels llits que, si algú podia dormir sobre una màrfega de palla, creia que ocupava un tàlem nupcial.

CAPÍTOL XXVII

Avorria el diner i volia que els altres fessin el mateix

Summament enamorat de Déu, Francesc demostrava menyspreu a totes les frivolitats del món, però avorria singularment els diners. Ja des del principi de la seva conversió recomanava als seus que evitessin el diner com si fos el dimoni en persona. Els deia i repetia que estimessin els diners com el fems.

Un dia va entrar un seglar per pregar a l'església de Santa Maria de la Porciúncula i va dipositar una moneda d'almoina al peu de la creu. Tot just hagué marxat, un framenor va agafar el diner amb les mans i el va posar amb tota naturalitat al replà de la finestra. El sant es va assabentar del fet i, veient-se el frare descobert, va córrer a demanar-li perdó agenollat a terra, disposat a rebre el càstig. El sant el renyà asprament per haver gosat tocar diners i el va obligar a recollir la moneda amb la boca del lloc on era i, sempre amb la boca, li manà que la posés damunt dels fems d'un ase que hi havia fora del convent. El framenor complí de bon grat l'ordre rebuda, i així els altres frares presents aprengueren a menystenir els diners com si fossin excrements, i tots els dies eren encoratjats en aquesta aversió amb nous exemples.

CAPÍTOL XXVIII

De l'austeritat dels vestits

Revestit amb la virtut del cel, era més amb la calor de la flama divina que aquest home s'abrusava de Déu per dins, que no pas amb la roba que abrigava el seu cos per defora.

CAPÍTOL XXIX

El benaurat Francesc reprobava que en l'orde els germans vestissin del que no els era necessari, o que dugessin roba delicada. Deia que quan la necessitat no és raonable, sinó per satisfer els sentits, és senyal d'un esperit extingit. I afegia: «Quan una ànima es refreda i perd progressivament l'escalf de la gràcia, és inevitable que la sang i la carn exigeixin veure's satisfets. Si l'ànima no assoleix la felicitat, llavors el cos busca el que és seu. En entrar, l'instint animal inventa necessitats i l'exigència corporal s'imposa a les consciències.»

CAPÍTOL XXX

Deia el benaurat Francesc:

—Suposem que un germà té vera necessitat i s'angunieja per la manca d'alguna cosa. Si frisa, ¿quina recompensa tindrà? En canvi, tindrà ocasió de merèixer si demostra que tota mancança és del seu gust.

Amb aquestes i semblants paraules fuetjava els qui no volien sofrir la més mínima necessitat, perquè, no suportar amb paciència les mancances, ho considerava com l'actitud dels

jueus en l'èxode quan volien tornar a la vida segura d'Egipte. De cap manera volia que els frares tinguessin més de dues túniques. Admetia, sí, que poguessin ser apedaçades. Ordenava que fossin rebutjats amb autèntic menyspreu els vestits fins i delicats. Censurava durament els qui no en feien cas i, per tal de donar-los bon exemple, cosia parracs sobre la seva túnica. Fins i tot en l'hora de la seva mort, volgué que la túnica fos de retalls de sac.

Ara bé, als frares que patien alguna malaltia o necessitats evidents, els permetia usar una túnica més suau sobre el seu cos, però que l'hàbit extern fos sempre aspre i vil. «Vindrà un temps —deia— en què s'ablanirà de tal manera l'austeritat i s'imposarà tant la tebiesa, que els fills d'un pare pobre no tindran vergonya d'usar hàbits de roba escarlata,¹ mudant només el color.»

CAPÍTOL XXXI

Regala el manteu a una velleta de Celano

El fet esdevingué al poble de Celano: un amic dels frares havia prestat durant l'hivern el seu manteu a sant Francesc, que el duia per abrigar-se. Quan el sant s'allotjava al palau del bisbe de Marsi, un dia va trobar una velleta que demanava caritat. Al moment es va desfer del manteu, tot i que no era seu. El donà a la pobra dona i li va dir: «Vés i fes-te'n un vestit, que prou que ho necessites».

La iaia, desconcertada, no se'n sabia avenir; per temor o per agraïment, se n'anà de pressa i va tallar la roba amb les tisores, no fos cas que el sant la hi tornés a demanar. Però en veure que amb els retalls no n'hi havia prou per a fer-se un vestit, reculà fins on era el sant i, encoratjada per la primera expe-

1. «Escarlata» era una mena de gra usat per a tenyir de color vermell la llana. En català, en diem «vellut».

riència, li va explicar el cas, confiant en la seva generositat. Francesc, veié que el seu company usava un manteu semblant al seu i li digué: «Veus, germà, què li passa a la pobrissona? Sofrim nosaltres el fred per amor a Déu i dóna-li tu també el manteu perquè pugui acabar-se el vestit.»

Així ho féu el company i, privats tots dos del propi manteu, vestiren la pobra dona.

CAPÍTOL XXXII

Dóna també el manteu a un altre pobre

En una altra ocasió, mentre el benaurat Francesc tornava de Siena, es va trobar amb un pobre. Llavors digué al seu company:

—Cal que tornem el manteu a aquest pobre, perquè és seu. L'hem rebut manllevat fins que trobéssim un pobre més pobre que nosaltres.

El company, que veia la necessitat en què es trobava el pare compassiu, es resistia que tingués tanta cura dels altres i no es preocupés d'ell. Aleshores, el sant replicà:

—Jo no vull ser lladre. Seria un furt no donar a aquell que necessita més que nosaltres.

Llavors el company hi va accedir i Francesc donà el manteu.

CAPÍTOL XXXIII

Un altre cas amb un pobrissó

Un fet semblant s'esdevingué a Celle de Cortona. Francesc duia una capa nova que els frares li havien arranjat amb tota

sol·licitud. Tot d'una arribà a l'ermitori un home que plorava la mort de la seva esposa i la trista sort en què es trobava la família arran d'aquella desgràcia. El sant li digué:

—Et dono aquesta capa per amor de Déu, però amb la condició que no la venguis a ningú, si no és a molt bon preu.

A corre-cuita acudiren els frares a prendre-li la capa amb el propòsit d'impedir tanta generositat. Però el pobre, animat amb la presència del sant, defensava amb mans, ungles i dents allò que era seu. Per fi, els frares recuperaren la capa i el pobre se n'anà, un cop rebut el preu del rescat.

CAPÍTOL XXXIV

Dóna el manteu a un pobre perquè perdoni el seu amo

Una vegada a Colle,¹ comtat de Perusa, sant Francesc va trobar un pobre que ja li era conegut de quan encara vivia al món. Li preguntà:

—Com et trobes, germà?

L'home venia irritat contra el seu patró perquè l'havia espoliat de tots els seus béns i rondinava contra ell amb tota mena de malediccions i amenaces.

—Per culpa de l'amo estic desfet. Que Déu omnipotent el maleeixi!

Compadit de l'ànima més que del cos de l'infeliç, que persistia en el seu odi mortal, el benaurat Francesc li digué:

—Germà, perdona el teu patró per l'amor de Déu! Salvaràs la teva ànima de la mort eterna i tal volta podràs recobrar el que t'ha pres; altrament, perduts els teus béns, pots perdre també la teva ànima.

—No el puc perdonar fins que no em restitueixi el que m'ha pres —digué ell.

El benaurat pare insistí:

1. S'ha d'entendre Collestrada, poblet situat entre Assís i Perusa on Francesc fou empresonat l'any 1202 per l'exèrcit perugià.

—Guaita, et dono el meu manteu, però et prego que perdonis el teu amo per amor de Nostre Senyor Jesucrist.

Amansit i commogut per l'oferta bondadosa, aquell home va acceptar el manteu i perdonà la injustícia de la qual havia estat víctima.

CAPÍTOL XXXV

Francesc exposa un text del profeta Ezequiel a un frare predicador

Durant la seva estada a Siena, va venir a veure'l un frare de l'orde dels predicadors, home espiritual i doctor en sagrada teologia. La visita al benaurat Francesc fou llarga i entretinguda: tots dos gaudien d'una conversa dolcíssima sobre les paraules del Senyor.

CAPÍTOL XXXVI

Lesmentat religiós el va interrogar sobre el significat d'aquest text d'Ezequiel: *Si tu no manifestes a l'impíu la seva impietat, Jo et demanaré compte de la seva ànima* (Ez 3, 18). I afegí: «Jo mateix conec molts homes que estan en pecat mortal i no els retrec pas sempre la seva maldat. ¿Hauré de donar compte de les seves ànimes?»

Com sigui que el benaurat Francesc s'excusava de respondre sobre el text i que considerant-se il·letrat deia que li calia més aprendre que ensenyar, el mestre replicà:

—Germà meu, tot i que he sentit l'exposició d'alguns savis sobre aquest passatge, m'agradaria que m'expliquessis com l'entens tu.

A la qual cosa sant Francesc digué:

—Si el verset s'ha de prendre en sentit genèric, jo l'entenc d'aquesta manera: que el servent de Déu mostri de tal manera la santedat de la seva vida que en la llum del seu exemple i en el perfum de la seva reputació els impius vegin una advertència.

Edificat el doctor per aquesta interpretació, digué als companys del benaurat pare, mentre s'acomiadava:

—Germans meus, la teologia d'aquest home, afermada en la puresa i la contemplació, vola com l'àguila, mentre que la nostra ciència, al contrari, s'arrossega arran de terra.

CAPÍTOL XXXVII

Paràbola de la puresa en la mirada

Per mortificar els ulls que no són castos, Francesc tenia el costum d'exposar aquesta paràbola:

—Un rei poderosíssim envià a la reina dos emissaris, l'un després de l'altre. Tornant el primer de la seva missió, es limità a transmetre la resposta de la sobirana. És que els ulls de l'emissari estaven en la ment i no divagaven. Un cop vingut el segon, i després d'una resposta breu i seca, s'estengué en un romanç sobre la bellesa de la reina. «És ben cert, senyor, que la dona és bellíssima; sortós qui la pot posseir!»

—Servent malvat —replicà el rei—, ¿com has gosat posar els teus ulls impúdics en qui és la meva esposa? Voldries tenir la que has mirat només físicament.

Aleshores manà que vingués el primer emissari i li digué:

—¿Què en penses tu, de la reina?

—Tot allò de més gran, ja que ha escoltat en silenci i m'ha respost amb saviesa.

—¿L'has trobada bonica?

—Això us pertoca a vós, majestat! A mi, només fer arribar el vostre missatge.

—Tens els ulls castos —sentencià el rei—. Queda't amb mi de cambrer. Pel que fa a l'altre, que sigui expulsat del palau, no fos cas que violés tard o d'hora el meu tàlem.

El benaurat Francesc va acabar dient: «¿Qui no sentirà temor de mirar una esposa de Crist?»

CAPÍTOL XXXVIII

Trobador del bon Déu

Veus aquí el que Francesc feia moltes vegades: quan les dolcíssimes melodies de l'esperit bullien en el seu cor, era en provençal com les cantava.¹ I era també en provençal que ell, amb joia trobadoresca, interpretava allò que el bon Déu furtivament mormolava a les seves oïdes.

Altres vegades —com jo he vist amb els meus propis ulls— recollia de terra un tronc, el recolzava sobre el braç esquerre i agafava amb la mà un altre tronc amb forma d'arquet encorbat; després movia el cos al ritme de l'arqueig sobre l'instrument improvisat, com ho fan els joglars, al mateix temps que cantava lloes al Senyor.

Tota aquesta plètorà d'alegria acabava gairebé sempre amb llàgrimes, o la joia es mudava en contemplació dolorosa de la Passió de Crist. Es deixava anar en llargs sospirs i gemecs, s'oblidava del que tenia entre mans i restava absort en les coses del cel.

1. En temps de sant Francesc, tots els trobadors catalans i italians escriuen en provençal. Això ens demostra l'estreta relació que hi havia entre aquestes tres llengües i que en canvi no existia en relació amb el castellà.

CAPÍTOL XXXIX

Prega pel seu orde

Per tal de conservar la virtut de la santa humilitat, pocs anys després de la seva conversió, Francesc renuncià al govern de l'orde en presència de tots els frares reunits en Capítol en aquests termes:

—A partir d'ara estic mort per a vosaltres. Us presento fra Pere Cattani, a qui tots obeïrem, vosaltres i jo.

Inclinant-se tot seguit davant d'ell, li va prometre obediència i reverència.

Quan els frares veieren això, ploraren perquè se sentien orfes d'un tan gran pare. Entretant, el benaurat Francesc va alçar les mans al cel i va dir:

—Senyor, us recomano la família que m'havíeu confiat fins ara. Com que no puc tenir-ne cura per causa de les malalties que Vós, dolcíssim Senyor, prou coneixeu, la confio a les mans dels ministres. A Vós, Senyor, donaran compte el dia del judici si, per negligència, per mal exemple o per una excessiva severitat, algun germà es perd.

Des d'aquell moment fou súbdit fins a la mort i es va captenir amb més humilitat que tots els altres frares.

CAPÍTOL XL

Renuncia a tenir companys massa addictes a la seva persona

En una ocasió el benaurat pare es posà a disposició del seu vicari i de tots els qui l'acompanyaven¹ dient: «No vull tenir

1. Francesc era acompanyat per diversos germans, especialment després que va quedar invident.

cap privilegi que em distingeixi dels altres framenors. D'ara endavant, que els germans em portin d'un lloc a l'altre tal com el Senyor els inspiri.» I afegí: «Fa temps vaig veure que un cec era guiat per un gosset.»

Aquesta era la glòria de Francesc: renunciava a tota singularitat i altivesa perquè habités en ell la força del Crist.

CAPÍTOL XLI

De com els frares expiaven les ofenses contra la caritat

El servent de Déu assegurava que els framenors havien estat enviats pel Senyor en aquests últims temps perquè els seus exemples oferissin llum als qui estaven en les tenebres del pecat. Solia dir que se sentia ple d'un suauíssim perfum i ungit d'un bàlsam preciós quan sentia parlar de les obres virtuoses dels germans escampats per tot el món.

S'esdevingué un dia que un germà¹ va insultar un altre en presència d'un noble cavaller de l'illa de Xipre. Tot just l'ofensor s'adonà que el company s'havia disgustat per les seves paraules, agafà un sarpat de fems d'un ase i, per venjar-se contra si mateix, se'l ficà a la boca dient: «Que mastegui fems la boca que ha llançat verí de ràbia contra el seu germà.»

En veure-ho, el cavaller quedà atònit d'estupor i molt edificat, i des d'aquell moment posà tots els seus béns i a ell mateix a disposició dels framenors.

Hi havia entre els germans aquest costum inviolable: si algú d'entre ells deia unes paraules que podien ser motiu de perturbació, immediatament es tirava a terra besant els peus del germà ofès, encara que aquest s'hi resistís.

1. TOMÀS DE CELANO, en la *Vida Segona*, núm. 155, especifica el seu nom: Bàrbar. Fou un dels primers deixebles del sant, nadiu de la comarca d'Assís, però no en tenim més documentació.

El sant exultava d'alegria quan sentia tot això dels seus fills perquè comprovava que donaven exemples de santedat, i omplia de benediccions de tota mena els qui de paraula o d'obra esperonaven els pecadors a l'amor de Crist. Desbordat de zel per la salvació de les ànimes, volia que els seus fills estiguessin posseïts del mateix esperit.

CAPÍTOL XLII

Francesc descriu com ha de ser el ministre general

Poc abans que el benaurat Francesc, fidel a la seva vocació, fos cridat pel Senyor, un germà li digué:

—Pare, tu te n'aniràs, però la família dels qui t'hem seguit es quedarà en aquesta vall de llàgrimes. ¿Podries indicar a algú dels qui coneixes de l'orde —en qui el teu esperit pugui descansar— la responsabilitat de ministre general?

Francesc, intercalant un sospir a cada paraula, li va respondre:

—Fill meu, no veig ningú capaç de ser general d'un exèrcit tan divers i pastor d'un ramat tan gran. Tot i així, vull descriure el model en el qual hauria de reflectir-se el pare d'aquesta família. Cal que sigui un home de vida austera, de gran discreció i de bona fama. Que no faci distincions, no sigui que afavorint uns pocs provoqui el ressentiment de tots. Que sigui un home de pregària i distribueixi unes hores a la seva ànima i unes altres al ramat que li ha estat confiat. Ha de començar cada dia amb gran devoció la santa missa, encomanant-se ell mateix i tot el seu ramat a la protecció del cel. Acabada la celebració, que es posi a disposició de tots, en particular dels més carregosos, i que escolti i atengui a tothom amb afabilitat. Ha de ser un home que no faci excepcions de persones i que tingui la mateixa cura pels savis i majors que pels ignorants i menors. Un home que, si és distingit per la seva cultura, resplen-

deixi més encara per la humilitat i la virtut. Que detesti el diner, causa principal de la relaxació del nostre orde. I que, com a cap d'un orde pobre, doni exemple als altres de renúncia a les riqueses.

CAPÍTOL XLIII

Que pel govern dels germans s'accontenti amb l'hàbit, un llibret de registres, una ploma i un segell. Que no sigui col·leccionista de llibres ni dediqui gaire temps a la lectura, per tal de no sostreure'n al que ha de dedicar als deures del seu càrrec.

Un home que consoli els afligits, no fos cas que essent l'últim refugi, si no troben en ell remeis saludables, el dany de la desesperació dominés els febles.

Que sàpiga abaixar-se per doblegar els insolents i amansir-los, i que sigui capaç de renunciar els seus drets per guanyar ànimes per Crist. Als desertors de l'orde, com a ovelles perdudes, que no els tanqui les seves entranyes de misericòrdia, atès que les violentíssimes temptacions indueixen a greus caigudes.

Voldria que fos venerat per tots com a representant de Crist, i que proveís a tots d'allò que més necessitin amb esperit de caritat. No ha de complaure's en els honors ni satisfer-se més pels favors que per les injúries. Si de vegades tingués necessitat ell d'una alimentació més substanciosa, que no la prengui d'amagat, sinó a la vista de tothom, perquè ningú estant malalt no senti vergonya de ser atès en les seves debilitats.

A ell pertoca sobretot discernir el secret de les consciències i la veritat oculta en la intimitat. Cal que no sigui deslleial a la justícia i que estigui convençut que el càrrec és més un pes que una honra. Ara bé, que la tolerància no generi l'abús ni la intolerància provoqui la pèrdua de l'autoritat, de manera que essent estimat per tots sigui ensems temut per aquells que obren el mal.

Voldria que estigués envoltat de companys que l'aconselles-

sin honestament; que, com ell, fossin exemple de totes les virtuts: decidits a fer front a les dificultats i afables amb tothom per tal que els qui s'acostin a ells siguin rebuts amb santa alegria.

Vet aquí com hauria de ser el ministre general de l'orde.

CAPÍTOL XLIV

Resposta del sant a un frare que li preguntava per què havia deixat el govern de l'orde

Una vegada un framenor va preguntar a sant Francesc per quina raó havia renunciat al govern dels germans i l'havia confiat a d'altres, com si ells no li pertanguessin. Va respondre:

—Fill meu, estimo els germans tant com puc, però si ells seguissin les meves petjades, encara els estimaria més i no em desentendria d'ells. Hi ha superiors que els menen per altres camins proposant-los els exemples dels antics i fent poc cas dels meus consells. Ja veurem quin resultat donarà això!

Després, tot i que no es trobava bé de salut, s'aixecà del llit i, mogut per la força de l'Esperit, digué:

—Qui són aquests que m'han arrencat de les mans l'orde meu i dels meus germans? Si vaig al Capítol general, els faré saber quina és la meva voluntat.¹

1. S'entreu el drama de la duplicitat de corrents en l'orde contra l'ideal de pobresa rigorosa i de la vida en els ermitoris, segons el model monàstic. Això dugué els espirituals a retirar-se en ermitoris de la perifèria, d'on partiria als inicis del segle XIV una reacció en nom de la pobresa, no sempre ortodoxa i sempre intemperant. La interpretació més sana —la intermèdia— serà el moviment anomenat de *observança*, iniciat ja per sant Bonaventura i sant Antoni de Pàdua.

CAPÍTOL XLV

No s'averkonyia de demanar carn quan era per als frares malalts

El benaurat Francesc no s'averkonyia mai de captar carn per a un germà malalt. Tanmateix, exhortava els malalts a suportar pacientment les privacions i a no escandalitzar-se si no eren atesos en tot. Per això en una de les seves Regles diu: «Prego a tots els meus frares malalts que en els seus dolors no s'enutgin ni es contorbin contra Déu o els germans. Que no demanin gaires medecines ni es preocupin excessivament del cos, que està destinat a morir i és enemic de l'ànima. Per damunt de tot, que donin gràcies a Déu per totes les coses i que desitgin allò mateix que el Senyor vol per a ells, perquè aquells a qui ha predestinat a la vida eterna els espera amb el flagell de la malaltia, tal com Ell diu: *Tots els qui estimo, els reprenc i els correixo* (Ap 3, 19).

CAPÍTOL XLVI

Elogi de la Regla

Francesc fou un zelador defensor de la vida en comunitat i de la Regla, i beneïa especialment els qui l'observaven amb amor.¹ La Regla, deia ell, «és llibre de la vida, esperança de salvació, medul·la de l'Evangeli, camí de perfecció, clau del Paradís i pacte d'eterna aliança». Volia que tots tinguessin la Regla i que s'encoratgessin amb ella en l'íntim del seu cor, per tal que els servís d'estímul i de memorial de les promeses fetes. Ensenyava a tenir-la sempre present, com a reclam constant de l'ideal professat; i encara més: amb ella havien de morir.

1. És la benedicció que es llegeix al final del seu Testament.

Verament fidel a aquestes recomanacions fou un cert germà llec² que, segons la nostra opinió, mereixeria ser inclòs al catàleg dels màrtirs, perquè aconseguí la palma d'una gloriosa victòria. Quan els sarraïns se l'emportaren al martiri, empujant ben alta la Regla i agenollat humilment digué al seu company: «Germà estimadíssim, davant la majestat divina i davant teu, m'acuso de totes les faltes comeses contra aquesta santa Regla.»

A aquesta breu confessió seguí el cop d'espasa, que posà fi a la seva vida. Més tard es féu cèlebre pels seus miracles i prodigis. Havia ingressat a l'orde tan jovenet que a penes podia suportar els dejunis prescrits en la Regla, però tot i que era novell duia un cilici a la cintura. Felíç minyó que començà felíçment per acabar més felíçment encara!

CAPÍTOL XLVII

Al benaurat pare li sabia molt greu que hom busqués la saviesa humana en menyscapte de la virtut, sobretot quan alguns oblidaven d'aquesta manera la vocació a la qual havien estat cridats al principi. I deia:

—Germans meus, els qui es deixin portar per la curiositat de la saviesa es trobaran amb les mans buides el dia de donar comptes. M'estimo més que s'enforteixin en les virtuts, per tal que a l'hora de la tribulació es trobin acompanyats per Crist sofrent. Perquè la tribulació ha de venir i llavors els llibres no serviran per a res i seran abandonats o llançats per la finestra.

Això no ho deia pas perquè li desagradessin els estudis de la Sagrada Escriptura, sinó per tallar de soca-rel l'afany immoderat d'aprendre i saber, i perquè preferia que tots fossin

2. Per altres fonts franciscanes sembla que es deia Ellecto i que fou martiritzat l'any 1225.

virtuosos per la caritat i no superbiosos per la tafaneria. Presentia que en un temps no gaire llunyà la ciència seria ocasió de ruïna.

Després de la seva mort es va aparèixer a un dels seus companys prohibint-li que prediqués perquè abans havia d'aprendre el camí de la simplicitat.

CAPÍTOL XLVIII

Detestava l'ociositat i volia que tots els germans treballessin

El benaurat Francesc acostumava a dir que els ociosos que no s'avesessin a cap mena de feina aviat serien vomitats de la boca del Senyor. Els ociosos que a ell compareixien eren blasmatos asprament. Ell, exemplar en tot, sempre estava ocupat i treballava amb les pròpies mans per tal de no perdre cap engruna del do preciós del temps.

En una ocasió va dir:

—Vull que tots els meus germans treballin i estiguin ocupats en algun ofici, i els qui no saben treballar que n'aprenquin, perquè no siguin una càrrega per als altres i perquè, en l'ociositat, el cor i la llengua no es perdin en coses il·lícites.

La gratificació per la feina feta no es deixava a l'albir del qui treballava, sinó al criteri del guardià o de tota la fraternitat.

CAPÍTOL XLIX

Sant Francesc i sant Domènec són hostes del cardenal Ugolino

En certa ocasió a la ciutat de Roma, a casa del senyor bisbe d'Òstia, que després seria Papa, es trobaren dues llumeneres del món: sant Francesc i sant Domènec.

El bisbe, en sentir-los parlar amb tanta dolcesa de les coses de Déu, els va dir:

—En l'Església primitiva els pastors eren pobres, inflamats de caritat i no de cobdícia. ¿Per què, doncs, no escollir avui per a bisbes i altres prelats aquells frares vostres que es distingeixen per la doctrina i el bon exemple?

Deliberaven tots dos sants sobre la resposta, no pas perquè volguessin ser els primers a parlar, sinó perquè cadascú tenia per superior l'altre, i per tant havia de tenir la paraula. Finalment la humilitat vencé Francesc, que preferí callar, i vençut també Domènec obeí humilment i respongué ell primer. Digué, doncs, Domènec al bisbe:

—Senyor, els meus frares ocupen un lloc que ja es prou enlairat, i si depèn de mi no permetré que tinguin cap altra dignitat.

Després d'aquestes breus paraules, Francesc s'inclinà davant el bisbe i digué:

—Els meus germans es diuen menors justament perquè no aspiren a ser majors. La seva vocació els ensenya a ser petits, seguint les passes humils del Crist, i a ser enaltits en l'assemblea dels sants. Si voleu, doncs, que donin fruits en l'Església manteniu-los en la seva vocació; abaixeu els qui volen enaltir-se i no els permeteu mai que ascendeixin a les prelatures.

Aquestes foren les respostes dels dos servents de Déu. Quan les va sentir el bisbe d'Ostia, quedà molt edificat i lloà Déu.

Abans d'acomiarar-se, el benaurat Domènec va demanar a sant Francesc que es dignés a obsequiar-lo amb la corda que se cenyia. Francesc, per humilitat, s'hi resistia, mentre l'altre insistia. Per fi, pogué més la santa perseverança del qui demanava i Domènec acabà cenyint-se amb gran devoció la corda de sant Francesc sota la seva túnica. Després, tots dos s'acomiadaren encaixant les mans i recomanant-se afectuosament. I el sant digué al sant: «Germà Francesc, desitjaria que el teu orde i el meu fossin un de sol i que visquéssim tots dos en el si de l'Església la mateixa forma de vida».¹

1. L'amistat entre tots dos sants fundadors ha continuat posteriorment en els dos ordes, tot i que a voltes enfosquida per divergències en doctrina teològica.

A penes s'hagueren separat, sant Domènec digué als presents, que eren molts:

—De veritat us dic que tots els religiosos haurien de seguir aquest home, tan gran i perfecte en la santedat.

CAPÍTOL L

Rigor envers ell mateix i discreció envers els altres

Al principi de la seva conversió, quan el benaurat Francesc ja començava a tenir germans, vivia amb ells a Rivotorto. Una vegada a mitjanit, quan tots descansaven sobre jaç, un dels frares cridà dient:

—Que em moro, que em moro!

Tots els companys —sorpresos i esglaiats— es desvetllaren. Francesc, aixecant-se, va dir:

—Alceu-vos, germans, i enceneu una espelma.

Després digué:

—Qui és el qui ha dit, «em moro»?

—Jo!

—Què et passa, germà? De què et mors?

—De gana!

Llavors, el benaurat Francesc, ple de caritat i discreció, per tal que aquell frare no tingués vergonya de menjar tot sol va manar que paressin taula i varen menjar tots junts amb ell. De fet feia poc temps que aquell germà s'havia convertit al Senyor i, com els altres, mortificava amb rigor el seu cos.

Francesc, després de menjar ell primer, va dir:

gica, com per exemple sobre el dogma de la Immaculada Concepció de Maria. Això no ha impedit mai, però, que en el dia de sant Francesc prediqui un dominic a les esglésies franciscanes i que a les esglésies dels dominics prediqui un franciscà el dia de sant Domènec. A aquest costum s'afegeix el de compartir la taula fraternalment.

—Germans meus, us exhorto que cadascú tingui en compte la seva naturalesa, perquè si algú de vosaltres pot passar amb menys aliment que un altre, no vull que per això el qui necessiti més l'hagi d'imitar. Que cadascú nodreixi el seu cos segons les pròpies necessitats. De la mateixa manera que hem d'abstenir-nos dels aliments superflus, que són perjudicials per al cos i per a l'ànima, igualment i amb més raó hem d'evitar un dejuni excessiu. Déu vol *misericòrdia i no sacrificis*.

I encara afegí:

—Germans estimadíssims, això que he fet, és a dir, que per amor al germà hagi menjat amb ell per tal que no s'avergonyís de menjar sol, ho he fet empès per la seva necessitat i per caritat. Però que consti que si no fos per això no ho hauria fet; no seria propi d'un religiós honest. Allò que sí desitjo i preceptuo és que cadascú, tenint en compte la nostra pobresa, satisfaci el seu cos com li sigui necessari.

De fet, durant molt temps els primers framenors i els qui vingueren després mortificaven el seu cos amb un rigor excessiu, no solament amb privacions en el menjar i en el beure, sinó també vetllant, passant fred i treballant. Fins i tot portaven a flor de pell —els qui n'havien pogut heure— cinturons, malles de ferro i els cilicis més punxeguts. Per aquest motiu, el pare sant Francesc, quan va entreveure que els frares podien emmalaltir —i de fet amb poc temps alguns ja estaven malalts—, prohibí en un Capítol que cap framenor portés sobre la pell altra cosa que la túnica.

Nosaltres, que vàrem viure amb ell, som testimonis que, en començar a tenir germans i després durant tota la seva vida, fou molt comprensiu. Tanmateix va intentar sempre que els germans, pel que fa a l'aliment i a les altres coses, no es desviessin de la norma de pobresa i honestedat —pròpia del nostre orde— que seguien els primers frares. Quant al seu cos, al principi de la conversió i abans de tenir germans i sempre, fou rigorós, malgrat que de jove havia estat de constitució feble i delicada, i havia portat una vida acomodada.

En una ocasió, quan veié que els framenors començaven a

trencar la norma de pobresa i honestedat en el menjar i altres coses, els digué:

—Molts germans pensen que el meu cos necessita una alimentació especial.¹ Però com que haig de ser model i exemple per a tots vull acontentar-me amb viandes pobres i no exquisides.

CAPÍTOL LI

Francesc exhortava els frares perquè anessin a captar

El benaurat Francesc, quan va començar a tenir germans, s'alegrava molt de la seva conversió i de les companyies tan bones que el Senyor li donava. Els estimava i els venerava tant que no s'atrevia a dir-los que anessin a captar, perquè li semblava que els faria vergonya.

Per evitar-ho se n'anava cada dia ell tot sol a demanar almoïna.² Això el fatigava molt perquè era de constitució feble i perquè des de la seva conversió s'havia debilitat el seu cos a causa de les penitències i els dejunis. Es va convèncer que no hauria pogut suportar per més temps una feina tan pesada. Persuadit que els framenors hi estaven obligats encara que els fes vergonya i que no eren capaços de dir-li «volem anar a demanar almoïna», els advertí així:

—Germans i fillets meus, no us avergonyiu d'anar a captar perquè el Senyor es va fer pobre per nosaltres en aquest món.

1. La *pietanza*, o plat especial d'ús monàstic, era un plat molt ric fet de raïm, peix i carn que s'afegia a la vianda ordinària, feta d'herbes i llegums.

2. Anar pel món demanant caritat era per al sant, més que una forma de proveir-se d'aliment, un exercici d'humilitat. En la segona Regla, 6, anomena aquest exercici «d'altíssima pobresa, que us constitueix a vosaltres, germans estimadíssims, hereus i reis del Regne dels cels.» Aquesta pràctica de Francesc va esdevenir un nou costum en els ordes monàstics, en els quals la mendicitat havia estat prohibida pel Concili de Parigi, de 1213-14.

Per això, a exemple seu i de la seva santíssima Mare, hem escollit el camí de la veritable pobresa. Aquesta és l'herència que ens ha concedit i ens ha deixat Nostre Senyor Jesucrist a nosaltres i a tots els qui volen viure i seguir el seu exemple en santa pobresa.

I encara afegí:

—En veritat us dic que molts dels més nobles i savis d'aquest món ingressaran al nostre orde i tindran per un gran honor anar a demanar almoïna. Aneu-hi, doncs, vosaltres confiats i joiosos amb la benedicció del Senyor, més contents que si oferíssiu cent monedes a canvi d'una. A aquells a qui demaneu els oferiu l'amor de Déu, perquè dieu «doneu-nos caritat per amor de Déu, a qui res no se li pot comparar, ni a la terra ni en el cel».

Com que llavors encara eren pocs, no els podia enviar de dos en dos; anaven cadascun separatament per viles i castells. De retorn, els frares mostraven al sant les almoïnes que els havien donat i es deien l'un a altre: «Jo n'he portat més que tu». El benaurat Francesc s'alegrava de veure'ls tan contents i feliços i des d'aleshores cadascú demanava permís per anar a captar de bon grat.

CAPÍTOL LII

No volia que els framenors es preocupessin pel dia de demà

En aquell temps, quan el servent de Déu vivia amb els primers germans, era d'una puresa tan gran que, quan el Senyor li revelà que havien de viure ell i els seus frares segons la norma del sant Evangeli,¹ ho volgué complir al peu de la lletra durant tota la seva vida.

1. Les primeres paraules de la segona Regla diuen: «La Regla i la vida dels framenors és aquesta: observar el sant Evangeli de Nostre Senyor Jesucrist.»

Per això, un dia que el germà cuiner volia preparar llegums per a l'endemà, no li va permetre que els posés en remull al vespre, com és costum, perquè observessin la paraula del sant Evangeli que diu: *No us preocupeu pel dia de demà* (Mt 6, 34). El cuiner, doncs, va haver de posar en remull aquells llegums després de matines.

Pel mateix motiu, molts framenors que havien d'anar a diversos llocs i quedar-s'hi per una temporada —sobretot a les ciutats— no rebien més almoines que les necessàries per al mateix dia, per tal d'observar aquesta norma.

CAPÍTOL LIII

Fineses del sant per un frare malalt

Amb sant Francesc vivia un germà dèbil i malalt de profunda vida espiritual i dels més antics en l'orde. En veure'l el benaurat tan aclaparat, tingué compassió d'ell. Però com que llavors els germans, malalts o sans, acceptaven la pobresa amb alegria i paciència com si fos una riquesa i en les malalties no recorrien a les medecines ni satisfieien el cos, es va dir a ell mateix: «Jo crec que si aquest germà mengés de bon matí un raïm madur li faria molt de bé.»

S'aixecà el sant l'endemà a trenc d'alba i, secretament, va cridar el malalt i el dugué a la vinya que hi havia vora l'ermita. Escollí un bon raïm, va asseure's amb el germà i començà a menjar primer ell perquè no s'avergonyís el malalt de menjar raïm tot sol. Mentrestant, aquell frare lloava el Senyor Déu. Durant tota la vida recordava el gest del pare sant Francesc i sovint ho explicava als altres germans amb llàgrimes als ulls.

CAPÍTOL LIV

Indiscreció del bisbe d'Assís

Francesc acostumava a pregar en una cel·la que hi havia darrere de la casa.¹ Un dia, vingué el bisbe d'Assís² a fer-li una visita. En arribar, va trucar a la porta, obriren i entrà a la cel·la petita i feta d'estores on Francesc es trobava. Com que sabia que el sant li tenia confiança i estimació, obrí la porta amb tota llibertat per veure'l. Tot just intentà ficar el cap, per voler de Déu va ser empès cap a fora perquè no era digne de veure el sant. El bisbe sortí de la cel·la tremolant i estupefacte, confessà la seva culpa i es penedí d'haver vingut aquell dia.

CAPÍTOL LV

Francesc allibera un germà d'unes greus temptacions diabòliques

Un framenor —home de gran virtut, dels primers i dels més íntims companys del sant— fou turmentat durant molts dies per unes gravíssimes i espantoses temptacions del diable, de manera que es deprimia en una desesperació profunda. Els dimonis l'afligien tant que s'avergonyia d'haver de confessar-se cada dia del mateix. Per això, es mortificava en extrem amb dejunis, vigílies, llàgrimes i disciplines.

Però heus aquí que, per disposició divina, mentre el framenor passava aquestes tribulacions, va presentar-se en aquell lloc el benaurat pare. Un dia, passejaven el sant i un altre frare

1. Sempre que no es diu quina era, es refereix a Santa Maria de la Porciúncula.

2. El bisbe era Guiu II, el qui va intervenir entre el sant i el seu pare quan aquell fou reclamat per respondre dels diners que donava als pobres.

amb aquest que era provat per diverses temptacions. Francesc es va separar una mica del primer i s'acostà al germà atribolat dient-li: «Germà estimat, vull i t'exhorto que des d'ara no et sentis obligat a confessar a ningú aquestes temptacions i fantasies del dimoni, i no temis, perquè no han fet cap mal a la teva ànima. Fia't de mi i resa set Parenostres cada vegada que et vegis torbat per aitals temptacions».

El germà s'alegrà molt d'aquestes paraules, sobretot perquè li havia dit que no calia que es confessés, ja que això l'avergonyia i li causava un gran sofriment interior.

El framenor va quedar admirat de la santedat de Francesc i de com per inspiració de l'Esperit Sant havia conegut les seves temptacions, perquè no les havia manifestat a ningú, llevat del sacerdot. Havia canviat sovint de confessors perquè tenia vergonya que un sol capellà conegués tota la seva misèria.

Des del moment en què li va parlar el benaurat Francesc, es trobà lliure en l'esperit i en el cos d'aquella greu tribulació que l'havia fet patir tant temps. I així, per la gràcia de Déu i pels mèrits del benaurat Francesc, assolí una gran pau i tranquil·litat interior i exterior.

CAPÍTOL LVI

Cal que la Porciúncula sigui mirall de tot l'orde

En veure el benaurat Francesc que el Senyor volia multiplicar el nombre dels framenors, els digué:

—Estimadíssims germans i fillets meus, estic veient que Déu vol engrandir la nostra família. Per això em sembla convenient obtenir del bisbe —o dels canonges de Sant Rufí, o de l'abat del monestir de Sant Benet— una església petita i pobra, on nosaltres puguem resar l'ofici. I que hi hagi al seu costat una caseta de fang o de fusta per descansar i ocupar-nos dels nostres menesters. El lloc on estem vivint ara no és el més adequat

i aquesta casa s'està quedant estreta des que al Senyor li plau multiplicar-nos.¹ Per altra banda, no tenim un lloc propi per recitar l'ofici diví, i si algú de nosaltres morís, no estaria bé enterrar-lo aquí o en una església de clergues seculars.

Aquestes paraules van plaure molt als germans presents. Així, doncs, Francesc va presentar la proposta al bisbe, el qual li va respondre: «Germà, em sap greu dir-t'ho, però no tinc cap església per donar-vos.»

Aleshores el benaurat pare anà als canonges de Sant Rufi amb la mateixa petició, però li van dir el mateix que el bisbe. Finalment s'adreçà al monestir de Sant Benet de la muntanya del Subasio i repetí al pare abat la mateixa comanda que havia fet al bisbe i als canonges. L'abat, commogut, ho consultà als seus monjos i, per voler diví, va concedir a Francesc i als seus frares l'església de Santa Maria de la Porciúncula, la més pobre de la comarca d'Assís, tal com desitjava ell. I encara li digué el pare abat: «Germà, accedim al que ens demanes, però volem que, si el Senyor multiplica la vostra fraternitat, aquest lloc sigui considerat com a cap i casal del vostre orde.»

Tant el sant com els germans que l'acompanyaven s'alegren molt, perquè l'esglesiola estava dedicada i duia el sobrenom de la Mare de Crist, i també perquè era molt pobre. Es deia «la Porciúncula», i amb aquest nom es prefigurava ja que seria la futura mare i cap i casal dels framenors pobres, encara que el nom li venia pròpiament de la contrada on fou construïda, anomenada des d'antic «Porciúncula».

El benaurat Francesc acostumava a dir:

—El Senyor no volgué que se'ns concedís cap altra església ni que els primers germans en construïssin cap altra de nova, perquè aquesta fos com un presagi de tot el que ha esdevingut en el naixement de l'orde dels framenors.

Tot i que aleshores era una ermita pobrissona i mig derruïda, la gent de la ciutat d'Assís i comarca li professaven una gran devoció, i molt més encara des de llavors fins avui.

1. És evident que aquí es parla de l'ermitori de Rivortorto, tan estret que el sant hagué d'escriure a la paret el nom de cada frare perquè hi hagués lloc per a cadascú.

Des que els frares s'hi varen instal·lar, el Senyor els va acréixer cada dia en nombre i la seva fama va estendre's per tota la vall de Spoleto.

Tanmateix, antigament aquesta església s'anomenava «Santa Maria dels Àngels». Per això, quan els frares van començar a restaurar-la, s'hi referien així. Va ser després que la gent de la comarca la va anomenar «Santa Maria de la Porciúncula».

L'abat i els monjos havien donat aquesta ermita a Francesc i als seus germans sense cap pagament ni renda anual, però el sant, com a bon savi i mestre que vol *edificar la seva casa sobre roca sòlida* (Mt 7, 24) —és a dir, sobre la santa pobresa— enviava cada any una cistella de petits peixos a l'abat, d'aquells que en diem llucets de riu. Francesc feia aquest gest com un signe de profunda humilitat i pobresa, perquè els framenors no tinguessin cap lloc com a propi, ni visquessin enlloc si no era propietat d'un altre. D'aquesta manera, els frares no tenien potestat per a vendre la capella prestada, ni que passés amb el temps a mans d'un altre propietari.

Cada any quan els germans portaven els peixos als monjos, aquests en honor a la humilitat del benaurat Francesc —que feia aquest gest per pròpia iniciativa— el corresponien amb una gerra plena d'oli.

Nosaltres, que hem viscut amb el servent de Déu, donem testimoni del que ell solia comentar, és a dir, que aquesta església, per les moltes gràcies que el Senyor li havia mostrat en ella i pel que li fou revelat aquí per la benaurada Verge Maria, l'estimava amb més predilecció que totes les altres esglésies del món.

Durant la seva vida, Francesc tingué una gran devoció a Santa Maria dels Àngels i, perquè els frares en servessin un bon record, volgué poc abans de morir que en el seu Testament s'escrigués que tots els germans perpetuessin la mateixa devoció.

De fet, a les portes de la mort digué al ministre general i als altres germans:

—Vull que consti en el meu Testament² que Santa Maria de

2. En el Testament de sant Francesc no es diu res sobre això.

la Porciúncula quedi pels framenors i que aquests li professin una gran devoció i veneració. Això és el que feren els nostres primers companys: malgrat que aquest lloc ja era sant, ells vivien santament en la pregària contínua que feien nit i dia i en permanent silenci. Si a voltes parlaven després de l'hora de silenci, era per tractar amb gran discreció i recolliment de les coses que es refereixen a la glòria de Déu i a la salvació de les ànimes. I si esdevenia que algú iniciava una conversa ociosa o inútil —cosa poc habitual— tot seguit era corregit per un altre. Mortificaven el seu cos no sols amb dejunis sinó també amb vigílies, amb el fred i la nuesa i amb el treball. Sovint, per no estar ociosos, se n'anaven al camp a ajudar els camperols i aquests agraïts els donaven pa per amor de Déu. Amb aquestes i altres virtuts els germans se santificaven i santificaven aquest lloc. Els qui vingueren després visqueren d'una manera semblant, però mai com els primers. En efecte, quan començaren a acudir-hi més frares i altra gent que de costum, tant els germans de l'orde com els qui volien ingressar-hi es mostraren més freds en la pregària i en les bones obres, dissoluts en paraules inútils i atrets per coses mundanes. S'esdevingué, doncs, que aquell lloc ja no era tingut en tanta devoció i veneració com havia estat i hauria de ser.

El sant continuà dient:

—És el meu desig que Santa Maria de la Porciúncula estigui sempre sota la potestat del ministre general perquè se n'ocupi amb gran sol·licitud, i que formi allí una bona i santa família. Que, per a clergues, siguin escollits els germans més virtuosos i honestos; que sàpiguen recitar bé l'ofici diví, de manera que siguin un bon exemple per als altres germans i fidels. I que alguns frares i laics discrets i honestos facin d'acòlits. Vull també que cap framenor o altres persones no visitin ni entrin en aquest lloc si no és el ministre general o els frares que el serveixen. Els qui hi visquin que no parlin amb ningú tret dels germans que tenen cura de l'església i del ministre general quan els visiti.

I acabà les seves paraules així:

—Que els germans laics que hi sojornin no portin ni referei-

xin notícies mundanes que hagin sentit, perquè això no afavoreix a ningú. I per això insisteixo que ningú no entri en aquest lloc per tal que es conservi més bé la seva puresa i santedat i no s'hi diguin paraules inútils i vanes, sinó que es conservi tot pur i sant a lloança i glòria del Senyor. I que quan algun d'aquests framenors mori, que el ministre general n'elegeixi un altre, sigui d'on sigui —de vida santa—, perquè ocupi el seu lloc. De manera que si els germans i llurs convents algun dia s'allunyessin de la puresa, santedat i honestat pròpies de la seva vida, vull que considerin aquest lloc com el mirall per a tot l'orde. I que sigui com un canelobre davant del tron de Déu i davant de la benaurada Verge Maria, i que en ell el Senyor perdoni els defectes i culpes dels germans i protegeixi l'orde, que n'és la seva petita planta.

Era ja pròxim el Capítol general que se celebrava cada any a Santa Maria de la Porciúncula. Veient el poble d'Assís que per la gràcia de Déu s'havien multiplicat i es multiplicaven cada dia més els framenors i que només tenien per a reunir-se una petita i pobra barraca, amb el sostre de palla i les parets de fusta i fang —tal com l'havien construïda els primers germans—, en pocs dies i amb entusiasme i devoció aixecà per aquesta ocasió un gran edifici de pedra i calç. Ho feren sense el consentiment del sant, que llavors era absent.

Quan el benaurat Francesc tornà d'una comarca on havia anat a predicar i veié la casa construïda en aquell lloc, es va desmoralitzar. Va pensar que un edifici així podria significar que els germans construïen grans estatges en els llocs on eren i on serien després. I com que volia que Santa Maria de la Porciúncula fos per sempre model i exemple per als altres convents, un dia, abans d'acabar-se el Capítol, va pujar a la teulada de la casa i manà a alguns germans que també hi pugessin. Amb l'ajut d'ells començà a llançar les teules i bigues de la teulada, amb la intenció d'enderrocar tot l'edifici.

Hi havia llavors uns cavallers als quals la corporació d'Assís havia encomanat de protegir aquell lloc perquè eren molts els veïns i forasters que havien vingut per a presenciar el Capítol dels framenors. Els cavallers, en adonar-se que Francesc

i els altres germans volien enderrocar l'edifici, digueren al ser-vent de Déu:

—Germà, aquesta casa és del comú d'Assís i nosaltres en som la seva representació. Et prohibim, doncs, que destrueixis el nostre casal.

—Si és vostra la casa —respongué Francesc— no vull tocar-la.

Des d'aleshores i durant molt temps el poble d'Assís va determinar que cada any el batlle fos l'encarregat de fer reparar l'edifici si era necessari.

També, el ministre general va decidir construir en el mateix lloc una casa més petita perquè els germans d'aquella comunitat poguessin descansar i resar les hores. I és que en aquells temps tots els germans de l'orde i els qui volien ingressar-hi havien d'acudir a la Porciúncula, amb la qual cosa incomodaven la comunitat, que no tenia cap lloc on allotjar-los. Fins i tot més d'una vegada els frares del lloc es varen veure obligats a cedir les pròpies cambres on dormien a la multitud de germans forasters que venien. Tot això comportava trastorns als germans del lloc perquè, després del treball dur de la jornada, quasi mai no podien descansar ni recollir-se per pregar.

Quan acabaven l'edificació, un dia tornà el benaurat Francesc. Va passar la nit en una cella, però quan al matí va sentir l'enrenou dels germans que treballaven, tot sorprès va preguntar:

—Què és tot aquest aldarull? Què estan fent aquests germans?

Cridà immediatament el ministre general i li digué:

—Germà meu, aquest lloc és model per a tot l'orde. Per tant, m'estimaria més que els frares suportessin tribulacions i necessitats per amor a Déu, per tal que tots els germans de l'orde que vinguin s'emportin un bon exemple de pobresa. En canvi, si aquí tenen totes les comoditats i satisfaccions, els altres germans seguiran aquesta norma i aixecaran grans edificis pertot arreu, dient: «A Santa Maria de la Porciúncula, bressol del nostre orde, els frares han construït cases espaioses; així mateix, també podem fer nosaltres, perquè tampoc no tenim lloc suficient per a tothom».

CAPÍTOL LVII

Francesc no vol habitar una cel·la perquè es va dir que era seva

Hi havia un framenor, home espiritual i amb qui Francesc tenia una íntima amistat, que vivia en un ermitori. Pensava que si en alguna ocasió hi venia el servent de Déu no tindria un lloc apte per a quedar-se. Llavors va manar construir en un indret no gaire lluny una petita cel·la on pogués retirar-se a pregar el sant. I efectivament, succeí que pocs dies després hi anà Francesc. Quan el germà va acompanyar-lo a aquell lloc, Francesc digué: «Aquesta cel·la em sembla molt agradable, però, si vols que m'hi quedi uns dies, fes-la revestir per dins i per fora de pedres i de branques.»

L'estatge no era fet de pedra, sinó de fusta, però com que havia estat treballat amb destal i rasclets al benaurat Francesc li semblava massa luxós. Advertit el germà, va adaptar l'estatge com volia el sant. Cal dir que, com més pobres i humils eren les cel·les i les cases dels frares, més li agradava a Francesc allotjar-s'hi.

Un dia, mentre romania en aquell lloc però a fora i a prop d'on eren els altres frares, Francesc digué a un d'ells:

—D'on véns, germà?

—Vinc de la teva cel·la.

—Com que has dit que és meva, no hi entraré més; que hi visqui un altre!

És ben cert: nosaltres, que convisquérem amb ell, sovint li sentíem dir aquelles paraules del sant Evangeli: *Les guineus tenen caus i els ocells nius, però el Fill de l'home no té on reposar el cap* (Mt 8, 20).

Deia també: «Quan el Senyor fou al desert per pregar i jejunar quaranta dies i quaranta nits, no s'hi féu construir cap cel·la ni cap casa, sinó que vivia dins una roca de la muntanya.»

Seguint aquest exemple, Francesc no volgué mai tenir casa ni lloc en aquest món, ni que n'hi construïssin cap. Si alguna vegada se li ocorria de dir als germans «prepareu-me una cel·la»,

després no volia quedar-s'hi recordant les paraules de l'Evangeli: *No us preocupeu* (Lc 12, 22).

Trobant-se a prop de la mort, volgué que s'escrigués en el seu Testament que totes les cel·les i cases dels framenors no fossin construïdes de cap altre material que de fang i fusta, per tal d'observar mes bé la pobresa i la humilitat.

CAPÍTOL LVIII

Com volia que fossin els llocs per als frares

Durant una temporada el benaurat Francesc visqué a Siena a causa de la malaltia dels ulls. A la cel·la on s'estava —després de la seva mort hi seria construït un oratori en record seu—, vingué un gentilhome, de nom Bonaventura. Era el qui havia donat el terreny als frares per edificar el convent, i digué a Francesc:

—Què et sembla aquest lloc?

Francesc contestà:

—Vols que et digui com han de ser els habitatges dels framenors?

—Sí, pare.

Llavors Francesc li va indicar amb aquestes paraules:

—Quan els germans arriben a una ciutat en la qual encara no tenen un lloc per a viure i troben algú que els vol donar el terreny suficient per edificar un convent i tenir un hort i tot el que és necessari, el primer que han de fer és veure amb quant de terreny en tenen prou, per tal d'observar la santa pobresa que hem promès i el bon exemple que cal donar als altres.

Això ho deia el pare sant perquè volia evitar tota ocasió que els frares en les cases, en les esglésies, en els horts o en qualsevol altre indret, poguessin faltar a la pobresa. Tampoc no volia que posseïssin cap lloc en propietat, sinó que sempre hi visquessin com a pelegrins i forasters. Per aquesta mateixa raó

volia que en cada convent hi hagués pocs frares, perquè li semblava que així seria més viable el compliment de la pobresa.

Aquesta fou la seva voluntat des de l'inici de la seva conversió fins la seva mort: que observessin amb integritat la santa pobresa.

Francesc deia:

—Després, el que han de fer els frares és anar al bisbe de la ciutat i dir-li: «Senyor bisbe, hi ha un benefactor que per amor del Senyor Déu i per la salvació de la seva ànima vol donar-nos un terreny per construir un convent. Acudim primerament a vós que sou pare i senyor de les ànimes de tot el ramat que se us ha confiat, de les nostres i les dels altres germans que es quedaran en aquest lloc. Volem, doncs, edificar aquí amb la benedicció de Déu i la vostra.»

El sant deia això perquè opinava que el bé de les ànimes que els framenors desitjaven, el podrien aconseguir estant en pau amb els prelats i els clergues. D'aquesta manera es guanya per a Déu els clergues i el poble, i no tan sols el poble amb l'escàndol dels prelats i del clergat.

Deia també el sant:

—El Senyor ens ha cridat a obeir els prelats i clergues de la santa Mare Església. Tant com puguem els hem d'estimar, honorar i venerar sempre. Si ens anomenem *framenors*, no sols ha de ser de nom, sinó amb exemple d'humilitat davant tot-hom. Al principi de la meva conversió, quan em vaig separar del meu pare carnal i del món, el Senyor va posar les seves paraules en boca del bisbe d'Assís perquè m'encoratgés a servir Crist. Per aquesta raó i per altres qualitats excel·lents que reconeixo en els prelats, no sols vull estimar i respectar els bisbes, sinó també els capellans pobres, considerant-los com els meus senyors. Després d'haver obtingut la benedicció del bisbe, que els frares vagin i obrin un solc al voltant del terreny on han de construir. En comptes d'aixecar la tàpia, en senyal de santa pobresa i humilitat que hi posin una senzilla cleda. Després, que facin edificar estages humils, de fusta i fang, amb algunes cel·les on els germans puguin pregar i treballar, per tal de viure honestament, lliures de tota paraula ociosa.

I afegia:

—Que ells mateixos facin construir també esglésies, però que no siguin grans edificis amb el pretext de predicar-hi al poble o per altres motius, perquè la humilitat és el millor exemple. La humilitat serà més gran i l'exemple més atraient si els germans van a d'altres esglésies a predicar per mantenir-se fidels a la santa pobresa, a la humilitat i al seu estat. Si llavors vénen prelats o clergues, religiosos o seglars, i veuen els nostres llocs —cases, cel·les i esglésies pobrissones—, els servirà de veritable predicació i se'n tornaran edificats. Massa sovint els germans fan construir grans edificis, amb la qual cosa esmicolen la nostra santa pobresa, amb perjudici i mal exemple per al proïsme. Després, amb la finalitat de trobar un lloc més adequat i més sant, abandonen aquests paratges i edificis. Llavors els benefactors que els havien donat les almoines i també l'altra gent, en veure això, s'escandalitzen i es contorben greument. Per això és preferible que els germans es facin construir cases pobres i petites —fidels a la seva professió religiosa i al deure de donar bon exemple al proïsme— que no pas que procedeixin contra la seva professió i donin mal exemple als altres. Si en alguna ocasió esdevingués que per anar a un lloc encara més honest deixessin edificis pobres i petits, l'escàndol i el mal exemple serien menors.

CAPÍTOL LIX

El Testament de Siena

Per aquells dies i en la mateixa cel·la on havia dit aquestes paraules al gentilhome Bonaventura, Francesc es trobà una tarda malament de l'estómac i començà a vomitar amb tanta força que tragué sang durant la nit i fins a la matinada.

Els germans, en veure'l tan feble i adolorit, van pensar que es moria i li van dir amb molta pena i tot plorant:

—Pare, què vols que fem? Beneeix-nos a nosaltres i a tots els altres germans. I deixa'ns algun memorial de la teva voluntat, de manera que si el Senyor volgués cridar-te d'aquest món sempre puguem recordar i dir: «Aquestes són les darreres paraules que el nostre pare deixà als seus fills i germans abans de morir.»

Francesc els digué: «Crideu fra Benet de Piratro.»¹

Aquest era un framenor sacerdot, discret i molt virtuós, antic en l'orde. De tant en tant celebrava l'Eucaristia a la cel·la del benaurat Francesc, perquè encara que estigués malalt oïa missa amb devoció i complaença sempre que podia.

Quan arribà fra Bernat, Francesc li digué:

—Escriu que beneixo tots els meus germans que són a l'orde i els qui hi vindran fins a la fi del món.

De fet, tenia el costum en temps del Capítol —quan els germans estaven reunits— de beneir-los al final: beneïa i absolia tots els germans presents i absents de l'orde, fins i tot els qui en el futur hi entrarien. I això no sols ho feia durant els capítols, sinó també en moltes altres avinenteses.

El benaurat Francesc continuà dient a fra Bernat:

—Com que amb prou feines puc parlar a causa de la malaltia que pateixo, vull expressar breument i en poques paraules la meva última voluntat als germans. Vull fer-ho amb tres màximes: que en record de la meva benedicció i del meu Testament s'estimin i es respectin sempre els uns als altres; que estimin i respectin sempre nostra dama, la santa pobresa; i que tots siguin fidels i submisos als prelats i a tots els clergues de la santa Mare Església.

També exhortava els germans que temessin i evitessin el mal exemple. Per això maleïa tots aquells qui, amb el seu depravat capteniment, provocaven que els homes blasfemessin contra el nostre orde i contra els bons i virtuosos framenors, que per això en sofreixen vergonya i pena.²

1. D'aquest framenor, no en sabem res. A Siena, amb el sant, apareix fra Pacífic.

2. És l'exhortació i maledicció que segueix encara avui a la lectura de la Regla.

CAPÍTOL LX

Francesc escombra les esglésies

Quan Francesc vivia a Santa Maria de la Porciúncula i els framenors encara eren pocs, anava sovint a les ciutats i a les esglésies anunciant i predicant als homes la penitència. Portava una escombra per escombrar, perquè li sabia greu que no estiguessin netes. D'aquí que, després d'haver predicat al poble, reunia tots els sacerdots que eren presents en un lloc a part perquè no els sentissin els fidels. Els parlava de la salvació de les ànimes, però també els deia que tinguessin netes les esglésies, els altars i tot allò que serveix per a la celebració dels misteris divins.

CAPÍTOL LXI

Vocació de fra Joan el Simple

Un dia el benaurat Francesc entrà a l'església d'una vila de la contrada d'Assís i començà a escombrar-la. Tot seguit es va difondre el rumor que havia vingut el sant i la gent volia veure'l i escoltar-lo.

Un home, de nom Joan i d'una gran simplicitat, conreava el seu camp prop d'aquella església. En assabentar-se de l'arribada del servent de Déu, anà corrents a veure'l i el trobà escombrant. Llavors li digué:

«Germà, dóna'm l'escombra, que et vull ajudar».

Agafà l'escombra i va escombrar el que faltava. Després es varen asseure tots dos. Joan digué al benaurat Francesc:

—Germà, ja fa temps que vull consagrar-me al servei de Déu. Havia sentit parlar molt de tu i dels teus companys, però no sabia on us podria trobar. Ara que al Senyor li ha plagut que et vegi, vull fer el que tu em diguis.

En veure aquell fervor, Francesc s'omplí d'alegria en el Senyor, sobretot perquè llavors els framenors eren molt pocs, i també perquè li semblava que en Joan, per la seva senzillesa, seria un bon religiós. Li digué, doncs:

—Germà meu, si vols abraçar la nostra vida i ingressar al nostre orde, cal que renunciïs a tots els béns que has adquirit sense escàndol i els donis als pobres segons el consell del sant Evangeli. Nosaltres, els qui hem pogut, també ho hem fet així.

Quan va sentir aquestes paraules, aquell home se n'anà tot seguit al camp on havia deixat els bous. Els desfermà i els dugué a la presència de Francesc, dient:

—Durant molts anys he servit el meu pare i tots els de casa meva; ara, per bé que és petita aquesta porció de l'heretat que em corespon, voldria que acceptessis un d'aquests dos bous i el donessis als pobres tal com et sembli més bé segons la voluntat de Déu.

Els pares i els germans que encara eren petits, en veure que en Joan volia abandonar-los, ploraven tan amargament que comogueren el benaurat Francesc, i més encara perquè era una família pobra i nombrosa. Llavors el sant els digué:

—Pareu taula, menjarem tots plegats i no ploreu, que jo vull que estigueu contents. Ho feren i menjaren tots junts amb molta alegria. Durant el dinar, Francesc s'adreçà als pares i els va dir:

—Aquest fill vostre vol servir Déu i això no ha de ser motiu de tristesa, sinó de joia. És un honor per a vosaltres, als ulls de Déu i als ulls del món. El Senyor serà honorat per un de la vostra carn, i tots els nostres companys seran fills i germans vostres. I, ja que la creatura és de Déu i vol servir el seu Creador —per al qual servir és regnar—, jo no puc ni dec tornar-vos-el. Però, perquè rebeu un consol d'ell i conserveu un bon record, vull que, com que sou pobres, us quedeu el bou, encara que segons l'Evangeli en Joan l'hauria de donar a d'altres pobres.

Tots quedaren reconfortats amb les paraules del benaurat Francesc, i s'alegraren d'haver recuperat el bou, perquè eren pobres.

El benaurat pare, que estimava molt la santa i pura simplicitat en ell mateix i en els altres i s'hi complaïa sempre, vestí tot seguit en Joan amb l'hàbit de l'orde i se l'endua a tot arreu com a company seu.

De fet, fra Joan era tan simple que estava convençut que havia de fer tot el que feia Francesc. Així, per exemple, quan el sant pregava retirat en una església o en un lloc solitari, fra Joan l'observava per tal de repetir tots els seus gestos: si el sant s'agenollava o aixecava les mans, ell feia el mateix. Curull d'alegria, Francesc el reprenia per aquesta simplicitat, però fra Joan responia sempre:

—Germà, jo he promès fer tot el que tu facis.

Francesc es meravellava i s'alegrava de veure tanta puresa i simplicitat, i fra Joan va assolir tanta perfecció en totes les virtuts i bons costums, que Francesc i els altres companys en quedaven admirats.

No va tardar gaire a morir aquest deixeble, sense desviar-se mai de la virtut. Per això el benaurat Francesc, amb un posat satisfet i l'esperit ple de joia, narrava la seva vida i l'anomenava no fra Joan, sinó sant Joan.

CAPÍTOL LXII

Refusa l'ingrés d'un postulant perquè les seves intencions no eren rectes

Durant un temps en què Francesc predicava a la província de la Marca, esdevingué un dia que mentre parlava al poble se li acostà un home i li digué:

—Francesc, jo vull abandonar el món i ingressar al teu orde.

El sant li va respondre:

—Germà, si vols fer-ho, primer has de distribuir tots els teus béns als pobres segons el consell evangèlic, i després cal que renunciïs en tot a la pròpia voluntat.

L'home se n'anà corrent, però, conduït per un amor no espiritual sinó carnal, repartí els seus béns entre els parents. Tornà on era Francesc i li digué:

—Germà, m'he desposseït de tots els meus béns.

Francesc li preguntà:

—Com ho has fet?

Ell digué:

—Els he donat als meus parents perquè en tenien necessitat.

Llavors Francesc, coneixent per inspiració de l'Esperit Sant que era un home guiat pels criteris de la carn, li replicà:

—Vés-te'n, frare mosca! Tu, que has repartit el que tenies als teus parents, ara vols viure d'almoïna entre els germans?

Aquell home se n'anà negant-se a donar els seus béns als pobres.

CAPÍTOL LXIII

Francesc venç una gran temptació

En aquell temps, mentre Francesc es trobava a Santa Maria de la Porciúncula, es veié trasbalsat —pel bé de la seva ànima— per una forta temptació de l'esperit. De tal manera estava atribolat en l'ànima i en el cos, que de vegades fins i tot fugia de la companyia dels germans perquè no podia presentar-se amb el seu somriure habitual. Es mortificava abstenint-se tant de menjar com de parlar. Es retirava a fer oració en un bosc prop de l'ermita per desfogar millor la seva pena i vessava llàgrimes abundants davant el Senyor a fi que Ell, que tot ho pot, es dignés a enviar-li del cel un remei per a una aflicció tan gran.

Feia més de dos anys que era turmentat, nit i dia, per aquesta temptació. Succeí en una ocasió que, mentre romania fent pregària a l'església de Santa Maria, senti interiorment aquestes paraules del sant Evangeli: *Si tinguessis una fe com un gra de mostassa i diguessis a aquella muntanya que es traslladés del seu lloc a un altre, ho faria.* (Mt 17, 20).

—Quina és aquesta muntanya? —preguntà el sant.

—La teva temptació.

—Doncs, Senyor, que esdevingui en mi com Vós heu dit.

A l'instant, el benaurat Francesc es veié alliberat de la temptació de tal manera que li semblava no haver-la sofert mai.

CAPÍTOL LXIV

Menja amb un leprós en el mateix plat

Un dia, mentre el benaurat Francesc arribà a Santa Maria de la Porciúncula, hi trobà fra Jaume el Simple¹ amb un leprós cobert d'úlceres que havia arribat llavors mateix. Francesc li havia recomanat aquell malalt, i particularment els qui estiguessin més nafrats. En aquell temps els germans habitaven en les leproseries. Fra Jaume feia de metge dels més greus: amb gran amor els rentava i curava les ferides, i els mudava l'embenat.

El benaurat Francesc digué a fra Jaume amb to de reprensió:

—No hauries d'endur-te amb tu els germans cristians, perquè no està bé per a tu ni per a ells. («Germans cristians» era el nom que donava als leprosos.)

Li retreia això perquè, si bé estava content que es lliurés a ells, no volia que tragués de l'hospital els qui estaven més nafrats. Li ho deia també perquè fra Jaume era tan ingenu que sovint entrava a l'església de Santa Maria amb un leprós i la gent s'horroritzava en veure aquella terrible desferra humana.

A penes Francesc hagué dit aquestes paraules, se'n penedí i confessà la seva culpa a Pere Cattani, que aleshores era el ministre general. Estava convençut que la reprensió a fra Jaume havia avergonyit el leprós. Per aquest motiu confessà la culpa i es proposà reparar l'ofensa a Déu i al malalt de la lepra. I digué a fra Pere Cattani:

1. D'aquest framenor, no en tenim cap notícia.

—Vull que em confirmis la penitència que proposo fer i que no me la contradiguis.

Fra Pere li digué:

—Germà, que sigui com tu vols.

I és que fra Pere tenia tanta veneració i respecte pel benaurat pare, i li era tan obedient, que mai no gosà de contradir-lo, tot i que llavors, en aquesta i en altres ocasions, quedava afligit tot ell.

Francesc digué:

—La meva penitència serà menjar amb el germà leprós del mateix plat.

I així ho va fer: quan s'assegué a taula amb els altres germans, posà el plat d'escudella entre ell i el leprós. El malalt estava tan ple de nafres i amb els dits tan deformats i sanguinolents que, quan els ficava al plat, hi queia sang.

Davant d'aquest espectacle, ni fra Pere ni cap dels altres germans no gosaven dir res per respecte al pare sant.

El qui escriu això ho va veure i en pot donar testimoni.

CAPÍTOL LXV

Visió de fra Pacífic a l'església de Bovara

En certa ocasió, passant el benaurat Francesc per la vall de Spoleto, l'acompanyava fra Pacífic, fill de la Marca d'Ancona¹ i anomenat en el món «el rei dels versos». Era un home de noble estirp, cortesà i mestre de cant. Tots dos s'allotjaren a l'hospital de leprosos de Trevi. Francesc digué a fra Pacífic:

1. La conversió de fra Pacífic, la narra Tomàs de Celano (Vida Segona, 106). Abans d'entrar a l'orde es deia Guillem Diví i havia nascut a Lisciano d'Ascoli. Fou poeta de la cort, certament famós, i va merèixer el sobrenom de «rei dels versos». Com a tal era estimat per sant Francesc, que li pregà d'ajustar el ritme del seu Càntic del Germà Sol i d'ensenyar els frares a cantar-lo.

—Anem a l'església de Sant Pere de Bovara, on vull quedar-me aquesta nit.

L'església no era lluny de la leproseria. Era abandonada perquè en aquella època Trevi estava en ruïnes i al poble no hi vivia gairebé ningú.

Mentre hi anaven, Francesc va dir a fra Pacífic:

—Torna-te'n a l'hospital, que jo vull quedar-me aquesta nit aquí tot sol, i demà de bon matí vine a buscar-me.

Tot sol, Francesc resà completes i féu altres pregàries. Després va intentar dormir, però no ho aconseguia perquè el seu esperit tenia por i era assetjat per temptacions diabòliques. Llavors s'aixecà, eixí a fora i es va senyar tot dient: «De part de Déu Totpoderós us ordeno, dimonis, que em feu mal al cos en la mesura que us ho permeti Nostre Senyor Jesucrist. Estic disposat a suportar-ho tot, perquè el més gran enemic és el meu cos. Així m'alliberareu del meu adversari.»

Tot just dit això, li desaparegueren les temptacions, se'n tornà al jaç per descansar i s'adormí plàcidament.

L'endemà de bon matí vingué fra Pacífic en el moment en què el benaurat Francesc estava fent oració davant l'altar a l'interior del cor. Fra Pacífic es quedà esperant-lo a fora del cor, preguntant també davant el Sant Crist. Quan fra Pacífic es posà a resar, fou arrabassat en èxtasi —si en el cos o fora del cos, Déu ho sap— i veié en el cel una colla de setials, entre els quals n'hi havia un que era més elevat, més gloriós i resplendent, adornat amb tota classe de pedres precioses. Admirat de la bellesa del tron, pensava interiomment quina mena de setial era aquell i a qui pertanyia. Tot d'una sentí una veu que li deia: «Aquest setial fou de Lucifer, però ara s'hi asseurà el benaurat Francesc.»

Quan tornà en si mateix, Francesc eixí immediatament del cor i se li acostà. Fra Pacífic, amb els braços en creu, s'inclinà i s'agenollà davant el sant, i per la visió que havia tingut el considerava ja com a estadant del cel. I li digué:

—Pare, perdona'm els pecats i prega el Senyor perquè em perdoni i tingui misericòrdia de mi.

Francesc, donant-li la mà i aixecant-lo, va comprendre que havia tingut alguna visió durant la pregària.

A fra Pacífic se'l veia transformat i parlava amb el benaurat Francesc no com amb un home que viu en la carn sinó amb aquell que viu ja en el cel. Després, dissimulant i com absent, no volia manifestar la visió que havia tingut i preguntà:

—Francesc, què penses de tu mateix?

—Em sembla que sóc el pecador més gran que hi ha en el món, va respondre el benaurat pare.

En el mateix moment fra Pacífic va sentir una veu en l'interior que li deia: «Aquí tens el senyal que és veritat la visió que has tingut, perquè si Lucifer va ser foragitat d'aquell setial per la seva supèrbia, per la seva humilitat Francesc mereixerà d'ésser enaltit i d'asseure-s'hi.»

CAPÍTOL LXVI

Un àngel toca la cítara a Francesc

Durant una temporada, a causa del mal d'ulls, el benaurat Francesc visqué a la ciutat de Rieti, allotjat a casa de Teobald el Sarraí. Un bon dia el servent de Déu cridà un dels seus companys que abans de fer-se frare havia après a tocar la cítara:

—Germà, els fills d'aquest món no entenen res de les coses de Déu. Els instruments musicals, com la cítara, el salteri i d'altres que en temps passats els homes vituosos usaven per a les lloances divines i per al conhort de les seves ànimes, ara els fan servir per a la vanitat i el pecat, en contra de la voluntat de Déu. Jo voldria, germà, que en secret manllevessis a algun bon home una cítara i que em toquessis una melodia honesta i inspirada per lloar el Senyor. També donaries un xic d'alleujament al meu cos que sofreix tant per la malaltia; durant uns moments el dolor corporal es canviaria en consol i joia de l'esperit.

De fet, estant malalt, el benaurat Francesc havia compost les *Lloances del Senyor*, que de tant en tant feia cantar als seus

companys a honor del Creador, per a consol de la seva ànima i també per a edificació dels fidels.

El germà li digué:

—Pare, em fa vergonya demanar una cítara; la gent d'aquesta ciutat sap prou bé que jo la tocava quan era seglar i temo que pensin que he cedit a la temptació de la vanitat.

—No en parlem més, germà.

Cap a mitjanit, estant en vetlla, Francesc oí prop de la casa on descansava el punteig d'una cítara que acompanyava una melodia tan dolça com mai no havia sentit en la seva vida. Semblava com si l'intèrpret anés i vingués sempre tocant l'instrument. I així ho féu durant una hora llarga.

El benaurat Francesc va comprendre que tot allò havia estat un do de Déu i no obra dels homes. En quedà ple de goig, i amb el cor exultant d'alegria lloava el Senyor que s'havia dignat a consolar-lo d'aquella manera.

En fer-se clar, Francesc es va llevar i digué al seu company:

—Germà, et vaig fer un prec i no em vares complaure, però el Senyor, que consola els seus amics en la tribulació, s'ha dignat a fer-ho aquesta nit.

I li va explicar tot el que havia succeït.

En assabentar-se'n els altres germans, restaren admirats i ho consideraren com un gran miracle. Estaven certs que Déu havia intervingut per consolar el benaurat Francesc; altrament no era possible, perquè per un decret del batlle ningú no podia transitar per la ciutat a mitjanit, ni tan sols després del tercer toc de la campana. També, com va manifestar el benaurat pare, perquè va succeir en el silenci, sense veus estridents —perquè era obra de Déu—, com si el músic anés i vingués durant una llarga estona per a consol de la seva ànima.

Un miracle a la vinya de Sant Fabià de Rieti

Aquell mateix temps, el benaurat Francesc, per continuar la cura dels seus ulls, es va quedar a prop de l'església de Sant Fabià —on vivia un capellà molt pobre— situada a les rodalies de la ciutat de Rieti. El senyor papa Honori es trobava en aquesta ciutat amb alguns cardenals.¹ La majoria d'ells i d'altres clergues visitaven el benaurat pare quasi tots els dies per la reverència i devoció que li tenien.

Pertanyia a l'església del poble de Sant Fabià una petita vinya, tocant a la casa on vivia Francesc. La casa tenia una porta per la qual passaven a la vinya gairebé tots els qui el visitaven, sobretot perquè en aquella estació de l'any el raïm ja estava madur i el lloc era agradable per a descansar. Això féu que malmetessin la vinya: uns collien raïm i se'l menjaven allà mateix, d'altres el collien i se l'emportaven, i d'altres el xafaven.

En veure-ho el capellà escandalitzat i enfadat deia:

—Aquest any ja he perdut la collita! És poca cosa, sí, però n'obting tot el vi que necessito.

Francesc, quan s'assabentà d'això, el va cridar i li digué:

—No us preocupeu més ni us enutgeu, perquè ara ja no hi ha res a fer. Confieu en el Senyor, que per mitjà del seu petit servent pot reparar el dany. Digueu-me ara: quantes gerres de vi obteniu en la millor collita?

—Tretze, pare.

—Doncs no us afligiu, ni injurieu a ningú, ni reclameu res; tingueu fe en el Senyor i en les meves paraules, i si obteniu menys de vint gerres jo faré que us les omplin.

Llavors el sacerdot es quedà tranquil i no digué res més. Va esdevenir que per designi de Déu recollí vint gerres, ni més ni menys, tal com havia dit el benaurat Francesc. El capellà

1. La cort papal romangué a Rieti del 23 de juny de 1225 al 31 de gener de 1226.

i tots els qui se n'assabentaren ho van considerar un miracle obrat pels mèrits del sant, no solament perquè la vinya havia quedat expoliada, sinó també perquè tot i que hagués estat plena de raïm i no n'hagués desaparegut ni un sol penjoll, al capellà i a tothom li hauria semblat impossible que produís vint gerres de vi.

Nosaltres, que hem viscut amb ell, podem donar testimoni que quan deia «així és» o «així serà», sempre s'acomplia la seva paraula. Hem vist com s'han acomplert les seves prediccions, tant mentre vivia com després de la seva mort.

CAPÍTOL LXVIII

A Fontecolombo, el metge es queda a dinar amb els frares

En aquell temps, el benaurat Francesc es va quedar, a causa de la malaltia dels ulls, a l'ermitori dels frares de Fontecolombo, prop de Rieti.

Un dia va venir a visitar-lo el metge d'aquella ciutat i, com de costum, va romandre amb ell durant una hora. Ja es disposava a anar-se'n quan Francesc digué a un dels seus companys:

—Prepareu dinar per al senyor metge.

—Pare —respongué el company— ens avergonyeix dir-t'ho, però en aquests moments no tenim res per a convidar-lo a dinar.

—Homes de poca fe! digué Francesc. No em feu repetir el que us he dit.

El metge, adreçant-se al benaurat pare i als germans, digué:

—Justament perquè els frares sou pobres, menjaré de gust amb vosaltres.

Aquest metge era molt ric i, encara que havia estat convidat moltes vegades pel benaurat Francesc i els seus companys, mai no havia acceptat compartir cap àpat amb ells.

Avergonyits, els germans pararen taula amb uns bocins de pa, una mica de vi i la verdura bullida que tenien preparada

per a ells. Havien començat a menjar quan tot d'una algú va trucar a la porta. Un germà va anar a obrir. Era una dona que portava una cistella de pa blanc acabat de coure, peix fresc, pastissos d'escamarlans, mel i raïm madur. Tot ho enviava a Francesc una senyora del castell, distant unes set milles de l'ermitori.

En veure això, els frares i el mateix senyor metge quedaren meravellats i reconegueren la santedat del benaurat pare. El metge va dir als frares: «Ni vosaltres ni jo no coneixem prou la virtut d'aquest home».

CAPÍTOL LXIX

Francesc prediu la conversió del marit d'una dona del castell de Limisiano

En certa ocasió, el benaurat Francesc feia camí cap a Celle di Cortona, seguint el camí que passa per sota del castell de Limisiano. En arribar prop del convent de framenors de Pregio, una senyora noble d'aquell castell anà a parlar amb ell. Un dels companys, girant-se, va observar que venia molt de pressa i cansada. S'acostà a Francesc i li digué: «Pare, per amor de Déu esperem aquesta senyora que ve tan fatigada a parlar amb tu.»

El benaurat Francesc, home de bon cor i de pietat, la va esperar. En veure-la tan cansada i amb gran fervor i devoció, li preguntà:

—Què desitgeu, senyora?

—Pare, us demano que em doneu la benedicció.

—Sou casada o soltera?

—Fa molt temps que el Senyor m'ha suscitat un gran desig de servir-lo. He tingut i tinc encara la bona voluntat de salvar la meva ànima, però tinc un marit tan cruel que és un obstacle, tant per a ell com per a mi, per servir Crist. Per això l'angoixa afligeix mortalment la meva ànima.

En veure el fervor de la senyora i que encara era jove i afa-
vorida, Francesc commogut la beneï i li digué:

—Aneu. Trobareu el vostre home a casa; digueu-li de part
meva que a ell i a vós us demano —per amor d'aquell Senyor
que per salvar-vos sofrí el turment de la creu— que salveu les
ànimes en la vostra pròpia llar.

Se n'anà, doncs, a casa seva i trobà el marit tal com li havia
dit el benaurat Francesc.

—D'on véns?, li preguntà ell.

—Vinc de veure el benaventurat Francesc, que m'ha beneït
i amb les seves paraules m'ha consolat i alegrat en el Senyor.
També m'ha manat que et digués de part seva que salvem les
ànimes vivint a casa nostra.

Tot just hagué acabat de parlar ella, la gràcia de Déu dava-
llà sobre ell pels mèrits del benaurat pare. Aleshores l'home,
transformat pel Senyor, respongué amb bondat i dolcesa:

—Des d'ara servirem Crist com tu desitges, i així salvarem
les nostres ànimes com t'ha dit el sant.

Per la seva banda, la senyora digué:

—Em sembla que és bo que visquem en continència, perquè
aquesta virtut agrada molt a Déu i ens obtindrà una gran re-
compensa.

—Si a tu t'agrada viure així, a mi també; en totes les bones
obres vull conformar la meva voluntat a la teva.

Des d'aquell dia i durant molts anys van viure en continèn-
cia, distribuint almoines als frares i a d'altres pobres. Moltes
persones, tant seglars com religioses, admiraven la virtut de
tots dos, sobretot la d'aquell home, mundà abans i tan espiri-
tual ara. Marit i muller perseveraren fins a la fi en aquestes
i altres bones obres. Moriren amb pocs dies de diferència.

El seu traspàs fou plorat a causa del perfum de la seva vida
i del bon exemple que havien donat, lloant i beneint el Senyor
que els havia atorgat entre altres dons el de servir-lo amb una
perfecta concòrdia entre tots dos.

Els qui els vam conèixer, els recordem fins avui i els tenim
per dos sants.

CAPÍTOL LXX

Francesc no admet a l'orde un jove empès per motius humans

Durant el temps en què no s'admetia ningú sense el permís del benaurat Francesc, vingué a veure'l el fill d'un noble de Lucca en companyia d'altres que volien entrar a l'orde. Francesc, llavors, estava malalt i s'allotjava al palau del bisbe d'Assís.¹ Quan els presentaren al benaurat pare, el fill del noble es prosternà als seus peus amb llàgrimes i sorpirs preguntant-li que el volgués admetre. El sant, mirant-lo fixament, li digué:

—Home miserable i carnal! Per què menteixes a l'Esperit Sant i a mi? És la carn i no l'Esperit qui et fa parlar.

Encara no havia acabat de dir això el servent de Déu, vingueren els seus parents a cavall per emportar-se'l a casa seva. En sentir el renill dels animals, el jove guaità per la finestra i, quan va veure que eren els seus parents, s'aixecà tot seguit i se'n tornà al món amb ells, tal com l'Esperit Sant ho havia fet conèixer al benaurat pare.

Els frares i tots els qui hi eren presents, restaren meravellats i lloaven Déu en el seu servent.

CAPÍTOL LXXI

Francesc es troba malalt i desitja menjar peix

Una vegada que Francesc es trobava greument malalt al palau del bisbe d'Assís, els seus germans li pregaven amb insis-

1. Es tracta d'una curta estada de Francesc al palau del bisbe d'Assís a l'inici de 1221. Per aquell temps el sant no tenia res més a la Porciúncula que una cabana de vimet.

tència que prengués algun aliment. Ell els va respondre: «No tinc gens de gana, però si trobéssiu un tall de lluç, potser encara me'l menjaria».

Tot just dit això, es va presentar un home que portava un cistell amb tres lluços grossos de riu, ben adobats, i pastissos d'escamarlans, d'aquells que ell es menjava molt a gust. Tot havia estat enviat per fra Gerard,¹ superior de Rieti.

Els companys estaven admirats consideraven allò com una prova de la virtut del sant i lloaven Déu que complaïa al seu servent donant-li un gust que no estava el seu abast, sobretot perquè era hivern i en aquella regió no hi havia peix d'aquesta espècie.

CAPÍTOL LXXII

El sant coneixia l'interior de les consciències

Un dia el benaurat Francesc viatjava amb un framenor, home molt espiritual, descendent d'una família noble i poderosa d'Assís.² El sant, com que es trobava dèbil i malalt, anava a cavall d'un burret.

El company framenor, cansat pel viatge, es deia a si mateix: «La seva família no es pot comparar amb la meva, i ara ell va a cavall i jo a peu al darrere, fatigat i arriant la bèstia».

Mentre rumiava això, de sobte Francesc baixà de l'ase i li digué: «Germà, no és just ni convenient que jo vagi a cavall i tu a peu, perquè en el món tu eres més noble i més ric que jo».

Confús i avergonyit, el frare se li llançà als peus; confessà els seus pensaments i reconegué la seva culpa. Va quedar admirat de la santedat del benaurat pare, que havia penetrat tan

1. A penes sabem res d'aquest framenor.

2. En la *Vida Segona* de Celano, núm. 31, es dóna el nom d'aquest framenor: fra Lleonard d'Assís, que fou company del sant però no dels primers.

de pressa el seu pensament. Més tard, quan els germans a Assís demanaren al senyor papa Gregori i als cardenals la canoització del benaurat Francesc, aquest framenor va referir el fet com a autèntic.

CAPÍTOL LXXIII

A Greccio va beneir un frare que vingué a veure'l

Un framenor del convent de Rieti, home espiritual i amic de Déu, vingué un dia amb gran devoció a l'ermitori de Greccio —on es trobava el benaurat pare— amb el desig de veure'l i rebre la benedicció.

Quan arribà, el sant ja havia dinat i s'havia retirat a la cel·la, on pregava i després descansava com de costum. Com que era temps de Quaresma, només baixava de la cel·la a l'hora de menjar i tornava tot seguit al lloc isolat. El frare es va entristir de no haver-lo trobat en aquell moment, perquè havia de tornar al seu convent el mateix dia. Atribuïa l'incident al seu pecat. Mentre els companys de sant Francesc el consolaven pel camí de retorn i s'havia ja allunyat com a un tret de pedra, Francesc, per inspiració divina, sortí de la cel·la i cridà el germà de casa que acompanyava el frare foraster fins a la font del Llac. L'advertí així:

—Digues al germà foraster que es giri i em miri.

El frare girà la cara vers el sant i aquest el beneí fent el senyal de la creu.

Curull d'alegria, el framenor lloava el Senyor perquè havia satisfet el seu desig. I encara estava més content perquè, per voler de Déu, el beneí sense que ni ell ni ningú li ho hagués demanat.

El company del sant i els altres de l'ermitori quedaren meravellats i consideraren el cas com un miracle, perquè ningú no havia avisat Francesc de l'arribada d'aquell framenor. Ni

ningú no hauria gosat entrar a la cel·la del benaurat pare sense ser cridat per ell.

I no només a Greccio; onsevulla que el sant es retirava a pregar, volia quedar-se sempre tot sol i no volia que ningú anés a visitar-lo si no era requerit per ell.

CAPÍTOL LXXIV

Lliçó de pobresa a Greccio

Una vegada, en el mateix convent de Greccio, vingué a veure el benaurat Francesc un ministre provincial de l'orde per celebrar el Nadal del Senyor amb ell.

Per aquesta festa, els frares havien parat una sumptuosa taula, abillada amb precioses estovalles blanques i guarnida amb gots de vidre, tot manllevat per aquesta ocasió.

Quan Francesc va baixar de la seva cel·la per dinar i va veure la taula parada amb tan refinament, sortí fora sense que el veiessin i agafà el bastó i el caputxó d'un pobre que havia vingut aquell dia. Aleshores féu un senyal a un dels germans i el cridà perquè sortís també ell fora de l'ermitori sense que els altres se n'adonessin.

Mentrestant, els germans es varen asseure tranquil·lament a taula, perquè era voluntat del sant que si no venia puntualment a l'hora, els frares comencessin a menjar sense ell. El que acompanyava el servent de Déu tancà la porta des de dins. El sant trucà de fora estant i el germà l'obrí tot seguit.

Francesc entrà amb el caputxó caigut sobre les espatlles i amb el bastó a la mà com un pelegrí. En entrar al menjador on eren tots, digué en veu alta com si fos un pobre captaire: «Per l'amor de Déu doneu una almoina a aquest pelegrí, pobre i malalt.»

El ministre provincial, que el reconegué a l'instant com també els altres frares, li digué:

—Germà, nosaltres també som pobres i, com que som molts, necessitem les almoines de què vivim. Però, per amor d'aquell Senyor que has invocat, acosta't i ens repartirem amb tu les almoines que Ell ens ha enviat.

El sant va entrar i es quedà dret davant la taula. El ministre provincial li oferí la pròpia escudella i un tros del seu pa. Francesc ho acceptà, però s'assegué a terra vora el foc, davant mateix dels germans que estaven asseguts a taula amb entera llibertat. Tot sospirant els digué:

—Quan he vist la taula parada amb tant de luxe i riquesa, he pensat que no era pròpia d'uns framenors pobres, que van tots els dies a captar de porta en porta. Més que a altres religiosos, a nosaltres ens pertoca seguir l'exemple d'humilitat i pobresa. A ella hem estat cridats i l'hem promesa a Déu i als homes. A terra, sí que em sembla que hi estic assegut com un veritable framenor.

Tots els germans s'averonyiren, perquè era veritat el que havia dit. Alguns ploraven en veure'l a terra, i acceptaren bé la forma amb què els havia corregit, amb tanta virtut i discreció.

Deia el benaurat Francesc que els frares havien de tenir taules senzilles i pobres; que fossin exemple davant la gent del món; que si algun pobre era convidat, l'havien d'asseure a taula amb ells, i no a terra.

El senyor papa Gregori, quan era bisbe d'Òstia, anà un dia a Santa Maria de la Porciúncula. Entrà al convent dels frares i volgué veure on dormien. L'acompanyava un gran seguici de cavallers, monjos i altres clergues. En veure que els frares dormien damunt la palla, sense coixí i acotxats amb flassades esfilagarsades, no pogué contenir-se i tot plorant digué: «Mireu com dormen els framenors! Què serà de nosaltres, miserables, que vivim amb gran confort?» Tant el bisbe com els seus acompanyants marxaren molt edificats. No veien taules enlloc, perquè els frares menjaven sempre a terra.

Sabem que la Porciúncula, des de la seva fundació, fou el lloc més freqüentat pels frares de tot l'orde; hi vestien l'hàbit tots els qui entraven, i els germans que hi sojornaven menjaven

sempre a terra, tant si eren molts com si eren pocs, i això per seguir l'exemple i voler del pare sant.

Francesc estimava també molt l'ermitori de Greccio,¹ perquè els frares d'aquest lloc eren pobres i virtuosos. Així mateix sentia predilecció pels habitants d'aquell poble perquè eren gent senzilla, més que els d'altres llocs. Aquí ell venia sovint. Hi havia una cel·la que estimava amb preferència, perquè era austera i solitària; d'ella en feia el seu refugi habitual.

Esperonats per l'exemple i la predicació del sant i del seus frares, molts homes d'aquella comarca, inspirats per la gràcia del Senyor, entraven a l'orde. Cal dir també que moltes dones vivien en virginitat, quedant-se a casa però vestint l'hàbit religiós. Tot i que vivien en família, duïen vida en comú. Mortificaven el cos amb dejunis i oracions de tal manera que, essent joves i senzilles, la seva manera de captenir-se a tothom semblava pròpia no de seglars o de la seva parentela, sinó de persones religioses i santes que havien servit el Senyor des de molts anys.

A propòsit dels homes i dones de Greccio, el benaurat Francesc solia dir content als frares:

—En cap ciutat gran no hi ha hagut tantes conversions al Senyor com a Greccio, que és un poble petit.

De fet, quan els frares d'aquell ermitori cantaven pel capvespre les lloances al Senyor —com era costum fer-ho en molts llocs en aquell temps— els veïns de Greccio, grans o petits, sortien de casa i fent camí salmodiaven amb els frares, responent en veu alta: «Lloat sigui el Senyor Déu!» Fins i tot els nens petits que encara no saben parlar bé, quan veïen els frares, lloaven el Senyor a la seva manera.

Aquell any el poble es veia afligit per dues grans calamitats: uns llops ferotges que es cruspïen els homes i les pedregades que malmetien els camps i les vinyes.

1. La vall de Rieti fou visitada molt sovint per sant Francesc. Tenim constància de la seva presència en els pobles de Greccio, Fontecolombo, la Floresta, Poggio Bustone, etc. A Greccio, un amic seu, Joan Velita, li prestà un lloc a la muntanya per a fer-se una cabana, on amb l'ajut del poble celebrà el Nadal de 1223.

Un dia, mentre pedregava, el benaurat Francesc els digué:
—Escolteu el que us anuncio a glòria i honra de Déu: si cadascun de vosaltres es penedeix dels seus pecats i es converteix a Déu de tot cor i amb un ferm propòsit de l'esmena, confio que el Senyor Jesucrist per la seva misericòrdia us alliberarà del flagell dels llops i de la pedra que tant us fan patir. Ell us augmentarà i multiplicarà els béns materials i espirituals. Però us adverteixo —i Déu no ho vulgui!— que, si torneu al vostre vòmit² d'obres depravades, tornaran de nou aquests càstigs i flagells, acompanyats d'altres catàstrofes encara més terribles.

Succeí que, per disposició de la divina Providència i pels mèrits del pare sant, des d'aquell dia i hora varen desaparèixer aquelles calamitats. I més miraculós fou encara que, quan queia la pedra sobre els camps veïns, s'aturava als límits de Greccio. Durant setze o vint anys, aquell poble fou enriquit de béns espirituals i temporals. Però l'abundor generà orgull i odi: començaren a lluitar els uns contra els altres amb l'espasa fins a la mort, occien d'amagat els animals del veí, furtaven i saquejaven de nit i cometien moltes altres malvestats.

El Senyor veié la perversitat de les seves obres i va descobrir que no observaven les ordres dictades pel seu servent. S'indignà contra ells i els va retirar la seva misericòrdia: tornà el flagell dels llops i de les pedregades, tal com els havia advertit el pare sant; altres calamitats foren més grans i pitjors que les seves obres perverses i el poble fou devorat pel foc i tots perderen els seus béns, llevat, amb prou feines, de les seves vides.

Els germans i tots els qui recordaven les prediccions de prosperitat o adversitat del sant quedaren admirats de la seva san-tedat en comprovar com aquelles paraules s'havien acomplert al peu de la lletra.

2. El mot *vòmit* recorda la frase bíblica dels Proverbis que diu que el gos torna allà on ha perbocat (cf. Pr 26, 11).

Prediu una guerra civil a la ciutat de Perusa

En certa ocasió en la qual el benaurat Francesc predicava a la plaça de Perusa a una gran multitud reunida, era destorbat per un grup de genets que, amb les seves armes i cavalls, s'entretenien en jocs de cavalleria. Homes i dones, desitjosos d'escoltar la paraula del sant, els cridaren l'atenció, però ells no els feien cas i continuaven el joc. Francesc, girant-se aleshores vers ells, els digué amb gran fervor d'esperit: —Ecolteu i enteneu què vol anunciar el Senyor per mi, el seu servent, i no digueu «Bah, què ens ha de dir un home d'Assís!»

El sant parlava així perquè des de feia temps una gran enemistat dividia els veïns d'Assís i Perusa.

El benaurat Francesc continuà dient:

—El Senyor us ha fet grans i poderosos sobre tots els pobles veïns. Per aquest motiu hauríeu d'estar més agraïts al vostre Creador i mantenir-vos humils no solament davant Déu Totpoderós sinó també davant del vostre veïnat. No ha estat així: el vostre cor s'ha ensuperbit i endurit per la fortuna. Heu saquejat els vostres veïns i n'heu matat molts. Doncs jo us dic que, si no us penediu aviat i no repareu el mal que heu fet, el Senyor que no deixa cap injustícia sense càstig us prepararà per dissort vostra una terrible venjança per tal d'humiliar-vos. Us aixecareu els uns contra els altres; hi haurà guerres fratri-cides i patireu moltes més desgràcies que les que us podrien infligir altres pobles veïns.

De fet, en la seva predicació el benaurat Francesc no amagava mai els vicis del poble quan s'ofenia públicament Déu i el pròxim. El Senyor li havia donat una gràcia especial de manera que tots aquells que el veïen o l'escoltaven, grans o petits, li professaven un gran respecte i veneració a causa dels dons que havia rebut de l'Altíssim. Per això quan els reptava se n'aver-gonyien, però quedaven edificats. Es donava el cas que, en ocasió d'això i perquè pregués per ells amb més fervor, alguns es convertien al Senyor.

Pocs dies després —per divina permissió— a Perusa va esclatar la guerra entre els nobles i els plebeus.¹ El poble va expulsar de la ciutat els nobles cavallers, però aquests, aliats amb l'Església, arrasaren els camps, destruïren les vinyes i els arbres del plebeus i els feren tot el mal que pogueren. Per la seva part, aquests, en revenja, feren el mateix: destruïren els camps, les vinyes i els arbres que eren propietat dels cavallers.

D'aquesta manera, per culpa seva, els habitants de Perusa vingueren a sofrir més calamitats de les que havien sofert els pobles veïns. Així es complia al peu de la lletra allò que havia profetitzat el benaurat Francesc.

CAPÍTOL LXXVI

Eficàcia de la seva pregària

En un dels seus viatges, vingué a l'encontre del benaurat Francesc l'abat d'un monestir amb el qual l'unia una gran amistat i veneració. L'abat baixà del seu cavall i s'entretingué parlant amb el servent de Déu durant una hora llarga sobre la salvació de l'ànima. En acomiadar-se, l'abat li va demanar amb gran insistència i devoció que pregués al Senyor per la seva salvació.

—De molt bon grat ho faré, —va respondre Francesc.

Quan l'abat s'hagué allunyat un xic, el servent de Déu va dir al seu company:

—Germà, espera un moment, que vull pregar per ell perquè li ho he promès.

1. En el món feudal, els nobles eren l'aristocràcia ciutadana i formaven la classe dominant. Preocupats per la creixent organització del poble, s'agrupaven militarment per aconseguir ofegar-ne les ambicions. No veïen amb bons ulls una predicació com la de Francesc, que decididament es posava a la banda del plebeus.

Tot seguit, Francesc es recollí en oració. Era el seu costum que si algú per devoció li demanava que resés per la salvació de la seva ànima, ho feia immediatament, no fos cas que després se n'oblidés.

Mentrestant l'abat seguia el seu camí. No havia pas caminat gaire, que tot d'una va rebre interiorment la visita del Senyor: una calor suau va sufocar el seu rostre i a l'instant quedà en èxtasi. Quan tornà en si, va saber que el benaurat Francesc havia pregat per ell. Tot curull de joia lloà el Senyor.

Des d'aquell dia encara va mostrar al sant una devoció més gran, perquè havia experimentat l'excel·lència de la seva santedat. Mentre va viure, l'abat va referir aquest fet moltes vegades als frares i a la gent, perquè el considerava com un gran miracle.

CAPÍTOL LXXVII

Oblida els propis dolors recordant els de Crist

El servent de Déu feia molt de temps que patia —i va patir fins a la mort— malalties del fetge, de la melsa i de l'estómac. I quan se n'anà a terres d'ultramar per predicar al sultà de Babilònia i Egipte,¹ va contreure una greu malaltia dels ulls

1. A Europa, en aquell temps, Babilònia era el nom amb què es designava el Caire, la capital d'Egipte. El sultà a qui sant Francesc va intentar convertir era Melek-el-Kamel, enfrontat a la cinquena croada dels pobles cristians. Sant Francesc es va embarcar a Ancona, el 24 de juny de 1219, amb dotze companys, que serien els iniciadors de la missió franciscana a Orient. Va fer escala a Xipre i a Sant Joan d'Acre, i va arribar l'agost a Damietta, que des de feia un any era assetjada per l'exèrcit cristià. Poc després esdevindria la visita a Melek-el-Kamel. Amb un salconduit, Francesc visità els sants llocs a Terra Santa i retornà a Itàlia l'estiu de 1220.

El veritable valor de la presència del Pobrissó d'Assís entre els sarraïns rau a haver estat el primer intent d'una croada de pau i amistat en un moment de la història en què es trobaven cruelment enfrontats el món cristià i el món islàmic. Home evangèlic, volia demostrar que els recursos de la hu-

a conseqüència de la fatiga del viatge, en el qual, tant d'anada com de tornada, va suportar molta calor. Era tant el seu fervor des de la seva conversió a Crist, que no volia que el curessin, tot i que els frares i molts d'altres insistien moguts a compassió.

Encara més: d'aital manera es dolia diàriament dels sofriments i amargueses que Crist va patir per nosaltres, i l'afligien de semblant forma en l'ànima i el cos, que no es preocupava de les pròpies dolences. La gran dolcesa i pietat que diàriament experimentava meditant la humilitat del Fill de Déu, féu que allò que era amarg per al cos es convertís en dolcesa per a l'ànima. Encara més: es dolia tan visiblement dels sofriments i amargueses que Crist va sofrir per nosaltres, que s'oblidava dels propis sofriments.

CAPÍTOL LXXVIII

Francesc plora la Passió de Crist

En certa ocasió, pocs anys després de la seva conversió, caminava tot sol per un viaró no gaire llunyà de l'església de Santa Maria de la Porciúncula. Sanglotava i plorava en veu alta. Tot d'una es trobà amb un home espiritual, per qui nosaltres vam conèixer i escoltar aquest relat. L'havia ajudat i consolat molt quan encara no tenia germans, i fins i tot després. L'home, mogut a compassió, se li acostà i li va preguntar: «Què et passa, germà?» (Pensava que sofria per alguna malaltia.) Francesc li va respondre: «Així hauria d'anar pel món sense vergonya: plorant i gemegant la Passió del meu Senyor». Llavors aquell home començà també a plorar i sanglotar amb el benaurat Francesc.

militat i l'amor, i no l'espasa i la creu, eren els que havien d'utilitzar-se amb els infidels. Des de llavors fins avui, els franciscans són els custodis dels Sants Llocs en nom de l'Església catòlica.

CAPÍTOL LXXIX

Medita els exemples de la humilitat del Fill de Déu

Un dia que la malaltia dels ulls li produïa grans dolors, li va dir un ministre provincial casualment allí present:

—Germà, per què no et fas llegir pel teu company algun passatge dels profetes o algun altre capítol de les Escriptures? El teu esperit exultaria en el Senyor i hi trobaries un gran consol.

El ministre sabia que el sant s'alegrava molt en el Senyor quan li llegien les divines Escriptures.

Francesc li digué:

—Germà, tots els dies experimento tanta dolçor i consol remembrant i meditant la humilitat del Fill de Déu manifestada aquí a la terra, que podria viure fins a la fi del món sense necessitat d'escoltar i meditar altres passatges de les divines Escriptures.

Sovint recordava, i després recitava als germans, aquell verset de David: *La meva ànima no vol trobar consol* (Sl 77, 3). Per això, volent ser —com ell deia sovint als companys— exemple i model per a tots ells, refusava les medecines i tota mines- tra necessària. Amb aquest propòsit era molt rigorós amb el seu cos, sigui quan li semblava trobar-se bé —tot i que sempre estava malalt— sigui quan es trobava malalt.

CAPÍTOL LXXX

Severitat amb ell mateix durant la malaltia

Una vegada, refent-se d'una greu malaltia, li semblava haver estat massa condescendent amb el menjar. Cal dir que menjava poc a causa de les nombroses i llargues indisposicions; gairebé no tastava res.

Un bon dia, tot i que encara tenia febres quartanes, s'alçà i va ordenar que es convoqués tot el poble a la plaça d'Assís per escoltar la predicació. Acabat el sermó, pregà que ningú no es mogués, perquè tornava tot seguit. Entrà a l'església de Sant Rufí i baixà a la confessió¹ amb fra Pere Cattani que fou el primer ministre general elegit per ell i pels altres germans. Ordenà a fra Pere que l'obeís i no el contradigués en res de tot el que volia fer i dir. Fra Pere li va respondre: «Germà, jo no puc ni dec fer res sinó allò que tu vols, tant pel que fa a tu com a mi».

Llavors Francesc es va treure la túnica i manà a fra Pere que el dugués així nu i amb la corda al coll davant el poble. A un altre germà li ordenà que agafés un plat ple de cendra i que, pujant al lloc on ell havia predicat, l'escampés sobre el seu cap. Aquest germà, per pietat i compassió, no gosava obeir-lo. Fra Pere sí que el conduí a la plaça com li havia manat, però plorant amargament ell i els altres frares.

Un cop dalt del lloc on havia predicat, despullat i davant el poble, digué:

—Vosaltres creieu que jo sóc un home sant com també s'ho pensen els germans que abandonaren el món i ara segueixen la meva vida. Doncs bé, us haig de confessar davant Déu i vostre que durant la meva malaltia he menjat carn i brou de carn.

En sentir això, tots ploraven, moguts a compassió i pietat, sobretot perquè era hivern i feia molt fred i Francesc encara no s'havia refet de les febres quartanes. La gent es donava cops al pit i molts s'acusaven dient: «Aquest home sant —del qual coneixem la vida i al qual hem vist malalt per l'excés d'abstinençies i austeritat— s'ha mantingut així des del començ de la seva conversió a Crist. Si ara ell s'acusa amb tanta humilitat d'un cas de manifesta i justa necessitat, què haurem de fer nosaltres, miserables, que sempre hem viscut o hem volgut viure segons els desitjos de la carn?»

1. La *Confessió* era el sepulcre del sant a qui estava dedicada l'església. Generalment estava situat sota l'altar major, al qual es baixava per una escala.

CAPÍTOL LXXXI

Avorria la hipocresia en el vestit i en el menjar

Per la Quaresma de Sant Martí¹ que feia Francesc en un ermitori, els germans, a causa de la flaqueza del sant, van preparar-li una vianda amb llard, perquè l'oli no li era bo per a la salut.

Acabada la Quaresma, hagué de predicar a una gran multitud reunida no gaire lluny d'aquell lloc, i les primers paraules que va dir foren aquestes:

—Vosaltres heu vingut aquí amb gran devoció i creieu que sóc un home sant, però haig de confessar a Déu i a vosaltres mateixos que durant aquesta Quaresma passada he pres una minestra amanida amb llard.

Quan els frares o els amics dels frares preparaven per a Francesc una vianda especial en atenció a la seva manca de salut, ell deia públicament:

—Avui he menjat això o allò.

No volia ocultar als homes allò que era manifest a Déu. En qualsevol lloc on es trobés, en presència de religiosos o seglars, si era temptat de vanaglòria, supèrbia o qualsevol altre defecte, immediatament ho confessava sense avergonyir-se.

En una ocasió digué als seus companys:

—Vull viure davant Déu en els ermitoris o en qualsevol lloc com si la gent em veiés, perquè si tothom creu que sóc un sant i no ho sóc, seria un hipòcrita.

En un dia fred d'hivern, a causa de les malalties de la melsa i de l'estómac, un dels germans, que era el seu guardià, va adquirir una pell de guineu. Amb aquella pell pregà que li deixés folrar la túnica per dins, en la part que li cobria la melsa i l'estómac. Cal dir que el benaurat Francesc, des que començà

1. La Quaresma de Sant Martí començava per Tots Sants i preparava el Nadal, així com l'altra preparava la Pasqua. El lloc seria Poggio Bustone, a la vall de Rieti.

a servir Crist fins al dia de la seva mort, només va tenir una túnica, i encara apedaçada. Aquesta fou la seva resposta:

—Si vols que porti aquest tros de pell per sota la túnica, fes que me'n cusin un altre per defora, perquè tothom ho sàpiga.

I així li ho van fer, però va dur la pell poc temps, malgrat que la necessitava a causa de les seves malalties.

CAPÍTOL LXXXII

S'acusa de vanaglòria per haver donat el manteu a una velleta pobre

En una ocasió Francesc anava per la ciutat d'Assís acompanyat de molta gent. Veus aquí que una velleta molt pobre li demanà almoïna per l'amor de Déu. Ell, sense pensar-s'ho, li donà el manteu que portava. Però a l'instant va confessar davant de tots que havia tingut un moment de vanaglòria.

Nosaltres que vivíem amb ell vam veure molts altres exemples semblants a aquest, però no podem fer esment de tots perquè seria llarg de narrar i d'escriure.

Francesc sempre tenia com a principal afany no mostrar-se hipòcrita davant Déu. I encara que el seu físic necessitava una alimentació especial, tanmateix considerava que havia de donar bon exemple als frares i a la gent per no ser motiu de murmuració i d'escàndol. Preferia de bona gana mortificar el cos —com féu fins a la mort— i no satisfer-lo, tot i que ho podia fer segons Déu i el bon exemple que havia de donar.

CAPÍTOL LXXXIII

Francesc compon el Càntic del germà Sol

El bisbe d'Òstia —que després fou papa—, en assabentar-se que Francesc continuava essent tan rigorós amb el seu cos i

sobretot que començava a perdre la vista i no deixava que el curessin, l'exhortà d'aquesta manera amb gran amor i compassió:

—Germà, no fas bé de no deixar-te curar els ulls. La salut i la vida són molt útils per a tu i per als altres. Sempre t'has mostrat compassiu amb els malalts; ara doncs, no has de ser cruel amb tu mateix, tractant-se d'una malaltia tan palesa i greu. Et mano, doncs, que et deixis ajudar i tractar.

Dos anys abans de la seva mort,¹ estant molt malalt, sobretot de la vista, Francesc vivia a Sant Damià en una cel·la petita feta de jonc i d'estores. El ministre general, en veure'l tan adolorit pel mal dels ulls, li ordenà que es deixés curar. I li va dir que volia estar davant el metge quan iniciés el tractament, per assegurar-se que es deixava tractar i també per confortarlo, perquè sofria molt.

Cal dir que en aquella avinentesa feia molt fred i no era el moment adient per a la intervenció quirúrgica.

El benaurat pare feia cinquanta dies² que jeia malalt a Sant Damià. No podia veure ni la llum del dia ni la llum del foc durant la nit; estava sempre dins la cel·la a les fosques. Encara més: tenia tan grans dolors als ulls³ de dia i de nit, que a penes podia descansar ni dormir; amb la qual cosa s'empitjoraven més la vista i les altres malalties. Si alguna vegada volia descansar o dormir en un racó de la cel·la —construïda de jonc—, les rates corrien i saltaven al seu voltant i es passejaven per damunt del seu cos, cosa que feia impossible dormir. El molestaven sobretot durant la pregària, tant de dia com de nit. Quan menjava, les rates corrien per sobre de la taula.

A ell i als seus germans, això els féu pensar que es tractava d'una temptació diabòlica, i de fet ho era.

Una nit, arran d'aquestes tribulacions, Francesc sentí compassió d'ell mateix i digué: «Senyor, veniu a ajudar-me perquè pugui suportar amb paciència les meves malalties!»

1. És a dir, la tardor de 1224.

2. Després dels cinquanta dies a Sant Damià, quan va venir el bon temps, se'n va anar a Fontecolombo.

3. De les causes de la malaltia dels ulls, n'hem parlat a la *Vida primera* de Celano (vol. I, pàg. 117, nota 1).

De sobte, oí en l'esperit una veu que li deia:

—Germà meu! Si en recompensa dels teus sofriments i tribulacions rebessis un gran tresor, és a dir, que tota la terra es transformés en or pur, que les pedres es mudessin en gemmes brillants i que l'aigua dels rius es canviés en bàlsam, ¿no consideraries com a no-res els teus sofriments —com si només fossin terra, pedra i aigua menyspreables— comparats amb aquest tresor? Quina alegria en sentiries?

El benaurat Francesc digué:

—Senyor, gran seria aquest tresor, d'un valor incomparable, preciós i digne de ser estimat i desitjat.

—Doncs bé, germà —digué la veu interior—, alegra't i canta en les teves malalties i tribulacions, perquè d'ara endavant pots viure en pau com si ja participessis del meu Regne.

Pel matí, en llevar-se, Francesc va dir als seus companys:

—Si l'emperador donés un regne sencer a un servent seu, ¿oi que aquest hauria d'estar molt content? Doncs jo hauria d'estar-ho en les meves malalties i tribulacions i consolar-me en el Senyor, i donar sempre gràcies a Déu Pare, al seu Fill únic, nostre Senyor Jesucrist, i a l'Esperit Sant pel gran do que se m'ha atorgat: que tot i viure en la carn, per la seva misericòrdia m'ha assegurat a mi, indigne servent, la participació del seu Regne. Per això, a glòria seva i per a consol i edificació del proïsme, vull compondre una nova *Lloança al Senyor*⁴ per les seves creatures, de les quals ens servim i sense les quals no podríem viure. Amb elles, el gènere humà ofèn molt el Creador; nosaltres som ingrats als seus beneficis i no li donem gràcies com hauríem de fer-ho.

En acabar de parlar així, Francesc s'assegué, es concentrà i començà dient:

—*Altíssim, Omnipotent, bon Senyor...*

Per a aquestes lloes també va compondre una melodia que ensenyà a cantar als seus companys a fi que també ells la cantessin. Aleshores el seu esperit es va sentir tan curull de dolcesa i consol que cridà fra Pacífic —en el món era anomenat «rei

4. La paternitat del Càntic està admesa per tots els historiadors.

dels versos» i fou un gran mestre de joglars— perquè anés per tot arreu en companyia d'alguns germans, bons i espirituals, predicant i cantant les *Lloances del Senyor*.

Volia i deia que fessin això: primer, que parlés al poble el més capaç; després, que cantessin tots les *Lloances* com a veritables joglars de Déu. Acabat el cant, volia que el predicador digués al poble: «Nosaltres som joglars del bon Déu i l'única remuneració que us demanem és que persevereu en la veritable penitència.»

Deia també el sant:

—¿Què són els servents del Senyor sinó una mena de trobadors seus que han de commoure el cor dels homes per elevar-lo al goig de l'esperit?

Tot això ho advertia referint-se especialment als framenors que estaven donats al poble per a la seva salvació. De les *Lloances al Senyor* que va compondre i que comencen «Altíssim Omnipotent, bon Senyor...», en digué *Càntic del germà Sol*, perquè el Sol és la més bella de totes les creatures i l'òptima imatge de Déu. Acostumava a dir:

—De bon matí, quan surt el sol, tothom hauria de lloar el Senyor, que ha creat aquest astre que durant el dia il·lumina els nostre ulls; i al vespre, quan es fa fosc, tothom hauria d'estar agraït a Déu pel germà foc, que il·lumina els nostres ulls enmig de les tenebres. Sembla que tots estiguem secs, malgrat que el Senyor ens il·lumina per mitjà d'aquestes dues creatures. Per elles i totes les altres de les quals gaudim cada dia, hem de lloar sempre i de tot cor l'Altíssim Creador.

Així es captenia amb joia el benaurat Francesc, tant trobant-se bé com trobant-se malalt, i invitava tothom a fer el mateix. Quan empitjoraven els seus mals començava a cantar les *Lloances al Senyor*, i demanava que s'hi afegissin els seus companys per tal que, meditant aquestes lloances, pogués oblidar-se dels seus dolors aguts. Això ho va fer fins al dia de la seva mort.

L'estrofa del perdó

En aquest mateix temps, mentre Francesc jeia malalt i ja havia compost el *Càntic del germà Sol*, esdevingué que el bisbe d'Assís havia excomunicat el batlle de la ciutat, el qual, indignat, va promulgar en revenja un edicte dur i extravagant contra el bisbe: que ningú no li vengués, ni li comprés res, ni fes cap contracte amb ell. D'aquesta manera va créixer l'odi entre tots dos.

Malalt i mogut a pietat, el benaurat Francesc intentà de posar pau i concòrdia entre el bisbe i el batlle, sobretot perquè cap eclesiàstic ni seglar se'n preocupava.

Llavors digué als seus companys:

—És una gran vergonya per a vosaltres, servents de Déu, que el bisbe i el batlle s'odiïn mútuament i que ningú no faci res per posar pau i concòrdia entre ells.

Arran d'aquest fet, va compondre aquesta estrofa, que afegí al seu Càntic:

Lloat sigueu, Senyor meu,
per aquells que perdonen pel vostre amor
i suporten malàlta i tribulació.
Benaürats els qui les aguanten en pau,
perquè de Vós, Altíssim, seran coronats.

Després va cridar un dels germans i li va advertir:

—Vés i digues de part meva al batlle que es dirigeixi al bisbat amb tots els notables de la ciutat i amb tots els veïns que pugui reunir.

Quan el frare hi anava, Francesc digué a dos dels altres companys:

—Vosaltres feu acte de presència davant el bisbe i el batlle, i davant de tothom canteu el *Càntic del germà Sol*. Confio que el Senyor commourà el cor del bisbe i el batlle; faran les paus i tornaran a ser amics per sempre.

Aplegada la gent a les voltes de la plaça, els dos frares s'aixecaren i un d'ells digué:

—El benaurat Francesc durant la seva malaltia ha compost les *Lloances al Senyor* per les seves creatures, a glòria de Déu i per a edificació del proïsome, i ell mateix us prega que ara les escolteu amb devoció.

Tot seguit començaren a cantar. El batlle es posà dret i amb les mans juntes escoltava devotament com si es tractés de l'Evangelí. Fins i tot li queien llàgrimes dels ulls. Tal era la fe i veneració que demostrava vers el sant.

Acabat el Càntic, el batlle va dir davant de tothom:

—De veritat us dic que no solament perdono el bisbe, al qual haig de tenir com a senyor meu, sinó que fins i tot estaria disposat a perdonar l'assassí del meu germà o del meu fill.

Dit això, es prosternà als peus del senyor bisbe i li digué:

—Per amor de Nostre Senyor Jesucrist i del seu servent Francesc, estic disposat a reparar la meva ofensa de la manera que a vós us plagui.

El bisbe el va fer aixecar, li donà la mà i li va dir:

—Pel meu càrrec i ministeri hauria de ser més humil, i en canvi sóc de temperament irascible. Us demano que em perdoneu.

I així, amb gran tendresa i estimació, es varen abraçar tots dos.

Els germans quedaren admirats de la santedat del benaurat Francesc, perquè s'havia acomplert al peu de la lletra tot allò que havia predit sobre la pau i la concòrdia entre el bisbe i el batlle. Els presents ho consideraren un prodigi aconseguit pels mèrits de sant Francesc, atès que el Senyor havia tocat el cor de dos adversaris: féu que ells, oblidant l'ofensa d'un escàndol tan gran, passessin a una tan gran concòrdia.

Per això nosaltres, que vam viure amb el benaurat Francesc, donem testimoni que quan deia que esdevindria això o allò, es complia al peu de la lletra. Veiérem tantes meravelles amb els nostres ulls, que seria llarg d'escriure o narrar.

Càntic i exhortació per a les Dames Pobres

En els mateixos dies i lloc, després del *Càntic de les creatures*, Francesc va compondre un poema amb una melodia per a consol de les Dames Pobres del monestir de Sant Damià, perquè sabia que estaven preocupades per la seva malaltia.

Com que no podia visitar-les ni consolar-les personalment a causa dels seus mals, volgué que els companys duguessin i cantessin les lletres que havia compost per a elles. Amb aquestes paraules, el benaurat pare desitjava expressar breument quin era el seu voler present i futur: que havien de tenir un sol cor perquè, gràcies a la predicació i exemple de Francesc, elles s'havien convertit a Crist quan els germans encara eren pocs. La conversió i vida del sant eren prestigi i edificació no solament per a l'orde dels framenors —del qual elles n'eren una petita planta— sinó també per a l'Església universal.

Francesc sabia prou bé que, des que s'havien convertit, les Dames Pobres de Sant Damià duïen una vida molt austera i passaven necessitats per pròpia voluntat. Per això el sant se sentia mogut a pietat per elles. En aquell cant, els recordava que, així com el Senyor les havia congregades des de diverses parts per a viure en santa caritat, pobresa i obediència, d'aquesta mateixa manera s'havien de mantenir fins a la mort. També els deia que havien de viure —amb alegria i agraïdes— de les almoines que el Senyor els concedia. A les qui fruíen de salut, les exhortava sobretot que tinguessin paciència amb les malalties, i a aquestes, que suportessin amb resignació la seva malaltia.

Cauterització de Francesc a Fontecolombo

Tota vegada que s'apropava l'estació favorable per a curar-li els ulls, el benaurat pare se n'anà d'aquell lloc, malgrat que estava gairebé cec. Com que no podia suportar la llum del dia a causa del fort dolor que li provocava, duia als ulls una faixa de llana i lli cosida a la caputxa.

Els seus companys el muntaren a cavall i el conduïren a l'ermitori de Fontecolombo, prop de Rieti, per consultar un metge d'aquesta ciutat especialista en malalties de la vista.

Quan vingué el metge va dir al malalt que havia de cauteritzar-lo des de la galta fins a la cella de l'ull més perjudicat. El benaurat pare no volgué que comencés l'operació fins que no vingués fra Elies.

Com que fra Elies no arribava perquè estava molt ocupat, Francesc dubtava si el metge havia de començar o no el cauteri. Finalment, per necessitat i per obediència al senyor bisbe d'Òstia i al ministre general, va decidir deixar-se intervenir. Li era gravós tenir cura d'ell mateix, i per això volia que les decisions les prengué el seu ministre.

Una nit en què no aconseguia dormir pels dolors, es compadia d'ell mateix i va dir al seus companys:

—Estimats germans i fillets meus, no voldria que la meva malaltia us fos una càrrega. El Senyor us donarà en aquest món i en l'altre el fruit de les obres que no podeu fer per atendre'm a mi, el seu servent. De tot allò que heu hagut de deixar per servir-me, vosaltres en tindreu més gran recompensa que els qui es dediquen al servei de tot l'orde. Per això em podeu dir: «En tu farem les nostres despeses i per tu el Senyor serà el nostre deutor».

Així parlava el pare sant. Era per encoratjar-los i perquè superessin el seu pessimisme i no caiguessin en la temptació de dir: «No podem dedicar-nos a la pregària i a aquesta feina al mateix temps.»

Francesc volia que els seus companys no es desanimessin per no perdre el mèrit del seu treball.

Arribà el metge amb el ferro que feia servir per cauteritzar i curar el mal que tenia als ulls. Per tal que el ferro es posés roent, manà que encenguessin foc i el posà entre les brases.

Llavors el benaurat Francesc, per enfortir el seu esperit i no tenir por, va dir al foc:

—Germà foc, noble i útil entre les creatures de l'Altíssim, sigues cortès amb mi en aquesta hora. Jo sempre t'he estimat i continuaré estimant-te per amor del Senyor que t'ha creat. Prego que Ell temperi la teva ardor per tal de poder-la suportar.

Acabada la pregària féu el senyal de la creu sobre el foc.

Nosaltres, que hi érem, vam fugir esporugits i el vam deixar sol amb el metge.

Una vegada feta la cauterització vam tornar. Aleshores ens digué:

—Pusillànimes! Homes de poca fe! Per què us n'heu anat? Us asseguro que no he sentit cap dolor, ni tan sols la roentor del foc. Si encara no està ben cauteritzat, que m'ho tornin a cremar.

El metge quedà meravellat i ho considerà un gran miracle, perquè Francesc a penes es va moure durant la intervenció.

—Germans meus —digué el metge—, us confesso, per l'experiència que tinc, que el cauteri no el suporta ningú: ni els dèbils i malalts ni els més forts i sans.

De fet, la superfície cremada era molt gran: s'estenia des de l'orella fins a la cella, i s'havia fet la intervenció per treure-li la flema dels ulls que li supurava feia temps. Per això, segons el consell del metge, calia cauteritzar totes les venes, des de l'orella fins a la cella, encara que segons l'opinió d'altres metges l'operació seria totalment inútil. I així va ser, perquè no en va treure cap profit. Posteriorment, un altre metge li perforà totes dues bandes, i tampoc no va servir per a res.

No ens ha d'estranyar que el foc i les altres creatures es mostressin algunes vegades benignes amb ell, perquè, tal com vam veure els qui visquérem amb ell, Francesc mostrava un gran afecte i respecte a totes les creatures i en gaudia tant que

s'afligia quan eren menyspreades. S'adreçava a les coses creades amb joia interior i exterior, com si elles tinguessin coneixement de l'Altíssim i com si entenguessin i parlessin. En aquells moments de col·loqui, sovint quedava absort en Déu.

En una ocasió, per haver-se acostat massa al foc, se li va encendre el parrac de lli amb què s'havia embenat una cama. En sentir l'ardor i veure com un company s'afanyava per apagar el foc, li va dir: «Estimat germà, no facis mal al germà foc.» I de cap manera no li va permetre que l'apagués. Llavors el frare va anar a buscar el germà guardià, que apagà el foc contra la voluntat del benaurat pare.

Francesc tampoc no volia que s'apaguessin les espelmes ni les llànties, ni les flamarades de la llar, com se sol fer quan és necessari: tanta era la devoció i estima que professava al foc.

Finalment, no volia que cap frare llencés les brases enceses, tal com s'acostuma a fer moltes vegades, sinó que les deixessin amb delicadesa esteses a terra en senyal de reverència a Aquell de qui el foc és creatura.

CAPÍTOL LXXXVII

No vol servir-se d'una pell que havia salvat del foc

Durant una Quaresma que Francesc feia a la muntanya de la Verna, esdevingué un dia que un company va encendre foc per fer el dinar a la cel·la on venia a menjar el servent de Déu. Deixant el foc encès, anà a veure el sant que es trobava en una altra petita cel·la —on habitualment feia oració i descansava— per tal de llegir-li el fragment de l'Evangeli del dia. Cal dir que el sant, quan no podia acudir a missa, volia escoltar l'Evangeli abans de dinar.

Quan tots dos tornaren per menjar a la cel·la on el company havia deixat el foc encès, les flames s'havien estès fins al sostre i cremava tot. El germà intentava apagar l'incendi, però

tot sol no podia. Tanmateix Francesc no volgué ajudar-lo: agafà una pell amb què s'abrigava de nit i sortí al bosc.

Els germans del lloc, encara que es trobaven un xic lluny de la cel·la, quan s'adonaren de la catàstrofe, corregueren i apagaren el foc. Llavors el benaurat Francesc tornà per dinar; després digué al seu company: «D'ara endavant no vull abrigar-me més amb aquesta pell perquè he pecat d'avarícia en no voler que el germà foc la cremés i destruís.»

CAPÍTOL LXXXVIII

Amor a les creatures

Quan Francesc es rentava les mans, escollia després un lloc on l'aigua no fos trepitjada, i quan caminava sobre pedres, els seus passos eren tímids i respectuosos per amor d'Aquell que és anomenat «Pedra angular».

Si recitava aquell verset del salm *M'he posat dalt una roca inaccessible* (Sl 60, 3), canviava el sentit amb gran reverència i devoció i deia: «Sota els peus d'una roca m'heu aixecat.»

Al framenor que s'encarregava de fer llenya pel foc, li recomanava que no escapés tot l'arbre, sinó solament unes branques, perquè continués vivint el tronc. Això mateix digué a un germà del lloc on residia.

Al frare que cultivava l'hort li deia que no el destinés tot a verdures comestibles, sinó que en deixés una part per a guaret perquè produís herbes i, en temps propici, les germanes flors. Més encara: deia també a l'hortalà que havia d'arranjar un jardí en un raconet de l'hort i cultivar-hi tota mena d'herbes aromàtiques i flors de tots colors per tal que durant la primavera invitessin a tothom qui les contemplés a lloar el Senyor, perquè tota creatura diu i canta: «Oh home, és Déu qui m'ha creat per a tu!»

Nosaltres, que vam viure amb ell, l'haviem vist sempre feliç

amb les creatures. Les contemplava i en gaudia tant que, quan les acarona amb amor, el seu esperit semblava que estigués no a la terra sinó al cel. I tothom sap que, pel confort que havia rebut i rebia per part de les creatures de Déu, poc abans de la seva mort va comprendre les *Lloances al Senyor* per moure els cors dels qui les escoltessin a lloar Déu, a fi que fos glorificat a través de les seves creatures.

CAPÍTOL LXXXIX

Auxilia una dona malalta dels ulls

Per aquell temps, una dona pobra i malalta dels ulls va venir de Rieti per curar-se de la malaltia. Un dia que el metge va anar a veure el benaurat Francesc, li digué:

—Germà, m'ha vingut a veure una malalta, però és tan pobra que vull ajudar-la per amor de Déu sense cobrar-li cap despesa.

El benaurat Francesc, mogut a compassió per aquella dona infeliç, cridà un dels seus companys, que era el seu guardià, i li digué:

—Germà guardià, cal que retornem allò que no és nostre.

—De què es tracta? —replicà el germà.

—D'aquest manteu que ens va prestar aquella pobreta i anciana que ara pateix de mal d'ulls.

—Germà, fes el que et sembli millor.

Llavors el sant tot content cridà un dels seus més íntims, home espiritual, i li va dir:

—Agafa el manteu i dotze pans, vés a ella i digues: «Un pobre captaire a qui vas prestar el teu manteu et dóna les gràcies de tot cor pel favor que li vas fer, però ara pren el que és teu.»

El framenor ho va fer tal com li havia indicat el benaurat pare. Però la dona, creient que ho deia de broma, tímida i avergonyida li va dir: «Deixa'm en pau; no sé de què em parles».

Després, observant que ho deia de debò i que li donava els pans i el manteu, ho acceptà tota contenta; però, tement que li furtessin l'obsequi, aquella mateixa nit se'n tornà cap a casa seva d'amagat.

Més encara, Francesc havia dit al seu guardià que per amor de Déu ajudés diàriament la dona mentre romangués a Rieti.

Nosaltres, que vam viure amb ell, donem testimoni que Francesc era sempre caritatiu i compassiu no sols amb els frares, sinó també vers els pobres, es trobessin bons o malalts. Quan els germans li regalàvem alguna peça de roba, tot i que la necessités per al seu cos, se'n privava amb joia i la donava als altres després d'haver-nos afalagat perquè no ens enutgéssim.

El ministre general i el seu guardià li havien ordenat que no donés mai la túnica a ningú sense el seu permís. Com que els frares li professaven una gran veneració, a voltes demanaven la túnica i ell tot seguit els la donava. A vegades, si veia un germà dèbil o mal vestit, li donava la túnica o —com que només en volia tenir una— la partia per la meitat; en donava un tros al germà i ell es quedava l'altre tros.

CAPÍTOL XC

Per socórrer els pobres, dóna la seva túnica

En una ocasió en què Francesc predicava en certa regió, li sortiren a l'encontre dos frares francesos, que quedaren molt contents de veure'l. Atesa la gran veneració que li tenien, abans d'acomiar-se li demanaren que per amor de Déu els donés la seva túnica. A penes va sentir «per amor de Déu», es despullà i va quedar nu durant una bona estona. Llavors un dels fra-menors francesos es va treure la seva túnica i la donà al sant.

De fet, el benaurat Francesc tenia el costum que, quan algú li deia «per amor de Déu dóna'm la túnica, la corda o qualsevol altra cosa», tot seguit ho feia per reverència a aquell Senyor

que s'anomena Amor. Però es disgustava —i per això reprenia els germans— quan per amor de Déu li demanaven futilses.

—L'amor de Déu —deia— és quelcom tan sublim que s'ha d'anomenar rarament, en cas de vera necessitat, i sempre amb un profund respecte.

Sovint es veia en un gran destret i necessitat per haver donat a algú la túnica o una part de la túnica, perquè no era fàcil tornar-ne a trobar o fer-se'n preparar una altra; sobretot perquè sempre volia que fos atrotinada, feta de retalls i apedaçada per dins i per fora. Rarament, o millor dit, mai volia portar una túnica d'estrena; ell mateix s'enginyava la manera d'adquirir d'algun germà la túnica usada que vestia; a vegades en rebia un tros d'un germà i d'un altre en rebia la resta. A causa de les seves malalties i per motiu del fred, algunes vegades reforçava per dins la seva túnica amb un pedaç de tela nova.

Aquesta pobresa en el vestir la va observar fins el dia del seu retorn al Senyor. Com que sofria d'hidropesia¹ i s'havia quedat amb la pell i l'os a causa de les diverses malalties, pocs dies abans de la seva mort els germans li confeccionaren unes quantes túniques per poder canviar-se de dia o de nit, sempre que fos necessari.

CAPÍTOL XCI

Un altre exemple de generositat

En una altra ocasió, un pobre vestit miserablement s'acostà a l'ermitori dels germans i demanà per amor de Déu un tros de roba qualsevol. Francesc digué a un germà que mirés si a casa hi havia algun retall de roba per donar-l'hi. El germà va buscar per tota la casa, però no trobà res.

A fi que el pobre no se n'anés amb les mans buides, el

1. No es tracta d'hidropesia pròpiament, sinó de desnutrició.

benaurat pare —d'amagat perquè el guardià no li ho prohibís— agafà un ganivet i assegut en un lloc ocult començà a descosir un tros de la seva túnica, el que anava cosit per dins, amb la intenció de donar-lo secretament al pobre. En adonar-se el guardià del que volia fer el sant, se li acostà i li ho prohibí, sobretot perquè feia molt fred i Francesc estava malalt i costipat.

Llavors el benaurat pare replicà:

—Si vols que no l'hi doni, cal que siguis tu qui proporcioni alguna peça de tela a aquest germà pobre.

Llavors, en atenció al benaurat Francesc, els germans li donaren un tram de roba treta dels seus propis vestits.

Quan els frares oferien al sant un manteu, no l'acceptava si no era amb la condició de donar-lo al primer pobre que trobés pel camí o a qualsevol persona que realment el necessités.

I quan anava pel món a predicar, ho feia a peu o dalt d'un burret, perquè des que començà a emmalaltir no podia caminar. No volia muntar a cavall si no era en cas d'extrema necessitat, com va esdevenir poc abans de la seva mort i es trobava greument malalt.

CAPÍTOL XCII

El manteu de fra Gil

En una ocasió durant els inicis de l'orde, quan Francesc vivia a Rivortorto amb els dos únics companys que llavors tenia,¹ vingué un home amb la intenció d'abandonar el món i abraçar la mateixa vida. Seria el tercer germà.²

Durant alguns dies anava amb la mateixa roba amb què havia vingut de casa seva. Esdevingué que es va presentar un pobre demanant almoïna al benaurat Francesc. Aquest digué al

1. Bernat i Pere.

2. Fou el germà Gil, convertit el 24 d'abril de 1209.

qui fou el tercer germà: «Dóna la teva capa a aquest germà pobre». Tot seguit i content se la va treure del damunt i la lliurà al pobre. En aquell mateix moment va sentir que el Senyor omplia el seu cor d'una nova gràcia perquè havia donat amb alegria la seva capa al pobre.

CAPÍTOL XCIII

Fa que donin el Nou Testament a la mare de dos germans

En una altra avinentesa, mentre els germans vivien al redós de l'església de Santa Maria de la Porciúncula, arribà una dona velleta i pobra, que tenia dos fills en l'orde dels framenors. Venia a demanar al benaurat Francesc que l'auxiliés perquè, la pobreta, aquell any no tenia res de què viure.

El sant va preguntar a fra Pere Cattani, que llavors era ministre general:

—Tenim alguna cosa per donar a la nostra mare?

Francesc afirmava que la mare d'un germà qualsevol era mare seva i de tots els altres framenors de l'orde.

Fra Pere li digué:

—No tenim res per donar-li; necessitaria ella un ajut considerable per passar tot l'any. En tot cas, només tenim a l'església un Nou Testament¹ que fem servir a matines per a la lectura.

Cal dir que en aquell temps els frares no tenien breviaris, ni amb prou feines salteris.

Llavors el benaurat Francesc digué:

1. En la segona Regla, sant Francesc concedeix als seus frares la facultat d'usar per al rès el breviari romà, que era un resum de l'Ofici Diví en ús en els monestirs. Aquest breviari era ja usat pels curials de la capella pontifícia, pels professors d'universitat i pel clergat lliurat a la pastoral rural. Propagat després pels franciscans, el breviari seria adoptat per l'Església universal.

—Dóna a la nostra mare el Nou Testament perquè el vengui i pugui així remeiar la seva necessitat. Estic convençut que agradarà més al Senyor i a la benaurada Verge Maria que donem el breviari, que no pas que el llegim.

I li donaren. Del benaurat Francesc es pot ben dir i escriure allò que es diu i es llegeix de Job: *Des del ventre de la mare ha sorgit i ha crescut en mi la caritat* (Jb 31, 18).

Pel que fa a la seva caritat i bondat, per a nosaltres que hem viscut amb ell seria molt llarg d'escriure i de narrar tot allò que hem escoltat d'altres o bé que hem vist amb els nostres propis ulls.

CAPÍTOL XCIV

Curació d'una pesta bovina pels mèrits de sant Francesc

Per aquell mateix temps, quan es trobava el benaurat Francesc a l'ermitori de Fontecolombo,¹ succeí que es va propagar la pesta bovina —vulgarment dita «basabove»— de la qual cap bèstia no se n'escapa. El contagi va atacar tots els bous del castell de Sant Elies, situat prop de l'ermitori, i començaren a emmalaltir i a morir.

Una nit, un bon home del castell tingué una visió i va sentir una veu que li deia: «Vés a l'ermitori on viu el benaurat Francesc i porta una mica de l'aigua amb què s'ha rentat les mans i peus, i aspergeix amb ella els bous; guariran a l'instant.» L'home aquell es llevà de bon matí, anà a l'ermitori i referí la seva visió als companys del benaurat Francesc.

Abans de dinar recolliren en un gibrell l'aigua amb què

1. A l'original llatí diu literalment «a l'ermitori de *Sant Francesc* de Fontecolombo». Cal tenir en compte que l'hagiògraf escriu això després de la mort i canonització del sant i que a Fontecolombo el poble tenia una gran devoció a allò que ells anomenaven ja «l'ermitori de Sant Francesc».

s'havia rentat les mans el sant. A la tarda, li demanaren que es deixés rentar els peus sense manifestar-li la seva intenció. Després donaren el gibrell d'aigua a l'home, el qual, com si fos beneïda, se l'emportà i aspergí amb ella els bous que jeien mig morts i també a tots els altres. Tot just ho havia fet, per gràcia del Senyor i pels mèrits del benaurat Francesc, els animals quedaren guarits del mal de la pesta. Cal recordar que en aquest temps el benaurat Francesc portava ja els estigmes a les mans, els peus i el costat.

CAPÍTOL XCV

La trista fi del canonge Gedeó de Rieti

Quan el benaurat Francesc, per causa de la malaltia dels ulls, s'allotjava durant uns dies al palau del bisbe de Rieti, un canonge, anomenat Gedeó i home molt mundà, feia una temporada que es trobava malament i patia una greu i dolorosa infecció als ronyons. No podia moure's del llit sense ajuda, ni aixecarse, ni caminar, si no el sostenia un altre. I encara així, anava tot encorbat, incapaç d'adreçar-se pel dolor.

Un dia es féu portar a la presència del benaurat Francesc. Es llançà als seus peus i amb llàgrimes als ulls li pregava que li fes el senyal de la creu.

Francesc li digué:

—¿Com t'haig de beneir amb el senyal de la creu si sempre has viscut segons els desitjos de la carn, sense considerar ni témer els judicis de Déu?

Amb tot, veient-lo tan afligit per la malaltia i els forts dolors, es va compadir d'ell i li va dir:

—Et beneixo en el nom del Senyor. Però si a Ell plagués guarir-te, guarda't molt bé de no tornar al teu vòmit. Si hi tornes, et sobrevindran desgràcies més dolentes que les d'abans

i rebràs un càstig terrible per causa dels teus pecats, per la teva ingritud i pel menyspreu de la bondat divina.

Tot just li féu el sant el senyal de la creu, Gedeó es redreçà, alliberat del seu mal. Quan s'aixecava, cruixiren tots els seus ossos com quan es parteix llenya seca amb les mans.

Pocs anys després, el canonge tornà a la seva mala vida desobeint els advertiments que el Senyor li havia fet arribar per boca del seu servent Francesc.

Esdevingué que un dia anà a sopar a casa d'un altre canonge i s'hi va quedar a dormir. Tot d'una es va ensorrar el sostre de la casa. Els altres invitats pogueren escapar-se, però ell, miserable, va quedar atrapat i va morir.

CAPÍTOL XCVI

Elogi de la mendicitat

Passats uns dies a Siena i a Celle di Cortona, el benaurat Francesc vingué a Santa Maria de la Porciúncula. Després anà a Bagnaia —sobre la ciutat de Nocera— on acabaven de construir una casa per als germans. El sant va romandre-hi durant una temporada.

Allí començaren a inflar-se-li els peus i les cames a causa de la hidropesia i es trobava molt malament. Quan la gent d'Assís se'n va assabentar, immediatament hi anaren uns cavallers per emportar-se'l. Tenien por que s'hi morís i que els veïns de Bagnaia es quedessin el cos santíssim.

Mentre s'enduien el malalt, la comitiva es parà en un poblet per menjar alguna cosa. El benaurat Francesc i els seus companys van entrar per descansar a casa d'un home, que els va acollir amb gran alegria i amabilitat. Mentrestant, els cavallers havien rondat tot el poble per comprar queviures, però no trobaren res de res. Tornant on era Francesc li digueren mig en broma: «Germà, ens hauràs de donar alguna cosa de les teves

almoines, perquè nosaltres no hem trobat res per a dinar». El servent de Déu els va respondre amb gran fervor d'esperit: «No heu trobat res perquè heu confiat massa en les vostres mosques, és a dir, en els vostres diners, i no en Déu. Torneu a les mateixes cases on volíeu comprar i, sense avergonyir-vos-en, demaneu caritat per amor de Déu. El Senyor inspirarà algunes persones i rebreu amb abundància.»

Anaren, doncs, a captar per les cases com els havia recomanat el pare sant. Homes i dones els van donar generosament i amb alegria de tot el que tenien a mans. Els cavallers regressaren contents i referiren al sant el que els havia passat. Ho consideraren un miracle, perquè s'havia acomplert al peu de la lletra tot el que ell els havia anunciat.

Per sant Francesc, captar per amor de Déu era un gest de la més alta noblesa, dignitat i distinció davant els ulls de Déu i del món. En efecte, tot el que el Pare celestial creà per utilitat de l'home, continua concedint-ho després del pecat gratuïtament i a títol d'almoina a dignes i indignes, per l'amor que té al seu Fill estimat.

Per això el benaurat Francesc repetia sovint que el servent de Déu ha d'anar a captar per amor del Senyor Déu confiadament i amb alegria; no com aquell home que, quan vol comprar, va dient amb cortesia i generositat: «Per una cosa que val una moneda, jo et donaré cent marcs de plata, i fins i tot més.» A canvi de l'almoina, el veritable servent de Déu ofereix al benefactor l'amor del mateix Déu, davant el qual totes les coses del món i fins i tot del cel no són res.

Al començament, tant si els germans eren pocs com si eren molts, quan el benaurat Francesc anava a predicar pel món —malgrat que sabés que el qui l'havia invitat per amor de Déu era home ric o noble— sortia abans de dinar a demanar caritat per donar bon exemple als germans i per honorar la noblesa i dignitat de la Dama Pobresa. Cal dir que en aquell temps en moltes ciutats els germans encara no tenien convents. En aquestes avinenteses Francesc deia al seu amfitrió:

—Jo no vull abdicar mai la meva dignitat reial, ni renunciar la meva herència, ni a la vocació i professió meva i dels frame-

nors: anar a captar. Encara que només recollís tres rosegons de pa, hi aniria igualment per ser fidel a la meva professió.

D'aquesta manera, sempre contra la voluntat de qui l'invitava, eixia a demanar almoina. Moltes vegades el propi amfitrió l'acompanyava en aquest afer, però recollia després les almoines que donaven al benaurat pare i les guardava com si fossin relíquies, per devoció al sant.

El qui escriu tot això ho va veure moltes vegades i en dóna fe.

CAPÍTOL XCVII

Francesc és convidat a taula pel cardenal Ugolino

Un dia en què el benaurat Francesc visità el senyor bisbe d'Òstia —que més tard seria papa— va sortir del palau d'amat, abans de dinar, a demanar almoina.

Quan va tornar, el senyor bisbe estava ja assegut a taula i havia començat a menjar, tota vegada que aquell dia havia convidat alguns cavallers, familiars seus. Llavors el benaurat Francesc va posar les almoines sobre la taula i s'assequé al costat del senyor bisbe, el qual sempre volia que a l'hora de dinar el sant ocupés aquest lloc. El fet que Francesc anés a captar almoina provocà una certa humiliació al bisbe, però no digué res per atenció als invitats.

Després de prendre alguna cosa, el servent de Déu agafà els bocins de pa que li havien donat d'almoina i, com un do del Senyor, els repartia entre els cavallers i preveres del senyor bisbe. Alguns se'ls menjaren tot seguit, d'altres els conservaren amb gran veneració. Tots els invitats es descobrien el cap quan acceptaven l'almoina, en senyal de respecte i devoció al sant.

Ugolino restà ple de joia en veure tanta veneració al sant, sobretot perquè el pa que havien rebut no era de blat.¹

1. El pa fet d'altres cereals és de qualitat inferior al pa de blat.

Acabat de dinar, el senyor bisbe es va retirar a la seva cambra amb el benaurat Francesc. Abraçà el sant i li digué:

—¿Per què germà meu, pobrissó, m'has fet passar vergonya anant a captar, si la meva casa és casa teva i de tots els teus frares?

Francesc li va respondre:

—Al contrari, senyor. Jo crec que us he fet un gran honor perquè, quan un servent compleix el deure i obeeix el seu senyor, ret homenatge a Déu i als seus representants. Jo haig d'ésser exemple per als vostres pobres, perquè sé que en la vida i en l'orde dels germans molts són i seran menors de nom i de fets. Per l'amor del Senyor Déu i per la gràcia de l'Esperit Sant que els instrueix i els instruirà en tot, hi haurà germans humils i sotmesos al servei dels altres. Tanmateix, n'hi ha i n'hi haurà d'altres que tindran vergonya d'anar a captar i a fer feines més humils. Ho consideraran una vilesa. Per això, cal que amb la meva conducta jo sigui norma per als qui són aquí i per als qui vindran després, per tal que siguin irrepreensibles davant Déu en aquest món i en l'altre.

I encara va afegir:

—Així, doncs, quan m'allotjo a casa vostra, senyor nostre i papa nostre, o en la dels nobles i rics d'aquest món, que em reben per amor de Déu i m'obliguen a quedar-me amb ells, no vull avergonyir-me d'anar a demanar almoïna. Ho considero un títol de gran noblesa, una dignitat reial i un honor que em fa el Rei sobirà, Ell que essent Senyor de tots, ric i gloriós en majestat, ha volgut fer-se servent de tots, pobre i menyspreat.

I acabà dient:

—Per això, vull que els frares presents i futurs sàpiguen que per a mi és més gran consol per al cos i l'ànima asseure'm a la taula pobra dels germans i contemplar els bocins de pa que han captat per l'amor de Déu de porta en porta, que no pas asseure'm a la vostra taula i la dels altres senyors i veure-la parada amb tota mena de menjars a bastament, per bé que m'ho oferiu de tot cor. El pa d'almoïna és pa sant, santificat per la lloança i l'amor de Déu, atès que el framenor que va a captar ha de començar dient: «Lloat i beneït sigui el nom

del Senyor», i després ha de demanar: «Feu-me una almoïna per amor del Senyor Déu.»

El bisbe, profundament edificat per aquesta conversa, digué al benaurat Francesc:

—Fill meu, fes el que et sembli millor, perquè el Senyor és amb tu i tu amb Ell.

Francesc volia —i ho deïa sovint— que els frares no tardessin a anar captar perquè no en sentissin vergonya després. Més encara: Com més gran i més noble havia estat un germà en el món, més edificat quedava Francesc d'ell i més alegria tenia si el veia anar a captar i fent els oficis més humils, pel bon exemple que donava als altres.

Això és el que es practicava al principi. Amb tot, en el començament de l'orde, quan els framenors vivien a Rivortorto, hi havia un germà que pregava poc, no treballava gens i refusava anar a captar perquè li feia vergonya, però en canvi, ben bé que s'atipava! Considerant aquesta conducta, el benaurat Francesc fou advertit per l'Esperit Sant que aquell era un home carnal. Per això li va dir:

—Fes el teu camí, frare mosca: tu vols menjar del treball dels teus germans i viure ocios en el servei de Déu com el borinot entre les abelles, que no treballa ni recull i menja i devora el fruit de les abelles laborioses.

Aquell germà se'n va anar pel seu camí i, com que era un home carnal, ni tan sols va implorar perdó.

CAPÍTOL XCVIII

Francesc besa les espatlles d'un framenor que torna de la capta

Durant una de les temporades en què el benaurat Francesc vivia a Santa Maria de la Porciúncula, un dia tornava un framenor molt espiritual amb l'almoïna que havia captat a Assís. Quan va arribar a prop de l'església, començà a lloar Déu en veu alta i amb molta alegria.

En sentir-lo, el benaurat Francesc eixí i anà corrents a rebre'l amb gran joia. Li besà el coll, del qual penjava l'alforja de les almoines. Després la hi va prendre i, carregant-se-la, la dugué fins on eren els altres germans tot dient:

—Així vull veure els framenors quan van i vénen de captar: contents i feliços.

CAPÍTOL XCXIX

Serenor i alegria del sant abans de morir

El dia que Francesc va tornar de Bagnara, s'allotjà al palau del bisbe d'Assís perquè es trobava greument malalt. Els veïns de la ciutat, tement que si moria de nit els germans s'endurien d'amagat el seu cos i l'enterrarien en un altre lloc, decidiren fer tornos de guàrdia nocturna davant el palau episcopal.

Francesc, per animar-se en l'estat en què es trobava i perquè no decaigués el seu ànim a causa dels dolors gravíssims que experimentava, es feia cantar durant el dia les *Lloances al Senyor*, que ell mateix havia compost abans de la malaltia. També se les feia cantar durant la nit per edificació dels qui per ell feien guàrdia fora del palau.

Fra Elies, quan va observar que el benaurat Francesc s'aconhortava i gaudia en el Senyor amb tants patiments, li digué un dia:

—Estimadíssim germà, em consola i m'edifica molt la immensa joia que mostres en tu i als teus companys trobant-te en estat tan greu. És veritat que els habitants d'aquesta ciutat et veneren com a un sant en vida i ho faran després que moris, però, com que estan convençuts que la teva malaltia és incurable i que aviat moriràs, en sentir cantar aquestes lloes poden pensar dintre seu: «Com és possible que hom expressi tanta joia morint-se? Més aviat hauria de pensar en la mort.»

El servent de Déu li contestà:

—Recordes la visió que tu vares tenir a Foligno? Segons em digueres, una veu et va revelar que jo no viuria més de dos anys. Abans d'aquesta visió, jo pensava tot sovint en la mort. M'ajudava la gràcia de l'Esperit Sant que desperta bons pensaments en els seus fidels i posa tota paraula bona en els seus llavis. Però, des que et fou comunicat allò, tots els dies he procurat preparar-me amb molt més interès per a la meua mort.

I afegí amb gran fervor d'esperit:

—Deixa, germà meu, que m'alegri en Déu i que canti les seves lloes enmig dels meus dolors, perquè amb la gràcia de l'Esperit Sant estic tan estretament unit al meu Senyor, que per la seva misericòrdia puc bé alegrar-me en l'Altíssim.

CAPÍTOL C

Benvinguda la germana mort!

Durant aquells dies vingué al palau del bisbe un metge conegut i amic, de nom Bonjorn, per visitar el benaurat Francesc; era metge d'Arezzo. El sant li preguntà sobre la seva malaltia:

—Què te'n sembla, germà Joan Finiatu, del meu estat de salut?

(El benaurat Francesc no l'anomenava «Bon-joan» perquè no volia cridar a ningú amb el nom de «Bo» per respecte al Senyor, que digué: *Ningú no és bo sinó Déu*. Tampoc, ni de paraula ni per escrit, deia a ningú «pare» o «mestre», per respecte al Senyor, que va dir: *A ningú en aquest món doneu el nom de pare, ni permeteu que us diguin mestres*, etc.)

El metge, doncs, li va respondre:

—Germà, tot anirà bé, si Déu vol.

No volia revelar-li que aviat havia de morir. Llavors Francesc insistí:

—Germà, digue'm la veritat: tu què en penses? Jo no temo pas la mort. El Senyor, per la seva gràcia i misericòrdia, m'ha

unit de tal manera a Ell, que sóc igualment feliç en la vida que en la mort.

Aleshores el metge li va manifestar clarament el que pensava:

—Pare, segons els meus coneixements de medicina, el teu mal és incurable i moriràs al final de setembre o, a tot estirar, els primers dies d'octubre.

Francesc, que jeia al llit sense forces, va alçar amb gran devoció i reverència els braços i les mans al cel i va exclamar exultant d'alegria:

—Benvinguda sigui la meva germana mort!

CAPÍTOL CI

Última voluntat de sant Francesc

Fra Riceri de la Marca d'Ancona, de família noble, però encara més noble per la seva santedat i molt estimat del benaurat Francesc, vingué un dia a visitar el sant al palau del bisbe d'Assís. En el decurs de la conversa sobre l'orde i l'observança de la Regla, fra Riceri li va preguntar:

—Digue'm pare, quines foren les teves intencions quan vas començar a tenir companys, i quines són les que ara tens i creus que has de mantenir fins el dia de la teva mort. Voldria saber la teva opinió i estar-ne segur per tal de saber si nosaltres, els germans clergues, que tenim tants llibres, els podem posseir dient que pertanyen a l'orde.

El benaurat pare contestà:

—Germà, aquesta fou la primera i és la darrera intenció i voluntat meva, si els germans m'haguessin cregut: cap d'ells no hauria de tenir res més que l'hàbit, la corda i els calçotets, com es diu en la Regla.

Per això un dia Francesc digué als seus companys:

—La vida i l'orde dels framenors és un petit ramat que el Fill de Déu en aquests últims temps ha demanat al seu Pare

de cel dient: «Pare, jo voldria que em donessis i fessis créixer un poble nou i senzill que es distingís per la humilitat i pobresa entre tots els pobles que l'han precedit i que s'acontentés amb posseir-me només a mi.» El Pare va dir al seu Fill estimat: «Fill, això que demanes s'ha acomplert.» Per això el Senyor volgué que ens anomenéssim *framenors*, perquè nosaltres som aquest poble que el Fill de Déu demanà al Pare, i del qual Ell diu a l'Evangeli: *No tinguis por, petit ramat, que ha plagut al Pare de donar el Regne.* (Lc 12, 32). I també diu: *Tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus menors, a mi m'ho fèieu* (Mt 25, 40). És veritat que el Senyor es referia a tots els pobres en l'esperit, però sobretot va predir el naixement de l'orde dels *framenors* en la seva Església.

A Francesc li fou revelat que l'orde havia d'anomenar-se dels *framenors*, com ho va fer escriure en la primera Regla, que el senyor papa Innocenci III va aprovar i que després va presentar al Concili.¹

Déu li revelà també la salutació que havien d'usar els germans, com va fer constar en el Testament: «El Senyor em va revelar que per saludar hem de dir: Que el Senyor et doni la pau.»

Al principi de l'orde, el benaurat Francesc anava amb un dels dotze primers companys, el qual saludava els homes i dones que trobava pels carrers i camins dient: «Que el Senyor us doni la pau.»

La gent quedava estranyada, perquè mai no havien sentit una tal salutació a cap religiós. Fins i tot, alguns amb certa indignació deien: «Què vol dir aquesta salutació?»

Tant és així que el company, mig avergonyit, digué al benaurat Francesc:

—Germà, deixa'm saludar la gent d'una altra manera.

Però Francesc li digué:

—Deixa'ls dir; no entenen les coses de Déu. No te n'aver-

1. Potser fou el Concili IV de Letrà, l'any 1215, si no és que l'expressió llatina «in concilio» volgués dir «en el seu consell», com ho fan entreveure alguns manuscrits que diuen «in consistorio».

gonyeixis, germà; jo t'asseguro que fins i tot els nobles i prínceps d'aquest món us reverenciaran a tu i als altres germans per aquesta manera de saludar. ¿No et sembla meravellós que el Senyor hagi volgut tenir un petit poble, preferint-lo entre molts altres que l'han precedit? Un poble que només s'acontenta amb Ell, Altíssim i gloriós?

Si algú vol saber per què sant Francesc en el seu temps no va obligar els framenors a observar una pobresa tan estricta —com aquella de la qual parlà a fra Riceri— ni va ordenar que l'observessin els germans, nosaltres, que vam viure amb ell, responem allò que vam sentir: que havia dit als germans això mateix i moltes altres coses; i que en la Regla ho havia fet escriure, implorant al Senyor amb llarga pregària i meditació que fossin per al bé de l'orde, afirmant que aquest era el voler diví. Però quan exposava aquestes coses als frares, ells ho consideraven feixuc i insuportable, i ignoraven allò que esdevindria a l'orde després de la seva mort. No va voler entrar en lluita contra els germans i, a desgrat seu, accedí a la seva voluntat. I s'excusava davant l'Altíssim. Però, perquè no fos infructuosa la paraula que el Senyor posava en els seus llavis pel bé dels frares, Francesc volia complir-la en ell mateix i obtenir així del Senyor la recompensa. En això, finalment, trobà el consol i la pau per al seu esperit.

CAPÍTOL CII

La pobresa evangèlica

De retorn del seu viatge a l'Orient, un ministre de l'orde comentava amb ell el tema de la pobresa per tal de saber quin era el seu parer. Li demanà sobretot que li aclarís aquell pasatge de la Regla que cita les prohibicions de l'Evangeli i que diu: *No prengueu res per al camí* (Lc 9, 3).

El servent de Déu li respongué:

—El meu pensament és que els framenors no hem de tenir res més que l'hàbit, la corda i els calçotets, com està escrit a la Regla, i calçat quan sigui estrictament necessari.

El ministre replicà:

—Llavors, què haig de fer jo que tinc llibres per valor de més de cinquanta lliures?

Deia això perquè volia conservar la consciència tranquil·la; li remordia tenir tants llibres sabent que el benaurat Francesc era molt estricte en el capítol de la pobresa.

El sant li va dir:

—Germà, jo no puc ni dec obrar contra la meva consciència ni contra l'observança del sant Evangeli que hem promès.

En sentir això, el ministre es posà molt trist. Llavors, veient-lo així contorbat, Francesc li digué amb fervor d'esperit, adreçant-se en ell a tots els germans:

—Vosaltres, framenors, voleu ser ben vistos pels homes i que us tinguin per observants del sant Evangeli, però en realitat voleu conservar les vostres riqueses!

La veritat és que els ministres sabien que, segons la Regla, els germans estaven obligats a observar el sant Evangeli, i feren suprimir d'ella aquell passatge que diu: *No porteu res per al camí*, etc., creient que no estaven obligats a observar la perfecció del sant Evangeli. El benaurat Francesc, advertit per l'Esperit Sant, digué en presència d'alguns frares:

—Els ministres pensen que poden enganyar a Déu i a mi mateix; però, perquè tots els germans sàpiguen que estan obligats a observar l'evangèlica perfecció, vull que al principi i al final de la Regla sigui escrit: «Els framenors han d'observar el sant Evangeli de Nostre Senyor Jesucrist.» I perquè no tinguin mai excusa davant Déu, vull mostrar-los amb les obres—observant-les sempre amb l'ajuda del Senyor— les prescripcions que Ell ha posat en la meva boca, com ja els ho vaig dir i ara repeteixo, pel bé i la salvació de la meva ànima i la dels meus germans.

Efectivament, ell va observar el sant Evangeli al peu de la lletra des del dia que va començar a tenir companys fins al dia de la seva mort.

Del novici que volia un salteri. Perfil dels primers frares

Hi havia una vegada un novici que amb prou feines sabia llegir, però tenia una gran afecció a la lectura. És per això que va demanar permís al ministre general per heure un salteri. El ministre l'hi va concedir. Tanmateix el novici no volia el salteri sense l'autorització del benaurat Francesc. En efecte, havia sentit a dir que el sant no volia que els frares cobegessin la ciència i els llibres, sinó que fossin apassionats per la pura i santa simplicitat, per una fervent oració i per la Dama Pobresa. Així s'havien fornint els primers frares, virtuosos en extrem, i aquesta li semblava la via més ràpida per a la seva salvació.

No pot dir-se pas que ell condemnés o deixés de banda la ciència de les coses santes. Al contrari, als doctors de l'orde i a altres savis els mostrava una gran estima, com diu en el Testament: «A tots els teòlegs i a aquells que ens administren les santes paraules de Déu, debem honorar i reverenciar com a qui ens comunica esperit i vida».

A més, preveient el futur, sabia per inspiració de l'Esperit Sant —i ho repetia sovint— que molts, amb el pretext d'edificar els altres, abandonarien la seva vocació, és a dir, la pura simplicitat, la santa oració i la Dama Pobresa.

—Són aquells —deia— que pels seus coneixements de la Sagrada Escripura es creuen més devots i inflamats en l'amor de Déu que els altres. Però, justament perquè creix en ells la ciència, es troben més freds i buits interiorment. D'aquesta manera no podran pas tornar a la seva vocació primitiva, perquè han deixat passar el temps que els fou concedit per viure-la. I temo que els serà pres allò que pensaven tenir, perquè han balafiat la seva vocació.

També deia:

—N'hi ha molts que, dia i nit, posen tot el seu afany a buscar la saviesa i abandonen l'oració i la santa vocació. I quan han instruït els altres frares o han predicat al poble i veuen

que per les seves paraules alguns es converteixen i fan penitència, s'inflen i s'enorgulleixen del treball i profit dels altres. Pensen que els han convertit a penitència gràcies a les seves paraules, però en realitat ha estat el Senyor qui els ha convertit i edificat mitjançant la pregària d'aquells germans virtuosos, els quals ignoren la seva pròpia perfecció perquè Déu no vol que puguin tenir-ne ocasió d'orgull.

I afegia:

—Aquests últims framenors són els cavallers de la Taula Rodona. Viuen retirats en llocs solitaris i deserts per lliurar-se totalment a la pregària i a la meditació, plorant els pecats propis i aliens. La seva virtut, coneguda per Déu, rarament ho és pels altres germans i pel món. Quan els àngels presentaran les seves ànimes al Senyor, Ell els mostrarà el fruit i recompensa dels seus treballs, és a dir, la multitud d'ànimes salvades per les seves oracions, i els dirà: *Com que heu estat fidels en les coses petites, de molt més grans us en confiaré* (Mt 25, 21).

A propòsit d'això, el benaurat Francesc comentava així el passatge que diu: *La que és estèril té molts fills, i la que tenia molts fills es torna estèril*. La dona estèril —deia— és el religiós que amb les seves oracions i virtuts se santifica i edifica els altres. Aquest comentari el repetia sovint amb els germans, sobretot en els capítols que se celebraven a redós de l'església de Santa Maria de la Porciúncula. Ho deia en presència dels ministres, dels predicadors i dels altres frares, i així els instruïa a obrar el bé. Els deia i repetia que el govern dels germans i l'ofici i zel de la predicació mai no els devia portar a abandonar la pregària santa i devota; tampoc no els eximia d'anar a demanar almoïna i lliurar-se al treball manual, com fan altres germans, tenint sempre present el bon exemple i la salvació de les seves ànimes i les dels altres.

Deia encara:

—Els germans que són súbdits queden edificats quan veuen que els seus ministres i els predicadors es donen amb gust a l'oració, es rebaixen i s'humilien.

Fidel deixeble de Crist, ell mateix, quan li ho permetia la salut, practicava allò que recomanava als altres.

Pel que fa al novici del qual hem parlat abans, un dia el benaurat Francesc anà a veure'l a l'ermitori on vivia. El germà novici li digué:

—Pare, seria per a mi un gran consol tenir un salteri. És veritat que he obtingut el permís del ministre general, però no vull posseir-lo sense la teva autorització.

La resposta del sant fou:

—L'emperador Carles, Roland i Oliver, i tots els cavallers valents en la guerra que perseguïen els infidels amb suor i esforç fins a morir, aconseguïren una victòria gloriosa i memorable. També els màrtirs varen morir per Crist. N'hi ha molts que, només amb la narració d'aquestes gestes, volen tenir-ne l'honor i la glòria humana.

L'explicació d'aquestes paraules es troba en les seves Admonicions, on diu: «Els sants realitzaren les obres, i nosaltres, referint-les, en volem rebre la glòria i l'honor.» Amb altres paraules: *La ciència infla, la caritat edifica* (1Co 8).

CAPÍTOL CIV

El novici torna a demanar el salteri

En una altra avinentesa, mentre Francesc seia vora el foc per escalfar-se, tornà el mateix novici a parlar-li del salteri. El servent de Déu li digué:

—Mira: quan tindràs un salteri, voldràs heure un breviari. Després, assegut en una cadira com un gran prelat, diràs al teu germà: «Porta'm el breviari».

Mentre deia això, amb gran fervor d'esperit, va agafar un grapat de cendra i se'l posà sobre el cap; després es fregava com qui s'està rentant i es deia a ell mateix: «Aquest és el meu breviari, aquest és el meu breviari!» I repetí moltes vegades aquestes paraules, fent el mateix gest amb la mà sobre el cap. El germà novici quedà mut i avergonyit. Després el benaurat Francesc continuà dient:

—Germà, també jo vaig ser temptat de tenir llibres, però, per conèixer la voluntat del Senyor sobre aquest punt, vaig agafar el llibre dels Sants Evangelis i vaig demanar al mateix Senyor que em donés a conèixer en la primera pàgina que jo obrís a l'atzar allò que Ell volia de mi. Acabada la pregària, vaig obrir el llibre i aparegué aquest verset: *A vosaltres us ha estat donat el misteri del Regne de Déu; en canvi, per a aquells de fora, tot és en paràboles* (Mc 4, 11).

I acabà dient Francesc:

—Són molts els qui volen adquirir la saviesa, però és benaurat el qui es fa estèril per amor del Senyor Déu.

CAPÍTOL CV

El novici insisteix

Alguns mesos després, es trobava el benaurat Francesc a Santa Maria de la Porciúncula, en una cel·la vora el camí i darrere de la casa, quan es va presentar de nou aquell novici per parlar-li altra vegada del salteri. El sant li diu:

—Vés i fes el que et digui el teu ministre.

El germà novici se n'anava pel mateix camí per on havia vingut quan, tot d'una, Francesc, que havia reflexionat sobre el que li havia dit, es gira i el crida:

—Espera, germà, espera!

I acostant-se al novici li diu:

—Vine amb mi i mostra'm el lloc exacte on t'he dit, a propòsit del salteri, que fessis el que t'indiqués el teu ministre.

Arriben tots dos al lloc, Francesc s'agenolla davant ell i li fa:

—*Mea culpa*, germà, *mea culpa*: El qui vulgui ser un framenor no pot tenir res més que la túnica, la corda i els calçotets, com diu la Regla, i en cas de manifesta necessitat o malaltia pot dur sandàlies.

De fet, sempre que un germà venia a demanar-li consell

sobre aquest tema, li donava la mateixa resposta. I deia: «Tant sap un home com allò que fa; i tan bon predicador és un religiós com allò que practica.» Com si digués: *Al bon arbre se'l coneix pels seus fruits.* (Mt 12, 33)

CAPÍTOL CVI

Motius pels quals tolerava els abusos en l'orde

Durant el temps en què Francesc romania al palau del bisbe d'Assís, un dia un dels seus companys li va preguntar:

—Pare, disculpa'm si el que et vull dir ja t'ho han comentat d'altres. Tu saps que, per la gràcia de Déu, abans l'orde floria en puresa de santedat; saps com els frares observaven amb zel i fervor l'altíssima pobresa en totes les coses: cases petites i pobres, estris petits i pobres, llibres petits i pobres i vestits pobres. En això, com en tot el seu comportament exterior, els germans eren unànimes i sol·lícits, íntegrament fidels a la nostra professió i vocació, i donaven bon exemple. Així mateix eren unànimes en l'amor a Déu i al proïsme. Ara, passat algun temps, aquesta puresa i perfecció comença a minvar. Molts s'excusen dient que, a causa del gran nombre de framenors, no es pot mantenir tanta observança. Molts d'altres creuen que donen més bon exemple al poble ara que abans, convençuts que és més honesta i edificant la seva manera de viure i d'obrar. Mostren una escassa estima de la simplicitat i la pobresa, que foren el principi i fonament del nostre orde. Quan considerem aquesta desviació, estem segurs que a tu et desplaui, però no entenem i ens sorprèn que no els corregeixis, si no t'agrada.

El benaurat Francesc va respondre:

—Que el Senyor et perdoni, germà, de posar-te contra mi i d'intentar implicar-me en qüestions que no són de la meua incumbència. Quan jo tenia cura dels frares i ells romanien fidels a la seva vocació, els eren suficients el meus exemples

i exhortacions, malgrat trobar-me malaltís des del principi de la meva conversió. Però quan vaig veure que el Senyor multiplicava dia rere dia el nombre dels frares i que, per tebiesa i manca de generositat, començaven a desviar-se del camí recte i segur que havien seguit primer i a prendre, com tu dius, una ruta més ampla, oblidant la seva professió, vocació i bon exemple; quan em vaig adonar que ni els meus consells ni la meva manera de viure no podien apartar-los del camí que seguien, vaig posar l'orde a les mans de Déu i dels ministres i vaig renunciar al càrrec, excusant-me de no poder ocupar-me, a causa de la meva malaltia, del govern dels germans. Tanmateix, si ells abans haguessin viscut segons la meva voluntat i hi visquessin ara, jo no hauria volgut, per consol d'ells, que haguessin tingut cap altre ministre fins al dia de la meva mort. Perquè, quan el súbdit bo i fidel coneix i observa la voluntat del seu prelat, aquest no ha de preocupar-se gaire d'ell mateix. Tanta seria la meva alegria en veure la bondat dels germans i en rebria un tan gran consol espiritual en observar els guanys meus i seus, que, fins i tot estant al llit afeblit per la malaltia, de bon grat els governaria.

I va dir encara:

—Ara, la meva missió és d'ordre espiritual: viure entre els germans per corregir els seus vicis i errors. I si no puc aconseguir esmenar-los i refrenar-los amb exhortacions i amb el meu bon exemple, no vull convertir-me en un botxí que castiga i flagel·la, com fan els poderosos d'aquest món. Confio en el Senyor que cauran sobre ells enemics invisibles —emissaris del Senyor designats per a punir en aquest i en l'altre món els transgressors dels manaments divins— que es venjaran fent que siguin castigats per homes d'aquest món, amb gran vergonya i confusió seva, i així es determinin a tornar a la primera vocació i professió. Tanmateix, fins al dia de la meva mort no em cansaré d'instruir els frares amb el meu exemple i la meva vida, mostrant com han de caminar pel senderó que el Senyor em va mostrar, i que jo ara els mostraré i ensenyaré a fi que no es justifiquin davant Déu i jo no hagi de donar comptes més tard al Senyor per ells ni per mi mateix.

Així parlava el benaurat pare, i per això féu escriure en el seu Testament que totes les cases dels framenors havien de ser de fang i de fusta, en senyal de santa pobresa i humilitat, i que totes les esglésies que es construïssin per als frares fossin petites. Pel que fa particularment a les construccions de fang i de fusta, volia que es comencés —com en altres coses bones— per Santa Maria de la Porciúncula, el primer convent on, quan els frares s’hi establiren, el Senyor començà a multiplicar-los. Volia que aquest lloc fos model i record per als frares presents i futurs.

Alguns van dir que no els semblava bé que les cases s’haguessin de construir de fang i de fusta, perquè a molts llocs i províncies la fusta era més cara que la pedra. El benaurat Francesc no va voler discutir-ho perquè es trobava molt malalt, a les portes de la mort. De fet, poc temps després va morir. Amb tot, havia manat escriure al seu Testament això: «Que els frares es guardin de rebre de cap manera les esglésies, els estatges pobrissons i totes les coses que per a ells es construeixin si no fossin com escau a la santa pobresa que prometeren en la Regla, albergant-hi sempre com a pelegrins i forasters.»

Nosaltres, que érem amb ell quan va escriure la Regla i quasi tots els altres escrits, donem fe que hi va fer escriure moltes prescripcions, a les quals s’oposaren alguns frares, sobretot superiors. Aquestes prescripcions, que durant la vida li ocasionaren diverses contrarietats, ara, després de la seva mort, serien molt necessàries per a tot l’orde.

Però, per evitar l’escàndol, condescendia a contracar davant el voler dels frares.

Deia sovint:

—Ai dels germans que s’oposen a allò que sé que és voluntat de Déu pel bé de l’orde! Amb tot, condescendiré, contra la meva voluntat, als seus desitjos.

També repetia moltes vegades als seus companys:

—Aquesta és la meva pena i aflicció: que allò que he obtingut de Déu per la seva bondat, després de llarga oració i meditació, i que seria per al bé present i futur de l’orde, hagi estat rebutjat.

En efecte, alguns frares, moguts pel seu parer i dominats per la seva ciència, diuen: «Aquestes prescripcions s'han d'acceptar i observar, però aquelles altres, no». Com hem dit, Francesc temia tant l'escàndol, que s'acomodava i condescendia a desitjos que anaven contra la seva voluntat.

CAPÍTOL CVII

Francesc s'oposava a les converses ocioses

Quan el nostre santíssim pare vivia a Santa Maria de la Porciúncula, es dedicava tots els dies, després de dinar, a algun treball manual amb els seus frares; temia perdre per a ell i per als seus el benefici de l'oració —aconseguit amb l'ajut de Déu— si es lliuraven a converses inútils i ocioses. Per evitar-ho, manà als germans que observessin això que segueix:

—Si un framenor, durant el lleure o en el treball, profereix davant dels altres alguna paraula ociosa o inútil, que estigui obligat a resar un Parenostre, lloant Déu al principi i al final d'aquesta pregària. Sempre amb aquesta condició: si el transgressor, conscient de la seva falta, s'acusa d'ella abans de ser corregit, dirà el Parenostre i les lloes a Déu en bé de la seva ànima; si és advertit per un altre germà abans que ell se n'acusi, dirà el Parenostre per l'ànima del germà que l'ha advertit, de la manera com s'ha dit abans. Però si, avisat per un germà, tracta d'excusar-se i no vol resar el Parenostre, que en digui dos pel germà corrector i que consti pel testimoni d'aquest o d'un tercer la paraula vana o inútil pronunciada. El culpable recitarà les lloes a Déu al principi i al final del Parenostre en veu tan alta i sonora, que tots els germans presents puguin sentir-lo i entendre'l. Tots escoltaran i callaran. Si algú no guarda silenci i parla mentre l'altre resa, haurà de dir el Parenostre amb les lloes a Déu per l'ànima del germà que resava. Sempre que un framenor entri al convent, a una cel·la o a qual-

sevol lloc on hi hagi germans, abans tindrà cura d'alabar i be-neir Déu.

Ell mateix tenia el costum de recitar sempre les *Lloes del Senyor*; i era el seu ardent desig i voluntat que també els altres germans les recitessin amb fervor i devoció.

CAPÍTOL CVIII

Devoció de sant Francesc a l'Eucaristia

Després del Capítol de Santa Maria de la Porciúncula en què per primera vegada foren enviats frares a terres d'infidels, el benaurat Francesc, que vivia en aquest convent amb alguns companys, els digué:

—Germans estimats, jo haig de ser model i exemple de tots. Si envio framenors a terres llunyanes, on patiran fatigues i humiliacions i passaran fam i proves de tota mena, em sembla just i bo que també vagi jo a llocs apartats. D'aquesta manera, ells suportaran amb més paciència les necessitats i tribulacions sabent que jo també les suportó. Aneu, doncs, i demaneu a Déu que em faci saber el país on puc donar-li més glòria, salvar més ànimes i donar bon exemple a tot l'orde.

Era, en efecte, costum del santíssim pare, tant quan anava a predicar lluny com quan ho feia en les províncies veïnes, resar i fer resar els germans perquè el Senyor li inspirés, segons els seus designis, el lloc on devia encaminar-se.

Els germans es recolliren en oració. En acabar, ell els digué:

—En nom de Nostre Senyor Jesucrist, de la gloriosa Verge Mare i de tots els sants, he escollit la província de França.¹

1. Generalment, es creu que el sant havia conegut el fervor del culte eucarístic a França. Hi ha algunes proves documentals d'aquesta devoció del servent de Déu a la Gàl·lia: l'ús de la llàntia davant el sagrari —generalitzada al final del segle XII—, l'ús de la custòdia, l'aparició de molts tractats sobre l'Eucaristia, l'abundor de miracles eucarístics, etc.

És la nació catòlica que entre totes les de la santa Església professa més veneració al Cos de Crist, la qual cosa em complau molt. Per això crec que serà a fi de bé que visqui amb aquella gent.

És ben cert que el benaurat Francesc sentia un gran respecte i devoció pel Cos de Crist. Va voler que s'escrigués en la Regla que els framenors, en les províncies on habitessin, donessin culte i tinguessin cura d'aquest sagrament, i que exhortessin els clergues i els sacerdots a col·locar el Cos de Crist en llocs decents i convenients i, si aquests no ho fessin, volia que ho fessin els germans.

En una ocasió, envià alguns germans amb copons perquè amb tot respecte col·loquessin en ells el Cos de Crist quan el trobessin en llocs inconvenients. Per reverència al Santíssim Cos i a la Sang de Nostre Senyor Jesucrist, va voler també que s'escrigués en la Regla que «si els germans trobessin les paraules i els noms del Senyor —pels quals es realitza el Santíssim Sagrament— escrits en llocs no prou decents o tirats per terra, els recollissin honorant d'aquesta manera el Senyor en les paraules que Ell va pronunciar. És ben cert que moltes coses se santifiquen per les paraules de Déu, i el Sagrament de l'altar es realitza per la virtut de les paraules de Crist.»

Tot i que aquesta prescripció no es troba en la Regla, sobretot perquè als germans ministres no els va semblar bé posar-la com a precepte, tanmateix el pare sant va voler manifestar la seva voluntat als seus frares en el Testament i en altres escrits seus. Volgué també enviar germans a totes les províncies amb adequades eines de ferro per a la elaboració de les hòsties.

Quan el benaurat Francesc escollia els germans que volia enviar, els deia:

—Aneu en nom de Déu de dos en dos pels camins, silenciosos i amb discreció, pregant al Senyor en els vostres cors des del matí fins després de Tèrcia. Eviteu paraules ocioses o inútils perquè el vostre capteniment sigui digne, tant si feu camí com si esteu en l'ermitori o la cel·la. Onsevulla que anem o som, el germà cos és la nostra cel·la i l'ànima és l'ermità que habita en ella per a pregar Déu i meditar. Si l'ànima no dispo-

sa de repòs i solitud, de res no li servirà al religiós la cel·la construïda per mà d'home.

Quan van arribar a Arezzo, gairebé tota la ciutat era víctima d'un escàndol espantós i d'una guerra que es mantenia nit i dia. Dos bàndols s'odiaven des de feia temps. El benaurat Francesc s'allotjà en un hospital als afores de la ciutat. Tot seguit s'adonà de la situació i, en sentir tanta fressa i desordre, es va convèncer que eren als dimonis els qui se'n gaudien i incitaven tots els veïns de la ciutat a destruir-la pel foc i per altres mitjans perillosos.

Mogut a pietat per aquella ciutat, Francesc va cridar fra Silvestre, sacerdot, home de Déu, de gran fe i d'una simplicitat i puresa admirables. Francesc el venerava com a sant. «Vés —li va dir— a la porta de la ciutat i en veu alta mana als dimonis que se'n vagin». Fra Silvestre se n'hi anà i cridà ben fort: «Lloat i beneït sigui el Senyor Jesucrist. De part de Déu totpoderós i en virtut de la santa obediència al nostre santíssim pare Francesc, ordeno a tots els dimonis que surtin d'aquesta ciutat.»

I s'esdevingué que per la misericòrdia divina i per la pregària del benaurat Francesc, sense cap més predicació, es va restablir la pau i concòrdia entre aquells ciutadans.

Com que no va poder predicar-los llavors, el benaurat Francesc els va dir en el primer sermó que els adreçà més tard:

—Us parlo a vosaltres com a persones fermades pels dimonis. Vosaltres mateixos, miserables, us heu lligat i venut com els animals al mercat de la plaça. Us heu lliurat a mans dels dimonis en supeditar-vos a la voluntat d'aquells que es destrueixen a ells mateixos i continuen destruint-se, i volen la vostra ruïna i la de tota la ciutat. Sou miserables i ignorants perquè no reconeixeu els beneficis de Déu. Tot i que alguns de vosaltres no ho sabeu, en certa ocasió el Senyor alliberà aquesta ciutat dels dimonis pels mèrits d'un germà molt sant que es diu Silvestre.

Quan el benaurat Francesc arribà a Florència, hi trobà el cardenal Ugolino, bisbe d'Òstia, que més tard fou papa. El senyor Ugolino havia estat enviat pel papa Honori com a llegat al Ducat, la Toscana, la Lombardia i la Marca de Trevi fins a

Venècia. El senyor bisbe s'alegrà molt de veure Francesc, però quan s'assabentà que volia anar a França li ho prohibí dient:

—Germà, no vull que vagis a regions ultramuntanes, perquè a la cúria romana hi ha nombrosos prelats i altres personatges que d'aquesta manera tindrien un bon pretext per a frenar el desenvolupament del teu orde. En canvi, jo i altres cardenals, que estimem el teu orde, el protegirem de tot cor si tu et quedes i no t'allunyes d'aquesta terra.

El benaurat Francesc va respondre:

—Senyor, és trist per a mi romandre aquí després d'haver enviat els meus germans a regions llunyanes i estrangeres.

Aleshores el senyor bisbe li digué, quasi renyant-lo:

—I per què has enviat els teus frares tan lluny a morir de fam i a patir altres tribulacions?

Francesc amb gran fervor i amb esperit profètic digué:

—Senyor meu, creieu que Déu ha promogut frares només per a aquesta terra? La veritat és que el Senyor ha escollit i enviat els germans per a profit i salvació de totes les ànimes del món. Seran acollits igualment en terra de fidels com d'infidels. I si es mantenen fermes en tot allò que van prometre al Senyor, Ell els proveirà de les coses necessàries tant en terra d'infidels com de fidels.

El senyor bisbe quedà admirat d'aquestes paraules i reconegué que tenia raó, però no li va permetre marxar a França. Llavors Francesc hi envià fra Pacífic amb altres germans, i ell se'n tornà a la vall de Spoleto.

CAPÍTOL CIX

Retrat del veritable framenor

Quan s'acostava el Capítol dels framenors, que s'havia de celebrar a redós de l'església de Santa Maria de la Porciúncula, el benaurat Francesc va dir un dia al seu company:

—No em considero veritable framenor si no em mantinc de la manera que et diré: Imagina't que els germans vénen amb gran devoció i veneració a visitar-me i em conviden a Capítol, i jo, esperonat per la seva devoció, hi vaig. Reunits tots, em demanen que anunciï la Paraula de Déu a l'assemblea. Jo que m'aixeco i predico com m'inspira l'Esperit Sant. Suposem que després del meu sermó reflexionen i deliberen contra mi dient: «No volem que governis sobre nostre; no tens eloquència i ets un gamarús; d'ara endavant no t'atreveixis a dir que ets el nostre prelat». Em menypreen i m'expulsen del Capítol. Doncs bé, jo no em consideraria framenor si no em sentís tan content quan em vituperen i em llancen lluny perquè no em volen per superior, com quan m'honoren i veneren, sempre i amb la condició que el profit d'ells sigui igual en ambdós casos. Perquè, si m'omple de satisfacció quan m'exalten i honoren —cosa que pot ser perillosa per a la meva ànima—, molt més haig d'alegrarme i gaudir per bé de la meva ànima quan em vituperen i m'expulsen vergonyosament, ja que per a mi això és un guany espiritual.

CAPÍTOL CX

La germana cigala

Era l'estiu. El benaurat Francesc residia en el mateix lloc de Santa Maria de la Porciúncula i ocupava l'última cel·la, prop del clos del jardí rere la casa; era la mateixa cel·la que després de la mort del sant habità fra Raineri, l'hortolà.

Un dia, Francesc, tot baixant d'aquella cel·la, veié a prop seu una cigala a la branca d'una figuera. Estengué la mà i li digué: «Vine aquí, germana cigala». A l'instant, l'animaló saltà de la figuera i es posà en una mà del sant, mentre Francesc amb els dits de l'altra començà a acaronar-la dient-li: «Canta, canta, germana meva». La cigala, obeint-lo, es posà a cantar.

El benaurat pare, content, lloava també Déu. Així passaren tots dos més d'una hora, fins que el sant col·locà la cigala a la mateixa branca de la figuera d'on havia saltat.

Això ho feu durant vuit dies: cada vegada que el sant baixava de la cella, trobava la cigala al mateix lloc i l'agafava amb la mà. Sempre que li deia que cantés, ella ho feia.

Passats els vuit dies, Francesc digué als seus companys: —Donem permís a la germana cigala perquè se'n vagi allà on vulgui. Ja ens ha consolat prou i ara podria ser motiu de vanaglòria per a la nostra carn.

Rebuda l'autorització, la cigala marxà i no tornà més.

Els companys van quedar meravellats de la mansuetud que la cigala havia mostrat a sant Francesc. De fet, el servent de Déu s'alegrava tant amb les creatures per l'amor del Creador, que el mateix Senyor, per consol de la seva ànima i del seu cos, les hi amanyagava, mentre que per la resta dels homes són salvatges.

CAPÍTOL CXI

Vol ser exemple per a tots els germans

Durant una temporada, Francesc va viure a l'ermita de Sant Eleuteri, prop del castell de Condigliano, a la comarca de Rieti. Com que només duia una túnica, a causa del fred intens i de la necessitat manifesta, va sargir-la per dins amb alguns retalls, la qual cosa féu també amb la túnica del seu company. D'aquesta manera, experimentà un xic de reconfort en el seu cos.

Un dia que tornava de la pregària digué amb gran alegria al seu company:

—Jo haig de ser model i exemple per a tots els germans. Malgrat que el meu cos necessiti una túnica folrada, cal que pensi en els meus germans, que tenint la mateixa necessitat potser no la poden remeiar. Haig de posar-me al seu lloc i su-

portar les seves privacions perquè ells les aguantin amb més paciència veient la meua manera de fer.

Encara que nosaltres vam viure amb ell, no podríem pas recordar les vegades que va negar al seu cos allò que li era necessari, com l'aliment i el vestit. Ho feia sempre per donar bon exemple als germans i per ajudar-los a suportar amb més paciència la pobresa.

En tot temps, però sobretot quan el nombre de framenors va començar a créixer i ell va renunciar al càrrec de superior, el primer afany fou ensenyar als germans —més amb les obres que amb les paraules— el que havien de fer i havien d'evitar.

CAPÍTOL CXII

Qui ha plantat l'orde dels framenors?

Un dia, sentint a dir i veient que alguns dels frares donaven mal exemple a l'orde i es desviaven dels cims de la perfecció i de la seva vocació, amb el cor adolorit Francesc va pregar Déu d'aquesta manera:

—Senyor, us encomano la família que em donàreu.

El Senyor li va respondre:

—Digue'm, per què t'entristeixes tant quan un germà abandona l'orde o quan d'altres no van pel camí que Jo et vaig mostrar? Digue'm, qui ha plantat l'orde dels framenors? Qui fa que, en ell, els homes es converteixin a fer penitència? Qui els dona la força per a perseverar? No sóc Jo?

I li fou dit en l'esperit: «Jo et vaig escollir a tu per a governar la meua família no perquè fossis un home lletrat i eloqüent, sinó perquè ets simple i ignorant, i perquè així tu i tothom sapigüeu que sóc Jo qui vetllarà pel meu ramat. T'he posat enmig dels germans com a signe, a fi que les obres que Jo faig en tu les vegin ells i les imitin. Els qui van pel meu camí em tenen a mi i em posseiran encara més plenament. Però els qui

no volen anar pel meu camí, fins allò que creuen tenir se'ls prendrà. Per això et dic que no t'afligeixis; fes bé el que facis, treballa bé en allò en què treballis, perquè Jo he plantat l'orde dels framenors en la caritat perpètua. L'estimo tant que, si algun dels germans torna *al seu vòmit* i mor fora de l'orde, en cridaré un altre perquè obtingui la corona que estava designada al primer. I en el cas que aquest altre no hagi nascut, el faré néixer. I, perquè sàpigues que estimo de tot cor la vida i l'orde dels framenors, no l'abandonaré mai, encara que només quedessin tres frares.

Aquestes paraules confortaren tant l'ànim del benaurat Francesc, que restava entristit cada vegada que tenia notícies que els germans havien donat algun mal exemple. Tot i que no podia estar-se de la tristesa quan li contaven alguna falta dels germans, després que el Senyor l'animés amb les susdites paraules, les recordava i repetia sovint als frares.

En els capítols i en les exhortacions que feia els deia:

—He promès i resolt observar la Regla, i tots els frares igualment s'hi han obligat. Des que vaig renunciar el govern de l'orde a causa de les meves malalties, només em sento obligat a donar bon exemple als germans per utilitat de la meva ànima i la d'ells. He après del Senyor i sé amb certesa que, encara que la malaltia no m'excusés, el major servei que puc prestar a l'orde és demanar tots els dies al Senyor que el governi, el conservi, el protegeixi i el defensi. En això em vaig obligar al Senyor i als meus germans, i hauré de retre comptes a Déu si algun d'ells es perdés pel meu mal exemple.

Quan algun frare li deia que havia d'ocupar-se més dels assumptes de l'orde, responia:

—Els germans tenen la seva Regla, que es comprometeren a observar. I perquè no tinguin cap excusa, vaig tornar a jurar-la al seu davant quan al Senyor li va plaure que jo fos el superior, i vull continuar en l'observança fins al final de la meva vida. Des que els germans saben el que han de fer i el que han d'evitar, no em resta sinó instruir-los amb les meves obres, que per això els he estat donat en vida i després de la meva mort.

CAPÍTOL CXIII

Francesc no suporta que algú sigui més pobre que ell

En certa ocasió, anant el benaurat Francesc a predicar, li va sortir a l'encontre un home molt pobre. Davant l'espectacle de tanta penúria digué al seu company:

—La pobresa d'aquest home ens avergonyeix i ens reprotxa la nostra pobresa.

—Què dius?, li féu el company.

—Que és per a mi una gran vergonya quan em trobo amb algú que és més pobre que jo. He escollit la santa pobresa per fer-la senyora meva, perquè sigui la meva delícia i el meu tresor espiritual i material. Que sàpiga tothom que he fet professió de pobresa davant Déu i els homes. Per això m'ha de fer vergonya trobar un home més pobre que jo.

CAPÍTOL CXIV

Corregeix un frare que malpensa d'un pobre

Un dia, el benaurat Francesc anà a l'ermitori que els frares tenien a Rocca de Brizio per predicar a la gent de la comarca. Després del sermó se li acostà un home pobre i malalt. En veure'l, comentava commogut al seu company la nuesa i els mals d'aquell pobre home. El company li va dir: «Realment és pobre, però pot ser que en tota l'encontrada no n'hi hagi cap d'altre de més ric en cobejances.» En sentir això, Francesc va reprendre el company per haver malparlat d'aquell home, i el germà va reconèixer la seva culpa. Aleshores li va dir Francesc:

—Vols fer la penitència que jo t'indiqui?

—De bon grat —contestà el company.

—Doncs bé: treu-te la túnica i presenta't nu al pobre; ageno-

lla't als seus peus, confessa-li el teu pecat de calúmnia i digues-li que pregui per tu perquè Déu et perdoni.

Anà el framenor i féu tot el que li havia ordenat el sant. Després es posà la túnica i tornà. Francesc li digué: «Vols que et digui perquè has pecat contra aquest pobre i fins i tot contra el mateix Crist? Doncs escolta: Quan se t'acosta un pobre has de pensar en Aquell en nom del qual et demana —és a dir, Crist—, que vingué a carregar sobre les seves espatlles la nostra pobresa i les nostres malalties. La pobresa i les malalties d'aquest home són un mirall en el qual hem de veure pietosament la pobresa i el dolor que nostre Senyor Jesucrist va patir en el seu cos per la salvació del gènere humà.»

CAPÍTOL CXV

Es converteixen uns bandolers

A l'ermitori que els frares tenien al cim de Borgo San Sepolcro hi venien sovint uns lladres a demanar pa d'almoïna. Vivien amagats en l'espessor dels boscos de la comarca, però algunes vegades sortien als camins per robar als vianants. Per això alguns frares d'aquest lloc deien: «No està bé que els donem almoïna, perquè son uns bandolers que infligeixen tota mena de mals al poble.» D'altres, en canvi, considerant que demanaven amb humilitat i empesos per l'extrema necessitat, els feien caritat de tant en tant, exhortant-los sempre que es convertissin i fessin penitència.

Mentrestant, va arribar el benaurat Francesc a aquest lloc. Com sigui que els germans van demanar la seva opinió sobre si calia o no socórrer els bandolers, va respondre:

—Si feu el que us diré, confio en el Senyor que conquerireu les ànimes d'aquests homes. Proveïu-vos de pa i de bon vi i aneu cap al bosc on ells es refugien. Després crideu-los dient: «Germans lladres, veniu que som germans vostres i us portem

pa tou i bon vi. Immediatament acudiran, i vosaltres pareu taula; esteneu les estovalles a terra i serviu-los el pa i el vi amb humilitat i alegria. Quan hagin menjat i begut, parleu-los de Déu. Després feu-los per amor al Senyor un primer prec: que prometi cadascun d'ells no ferir ni fer cap dany a una persona determinada, perquè si els ho demaneu tot d'una vegada no us escoltaran ni us faran cas. Els bandolers us ho prometran, moguts per la vostra humilitat i per l'amor que els heu mostrat. L'endemà, en atenció a les promeses que van fer, els porteu a més de pa i vi, ous i formatge, i també els serviu. En acabar els dieu: «Per què esteu aquí tot el dia desvagats, passant fam i altres necessitats, rumiant i fent després tot el mal que podeu? Si no us convertiu, perdreu les vostres ànimes. Millor seria que servissiu el Senyor, i Ell us proporcionarà en aquesta vida les coses necessàries per al cos, i després salvarà les vostres ànimes en l'altra.» Us asseguro que Déu misericordiós els inspirarà que es converteixin gràcies al vostre capteniment humil i misericordiós.

Els frares anaren i feren tot el que els digué el benaurat pare. Els lladres, per la misericòrdia i gràcia de Déu que davallà sobre ells, acceptaren i compliren punt per punt totes les peticions fetes pels germans. Recordant la familiaritat i les mostres d'amor que els van fer aquells frares, els bandolers començaren a portar-los la llenya necessària per al seu ermitori. Alguns, per la misericòrdia de Déu i per l'amor i confiança que els germans posaren en ells, van ingressar a l'orde; d'altres es convertiren, feren penitència i van prometre de no fer mai més mal a ningú i viure en endavant del treball de les seves mans.

Els frares i d'altres persones s'admiraren de tot el que havia passat amb els lladres. Aquell fet els recordava la santetat del benaurat Francesc, el qual havia pronosticat la conversió d'aquells homes tan pèrfids i malvats.

Descobreix l'engany d'un framenor a qui tenien per un sant

Hi havia un frare que portava una vida santa i exemplar: dia i nit es dedicava a l'oració i guardava un silenci tan rigorós que, quan es confessava amb un germà sacerdot, ho feia amb senyals, sense dir ni una paraula.

Semblava molt devot i fervorós en l'amor de Déu: quan s'asseia amb els altres germans, tot i que no parlava, manifestava tanta alegria per dins i per fora quan sentia una conversa devota, que era ell qui movia a devoció els frares i tots els qui el veien. Per això semblava tot un sant.

Feia temps que duia aquesta vida, quan un dia Francesc vingué al lloc on ell era. En assabentar-se el benaurat pare del capteniment d'aquell germà, digué als altres:

—Sapiguen que la conducta d'aquest germà és tota una temptació diabòlica i una excusa per no confessar-se.

El ministre general va venir al mateix lloc per visitar sant Francesc. Davant d'ell començà a elogiar aquell framenor, però el benaurat pare li va dir:

—Creu-me: aquest frare ens està enganyant a tots i el condueix l'esperit maligne.

A la qual cosa va respondre el ministre general:

—Em sembla increïble i molt estrany que davant un home en qui veiem tants senyals i mostres de santedat pugui ser veritat el que dius.

—Fes una prova —contestà Francesc—. Mana-li que es confessi dues vegades a la setmana, o una si més no. Si no et fa cas, sàpigues que és veritat el que t'he dit.

Un dia, doncs, tot parlant amb aquell framenor el ministre general, li digué:

—Germà, et mano que et confessis dues vegades a la setmana, o una si més no.

El germà es posà el dit sobre la boca imposant silenci i va moure el cap donant a entendre amb un gest que no es confes-

saria. El ministre no va insistir per temor a provocar-lo i el deixà estar.

Pocs dies després, aquest framenor va abandonar voluntàriament l'orde i tornà al món vestit de seglar.

Al cap de pocs dies, dos companys del benaurat pare trobaren, fent camí, aquest home: anava tot sol com un pobre pelegrí. Compadits d'ell, li digueren:

—Infeliç, on és la vida santa i pietosa que portaves? No volies donar-te a conèixer als teus germans ni els parlaves; feies el mut i cercaves la soledat, i ara vas pel món com un home esmaperdut que no coneix Déu ni els seus servents.

Aleshores començà a parlar i a perjurar, com solen fer els homes mundans.

Encara li van dir els germans:

—Miserable, per què perjures com els homes del món si tu en altre temps, estant en l'orde, t'abstenies no solament de mots ociosos, sinó també de bones paraules?

Ell els respongué:

—No ho puc fer de cap més manera.

Se separaren i, al cap de pocs dies, es va morir.

Tots els frares i d'altres persones admiraren el fet i es convenceren de la santedat de Francesc, el qual havia anunciat la caiguda d'aquell home quan tothom el tenia per un sant.

CAPÍTOL CXVII

Francesc, perseguit pels dimonis, és reconfortat

En certa ocasió, el benaurat Francesc anà a Roma per visitar el senyor Ugolino, bisbe d'Òstia, que més tard seria papa. Després de romandre amb ell uns dies, amb el seu permís anà a veure el senyor Lleó, cardenal de la Santa Creu.¹

1. El cardenal Lleó de Santa Creu de Jerusalem tenia la casa tocant a l'església de la qual era titular, però la torre devia ser un xic més enllà.

Aquest era un home molt afable i gentil que sovint acollia Francesc, al qual venerava profundament. Per això li pregà amb molta devoció que es quedés amb ell uns dies. Era l'hivern: feia fred, vent fort i plovia quasi tots els dies, com sol passar en aquesta època de l'any. El senyor cardenal Lleó va dir:

—Germà, l'hivern no és bon temps per a viatjar. Per què, si et sembla, no et quedes amb mi fins que millori el temps? Com que cada dia dono de menjar a uns quants pobres, tu també en rebràs una part.

El senyor cardenal parlava així perquè sabia que, tot i que el benaurat Francesc per la seva virtut era venerat com a sant pel senyor papa, pels cardenals i per tots els magnats d'aquest món que el coneixien, volia ser rebut humilment com un pobrissó en el lloc on s'allotgés. Li digué, doncs: «Posaré a la teva disposició una bona casa retirada, on podràs menjar i fer oració al teu gust.»

A la casa del cardenal s'hi trobava fra Àngel Tancredi, un dels dotze primers germans. Fra Àngel digué al benaurat Francesc:

—Germà, prop d'aquí, a la muralla de la ciutat, hi ha una torre molt ampla i espaiosa, amb nou galeries, on et trobaràs apartat del brogit de la ciutat com si fos un ermitori.

—Anem a veure la torre —digué Francesc.

Quan la va veure li agradà, i digué al senyor cardenal:

—Senyor, potser sí que em quedaré uns dies amb vós.

El cardenal se n'alegrà.

Fra Àngel anà i disposà la torre de manera que el benaurat pare amb el seu company poguessin habitar-la dia i nit. Mentre fos hoste del cardenal, no sortiria mai d'allà, ni de dia ni de nit. Fra Àngel s'oferí a portar-los menjar des de fora, perquè ni ell ni ningú havia d'entrar en aquell recinte.

Anaren, doncs, el servent de Déu i el seu company i s'instal·laren a la torre. La primera nit, quan Francesc començava a adormir-se, caigueren sobre ell els dimonis i l'apallissaren de mala manera. Francesc cridà el seu company i li digué: «Vine aquí al meu costat». El company s'aixecà i acudí tot seguit. Llavors Francesc li digué: «Germà, els dimonis m'han apallis-

sat amb duresa; vull que et quedis a fer-me companyia perquè tinc por de trobar-me sol.» El germà es quedà amb ell tota la nit. Francesc tremolava com si tingués febre. Tots dos vetllaren aquella nit.

Francesc conversava amb el seu company i li deia:

—Per què m'han colpejat els dimonis? Per què Déu els ha donat poder per fer-me tant de mal? Els dimonis són mandataris de Nostre Senyor. De la mateixa manera que el governador envia els seus guardes per castigar un culpable, també el Senyor corregeix i castiga els qui estima per mitjà dels seus guardes, és a dir, els dimonis, que en aquesta funció són els seus ministres. I fins pot esdevenir que el perfecte religiós pequi d'ignorància.

Francesc acabà remarcant al seu company:

—Per això, com que el religiós ignora el seu pecat, és castigat pel diable perquè vegi i descobreixi les transgressions en el seu cor i en les seves obres, puix que res no queda impune en aquells a qui el Senyor estima amb més tendresa en aquesta vida. Pel que fa a mi, puc dir que per la gràcia i la bondat de Déu, no veig cap falta de la qual no me n'hagi esmenat i purificat per la confessió i la penitència. Més encara, el Senyor, per la seva misericòrdia, m'ha concedit en la pregària el do de conèixer per complaure'l quines coses haig de fer i quines no. Estic pensant i rumiant que potser Déu m'ha volgut castigar per mitjà dels seus mandataris pel motiu que et diré: Mira, encara que el senyor cardenal hagi estat tan amable de convidar-me i el meu cos necessiti certes atencions, si els meus germans que roden pel món patint fam i tota mena de tribulacions, com també aquells altres que viuen en cases pobrissones i en els ermitoris, s'assabentessin que sóc hoste del senyor cardenal, podrien tenir motius més que suficients per murmurar contra mi. Podrien dir: «Mentre nosaltres sofrim tota mena de privacions, ell gaudeix de totes les comoditats.»

I acabà dient:

—Haig de donar-los sempre bon exemple. Resten més edificats quan visc amb ells en llocs pobres que quan estic en altres

llocs, i suporten les tribulacions amb més paciència quan senten a dir i saben que també jo les sofreixo amb ells.

De fet, tot i que el benaurat Francesc estava sempre malalt —ja abans de la seva conversió era de constitució feble i ho fou fins al dia de la seva mort—, tanmateix considerava que havia de donar bon exemple als germans i evitar tota ocasió de murmuració, de manera que no poguessin dir: «Ell té tot el que necessita i nosaltres no.» Estigués sa o malalt, foren tantes les privacions que es va imposar fins al dia de la seva mort, que tots els qui en tinguessin notícia i les volguessin recordar —com nosaltres que vam conviure amb ell un temps fins que morí— no podrien contenir les llàgrimes, i si patissin mancances i tribulacions les suportarien amb més paciència.

És per això que l'endemà, de bon matí, el benaurat Francesc baixà de la torre i referí al senyor cardenal tot el que li havia passat i havia comentat amb el seu company. I afegí: «La gent té una gran confiança en mi i creu que sóc un sant, però els dimonis m'han tret de la presó.» De fet, el que ell volia era viure retirat en aquella torre com en una presó, sense parlar amb ningú que no fos el seu company.

El senyor cardenal es posà molt content de veure'l novament, però com que el coneixia bé i el venerava com a sant, quedà convençut de la seva decisió de no quedar-se allà per més temps.

Així, doncs, el benaurat Francesc, amb l'assentiment del senyor cardenal, se'n tornà a l'ermitori de Fontecolombo, prop de Rieti.

CAPÍTOL CXVIII

La visió d'un serafí que tingué a la muntanya de La Verna

En una ocasió, el benaurat Francesc anà a l'ermitori de la muntanya de La Verna, un lloc que li agradava molt pel seu aïllament i on per això va decidir fer una Quaresma en honor

de sant Miquel.¹ Hi havia arribat abans de la festa de l'Assumpció de la gloriosa Verge Maria i va comptar els dies que hi havia entre la festa de santa Maria i la de sant Miquel: eren quaranta justos. Llavors digué: «A honor de Déu i de la benaurada Verge Maria, mare seva, i del benaurat Miquel, príncep dels àngels i de les ànimes, vull practicar aquí una Quaresma.»

Va entrar a la cel·la que pensava ocupar durant tot aquest temps i la primera nit pregà el Senyor perquè li donés a entendre si era de la seva voluntat que s'hi quedés. I és que el servent de Déu, quan s'aturava en un lloc per pregar o quan anava pel món a predicar, es preocupava abans de conèixer la voluntat del Senyor per tal de complaure'l més. Algunes vegades tenia por que amb el pretext de retirar-se a la soledat per fer oració, el seu cos busqués en realitat el descans i fugir de les fatigues d'anar pel món a predicar, per la qual cosa Crist baixà del cel a la terra. Fins i tot feia que aquells que li semblaven els predilectes del Senyor preguessin perquè els revelés si la voluntat de Déu era que ell anés pel món a predicar o que es quedés a un lloc retirat per lliurar-se sencera a l'oració.

L'endemà, a trenc d'alba, mentre pregava, vingueren tota mena d'ocells i es col·locaren sobre la cel·la. Però no tots al mateix temps; en venia un, feia un dolç refilet primer i es retirava després; en venia un altre, cantava i prenia el vol, i així tots els altres. Aquest fet era per al benaurat Francesc un motiu de gran admiració i de consol immens. Com que volia saber què significava, oí interiorment una veu que li deia: «Això significa que el Senyor et farà molt de bé aquí i t'omplirà de consol.» I així fou.

En efecte, entre altres moltes consolacions ocultes o manifestes que el Senyor li concedí, destaca la visió d'un serafí: li inundà l'ànima d'un immens consol que, renovant els llaços de les seves relacions amb Déu, perduraria al llarg de la seva vida. Quan aquell primer dia el company li dugué menjar, Francesc li va explicar tot el que li havia esdevingut.

1. Fou la de Sant Miquel de l'any 1224, quan va rebre els estigmes. Aquesta Quaresma la practicava i era molt estimada del sant, i la començava l'endemà de la festa de l'Assumpció de Maria, el 15 d'agost.

Tot i que gaudí de molta joia en aquella cel·la, de nit i de dia els dimonis l'afligiren amb moltes molèsties, com ell mateix referí al seu company. Una vegada li va confiar aquesta consideració: «Si els frares sabessin les tribulacions que m'han infligit els dimonis, em mostrarien una gran pietat i compassió».

Com va dir després als seus companys, amb motiu d'aquesta persecució no podia estar a disposició dels frares ni mostrar-se amb l'afecte que hauria desitjat.

CAPÍTOL CXIX

L'episodi del coixí de plomes

En certa ocasió el benaurat Francesc sojornava en l'ermitori de Greccio. Dia i nit es lliurava a l'oració en la petita cel·la del fons, la que està rere la cel·la major. Una nit, al primer son, cridà el company que ocupava aquella cel·la més gran i antiga. El company es llevà tot seguit i es col·locà a la porta de la cel·la on jeia Francesc. El sant li digué:

—Germà, aquesta nit no he pogut dormir gens ni estar dempeus per pregar perquè el cap em donava voltes i em tremolaven les cames com si hagués menjat pa de jull.

El company el consolava amb paraules compassives.

El benaurat pare continuà dient:

—Jo crec que el dimoni estava ficat en aquest coixí que tenia al cap.

El coixí de plomes l'hi havia comprat la tarda abans el senyor Joan de Greccio, a qui el sant estimava amb gran afecte i qui durant tota la vida donà mostres d'una gran familiaritat. Des que deixà el món, Francesc no va voler dormir mai sobre un matalàs ni usar cap coixí de plomes per causa de malaltia ni per cap altre motiu. Però en aquesta ocasió els frares l'havien obligat contra la seva voluntat que acceptés el coixí per raó de la greu malaltia dels ulls.

Llavors Francesc llançà el coixí al seu company. Aquest l'agafà amb la mà dreta, se'l posà sota l'aixel·la i se n'anà a fora. Però tot d'una va perdre la parla i no podia moure els braços ni les mans, ni desfer-se del coixí. Estava dempeus, immòbil i encarcerat, com un home privat dels sentits, inconscient del que passava en ell i al seu entorn. Portava així més d'una hora quan, per la misericòrdia del Senyor, el cridà el benaurat Francesc. A l'instant tornà en si, deixà caure el coixí a terra i es va acostar al benaurat pare.

Francesc li digué:

—Aquest vespre, quan resava completes, he sentit com el diable entrava a la meua cella.

Quan va descobrir que havia estat el dimoni el qui no l'havia deixat dormir ni fer oració, digué al seu company:

—El diable és molt subtil i astut. Com que per la misericòrdia i gràcia de Déu no pot fer mal a la meua ànima, intenta impedir que satisfaci les necessitats del cos i no em deixa dormir ni pregar. El que busca és llevar-me la devoció i la joia del cor perquè em queixi de la malaltia.

Durant una pila d'anys, Francesc va patir molt de l'estómac, la melsa, el fetge i els ulls. Tanmateix, pregava amb tanta devoció i reverència, que no es permetia durant la pregària de recolzar-se en el mur ni en les parets. Es posava sempre dempeus amb el cap descobert, i algunes vegades agenollat quan passava fent oració la major part del dia i de la nit.

Fins i tot quan anava a peu pel món, s'aturava sempre per resar les hores. I si anava a cavall a causa de la seva malaltia, descavalcava per tal de recitar l'Ofici diví.

CAPÍTOL CXX

Com resava l'Ofici diví. La seva alegria espiritual

En certa ocasió en què Francesc tornava de Roma —era quan s'allotjà a casa del senyor Lleó—, plovia durant tot el dia. Com

que es trobava molt malalt, anava a cavall, però a l'hora de resar les hores baixà del cavall i es va estar dempeus a la vora del camí, malgrat que plovia molt, i quedà ben xop.

Ell deia sempre:

—Si el cos vol pau i quietud per a prendre un aliment que vindrà a ser menjar del cucs juntament amb el cos, amb quanta més pau i quietud ha de pendre l'ànima el seu aliment, que és el mateix Déu!

També deia:

—El diable s'alegra molt quan pot impedir o apagar la devoció i el goig interior en el servent de Déu, els quals provenen de la pregària pura i d'altres bones obres. Quan el maligne aconsegueix apropiari-se d'alguna cosa del servent de Déu, si aquest no té saviesa per a vèncer-lo com més aviat millor per mitjà de la confessió, contrició i esmena, en poc temps l'adversari transformarà un cabell en una biga.

I afirmava:

—El servent de Déu ha de satisfer d'una manera equilibrada el propi cos en l'aliment, en el repòs i en altres necessitats, a fi que no trobi motiu de mormolar protestant i dient: «No puc estar dempeus, ni lliurar-me a llarga pregària, ni complir altres obres bones perquè no em dones allò que m'és necessari.»

També deia:

—Si el servent de Déu satisfà el propi cos amb discreció, bones maneres i honestetat i en canvi el germà cos es mostra mandrós, negligent i dormilega quan ha de pregar, vetllar o fer altres bones obres de l'esperit, cal castigar-lo com a un ase peresós i indolent que vol, sí, menjar el farratge sense guanyar-se'l ni carregar-lo. I si per causa d'escassetat i pobresa, el germà cos, sa o malalt, no pot haver de les coses necessàries i, demanant-les per amor de Déu correctament i amb humilitat al seu germà o prelat, aquest no les hi dóna, que suporti la privació per amor del Senyor, i el Senyor considerarà com a martiri les mancances. Justament perquè el servent de Déu ha fet el que estava al seu abast —demanar allò que era necessari—, no peca, encara que el cos empitjori a causa d'aquesta privació.

Tot i que el benaurat Francesc fou sempre, des del principi

de la seva conversió fins al dia de la seva mort, molt dur amb el cos, el seu principal i suprem afany fou tenir i conservar interiorment i exteriorment la joia espiritual. Deia:

—Si el servent de Déu es preocupa de tenir i conservar habitualment la joia interior i exterior —joia que prové d'un cor pur—, cap mal no li podran fer els dimonis, que diran: «Com que aquest servent de Déu es manté ferm igualment en la tribulació que en la prosperitat, no trobem cap esclatxa per entrar en ell i fer-li mal.»

En certa ocasió va respondre a un dels seus companys, al qual veia trist de cara:

—Per què manifestes així la tristesa i el dolor que sents pels teus pecats? Això és un assumpte entre tu i Déu. Prega-li que, per la seva misericòrdia, et torni *el goig de la salvació* (Sl 51, 14). Però davant meu i dels altres, procura estar sempre alegre, perquè no és convenient que un servent de Déu aparegui davant un germà seu o davant de qualsevol persona, agre o amb la cara trista. Jo sé que els dimonis tenen enveja de mi per la gràcia que el Senyor amb la seva bondat m'ha concedit. Com que no poden fer-me mal, miren de fer-lo als meus companys. Si no poden fer mal ni a mi ni als meus germans, es retiren amb gran confusió. Si alguna vegada fos temptat i estigués abatut, crec que n'hi hauria prou amb veure la joia del meu company —encara que només fos per això— per superar la temptació i la insídia i retornar a la serenor interior.

Espill de Perfecció

Primera part

*Comença l'Espill de Perfecció del framenor segons el benaurat
Francesc*

CAPÍTOL I

***De com sant Francesc va respondre a alguns ministres que no
volien observar la Regla que estava escrivint***

El benaurat Francesc va escriure tres Regles. La primera fou confirmada sense butlla pel papa Innocenci. Després en va fer una altra més breu, però es va perdre. La tercera fou confirmada amb butlla pel papa Honori, però d'aquesta moltes coses foren eliminades per alguns ministres en contra de la voluntat de sant Francesc.

Quan es va perdre, doncs, la segona Regla escrita pel benaurat pare, ell, acompanyat de fra Lleó i de fra Bonici de Bolònia, va pujar a una muntanya per tal de redactar una altra Regla. I ordenà que l'escriguessin tal com Jesucrist li anava inspirant.

Aleshores, molts ministres es reuniren amb fra Elies, que era el vicari de Francesc, i li van dir:

—Ens hem assabentat que el germà Francesc està component una nova Regla i suposem que serà tan rigorosa que no la podrem observar. Vés a dir-li, doncs, que no volem complir-la. Que l'escrigui per a ell, no per a nosaltres!

Fra Elies els va respondre que no gosava anar-hi perquè tenia por que sant Francesc el renyés. Tanmateix, com que els ministres insistien, va dir que no hi aniria tot sol sinó acompanyat d'ells. Se s'anaren plegats i, quan fra Elies arribà al lloc on era el benaurat pare, el cridà.

El servent de Déu acudeix i, en veure els ministres, els pregunta:

—Què volen aquest germans?

Fra Elies li diu:

—Aquests són ministres de l'orde que, en assabentar-se que estaves escrivint una nova Regla, han suposat que seria massa rigorosa i protesten perquè no s'hi volen sometre. En tot cas, que la facis per a tu, no per a ells.

Llavors el sant, mirant al cel, parlà amb Crist:

—Senyor, no us ho deia que no en farien cas?

Al moment tots varen sentir la veu de Crist responent des de dalt:

—Francesc, en la Regla no hi ha res teu; tot el que hi ha escrit és meu; vull que aquesta Regla sigui observada a la lletra, a la lletra, a la lletra; sense glossa, sense glossa, sense glossa. Jo sé fins on arriba la debilitat de l'home, però també sé fins on puc ajudar-lo. Per tant, els qui no vulguin observar-la que surtin de l'orde.

Aleshores Francesc, girant-se vers aquells framenors, els digué:

—Ho heu sentit? Ho heu sentit? Voleu que us ho faci repetir?

Els ministres, reconeixent la seva culpa, se n'anaren plens de confusió i temor.

Segona part

De la veritable pobresa

CAPÍTOL II

De com Francesc va declarar la seva voluntat d'observar la pobresa i ho mantingué des del principi fins a la fi

Fra Riceri de la Marca, noble de nissaga i més noble encara per la seva santedat —molt estimat del benaurat Francesc— anà un dia a visitar-lo al palau del bisbe d'Assís. Sobre algunes qüestions que va tractar amb ell i sobre l'estat de l'orde i de l'observança de la Regla, fra Riceri li va fer aquesta pregunta:

—Pare, digue'm quina va ser la teva intenció quan vas començar a tenir germans i quina és la teva voluntat ara i fins al dia de la teva mort. Voldria assegurar-me de la teva primera i última intenció sobre nosaltres, els clergues, que tenim tants llibres: ¿els podem posseir, si diem que són de l'orde?

Francesc va respondre:

—Aquesta és, germà, la primera i darrera voluntat meves: si els frares haguessin volgut obeir-me, ningú no tindria res més que l'hàbit, la corda i els calçotets, tal com es diu en la Regla.

Tanmateix, si algun frare objectés per quina raó el benaurat Francesc no va manar al seu temps observar l'estricta pobresa

als framenors, ni per què no tingué cap afany especial per tal que fos observada de la manera que va dir a fra Riceri, nosaltres, que vam viure amb ell, responem amb les paraules que sentirem de la seva boca, amb les quals ell mateix va manifestar aquestes i moltes altres coses.

A més a més, va manar que s'escriguessin en la Regla moltes altres prescripcions que, pel bé de l'orde, havia demanat al Senyor durant l'estona de la seva pregària i meditació. Afirmava que aquelles prescripcions eren absolutament conformes a la voluntat de Déu. Però després d'haver-les donat a conèixer, als framenors els semblaren massa carregoses i insuportables. De fet, ignoraven les coses que succeïrien a l'orde després de la mort de sant Francesc.

Com que el servent de Déu volia evitar sempre qualsevol escàndol, tant de part seva com dels frares, no volia embrollar-se en discussions amb els altres, i condescendia, contrariat, a la seva voluntat i es disculpava després davant el Senyor.

Però, per tal que la paraula que el Senyor havia dipositat en el seus llavis per al bé dels germans no li tornés buida, volgué complir-la en si mateix per obtenir de Déu la recompensa promesa. D'aquesta manera, finalment, el seu esperit trobà repòs i conhort.

CAPÍTOL III

De com Francesc va respondre a un ministre que, amb el seu permís, volia tenir llibres, i de com els ministres, sense que ell ho sabés, van fer suprimir de la Regla les prohibicions de l'Evangelí

Un dia, quan el benaurat Francesc ja havia tornat del seu viatge a l'Orient,¹ un ministre s'entretenia parlant amb ell

1. Al final de juliol, al retorn de Síria.

sobre el capítol de la pobresa i volgué saber quin era en això el seu pensament i voluntat. Sobretot perquè llavors la Regla contenia un capítol sobre les prohibicions de l'Evangelí, que diu: *No porteu res per al camí...* (Lc 9, 3).

Francesc li va dir:

—Jo crec que els framenors només han de dur l'hàbit, la corda i els calçotets, com està manat en la Regla. I els qui estiguin obligats per la necessitat, podran usar calçat.

Tornà a preguntar el ministre:

—Llavors, ¿què haig de fer jo, que tinc llibres que valen més de cinquanta lliures?

Ho deia perquè volia posseir-los amb la consciència tranquil·la, perquè sabia que Francesc interpretava amb rigor el capítol de la pobresa.

El servent de Déu va dir-li:

—No vull, ni ho haig de fer, ni puc anar contra la meua consciència, ni contra la perfecció del sant Evangelí, que hem promès observar.

Quan va sentir aquesta resposta, el ministre es va quedar molt trist. En adonar-se Francesc de la seva inquietud, li va dir amb gran fervor d'esperit, dirigint-se en ell a tots els germans:

—Vosaltres voleu passar per framenors als ulls dels homes i ser tinguts com a observants del sant Evangelí, però el que cobegeu de veritat és tenir la bossa ben plena!

En realitat va ocórrer que, encara que els ministres sabien que segons la Regla havien d'observar el sant Evangelí, van fer suprimir aquell capítol que diu: *No porteu res per al camí...* (Lc 9, 3), jutjant que no estaven obligats a observar la perfecció evangèlica.

Quan sant Francesc se'n va assabentar per inspiració divina, digué en presència d'alguns framenors:

—Els germans ministres pensen enganyar-me i enganyar Déu; però, perquè sàpiguen tots els framenors que han d'observar la perfecció del sant Evangelí, vull que al principi i al final de la Regla s'escrigui que tenen l'obligació d'observar fermament l'Evangelí de Nostre Senyor Jesucrist. I perquè els germans no se'n puguin excusar mai des que els vaig anunciar

i els anuncio allò que el Senyor posà en els meus llavis per a la meva salvació i la d'ells, vull complir sempre aquestes prescripcions en la presència de Déu i amb la seva ajuda.

Cal dir que Francesc va observar al peu de la lletra tot el sant Evangeli, des que va començar a tenir germans fins al dia de la seva mort.

CAPÍTOL IV

Del novici que volia tenir un salteri amb el permís de sant Francesc

En certa ocasió, un frare novici que sabia llegir el salteri, encara que no gaire bé, obtingué del ministre general¹ permís per a tenir-ne un. Però com que tenia la idea que el benaurat Francesc volia que els seus frares no cobegessin la saviesa i els llibres, el novici no s'acontentava amb aquell permís, sinó que volia també el del servent de Déu.

Un dia en què era present Francesc, el novici li va dir:

—Pare, per a mi seria de gran consol haver un salteri, i encara que tingui el permís del ministre general, no vull usar-lo sense el teu consentiment.

Francesc li respongué:

—L'emperador Carlemany, Roland i Oliver, i també tots els cavallers i barons il·lustres —valents en la batalla contra els infidels fins a la mort, amb moltes suors i fatigues— obtingueren memorables victòries. Moriren en el combat, màrtirs per la fe de Crist. Doncs bé, avui són molts els qui volen rebre honor i glòria humana escoltant només la narració de les gestes d'aquells herois. De la mateixa manera, entre nosaltres n'hi ha molts que volen rebre honor i glòria només predicant i narrant les obres que feren els sants.

1. En vida del sant, exerciren el càrrec solament els germans Cattani i Elies.

Amb tot això, el servent de Déu volia dir que els frares no s'havien d'ocupar tant dels llibres i de la saviesa, sinó més aviat de les obres virtuoses, perquè *la saviesa infla, la caritat edifica* (I Cor. 8, 1).

Alguns dies després, estant sant Francesc assegut vora la llar, el novici li tornà a parlar del salteri. El sant li digué:

—Després de tenir un salteri voldràs haver un breviari. I quan ja tinguis el breviari, seuràs en una poltrona com un gran prelat i diràs al teu germà: «Porta'm el breviari.»

Tot dient aquestes coses, el benaurat Francesc, amb gran fervor d'esperit, agafà un grapat de cendra, se'l tirà sobre el cap i, movent les mans en cercle, com si es rentés el cabell, anava dient: «Jo sóc el breviari!, jo sóc el breviari!» I ho va repetir moltes vegades passant-se les mans pel cap per a gran vergonya i confusió d'aquell novici.

I encara li va dir:

—Germà, jo també vaig estar temptat de tenir llibres i, com que llavors no coneixia el voler del Senyor, vaig prendre el llibre dels Evangelis i li vaig demanar que em mostrés la seva voluntat en la primera pàgina que obrís. Acabada la pregària, el primer passatge que se'm mostrà foren aquelles paraules que diuen: *A vosaltres se us ha donat a conèixer el misteri del Regne de Déu, però als altres se'ls ha de parlar amb paràboles* (Lc 8, 10). Hi ha molta gent que desitja aconseguir la saviesa; però, feliç el qui es faci ignorant per amor de Déu!

Molts mesos després, estant Francesc a Santa Maria de la Porciúncula, prop de la cel·la que queda al darrere de la casa i vora el camí, aquell frare novici insistí encara sobre el salteri. El servent de Déu li digué:

—Vés i fes el que et digui el ministre.

Aleshores el germà s'acomiadà i se'n tornà pel senderol per on havia vingut. Però el benaurat Francesc, que s'havia quedat vora el camí rumiant el que havia dit, el va cridar i li digué: «Espera'm, germà, espera'm.» Va anar fins on era el novici i li digué: «Recula, germà, i mostra'm el lloc on t'he dit que facis allò que et digui el teu ministre.» En arribar-hi, el servent de Déu s'agenollà i digué:

—La culpa és meva, germà, la culpa és meva, perquè el qui vulgui ser veritable framenor no ha de tenir res més que una túnica, la corda i els calçotets, tal com la Regla prescriu, i calçat només quan sigui manifestament necessari.

Des d'aquell dia sempre que els frares anaven a demanar-li consell sobre aquest assumpte, els responia el mateix. Per això deia sovint:

—L'home té tanta saviesa com obres fa. Tan bon predicador és un framenor com ho són les seves obres, perquè pel fruit es coneix l'arbre.

CAPÍTOL V

Observança de la pobresa en els llibres, els llits, els edificis i els utensilis

El benaurat pare ensenyava els frares a buscar en els llibres no el valor material, sinó el testimoni del Senyor; no la bellesa exterior, sinó el profit espiritual. Volia que en tinguessin pocs i en comú, i sempre a disposició dels germans que els necessitessin.

Pel que fa als llits i matalassos, hi havia tanta pobresa que el qui tenia una flassada atrotinada sobre la palla ja podia dir que gaudia d'un gran matalàs.

També ensenyava a construir cel·les petites i pobres, cases de fusta i no de pedra, d'aspecte humil. Detestava el luxe de les llars, i també l'abundància i exquisitat dels utensilis. Volia que a les taules i la vaixella no hi hagués res que li recordés el món, sinó que tot havia de proclamar la pobresa i la condició de pelegrins i exiliats.

CAPÍTOL VI

Francesc fa sortir tots els frares d'una casa perquè deien que era seva

Quan el servent de Déu passava un dia per Bolònia, es va assabentar que acabava de ser construïda una casa per als frares. Quan va sentir que en deien «Casa dels frares», donà mitja volta i se'n va anar de la ciutat, i va ordenar que tots els germans en sortissin de pressa per no habitar-hi mai més.

Va sortir tothom de la casa, fins i tot els malalts, i no hi tornaren fins que el senyor Ugolino, bisbe d'Òstia i llegat de la Lombardia, va declarar públicament que la casa era seva.

Un germà, que aleshores estava malalt i que fou evacuat de la casa, donava testimoni d'aquests fets i els consignà per escrit.

CAPÍTOL VII

Francesc mana enderrocar una casa que el poble d'Assís havia construït al costat de Santa Maria de la Porciúncula

S'acostava la data del Capítol general, que se celebrava cada any a Santa Maria de la Porciúncula. El poble d'Assís veié que els frares eren cada dia més nombrosos i que, quan es reunien en aquell lloc, només disposaven d'una petita cabana de parets de vímet rebossades de fang. Per aquest motiu, en poc dies —després d'un consell municipal—, construïren amb rapidesa i gran devoció una casa gran, feta de pedra i de calç. Ho feren aprofitant l'absència de sant Francesc i sense el seu permís.

El servent de Déu acabava de venir d'una província per assistir al Capítol. Arribat que fou, quedà sorprès i estranyat d'una casa construïda. Va pensar que els altres frares, en veure-la,

voldrien construir també cases grans en altres indrets. Com que volia que aquell lloc servís d'exemple i model per tot l'orde, abans de clausurar-se el Capítol va pujar a la teulada i va manar als frares que pugessin de la mateixa manera, i tot seguit començà a tirar les teules daltabaix amb la intenció d'enderrocar l'edifici fins als fonaments.¹

Mentrestant un grup de soldats d'Assís muntaven guàrdia al voltant de Santa Maria de la Porciúncula, a causa de la presència de molts forasters vinguts per presenciar el Capítol. En veure que Francesc amb els altres frares volien destruir la casa, de seguida anaren a dir-li:

—Germà Francesc, aquesta edifici pertany a la comuna d'Assís i nosaltres som aquí per representar-la. Per tant, et prohibim que enderroquis la nostra casa.

En sentir això, el servent de Déu els digué: «Bé, si la casa és vostra, no vull tocar-la.» I immediatament ell i els altres frares baixaren de la teulada.

Des de llavors, el poble d'Assís decidí que fos el govern de la ciutat l'encarregat de reparar aquell immoble, cosa que feia cada any, i això durant molt temps.

CAPÍTOL VIII

Francesc increpa el seu vicari per haver manat construir una petita casa per resar-hi l'Ofici diví

En una altra ocasió, el vicari de sant Francesc² manà construir a la Porciúncula una petita casa on els framenors poguessin descansar i resar les hores de l'Ofici diví, argüint que, per causa del gran nombre de germans que hi acudien, no

1. El relat pot situar-se probablement a l'estiu de 1220, quan sant Francesc, al retorn de Síria a Assís, va visitar el cardenal Ugolino a Bolònia.

2. Podria tractar-se de fra Elies.

podien fer-ho. De fet, tots els frares anaven a Santa Maria de la Porciúncula perquè solament allí podien ser admesos a l'orde.

Quan la casa quasi estava acabada, vingué el benaurat Francesc. Des de la cel·la on s'allotjava, sentí el soroll dels treballadors. Llavors va cridar un dels seu companys i li preguntà què feien aquells frares. El company referí tot el que passava. Immediatament Francesc féu cridar el seu vicari i li va dir:

—Germà, aquest lloc és model i exemple de tot l'orde. Per això, vull que els germans aquí residents suportin contrarietats i incomoditats per amor de Déu, per tal que els frares que passen s'emportin als seus ermitoris un bell exemple de pobresa. En canvi, si aquí es gaudeix de totes les comoditats, els altres seguiran l'exemple en la construcció d'edificis tot dient: «Si a Santa Maria de la Porciúncula, que és el bressol de l'orde, construeixen tals edificis, també podem fer nosaltres el mateix a casa nostra.»

CAPÍTOL IX

Francesc no volia viure en una cel·la luxosa de la qual es digués que era seva

Un frare molt espiritual i amic íntim de sant Francesc manà construir, a l'ermitori on vivia, una cel·la un xic apartada en la qual el servent de Déu pogués lliurar-se a l'oració quan hi anés.

Vivint el sant en aquell lloc, el frare el conduí a la cel·la esmentada. Francesc exclamà: «Aquesta cel·la és meravellosa!» En efecte, el terra era de fusta tallada amb destral i serra. «Si vols que m'hi quedi —continuà dient el sant— recobreix-la per dins i per fora amb branques i pedres.»

Com més pobrissones eren les cases i les cel·les, més content hi habitava. El germà va procedir com li fou ordenat i sant Francesc s'hi quedà durant uns dies.

En certa ocasió en què el benaurat pare es trobava a l'exterior, un frare anà a veure aquell lloc i després es dirigí on era Francesc, el qual en veure'l li va preguntar:

—D'on véns, germà?

—Vinc de la teva cel·la.

Francesc li replicà:

—Perquè has dit que és meva, d'ara endavant ja no vull viure-hi més, que hi visqui un altre.

Nosaltres, que vam viure amb ell, sovint li vam sentir repetir aquelles paraules de l'Evangeli: *Les guineus tenen caus, i els ocells, niu, però el Fill de l'Home no té on reposar el cap*» (Mt 8, 20). També comentava aquelles altres: Quan el Senyor es va retirar al desert, dejunà quaranta dies i quaranta nits i no es va fer cap cel·la ni cap casa, sinó que va viure entre les roques de la muntanya.

Així doncs, per ser fidel a l'exemple del Senyor, mai no volgué tenir ni construir cap casa o cel·la que es digués *seva*. Si alguna vegada ocorria que ell mateix deia als germans «aneu a preparar aquella cel·la», no volia després romandre-hi a causa de les paraules de l'Evangeli: *No us preocupeu...*» (Lc 12, 22).

Poc abans de morir, va voler escriure en el seu Testament que totes les cel·les i cases dels framenors fossin només de fusta i de fang, per tal de salvaguardar més bé la pobresa i la humilitat.

CAPÍTOL X

De com havien d'escollir un lloc en les ciutats i construir-hi segons la voluntat de sant Francesc

En certa ocasió en què Francesc es trobava a Siena a causa de la malaltia dels ulls, el senyor Bonaventura, que havia donat un terreny als frares perquè hi construïssin una casa, li va preguntar:

—Què et sembla, pare, aquest paratge?

Francesc va respondre:

—Vols que et digui com han de ser construïdes les cases dels frares?

—Sí, pare.

—Doncs bé: quan els germans arriben a una ciutat on no tenen lloc i troben algú que està disposat a donar-los un terreny per edificar i tenir un hort i tot el necessari, d'antuvi han d'examinar amb quant de terreny en tindran prou, tenint en compte la santa pobresa i el bon exemple que en tot hem de donar.

Això ho deia perquè de cap manera volia que els germans excedissin els límits de la pobresa en les cases, ni en les esglésies, ni en els horts o en altres coses que feien servir. Tampoc era del seu voler que posseïssin cap habitatge per dret de propietat, sinó que hi visquessin sempre com a pelegrins i forasters. Per això, no volia que els frares fossin molt nombrosos en un mateix lloc, perquè li semblava molt difícil guardar la pobresa en aquestes condicions. I aquesta fou la seva intenció des de l'inici de la seva conversió fins al dia de la seva mort: que la pobresa fos escrupolosament observada en tot.

Establerta, doncs, l'extensió necessària de terreny per a la casa, Francesc deia que els germans han d'anar al bisbe de la ciutat i dir-li: «Senyor, un bon home vol donar-nos, per amor de Déu i per a la salvació de la seva ànima, un terreny per a construir-nos una casa. Per aquest motiu, a vós recorrem abans que tot, perquè sou pare i mestre de les ànimes del ramat que a vós ha estat confiat, de les nostres i les de tots els germans que han d'habitar en aquest indret. I és el nostre desig edificar aquí amb la benedicció de Déu i la vostra.»

Parlava d'aquesta manera, perquè el bé que els frares volíem obtenir de les ànimes era més fàcil vivint en pau amb el clergat, guanyant la seva simpatia, que no pas escandalitzant-lo, malgrat que s'aconseguís la benvolença del poble.

També el sant els deia: «El Senyor ens ha cridat per a ser suports de la fe i auxiliars dels prelats i dels clergues de la Santa Església. Per això, tant com puguem cal que els estimem

sempre de tot cor i que els honorem i respectem. Ens diem *framenors* perquè, tal com el nom indica, hem de ser els més humils dels homes d'aquest món amb l'exemple i amb les obres. Des del principi de la meva conversió, el Senyor va dipositar la seva paraula en els llavis del bisbe d'Assís, per aconsellar-me rectament i encoratjar-me en el servei de Crist. Per aquest motiu i per altres qualitats excel·lents que veig en els prelats, vull estimar-los i respectar-los com a senyors meus, no solament els bisbes, sinó també els sacerdots pobrissons.

I afegia:

—Després d'haver rebut la benedicció del bisbe, que vagin els frares i facin envoltar el terreny que els han lliurat amb un vall de bardissa, en comptes d'una paret, en senyal de pobresa i humilitat. Després que es facin construir cases pobres de fusta i de fang amb algunes cel·les on els frares puguin pregar i treballar per viure més honestament i evitar l'ociositat. També les esglésies han de ser petites, i que, amb el pretext de predicar al poble o per altre motiu, no siguin grans. Donaran encara més bon exemple d'humilitat si prediquen en altres esglésies. I si alguna vegada els prelats —clergues, religiosos i seculars— hi vénen, quedaran més edificats amb la pobresa de les cases petites, de les cel·les i les esglésies, que no pas amb les nostres paraules.

I continuava dient:

—Moltes vegades els germans construeixen grans edificis, violen la nostra santa pobresa, provoquen murmuració i donen mal exemple a la gent. A voltes, amb l'excusa de tenir una casa millor, més saludable o més espaiosa, abandonen o destrueixen, per cobdícia o avarícia, aquells petits edificis i en construeixen uns altres de grans dimensions, amb la qual cosa els fidels i tots els qui hi havien contribuït amb les seves almoines se n'estranyen i escandalitzen. Per tant, és molt millor que els framenors construeixin cases petites i pobrissones, per ser fidels als compromisos de la seva professió i donar bon exemple al pròxim, que no pas que infringeixin les seves promeses, donant mal exemple als fidels. Però, si alguna vegada haguessin de deixar llocs pobrissons per passar

a uns altres de més apropiats, serà més petit l'escàndol dels contribuents.

CAPÍTOL XI

Alguns framenors, superiors i intel·lectuals, s'oposen a la construcció de cases pobres

Quan va determinar el benaurat Francesc que les esglésies dels framenors fossin petites i les cases construïdes únicament de fang i fusta, en senyal de santa pobresa i humilitat, volgué aplicar aquesta determinació a Santa Maria de la Porciúncula, a fi que l'ermita, que era la primera i la principal de l'orde, fos un memorial perenne per a tots els frares presents i venidors. Tanmateix, alguns frares eren contraris a això, argumentant que en algunes regions la fusta era més cara que la pedra, i per aquest motiu no els semblava bé que les cases fossin construïdes de fusta i de fang.

Però el servent de Déu, malalt de gravetat i a prop de la mort, no volgué discutir amb ells. Per això va manar escriure en el seu Testament: «Que els frares es guardin de rebre de cap manera les esglésies, els estatges pobrissons i totes les coses que per a ells es construeixin si no són com escau a la santa pobresa que prometeren en la Regla, i que s'hi allotgin sempre com a pelegrins i forasters.»

Nosaltres, que vivíem amb ell quan va escriure la Regla i quasi bé tots els altres escrits, podem testimoniar que ell va manar escriure moltes determinacions a les quals alguns frares foren contraris, sobretot superiors i lletrats. Aquestes prescripcions serien avui molt útils i necessàries per a tot l'orde. Però, com que Francesc volia evitar l'escàndol, es va sotmetre, contrariat, a la voluntat d'aquells germans. Ell ho repetia moltes vegades: «Ai d'aquells framenors que se'm van oposar en allò que sé fermament que era del voler de Déu per al bé i

la utilitat de l'orde. És contra la meua voluntat que em sotmeto a ells.»

A nosaltres, companys seus, ens deia sovint: «El meu dolor i la meua aflicció provenen del fet que després d'intensa oració i meditació —amb les quals obtinc jo de la misericòrdia de Déu guiaments que Ell m'assegura que són de la seva voluntat per a l'interès actual i futur de l'orde— vénen alguns germans que, en nom de la seva saviesa i falsa providència, rebutgen aquestes orientacions, tot dient: «Aquestes s'han d'observar, aquelles altres no.»

CAPÍTOL XII

Francesc considerava com un furt rebre o gastar més almoines de les necessàries

Francesc deia moltes vegades als seus companys:

—Mai no he estat un lladre d'almoines, ni n'he rebut o n'he fet ús més enllà de les necessitats. Sempre n'he acceptat menys de les que m'oferien, per tal que els altres pobres no fossin privats de la seva porció. Procedir d'una altra manera seria un furt.

CAPÍTOL XIII

Crist li revela la voluntat que els framenors no posseïssin res ni en comú ni en particular

Quan els ministres intentaren persuadir al sant perquè els atorgués posseir alguns bens —si més no en comú— a fi que una multitud tan gran tingués alguns recursos, el servent de

Déu va invocar Crist durant la pregària i li consultà aquest punt. A l'instant es feu oir la resposta:

—Jo els proveiré de tot, tant en comú com en particular; estaré sempre preparat per a servir a aquesta família, per nombrosa que sigui, i sempre la sostindré si posen en mi la seva confiança.

CAPÍTOL XIV

Francesc menysprea el diner i castiga un frare que toca una moneda

Com a veritable amic i imitador de Crist, Francesc menystenia totes les coses del món, però per damunt de tot detestava el diner i exhortava els seus frares, de paraula i amb l'exemple, a fugir-ne com del diable. De fet, donava als frares el consell de considerar el diner com si fos fems.

Un dia, un seglar va entrar a l'església de Santa Maria de la Porciúncula per fer oració i va deixar uns diners com a ofrena al costat de la creu. Quan hagué eixit, un frare, amb tota simplicitat, agafà el diner i el diposità sobre l'ampit de la finestra. En assabentar-se el sant d'aquest fet, aquell frare, veient-se sorprès en falta, se'n va anar corrent a demanar-li perdó. Postrat a terra, s'oferí a rebre el càstig merescut. El sant el va reprendre amb duresa per haver tocat el diner. Li ordenà que agafés amb la boca les monedes de la finestra i les portés fora de l'ermitori i, sempre amb la boca, les deixés sobre fems de burro.

Després d'haver complert aquell frare l'ordre rebuda, tots els presents quedaren plens de temor i des d'aleshores menystingueren encara més el diner, comparant-lo a fems d'ase. Cada dia amb nous exemples s'animaven a detestar-lo del tot.

CAPÍTOL XV

Ensenyava a no tenir gaires túniques i a mostrar-se pacients en les adversitats

Revestit de la força que ve de dalt, aquest home, Francesc, era més abrusat interiorment pel foc de l'amor diví que exteriorment per l'abric corporal. No suportava els germans que posseïen tres túniques i els qui en l'orde usaven vestits refinats sense cap necessitat. La necessitat que no és reclamada per la raó sinó pel plaer dels sentits, la considerava com un senyal cert d'un esperit extingit. «Quan l'esperit es torna tebi i la gràcia es refreda —deia el sant— la carn i la sang procuren allò que els és propi.» També acostumava a dir: «¿Què es pot esperar quan l'ànima no viu el goig espiritual, sinó que la carn busqui el seu propi plaer? Llavors l'instint animal dissimula necessitats i la intel·ligència carnal forma consciència. Si un germà pateix veritables necessitats i s'afanya a satisfer-les, ¿quina recompensa obtindrà? Se li presentava una ocasió de tenir mèrit, però demostra clarament que no li agrada. Suportar amb impaciència les privacions, no és altra cosa que retornar a Egipte.¹

Finalment, no volia de cap manera que els frares tinguessin més de dues túniques; tanmateix, permetia que les reforcessin amb pedaços cosits per dins. Deia que abominava les teles refinades i recriminava severament els qui procedien a la inversa. I per tal de no confondre amb el seu exemple, duia sempre un rústec sac cosit sobre la túnica. Fins i tot el dia del seu traspàs va manar que cosissin amb sac la seva túnica mortuòria.

Als frares aclaparats per la malaltia o per una altra necessitat, els permetia usar una altra túnica més fina, sempre de manera que per fora resplendís l'aspror i la vilesa.

1. Al·lusió a les queixes que feien els israelites per haver sortit d'Egipte (Nm 11, 20; Ex 16, 2-3).

Deia amb molta pena: «L'austeritat se relaxarà i la tebiesa dominarà de tal manera que els fills d'un pare pobre no tindran vergonya de vestir d'escarlata, mudant només el color.»

CAPÍTOL XVI

Negava al seu cos aquelles coses que mancaven als altres

Un dia mentre es trobava el benaurat Francesc a l'ermitori de Sant Eleuteri, prop de Rieti, folrà per dins l'única túnica que usava habitualment i la del seu company, a causa del molt fred que es feia sentir. Com a resultat, començà a experimentar en el cos un cert benestar.

Poc després, tornant de la pregària, va dir amb gran alegria al seu company:

—Cal que jo sigui model i exemple de tots els framenors. Per tant, encara que el meu cos tingui necessitat d'una túnica folrada, haig de tenir en compte que altres germans meus tenen la mateixa necessitat i potser no poden satisfer-la. Dec igualar-me a ells i suportar les mateixes privacions que ells a fi que, veient el meu exemple, puguin sofrir-les amb més paciència.

Quantes i quines comoditats hagué de negar al seu cos per tal de donar bon exemple als frares o perquè aquests suportessin més bé les seves mancances! Nosaltres, que vam viure amb ell, no tenim paraules per a expressar-ho. De fet, quan els framenors començaren a multiplicar-se en nombre, va posar tot el seu afany a mostrar-los, més d'obra que de paraula, tot allò que havien de fer o evitar.

CAPÍTOL XVII

De com s'avergonyeix de trobar algú més pobre que ell

En certa ocasió, sant Francesc es va trobar amb un home pobrissó i, fixant-se en la seva misèria, va dir al seu company:

—La pobresa d'aquest home ens cobreix de vergonya i interpel·la la nostra. Sento torbament quan trobo algú més pobre que jo, que he escollit la santa pobresa com a Senyora meva; ella és el meu encís i la meva riquesa espiritual i corporal. A més a més, ha corregut pertot arreu la veu que jo he professat ser pobre davant Déu i davant els homes.

CAPÍTOL XVIII

De com sant Francesc encoratjava i animava els primers frares a anar captar

Quan el benaurat Francesc va començar a tenir germans, s'alegrava moltíssim per la seva conversió i perquè el Senyor li havia donat tan bona companyia. Els estimava i respectava tant, que no els manava que anessin a demanar almoïna, perquè ell pensava que els faria vergonya. Per aquesta causa, doncs, hi anava cada dia ell tot sol.

Però, com que el treball era fatigós per a ell, sobretot perquè en el món havia dut una vida delicada i era dèbil per naturalesa, i més dèbil encara per l'excés de dejunis i d'austeritat, pensà que no podria suportar tot sol aquesta tasca. Considerava que tots els framenors havien estat cridats a la mateixa feina, i que si s'avergonyien de captar era perquè encara no coneixien plenament la seva vocació. És per això que, com que no

estaven avesats a dir: «També nosaltres volem anar a captar», els va aconsellar d'aquesta manera:

—Germans estimats i fillets meus, no us avergonyiu pas d'anar a demanar almoina perquè el Senyor es féu pobre per nosaltres en aquest món i a exemple seu hem escollit el camí de la veritable pobresa. Aquesta és, doncs, l'herència que ens ha aconseguit Nostre Senyor Jesucrist i que ens ha deixat tant a nosaltres com a tots aquells que volen seguir el seu exemple d'altíssima pobresa. En veritat us dic que molts homes dels més nobles i savis d'aquest món vindran a ajuntar-se al nostre orde i serà per a ells motiu d'una gran honra i gràcia demanar almoina. Aneu, doncs, confiats i joiosos a captar amb la benedicció de Déu. Aneu-hi promptament, i cal que tingueu més alegria que aquell home que per una moneda oferís cent denaris, perquè vosaltres, quan demaneu i dieu «una almoina per amor de Déu», oferiu l'amor de Déu als qui demaneu, en comparació amb el qual no són res el cel i la terra.

Com que llavors els frares eren pocs, sant Francesc no podia enviar-los de dos en dos; ho feia individualment per castells i viles. I, quan tornaven amb les almoines que els havien donat, cadascú mostrava les seves al servent de Déu.

Entre ells es deien: «Jo porto més almoines que tu.» I sant Francesc se sentia satisfet de veure'ls alegres i feliços. Des d'aleshores tots anaren a demanar almoina de bon grat.

CAPÍTOL XIX

El sant no volia que els frares es preocupessin pel dia de demà

En aquell temps, el benaurat Francesc i els germans que el seguien vivien en una tan extrema pobresa, que en totes les coses observaven el sant Evangeli a la lletra, des del dia en què el Senyor li va revelar que ell i els seus frares devien viure segons el model del sant Evangeli. Per això va prohibir al ger-

mà cuiner de posar en remull a la vigília els llegums secs que —com era costum— els frares havien de menjar l'endemà, per tal d'observar la paraula del sant Evangeli: «No us preocupeu pel dia de demà» (Mt 6, 34). Així doncs, el germà cuiner esperava el final de matines per posar els llegums en remull, perquè ja era el mateix dia en què havien de ser menjats.

Per aquest mateix motiu, molts frares van observar, durant bastant temps i en diversos llocs —sobretot a les ciutats—, el costum de no voler rebre més almoines que les indispensables per a les necessitats de cada dia.

CAPÍTOL XX

Francesc reprèn de paraula i amb l'exemple els frares que havien parat taula amb sumptuositat el dia de Nadal

Va venir un ministre per celebrar amb sant Francesc la festa del Nadal del Senyor en l'ermitori de Rieti. Els frares, amb el pretext de la vinguda del ministre i de la festa, van parar taula amb una certa distinció i sumptuositat, cobrint-la amb estovalles blanques i posant copes de vidre.

Quan el servent de Déu baixà de la cel·la per menjar, va veure les taules parades sumptuosament. Aleshores es retirà amb discreció i, agafant la caputxa i el bastó d'un pobre que havia vingut allí el mateix dia, cridà un del seus companys en veu baixa i eixí fora sense que els altres se'n adonesin. El company es va quedar dins, darrere la porta. Mentrestant els frares, arribada l'hora, es van asseure a taula, perquè Francesc els deia sempre que no l'esperessin si no arribava a punt a l'hora de dinar.

Després de romandre una estona fora, trucà a la porta i el company tot seguit l'obrí. Es dirigí amb la caputxa sobre les espatlles i el bastó a la mà —com un pobre pelegrí— a l'entrada del menjador dels frares i cridà dient:

—Per l'amor de Déu, doneu una almoina a aquest pelegrí, pobrissó i malalt!

El ministre i els altres frares el reconegueren immediatament. Li va respondre el ministre: «Germà, nosaltres també som pobres i, com que som molts, totes les almoines que tenim ens són necessàries. Però, per l'amor del Senyor que has invocat, entra al menjador i compartirem amb tu les almoines que el Senyor ens ha proporcionat.

Francesc entrà i, quedant-se dret davant la taula dels frares, rebé de la mateixa escudella que menjava el ministre i del seu pa. Ho va prendre tot i amb humilitat s'assegué a terra vora el foc, davant els frares asseguts a taula.

Tot sospirant digué:

—Quan he vist aquesta taula parada amb tanta cura i refinament, he considerat que no era la d'uns religiosos pobres, que van tots els dies a captar de porta en porta. Perquè, més que als altres religiosos, a nosaltres ens convé seguir l'exemple de la humilitat i la pobresa de Crist, puix per això hem estat cridats i hem professat davant Déu i els homes. Aquesta és la raó per la qual crec que haig d'asseure'm aquí com un frame-nor, perquè les festes del Senyor i dels altres sants, se celebren més dignament amb simplicitat, mancances i pobresa —amb les quals els mateixos sants han conquerit el cel— que no pas amb els refinaments i la superfluïtat, que allunyen les ànimes del cel.

Després d'aquestes paraules, els germans es cobriren de vergonya i convingueren que sant Francesc deia la pura veritat. Alguns començaren a plorar amargament, veient-lo assegut a terra amb un sant i pur desig de corregir-los i ensenyar-los.

Aleshores, Francesc exhortà els germans a tenir taules humils i honestes per a edificació dels seglars i perquè, si algun pobre fos convidat, pogués asseure's igual com ells, i no el pobre a terra i els germans ben asseguts en bancs.

CAPÍTOL XXI

De com en un Capítol el bisbe d'Òstia plorà, edificat per la pobresa dels frares

El senyor bisbe d'Òstia, que més tard fou el papa Gregori, havent vingut al Capítol dels framenors a Santa Maria de la Porciúncula, entrà a l'ermita amb un seguici de soldats i clergues per veure el dormitori dels frares. En verificar que els germans dormien a terra, sense altre llit que no fos un jaç de palla i algunes flassades pobres i atrotinades, sense cap coixí, el bisbe Ugolino es va commoure i plorant davants de tots digué:

—Mireu on dormen els frares! Què serà de nosaltres, miserables, que vivim en mig de tantes comoditats?

Tant el senyor bisbe com el seu seguici, tots restaren altament edificats. També quedaren impressionats de no veure cap taula enlloc, i és perquè mentre visqué el benaurat Francesc tots els germans d'aquí menjaven sempre a terra.

CAPÍTOL XXII

Uns cavallers troben el que necessiten, demanant almoïna de porta en porta, per consell del benaurat Francesc

Quan el benaurat Francesc es trobava a l'ermitori Bagnara, al nord de la ciutat de Nocera, els seus peus començaren a inflar-se molt per causa de la hidropesia i caigué greument malalt. Quan la trista nova arribà a coneixement dels veïns d'Assís, tot seguit arribaren a l'ermitori uns cavallers per endur-se'l cap a Assís, puix temien que, si moria aquí, altres s'emportarien com una relíquia el seu santíssim cos.¹

1. És un fet que recorda l'estima extraordinària que el poble de l'Edat Mitjana tenia per les relíquies. L'escena es repetirà a la mort del sant.

Quan els cavallers se l'emportaren, s'aturaren en certa població del comtat d'Assís per prendre un refrigeri. Francesc va anar a descansar a casa d'un home pobre, que el va acollir de bona gana i amb molta alegria. Mentrestant, els cavallers anaren al poble a comprar alguna cosa per menjar, però no trobaren res. Tornaren decebuts on era Francesc i li digueren tot fent broma: «Germà, cal que repartiu amb nosaltres les vostres almoines puix no hem trobat res per comprar.»

Sant Francesc els digué amb gran fervor d'esperit:

—La raó per la qual no heu trobat res, és haver confiat més en les vostres mosques —vull dir, els vostres diners— que no pas en Déu. Ara torneu a les cases on heu anat a comprar i, deixant de banda la vergonya, demaneu almoina per amor de Déu. Sota l'impuls de l'Esperit Sant, els veïns us donaran queviures en abundor.

Van anar, doncs, a demanar almoina tal com el benaurat pare els havia indicat. Tothom els donà amb alegria i generositat, cadascú d'allò que tenia. Els cavallers reconegueren que això esdevenia per miracle i, curulls de joia, tornaren on era Francesc, lloant el Senyor.

De fet, el servent de Déu considerava que demanar almoina era una acció noble i digna, perquè tot el que el Pare celestial creà per a utilitat de l'home, per amor del seu Fill dilecte, fou donat gratuïtament com a almoina —després del pecat— tant per a dignes com per a indignes.

Deia també que el servent de Déu havia d'anar a captar per amor de Déu de més bon grat i amb més alegria que aquell qui, per pròpia generositat i amabilitat anés pertot arreu dient: «A qui em doni una moneda que només val un denari, jo li donaré mil marcs d'or», perquè un servent de Déu, en demanar almoina, ofereix l'amor de Déu a la persona a qui es demana, i en comparació d'ell ni el cel ni la terra no valen res.

Era aquesta la raó per la qual abans i després que els frares es multipliquessin, quan sant Francesc anava pel món a predicar i era invitat per un benefactor noble i ric a dinar i allotjar-se a casa seva i s'acostava l'hora de menjar, anava a demanar almoina abans d'entrar a casa de l'amfitrió, per donar així bon

exemple als frares i fer honor a la dignitat de la dama pobresa. I moltes vegades deia al qui l'havia invitat: «Jo no vull renunciar a la meua dignitat reial i a la meua heretat i professió i la dels meus germans: captar de porta en porta.»

A vegades, el qui l'havia invitat l'acompanyava a captar i rebia les almoines que donaven al benaurat Francesc, i, per la devoció que li tenia, les guardava com relíquies.

Qui escriu això ho va veure moltes vegades i en dóna testimoni.

CAPÍTOL XXIII

Francesc demana almoina abans d'asseure's a la taula d'un cardenal

Un dia en què el benaurat Francesc va visitar el senyor bisbe d'Òstia, que més tard fou el papa Gregori, se n'anà furtivament abans de dinar a captar de porta en porta. Quan va tornar, el senyor bisbe ja era a taula amb un nombrós seguici de nobles i soldats. Un cop hagué entrat, Francesc deixà les almoines sobre la taula davant el senyor cardenal i anà a seure al seu costat. El bisbe d'Òstia sempre volia tenir-lo a prop.

El senyor cardenal se sentí un xic avergonyit pel fet que hagués anat a captar i hagués posat el pa d'almoina sobre la taula, però en aquell moment no va dir res en atenció als comensals. Quan ja havien començat a menjar, Francesc agafà el pa en nom del Senyor i en va donar un bocí a cadascun dels soldats i capellans del senyor cardenal. Tots els invitats van rebre el pa amb gran alegria i respecte, traient-se els capells. Amb tot, mentre alguns se'l menjaven, altres se'l guardaven per la devoció que li tenien. El senyor bisbe d'Òstia es va alegrar molt, sobretot per la humilitat que desmostraven, ja que el pa era negre, no de blat.

Després de dinar, el senyor cardenal entrà a la seva cambra

i es va emportar amb ell el benaurat Francesc. L'abraçà amb gran goig i exultació, tot dient-li:

—Germà meu, simplíssim, per què m'has avergonyit —avui que has vingut a casa meva, que és la casa dels teus frares— anant a demanar almoina?

Francesc li va respondre:

—Al contrari, senyor cardenal, us he mostrat l'honor més gran, perquè quan un súbdit fa el seu ofici i obeeix el seu senyor, l'honorifica. Jo haig de ser model i exemple per als pobres que es troben amb vós. Sé ben cert que en l'orde dels framenors sempre hi ha i hi haurà menors de nom i de fets, els quals per l'amor de Déu i per la unció de l'Esperit Sant, que els instruirà en totes les coses, se subjectaran amb humilitat al servei dels germans. També n'hi ha i n'hi haurà uns altres que, per vergonya i pels mals costums, es neguen i es negaran a humiliar-se i rebaixar-se per anar a captar i fer treballs servils. Cal que jo ensenyi amb les meves obres els qui són a l'orde i els qui vindran, per tal que en aquest món i en l'altre siguin inexcusables davant Déu. Ara, doncs, que estic amb vós, que sou el nostre senyor apostòlic, i estic amb els rics i poderosos d'aquest món —que per amor de Déu i amb molta devoció no sols em reben sinó que també em conviden a taula— no vull avergonyir-me de demanar almoines. Al contrari, vull considerar-ho segons Déu com l'acte més noble i de dignitat reial, a honor d'Aquell qui, essent el Senyor de tots, volgué fer-se per nosaltres el servent de tots i, essent ric i gloriós en la seva majestat, esdevingué pobre i meyspreable en la nostra humil condició humana. Per això, vull que sàpiguen els frares presents i venidors que sento més gran consol en l'ànima i en el cos quan m'assec a la taula pobra dels germans i veig davant meu les almoines que han captat de porta en porta per l'amor de Déu, que no pas quan m'assec a la vostra taula o la d'altres senyors, parada amb l'abundor de diversos menjars. El pa d'almoina és pa sagrat, que ha estat santificat per la lloança i l'amor de Déu, perquè, quan un framenor va a captar, primer ha de dir: «Lloat i beneït sigui el Senyor Déu!», i després: «Feu-nos una almoina per amor de Déu.»

El senyor cardenal va quedar molt edificat per les paraules del benaurat Francesc i li va contestar:

—Fill meu, fes sempre allò que et sembli millor, perquè Déu és amb tu i tu amb Déu.

De fet, la voluntat del sant era, com havia manifestat moltes vegades, que el framenor no havia d'estar gaire temps sense anar a captar, perquè això és d'un gran mèrit, i perquè després no tingui vergonya d'anar-hi.

D'altra banda, com més noble i distingit havia estat un germà en el món, més s'alegrava i s'edificava Francesc quan veia que anava a captar i feia els treballs humils que els altres frares ja duïen a terme.

CAPÍTOL XXIV

D'un frare que no resava ni treballava, però menjava bé

A les pirmeries de l'orde, quan els frares vivien a Rivortorto, prop d'Assís, hi havia entre ells un germà que pregava poc, no treballava, ni volia anar a captar, però ben bé que s'atipava.

Captenint-se així, el benaurat Francesc s'adonà, per inspiració de l'Esperit Sant, que era un home carnal i li digué: «Segueix el teu camí, germà mosca, perquè vols menjar del treball dels teus germans i et mostres ociós en les obres de Déu. Ets malfeiner i inútil com l'abellot que no produeix res ni treballa i s'alimenta del producte de les actives abelles.»

Aquest home seguí el seu camí. Com que era carnal, no va demanar perdó, i per això tampoc no el va obtenir.

CAPÍTOL XXV

Francesc surt a rebre amb entusiasme un pobre que venia de captar tot lloant Déu

En una altra ocasió, mentre es trobava el benaurat Francesc a Santa Maria de la Porciúncula, un pobre molt espiritual,¹ que tornava d'Assís amb les almoines que li havien donat, anava pel camí lloant Déu en veu alta i amb gran alegria.

Quan s'apropava a l'església de Santa Maria, Francesc, en sentir que cantava, anà a rebre'l amb gran entusiasme i alegria. Devotament li besà el coll, on portava les alforges; les agafà i se les va carregar sobre seu. En acabat, es va endur el pobre cap a la casa dels frares i en presència de tots digué: «Així vull que els meus germans vagin i tornin de captar: alegres i contents i lloant Déu.»

CAPÍTOL XXVI

El Senyor revela a sant Francesc que els frares han de dir-se menors i han d'anunciar la pau i la salvació

Una vegada el benaurat Francesc va dir:

—El nostre orde i la vida dels framenors és com un petit ramat que el Fill de Déu, en aquest darrers temps, ha demanat al seu Pare del cel dient: «Pare, desitjaria que engendressis i donessis un poble nou i humil, diferent en la humilitat i en la pobresa de tots els altres que ens han precedit, i que s'accontentés amb posseir-me a mi sol.» I el Pare va respondre al seu Fill estimat: «Que es faci com tu vols.»

1. En la *Vida Segona* de Tomàs de Celano (2C, 76), es diu que aquest pobre era un framenor.

Deia Francesc que aquesta era la voluntat del Senyor, que Ell mateix li havia revelat: que els germans s'havien d'anomenar framenors, perquè eren el poble pobre i humil que el Fill de Déu havia demanat al Pare i del qual es diu en l'Evangelí: *No tingueu por, petit ramat, que al vostre Pare li ha plagut donar-vos el Regne* (Lc 12, 32). I també: *Tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus més petits, a mi m'ho fèieu* (Mt 25, 40). I encara que el Senyor això ho deia de tots els pobres en l'esperit, especialment estava anunciant la vinguda de l'orde dels framenors en la seva Església.

Des que fou revelat a sant Francesc que el seu orde s'havia de dir dels framenors, manà escriure-ho en la primera Regla que, presentada al senyor papa Innocenci III, la va aprovar i més tard la va proclamar en públic en el consistori.

Igualment el Senyor li va revelar la salutació que els frares havien de dir, com ell mateix féu escriure en el Testament:

—El Senyor em va revelar que havia de dir aquesta salutació: «El Senyor et doni la pau.»

Per aquest motiu al principi de l'orde, una vegada que Francesc anava amb un germà que fou un dels dotze primers, aquest saludava els homes i dones que trobava pel camí o en els camps dient: «El Senyor us doni la pau». I com que la gent mai no havia sentit que altres religiosos saludessin d'aquesta manera, quedaven molt desconcertats. Fins i tot alguns responien amb mal humor: «Què significa aquesta manera vostra de saludar?» Com a conseqüència, el frare aquell començà a sentir vergonya i va dir a sant Francesc: «Deixa'm que saludi d'una altra forma.» Però Francesc li va respondre: «No t'importi el que et diguin, perquè no entenen les coses de Déu. Tu no tinguis vergonya, perquè fins i tot els nobles i els prínceps d'aquest món et mostraran respecte a tu i als altres germans, a causa d'aquesta salutació. No seria gens estrany que el Senyor hagués volgut tenir un poble nou i petit, diferent per la seva vida i les seves paraules, de tots aquells que l'han precedit, un poble que se sentís satisfet de posseir solament a Ell, el dolcíssim Senyor.

Tercera part

*Caritat, compassió i condescendència de sant Francesc
amb el proïsme*

CAPÍTOL XXVII

***Francesc es mostra benigne amb un germà que es moria
de gana i avisa els frares perquè practiquin la penitència
amb moderació***

En el temps en què Francesc començà a reunir germans i vivia amb ells a Rivotorto, prop d'Assís, succeí que quan ja tots dormien un d'ells va cridar a mitjanit:

—Ai, que em moro, germans! Ai que em moro!

Tots els frares es van despertar estranyats i esglaiats. Francesc es llevà i digué:

—Aixequeu-vos, germans, i enceneu una espelma.

Quan ja era encesa, preguntà:

—Qui és el qui ha dit: «Em moro?»

—He estat jo —digué el qui havia cridat.

—Què et passa, germà? De què et mors?

—De gana, digué ell.

Llavors Francesc va fer parar taula immediatament i, com a home de caritat i discreció que era, va menjar amb aquell frare perquè no s'averkonyís de fer-ho tot sol. I per voluntat del servent de Déu, els altres germans feren el mateix.

Aquest frare i tots els altres, feia poc que s'havien convertit al Senyor, i per això afligien els seus cossos més del que era degut. Després d'aquella menjada, Francesc els va dir:

—Estimats meus, us dic que cadascú ha de tenir en compte la seva naturalesa perquè, encara que alguns de vosaltres pugueu aguantar-vos amb menys aliment que els altres, no vull que aquell qui necessiti més alimentació intenti imitar-los. Que examini la seva naturalesa i doni al seu cos allò que li és necessari per a poder servir l'esperit.

I va afegir:

—De la mateixa manera que hem d'abstenir-nos de tot excés en el menjar, que perjudica el cos i l'ànima, així també i amb més raó hem d'evitar una abstinència excessiva, perquè el Senyor *vol misericòrdia i no sacrifici* (Mt 12, 7).

I acabà dient:

—Germans, ha estat la necessitat i la caritat les que m'han obligat a fer el que he fet amb el meu germà: menjar amb ell perquè no tingués vergonya de fer-ho sol. Però vull dir-vos que d'ara endavant ja no ho vull fer més, perquè no seria honest ni digne d'un religiós. Tanmateix, vull i mando que cadascú concedeixi al seu cos el que li és necessari, d'acord amb la nostra pobresa.

De fet, els primers framenors i els qui els van seguir més tard mortificaven excessivament els seus cossos amb abstinències en el menjar i en el beure, amb vigílies, fred, vestits aspres i treball manual, i portaven arran de carn cercles de ferro, cuirasses punxegudes i cilicis. Per la qual cosa el pare sant, considerant que en conseqüència podien emmalaltir —i de fet en poc temps alguns ja jeien malalts—, va prohibir en un Capítol que cap frare portés altra cosa arran de carn que la túnica.

Nosaltres, que vam viure amb ell, donem testimoni que, tot i que durant tota la seva vida el nostre pare fou compassiu i indulgent amb els germans, mai no va permetre que en el menjar i en les altres coses es desviessin de la pobresa i de l'honestedat del nostre orde. Ell, que era de naturalesa dèbil i que havia viscut en el món amb cert confort, fou sever amb

el seu cos des del principi de la conversió fins a la fi de la seva vida.

Un dia, però, considerant que els frares s'excedien en la pobresa i en el rigor en el menjar, així com en les altres coses, digué a alguns dels seus frares com si es dirigís a tots:

—No pensin els germans que el meu cos no necessita aliment; però, com que haig de ser model i exemple per a ells, vull aconseguir-me amb pocs aliments i dels més barats i servir-me de tot d'acord amb la pobresa, i reprove absolutament els aliments cars i delicats.

CAPÍTOL XXVIII

Francesc condescendeix amb un frare malalt menjant raïm amb ell

En una ocasió, quan sant Francesc es trobava en el mateix lloc (Rivotorto), un framenor, antic en l'orde i molt espiritual, es trobava feble i malaltís. Quan el benaurat pare el va veure, se'n compadí. Cal dir, però, que en aquell temps els frares, tant els malalts com els sans, consideraven amb alegria la pobresa com una gran riquesa, i no prenién medecines per les seves dolences; ans al contrari, acceptaven de bon grat tot el que mortificava el cos. Francesc va dir-se interiorment: «Si aquest germà, demà de bon matí, mengés raïm madur, jo crec que es posaria bo.»

I tal com ho va pensar, ho va fer. Es llevà a trenc d'alba, cridà secretament el framenor i el dugué a una vinya que hi havia a prop. Escollí un cep carregat de penjolls de raïm madur i, assegant-se al seu costat, va començar primer a menjar ell d'aquella fruita per tal que no s'avergonyís el germà de menjar tot sol. Mentre es cruspíen el raïm, el frare es va alliberar del seu mal i tots dos lloaven el Senyor.

Tota la vida, aquest frare recordava la compassió i l'afecte que li havia mostrat el pare sant, i sovint contava aquest fet als frares amb gran devoció i amb llàgrimes als ulls.

CAPÍTOL XXIX

De com sant Francesc i el seu company es van despollar per vestir un pobre

A la ciutat de Celano, quan el benaurat Francesc vestia durant l'hivern una peça de llana en forma de manteu que li havia prestat un amic dels frares, se li acostà una velleta demanant almoïna. Francesc es va treure immediatament el manteu i, tot i que no era seu, el donà a la pobra dona dient: «Vés i fes-te un vestit, que prou que ho necessites.»

Amb un somriure estrany, no sé si de temor o de goig, va agafar el manteu amb les seves mans. Com que tenia por que el sant se'n penedís, se'n va anar corrents i va començar a tallar la peça amb unes tisores. Tanmateix, en veure que no en tenia prou per fer-se un vestit, reculà i va recórrer a la bondat del sant, ben comprovada, per explicar-li això. Llavors Francesc, girant-se envers el seu company, que també duïa un manteu semblant, li digué: «Veus el que diu aquesta pobra dona? Patim nosaltres fred per amor de Déu i dóna-li també el teu manteu perquè pugui arrodonir el seu vestit.»

A l'instant el company ho va fer. Així, doncs, tots dos es desferen del manteu perquè es pogués vestir una pobra dona.

CAPÍTOL XXX

Considerava que era un furt no donar el manteu a qui en tingués una gran necessitat

En una avinentesa, tornava Francesc de la ciutat de Siena. Tot d'una li sortí a l'encontre un pobre. Ell que diu al seu company: «Convé que donem el nostre manteu a aquest pobre, ja que li pertany. Ens el deixaren fins que trobéssim algú més pobre que nosaltres.»

Però el company, coneixent que el generós pare també en tenia necessitat, rondinava i s'obstinava tenaçment perquè no donés a un altre allò que ell necessitava. Francesc li digué: «Déu ens guard de ser lladres! Seríem acusats de furt si no donéssim a algú més necessitat que nosaltres.» Fou així com el pare virtuós va donar el manteu al pobre.

CAPÍTOL XXXI

Francesc fa almoïna amb una condició

Quan el benaurat Francesc vivia a Cèlle di Cortona, usava sempre un manteu nou que li havien comprat els frares.

Vingué a l'ermitori un pobre plorant la mort de la seva muller i l'abandó en què havia quedat la seva miserable família. Compadit d'ell, el sant li digué:

—Et dono aquest manteu però amb la condició que no el donis a ningú si no te'l compra a bon preu.

Quan els frares sentiren això, van córrer cap al pobre amb intenció de recuperar la capa, però ell, recobrant energia i en presència del pare sant, defensava amb les ungles allò que era seu. Finalment, els frares aconseguiren rescatar el manteu, però pagant al pobre un preu considerable.

CAPÍTOL XXXII

Gràcies a l'almoïna de sant Francesc, un pobre perdona les injúries al seu amo i deposa l'odi que li tenia

Al llogaret de Colle, en el territori de Perusa, el benaurat Francesc va trobar-se amb un pobre que en altre temps havia conegut quan encara era en el món, i li digué:

—Com et trobes, germà?

L'home, trasbalsat i enutjat, començà a proferir injúries contra el seu senyor, tot dient:

—Per culpa del meu patró, que Déu el maleeixi, em trobo molt malament, perquè m'ha robat tots els meus béns.

Veient Francesc que persistia en odi mortal, va tenir pietat de la seva ànima i li digué:

—Germà, perdona el teu senyor, per amor de Déu i per alliberar la teva ànima, i és possible que et restitueixi el que és teu. Si no, amb els teus béns perdràs també la teva ànima.

Però ell va respondre:

—No vull perdonar-lo mentre no em torni tot el que m'ha robat.

Francesc aleshores li digué:

—Té, et dono el meu manteu i et prego que perdonis el teu patró per l'amor de Déu.

Tot seguit, se li va ablanir el cor per aquell gest de bondat i va perdonar les injúries al seu amo.

CAPÍTOL XXXIII

Envia un manteu a una pobra dona que sofria de la vista com ell

Una pobra dona de Machilone anà a Rieti per curar-se de la vista. Quan el metge va veure sant Francesc, li digué:

—Germà, ha vingut a visitar-se una malalta del ulls, però és tan pobra que hauré de pagar les seves despeses.

En sentir-ho, el sant es va commoure a pietat per la dona, i va cridar un dels seus frares que feia de guardià i li digué:

—Germa guardià, convé que retornem allò que és dels altres.

—I què és això que no és nostre?

—Aquest manteu que rebérem com a préstec d'aquella dona pobra i malalta. Cal que l'hi retornem.

Mentrestant, el mateix Francesc cridà amb gran alegria un amic seu, que era molt espiritual, i li digué:

—Pren aquest manteu i dotze pans i vés a la dona pobrissa-malalta de la vista que el metge t'indiqui i li dius: «El pobre a qui prestares aquest manteu, te'n dóna gràcies, i ara agafa el que és teu.»

Hi anà, doncs, aquell home, i digué a la dona tot el que li havia encarregat el benaurat Francesc. Ella, però, pensant que es tractava d'una broma, li va contestar amb por i vergonya:

—Deixa'm en pau; no sé de què em parles.

L'home, com si res no sentís, li lliurà el manteu i els dotze pans. Llavors ella, pensant que no l'enganyava i ho deia de debò, ho va acceptar amb temor i respecte, i plena de joia lloà el Senyor. Però tenia por que algú li ho robés, i és per això que s'aixecà de nit i d'amagat se'n tornà a casa seva tota contenta. Cal dir també que Francesc va acordar amb el guardià que, mentre aquella dona es visités amb el metge, li fossin pagades les despeses.

Nosaltres, que vam viure amb ell, som testimonis de la seva il·limitada caritat i compassió no solament vers els seus frares, sinó també vers els altres pobres, malalts o sans, a qui donava tot el que necessitessin. Amb una gran alegria interior i exterior privava el seu cos de les coses necessàries, que els frares havien adquirit algunes vegades amb dificultat i suor, i les donava als pobres, després de dirigir-nos bones paraules per afalagar-nos. De vegades passava que alguns germans, per la devoció que li tenien, li demanaven la túnica, i ell tot seguit els la donava. A voltes, la dividia per la meitat, en donava una part i es quedava l'altra, ja que només tenia una túnica.

***De com sant Francesc va donar la túnica a dos frares
que la hi demanaven per amor de Déu***

Un dia, quan el benaurat pare rondava per una comarca predicant, es va trobar amb dos framenors francesos. Havent obtingut d'ell un gran consol espiritual, acabaren demanant-li la túnica per amor de Déu. El sant, quan va sentir «per amor de Déu», es va treure tot d'una la túnica, els la va donar i es va quedar sense una bona estona.

Sempre que li demanaven alguna cosa per l'amor de Déu, fos la corda, la túnica o qualsevol altra cosa, mai no la negava a ningú. En canvi, es trobava incòmode i renyava els frares quan usaven l'amor de Déu per a qualsevol fotesa. Els deia:

—L'amor de Déu és tan sublim, preciós i altíssim, que aquestes paraules les hem d'esmentar rarament, en casos de gran necessitat i amb molt de respecte.

Llavors un d'aquells framenors es va treure la seva túnica i la hi va lliurar.

Quan donava la túnica o part d'ella a algú, en sofria les conseqüències; atès que no era tan fàcil procurar-se'n una altra, i sobretot perquè només en volia tenir una i atrotinada; la volia apedaçada per dins i per fora. Encara més: mai o quasi mai no volia portar una túnica feta de tela nova, sinó que prenia la d'un frare que ja la duia feia temps. A vegades rebia part de la túnica d'un germà i part de la d'un altre. No obstant això, a causa de les moltes malalties i perquè no se li refredés l'estómac i la melsa, a voltes folrava la túnica per dins amb un pedaç nou.

El servent de Déu va observar aquesta pobresa en el vestir fins l'any en què volà al Senyor, puix pocs dies abans de la seva mort, com que era hidròpic i estava amb la pell i l'os per les moltes altres malalties que patia, els frares el varen proveir de diverses túniques perquè pogués mudar-se de dia o de nit segons la necessitat.

***De com sant Francesc volgué donar un retall de tela
a un pobre***

En una altra ocasió, un pobre vingué a l'ermitori on era Francesc i demanà als frares per l'amor de Déu un tros de roba. En sentir-ho, el sant va dir a un dels germans:

—Busca per tota la casa a veure si trobes alguna peça de tela i dóna-la a aquest pobre.

Després de recórrer tota la casa, el germà digué que no havia trobat res.

A fi que aquell germà pobre no se'n tornés amb les mans buides, sant Francesc se n'anà d'amagat perquè el guardià no el veiés. Agafà un ganivet i, assegant-se en un lloc ocult, va començar a retallar de la túnica un pedaç que hi tenia cosit per dins, amb la intenció de donar-lo al pobre sense que fos vist. Però el guardià va endevinar la intenció i immediatament li ho prohibí, sobretot perquè aquell dia feia molt de fred i també perquè el sant estava delicat i refredat.

Aleshores Francesc li replicà:

—Si no vols que li doni aquest pedàs, cal que ordenis donar-ne un de qualsevol altre al germà pobre.

D'aquesta manera, a petició del benaurat pare, els frares donaren al pobre un bocí de tela del seu propi vestuari.

Quan anava pel món a predicar, ho feia a peu, en un burret després de caure malalt, o a cavall, en cas d'absoluta necessitat, perquè altrament rebutjava cavalcar. I tot això fins poc abans de morir. Si algun germà li prestava un manteu, posava com a condició per acceptar-lo poder-lo donar al primer pobrissó amb qui es trobés, sempre que en consciència li semblés més necessitat que ell.

CAPÍTOL XXXVI

Francesc mana a fra Gil que, abans de ser admès a l'orde, vesteixi un pobre

En les primeries de l'orde, quan Francesc vivia a Rivortorto amb els dos únics companys que llavors tenia, s'hi va presentar un home que es deia Gil, el qual fou el tercer framenor. Venia del món i volia compartir la seva manera de viure.

Gil s'hi quedà per uns dies amb ells, vestit amb la roba de seglar, quan tot d'una vingué un pobre a aquell lloc demanant almoïna al benaurat Francesc. Aquest es girà al senyor Gil i li va dir:

—Dóna el teu mantell al germà pobre.

Aleshores Gil, amb gran alegria, es va treure el mantell i el donà al pobre. Es va veure clarament que Déu li havia infós una nova gràcia al seu cor, perquè de molt bon grat va fer aquell gest. Fou admès a l'orde pel benaurat pare i progressà en la virtut fins arribar a la més alta perfecció.

CAPÍTOL XXXVII

De la penitència que va imposar a un frare que va jutjar malament un pobre

En anar el benaurat Francesc a un ermitori dels frares prop de Roccabrizia amb la intenció de predicar, en el mateix dia en què havia de començar, se li acostà un home pobre i malalt.

Colpit de compassió, sant Francesc començà a parlar al seu company de la pobresa i de la malaltia d'aquell home. I el company li va contestar:

—Germà, és veritat que aquest home sembla molt pobre, però pot ser que en tota la província no hi hagi ningú amb tantes ganes de ser ric com ell.

A l'instant aquest framenor fou durament reprès per Francesc i va confessar la seva culpa. Llavors el sant li va preguntar:

—Vols complir la penitència que et diré?

—Sí, i de bona gana.

—Vés, treu-te la túnica, agenolla't despullat als peus del pobre, confessa-li el teu pecat —dir mal d'ell— i demana-li que pregui per tu.

Ell anà i ho va fer com el benaurat Francesc li havia indicat. Després s'aixecà, es va posar la túnica i tornà on era Francesc, que va dir:

—Vols saber en què has pecat contra aquest home i també contra Crist? Doncs, mira: sempre que vegis un pobre, pensa que ve en nom de Crist, que va assumir la nostra pobresa i malaltia. Les d'aquest home són per a nosaltres com un espill on hem de contemplar i considerar amb compassió la pobresa i la malaltia que nostre Senyor Jesucrist va suportar en el seu cos per a la nostra salvació.

CAPÍTOL XXXVIII

Francesc mana donar el llibre del Nou Testament a una dona pobra, mare de dos frares

Una altra vegada, quan sant Francesc es trobava a Santa Maria de la Porciúncula, una dona velleta i pobra, que tenia dos fills en l'orde, vingué en aquell ermitori a demanar almoïna al benaurat pare.

Tot seguit, el servent de Déu va dir a fra Pere Cattani, que era llavors el ministre general:

—Tenim alguna cosa per a donar a la nostra mare?

(Cal saber que Francesc acostumava a dir que la mare de cada frare era la seva pròpia mare i la de tots els frares.)

Fra Pere que li diu:

—A casa no hi ha res que li puguem donar, atès que li con-

vindria una almoïna important per a satisfer totes les necessitats del seu cos. Només a l'església tenim un llibre del Nou Testament en què llegim les lectures de matines.

En aquell temps, els frares no tenien breviaris ni gaires salteris.

Llavors el benaurat Francesc digué:

—Dóna el Nou Testament a la nostra mare, perquè el vengui i pugui cobrir les seves necessitats. Estic segur que agradarà més al Senyor i a la benaurada Verge Maria que donem el llibre que no pas que el llegim.

I així ho va fer fra Pere. Per això, del sant es pot dir i escriure allò que es diu del benaurat Job: *«Des del si matern ha nascut i crescut en ell la caritat compassiva»* (Jb 31, 18).

Per a nosaltres, que vam viure amb ell, ens seria llarg i difícil de referir no sols el que sabem dels altres sobre les seves obres de caritat i atenció tant pels frares com per altres pobres, sinó també el que vam veure amb els nostres propis ulls.

Quarta part

*La perfecció de la santa humilitat i l'obediència
en sant Francesc i en els seus frares*

CAPÍTOL XXXIX

***De com va renunciar a l'ofici de prelat i nomenà
fra Pere Cattani ministre general***

Per tal d'observar la virtut de la santa humilitat, pocs anys després de la seva conversió, amb ocasió d'un Capítol, sant Francesc renuncià davant de tots els germans a l'ofici de la prelatura dient: «D'ara endavant, jo estic mort per a vosaltres, però aquí teniu fra Pere Cattani, a qui jo i vosaltres obeïrem». I postrant-se als seus peus li va prometre obediència i reverència.

Tots els germans ploraven i un dolor íntim els arrancava gemecs en veure que es quedaven orfes d'un tal pare.

Francesc es va incorporar i, aixecant els ulls al cel i amb les mans juntes, digué:

—Senyor, us encomano aquesta família, que fins avui m'ha-víeu confiat. Ara, a causa de les meves malalties, que Vós coneixeu, oh dolcíssim Senyor, ja no tinc forces per a cuidar-me'n i, per això, l'encomano als ministres. El dia del judici hauran de donar compte, Senyor, si algun frare es perd per culpa de la seva negligència, del mal exemple o de correccions massa severes.

Des d'aleshores fins al dia de la seva mort, el benaurat Francesc fou submís i es va captenir en tot amb més humilitat que qualsevol altre.

CAPÍTOL XL

Fins i tot refusa de tenir un company en particular

En una altra ocasió, sant Francesc confià tots els seus germans al vicari tot dient: «No vull gaudir del privilegi especial de tenir un framenor assignat a mi per company, sinó que qualsevol d'ells m'acompanyi d'un lloc a l'altre, com el Senyor els inspiri.» I afegí: «Una vegada vaig veure un cec que amb prou feines tenia un gosset com a guia en el seu camí, i jo no vull ser més ric que ell».

Aquesta fou sempre la seva glòria: bandejar tota mena de favoritismes i preferències, per tal que en ell romangués la virtut de Crist.

CAPÍTOL XLI

Renuncia al govern de l'orde a causa de prelats malèvols

Una vegada que un germà va preguntar a Francesc per quin motiu havia deixat la direcció dels frares i l'havia lliurada a altres germans, com si ja no hi tingués res a veure, li va respondre:

—Fill meu, jo estimo els frares tant com puc, però si ells seguissin les meves petjades, jo els estimaria més encara i no em desentendria d'ells. Hi ha alguns prelats que se'ls emporten per uns altres camins i els proposen l'exemple dels antics,

sense fer cas de les meves advertències. Però allò que fan i com ho fan apareixerà més clar a la fi.

Poc temps després, quan s'havien agreujat les seves dolences, s'aixecà del llit i per la força de l'esperit exclamà:

—Qui són aquells que arrabassen els germans de les meves mans i del meu orde? Si vaig al Capítol general, els demostraré quina és la meva voluntat.

CAPÍTOL XLII

Buscava humilment carn per als malalts i els exhortava a ser humils i pacients

El benaurat Francesc no s'averkonyia de demanar carn per als germans malalts en els llocs públics de la ciutat. Tanmateix, els qui patien molt els exhortava a suportar amb paciència la seva malaltia i a no provocar un escàndol quan no era possible satisfer totes les seves necessitats.

Per això, va fer que s'escrigués en la primera Regla: «Prego als meus germans que en la malaltia no s'aïrin amb Déu ni amb els altres frares, ni demanin gaires medecines, ni tinguin un desig desmesurat de salvar el seu cos, que és enemic de l'ànima i que en breu ha de morir. Ans al contrari, que donin gràcies a Déu per tot i que desitgin ser tal com Ell vol, atès que aquells a qui el Senyor predestina a la vida eterna, els espera amb l'estímul dels flagells i de les malalties, com Ell mateix diu: *Reprenc i castigo els qui estimo*» (Ap 3, 19).

CAPÍTOL XLIII

De la humil resposta de sant Francesc i sant Domènec a un cardenal sobre si volien que els seus frares fossin prelats de l'Església

Un dia es trobaren a Roma les dues preclares lluminàries del món, sant Francesc i sant Domènec, davant del bisbe d'Òstia, més tard elegit Papa.¹ Després de parlar tots tres dolçament de Déu, el bisbe els digué:

—En l'Església primitiva, els pastors i els prelats eren homes pobres i fervorosos en la caritat i no en l'ambició. ¿Per què no escollim per a bisbes i prelats els vostres frares, que ultrapassen a altres per la doctrina i el bon exemple?

Llavors es va establir entre tots dos sants una humil i devota disputa sobre qui havia de donar la resposta, no perquè un volgués parlar abans que l'altre, sinó perquè mútuament s'insinuaven que fos l'altre el primer a contestar. Per fi, va guanyar la humilitat de sant Francesc per no respondre primer. Sant Domènec també va prevaler, puix que en respondre primer obeïa humilment.

Per això digué el benaurat sant Domènec:

—Senyor bisbe, els meus frares serien elevats a una alta dignitat si acceptessin ser prelats; però, pel que fa a mi, mai no permetré que aconseguixin aquests honors.

Després, Francesc, inclinant-se davant el senyor bisbe, digué:

—Senyor, els meus frares s'anomenen menors perquè no presumeixin de ser majors. La seva vocació els ensenya a romandre en la humilitat de Crist seguint les seves petjades, a fi que d'aquesta manera siguin exaltats al ulls dels sants. Si voleu que donin fruit en l'Església de Déu manteniu-los en l'observança de la seva vocació. I si aspiressin a algun honor, afanyeu-vos, amb el vostre poder, a mantenir-los en la humilitat i no permeteu mai que arribin a cap prelatura.

1. Es pot situar l'encontre al principi de 1221, data en què sant Domènec sortí de Roma per anar a Bolònia, on morí el 6 d'agost del mateix any.

Aquestes foren les respostes dels dos sants. Quan varen acabar de parlar, el senyor bisbe d'Òstia quedà molt edificat i va donar gràcies a Déu.

En acomiadar-se tots dos, sant Domènec va pregar a sant Francesc que l'obsequiés amb la corda amb què se cenyia. Francesc refusava per humilitat allò que se li demanava per amor. Vençut, tanmateix, per la devoció de qui li ho demanava, donà la corda al benaurat Domènec, el qual se la va cenyir sota la túnica perquè l'havia obtinguda per amor. Des d'aleshores la va portar amb gran afecte.

Finalment, tots dos sants encaixaren les mans i es recomanaren mútuament amb molta estimació. Sant Domènec va dir: «Voldria, germà Francesc, que el teu orde i el meu fossin un de sol, perquè visquem junts en la mateixa Església.»

Quan ja se separaven, Domènec va dir als qui eren presents: «En veritat us dic que és tanta la santedat i perfecció d'aquest home, que tots els religiosos haurien d'imitar-lo.»

CAPÍTOL XLIV

Francesc volgué que, per observar la humilitat, els frares servissin els leprosos

Des del principi de la seva conversió i amb l'ajuda del Senyor, el benaurat pare, com a constructor assenyat, va fundar el seu orde sobre roca ferma, és a dir, sobre la més gran humilitat i pobresa del Fill de Déu. Per aquest motiu va anomenar-lo *orde dels framenors*.

Des de l'inici, volgué que els germans visquessin en les leproseries per servir els leprosos i establir-hi el fonament de la santa humilitat. Quan ingressava un noble o un plebeu, entre d'altres instruccions que li donava l'advertia que havia de servir humilment els malalts de lepra i viure en les seves cases com es diu a la primera Regla: «Que no vulguin posseir res

sota el cel si no és la santa pobresa, amb la força de la qual el Senyor els alimentarà en aquest món el cos i l'ànima i els concedirà en l'esdevenidor l'heretatge del cel».

D'aquesta manera, per a ell i per als altres, va fundar l'orde sobre la més gran humilitat i pobresa perquè, encara que podia haver estat un gran prelat de l'Església, escollí i va voler ser humil no sols en ella sinó també entre els seus frares. Segons opinió i desig seu, la humilitat havia de ser la seva màxima exaltació als ulls de Déu i dels homes.

CAPÍTOL XLV

Volia que la glòria i el mèrit de totes les seves bones obres i paraules fossin atribuïts únicament a Déu

Un dia que sant Francesc predicava al poble de Rieti, a la plaça, després del sermó, el bisbe, home molt discret i espiritual, es va aixecar del lloc i digué a la gent:

—Des del dia que el Senyor va fundar la seva Església, sempre l'ha il·lustrada amb sants barons, que l'han honorat amb la seva paraula i exemple, però en aquests darrers temps l'ha il·lustrada amb Francesc, home pobrissó, menyspreat i il·letrat. És per això que heu d'estimar i honorar Déu i preservar-vos del pecat, perquè a cap altre poble ha concedit tal favor.

Quan acabà de parlar, el bisbe baixà del lloc on predicava i va entrar a la catedral. Francesc se li va acostar, li féu reverència, es llançà als seus peus i li va dir:

—En veritat us dic, senyor bisbe, que ningú no m'ha fet un honor tan gran en aquest món com m'heu fet vós avui, perquè la gent diu: «Aquest home és un sant!» i m'atribueixen la glòria i la santedat, en comptes de donar-les al Creador. En canvi vós, com home discret, heu sabut separar el que és preciós del que és vil.

El benaurat Francesc quan era lloat pels altres i considerat com un sant responia dient:

—Encara no estic segur de tenir fills i filles perquè, si el Senyor em lleva el tresor que m'ha encomanat, quina altra cosa em quedaria, sinó un cos i una ànima que els infidels també tenen? A més a més, crec que, si el Senyor hagués concedit a un lladre o un infidel tantes gràcies com a mi, haurien estat més lleials que no pas jo. Com en una pintura del Senyor i de la benaurada Verge feta en un quadre de fusta, són honorats el Senyor i la Verge i no la fusta ni la pintura, així el servent de Déu és com una pintura en què el Senyor és honorat pels seus beneficis. No s'ha d'atribuir res a si mateix, perquè en comparació amb Déu és menys que fusta i pintura: és pur no-res. Per això, sols a Déu s'ha de retre honor i glòria; l'home només mereix ignomínia i tribulació mentre viu entre les misèries d'aquest món.

CAPÍTOL XLVI

Francesc volgué tenir fins a la mort com a guardià un dels seus companys i viure subjecte a ell

Com sigui que Francesc volia persistir fins a la mort en perfecta humilitat i subjecció, molt abans de la seva fi digué al ministre general: «Vull que deleguis l'autoritat en un dels meus companys, el qual jo obeiré en lloc teu, puix per amor a l'obediència vull viure fins a la mort tenint sempre un superior.»

De fet, des d'aleshores fins a la seva fi, Francesc tingué com a guardià un dels seus companys, el qual obeïa com si fos el mateix ministre general.

En una ocasió va dir als germans:

—Entre altres gràcies, el Senyor m'ha concedit aquesta: la d'obeir diligentment tant a un novici que avui entrés a l'orde i em fos assignat com a guardià, com al frare primer i més antic en l'orde. Cal que el súbdit consideri el seu superior no com a home sinó com a Déu, per amor del qual és súbdit.

I afegí encara:

—Si jo volgués, el Senyor faria que fos respectat pels meus frares més que qualsevol prelat d'arreu del món ho és pels seus súbdits, però Ell m'ha atorgat la gràcia d'estar content sent el més petit de tots.

Nosaltres, que vam viure amb ell, ho veiérem amb els nostres propis ulls i en donem testimoni. Quan algun frare no l'atonia amablement o li deia una paraula ofensiva, de seguida ell anava a pregar i quan tornava ja no recordava res i no deia mai «aquell no m'ha atès» o «aquell altre m'ha dit tal paraula».

Així, doncs, perseverant d'aquesta manera, com més s'acostava a la mort més sol·lícit era sobre com podria viure i morir amb humilitat i pobresa i en la perfecció de totes les virtuts.

CAPÍTOL XLVII

Com sant Francesc ensenyava la perfecta manera d'obeir

El pare sant acostumava a dir als seus frares:

—Germans meus, quan us manin alguna cosa, feu-la de seguida i no espereu que us la repeteixin. No digueu mai ni penseu que és impossible un precepte, perquè encara que jo us manés quelcom per damunt de les vostres forces, la virtut de la santa obediència us donaria la fortalesa necessària.

CAPÍTOL XLVIII

Compara el perfecte obedient amb un cadàver

En presència dels seus companys, Francesc un dia va sospirar tot dient: «Difícilment es pot trobar un religiós en aquest món que obeeixi perfectament el seu superior!»

Llavors, els companys li preguntaren:

—Digue'ns, pare, quina és la perfecta i summa obediència.

Com a resposta, va descriure el veritable obedient comparant-lo amb un cos mort.

—Agafeu un cadàver i poseu-lo on vulgueu. Veureu que no es resisteix a cap moviment, no canvia de lloc ni demana l'anterior. Si l'asseuen en una cadira no mira cap a dalt sinó a terra. Si el vesteixen de porpra, encara fa més llàstima. Així, doncs, és el veritable obedient: no pregunta per què el canvien de lloc, no es preocupa per on està o per canviar. Si és promogut a un alt càrrec, segueix essent humil; com més l'honoren, més se'n considera indigne.¹

El benaurat Francesc anomenava *santes obediències* les que purament i simplement eren imposades, i no les que eren buscades o demanades. Tanmateix, creia que la perfecta obediència —la qual no prové de la carn ni de la sang— és aquella per la qual, seguint la inspiració divina, s'accepta anar entre els infidels, ja sigui per convertir-los o pel desig de martiri. Deia que demanar aquesta obediència era molt agradable al Senyor.

CAPÍTOL XLIX

És tan perillós manar amb precipitació com no fer cas del manament de l'obediència

Pensava el benaurat pare que rarament s'havia de manar amb precepte d'obediència i que no s'havia de recórrer a llançar la sageta que cal disparar en última instància. Deia: «No s'ha de posar prest la mà a l'espada.»

Per altra banda, també afegia que aquell que no compleix

1. La imatge o simil del cadàver, pel que fa a l'obediència, que usa sant Francesc expressa plàsticament una fina disposició d'humilitat més que no pas la negació del propi judici.

promptament el precepte de l'obediència ni tem Déu ni respecta els homes, tret d'un motiu que necessàriament obligui a diferir el compliment.

Res més cert que això, perquè l'autoritat en mans d'un superior temerari, ¿què és sinó un punyal en mans d'un forasseñyat? I, en què pot tenir-se menys esperança que en un religiós que descura l'obediència i la menysté?

CAPÍTOL L

Resposta a uns germans que volien convèncer-lo perquè demanés el privilegi de predicar lliurement

Un dia alguns frares digueren al benaurat Francesc:

—Pare, no veus com els bisbes de vegades no permeten que prediquem i ens fan passar molts dies ociosos en un lloc abans de poder anunciar la Paraula de Déu? Més bé aniria que obtinguessis del senyor Papa algun privilegi sobre això, cosa que seria en profit de les ànimes i per a la salvació.

El sant els va contestar amb severitat i reprenent-los:

—Vosaltres, framenors, no compreneu la voluntat de Déu i no permeteu que jo converteixi tot el món, com vol el Senyor. En primer lloc, jo vull convertir els prelats amb la santa humilitat i el respecte; quan ells vegin en nosaltres una vida santa i una reverència envers ells, us demanaran que prediqueu i convertiu el seu poble. Més que els vostres privilegis, que us portarien fàcilment a la supèrbia, és millor que sigueu cridats per ells mateixos a la predicació. I si estiguéssiu deslligats de tota avarícia i exhortéssiu el poble perquè donés a l'Església el que és degut, els mateixos prelats us cridarien per confessar els fidels. Amb tot, no us cal preocupar-vos gaire d'això, perquè si es converteixen ben segur que trobaran confessors. Pel que fa a mi, només vull un privilegi del Senyor: no tenir-ne cap dels homes, si no és el de respectar a tothom i, complint el

que mana la santa Regla, mirar de convertir a tothom, més amb l'exemple que amb les paraules.

CAPÍTOL LI

Com els germans, quan s'ofenien, es reconciliaven mútuament

El benaurat pare afirmava que els framenors havien estat enviats en aquests últims temps pel Senyor per tal de donar exemples de llum als qui estaven envoltats en les tenebres del pecat. Deia també que es veia inundat de suavíssims perfums, com ungit amb la força d'un bàlsam preciós, quan sentia parlar de les gestes dutes a terme pels frares virtuosos que anaven pel món.

Succeí un dia que un germà, en presència d'un noble senyor de l'illa de Xipre, va ofendre de paraula un altre germà. En advertir l'ofensor que havia molestat el seu germà, indignat amb ell mateix, agafà un grapat de fems d'ase i posant-se'l a la boca el mastegava tot dient: «Que mastegui fems la llengua que ha llançat el verí de la fellonia sobre un germà!» En veure-ho el noble senyor, es va quedar atònit i se'n va anar molt edificat. Des d'aquell moment va posar la seva persona i tots els seus béns a disposició dels frares.

Era costum entre els germans que quan algu d'ells proferia paraules injurioses o ofensives contra un altre, tot seguit es prostrava a terra i besava els peus del germà ofès i humilment li demanava perdó. Francesc exultava de joia quan veia que els seus fills donaven espontàniament aquests exemples de santedat i beneïa profusament els frares que, de paraula i d'obra, induïen els pecadors a l'amor de Crist. Volia que els seus fills se li assemblesin en el zel per la salvació de les ànimes que a ell el consumia.

CAPÍTOL LII

De com Jesucrist es queixava davant fra Lleó, company de sant Francesc, de la ingratitude i la supèrbia dels frares

En una ocasió Nostre Senyor Jesucrist va dir a fra Lleó, company del benaurat pare:

—Fra Lleó, em sap greu l'actitud dels germans.

—Per què, Senyor?

—Per tres coses: perquè no reconeixen els beneficis que, com tu saps, amb tanta generositat els he atorgat, tenint en compte que no són ells qui sembren i seguen; perquè passen tot el dia ociosos i mormolant, i perquè sovint es provoquen mútuament a la ira i no es reconcilien ni perdonen les ofenses rebudes.

CAPÍTOL LIII

Francesc respon amb humilitat i veritat a un doctor de l'orde dels predicadors que li consultava sobre un text de la Sagrada Escripura

Mentre es trobava Francesc un dia Siena, vingué a visitar-lo un doctor en Sagrada Teologia de l'orde dels predicadors, home certament humil i molt espiritual. Després d'haver conversat una estona tots dos sobre les paraules del Senyor, el mestre en teologia li va preguntar sobre el significat d'aquest passatge del profeta Ezequiel: *Si no adverteixes l'impíu de la seva impietat, a tu et demanaré comptes de la seva ànima* (Ez 3, 18). Digué després: «Bon pare, jo conec molta gent que està en pecat mortal, els quals no amonesto de la seva impietat. ¿Hauré de respondre davant Déu de les seves ànimes?»

El benaurat Francesc li va respondre humilment que ell era un ignorant i que més li convenia ser deixeble per aprendre d'ell que no pas exposar el sentit de les Sagrades Escripures.

Llavors el mestre humilment li digué: «Germà, encara que ja he sentit d'alguns savis la interpretació d'aquest text, m'agradaria també saber com l'entens tu.» Aleshores Francesc li va dir: «Si les paraules s'han de prendre d'una manera general, jo les entenc així: que el servent de Déu ha d'abrusar-se i refulgir de tal manera per la seva vida i santetat que, amb la llum de l'exemple i la conversació edificant, serveixi de reprensió a tots els pecadors. Així, crec jo, l'esplendor de la seva vida i el perfum del seu bon nom denunciaran a tots les seves iniquitats.»

El doctor va quedar molt edificat i, en acomiadar-se, digué als companys de sant Francesc: «Germans meus, la teologia d'aquest sant home, fonamentada en la puresa i en la contemplació, és àguila que vola; en canvi, la nostra ciència s'arrossega per terra.»

CAPÍTOL LIV

Com cal viure en humilitat i pau amb els clergues

Tot i que el benaurat pare volia que els seus fills visquessin en pau amb tots els homes i que es consideressin els més petits davant els altres, va demostrar amb paraules i amb el seu exemple que havien de ser humils especialment amb els clergues.

Els deia:

—Nosaltres hem estat enviats en ajuda dels clergues per a la salvació de les ànimes a fi de suplir aquelles coses a què ells no arriben. Cadascú rebrà la seva recompensa no segons el seu títol sinó segons el treball que fa. Recordeu, germans, que a Déu li és grata la salvació de les ànimes, i això ho podem aconseguir més bé fomentant la pau, que no pas semblant discòrdies amb els clergues. Però si ells fossin un obstacle per a la salvació dels pobles, a Déu pertany la venjança, i els donarà allò que es mereixen en el temps oportú. Per tant, estimeu

i estigueu subjectes als prelats i eviteu, quan de vosaltres depengui, que no sorgeixi mai cap sentiment de zel desordenat. Si sou fills de la pau, us guanyareu el clergat i el poble, i això és més agradable a Déu que guanyar solament el poble però escandalitzar els clergues. Tapeu les seves caigudes i supliu les seves mancances. I, fet això, sigueu més humils encara.

CAPÍTOL LV

Francesc adquireix l'església de Santa Maria dels Àngels de l'abat de Sant Benet d'Assís i vol que els germans hi visquin sempre en humilitat

En veure el benaurat Francesc com el Senyor multiplicava el nombre dels seus frares, els digué:

—Preuats germans i fillets meus, veig com el Senyor vol multiplicar-nos. Per això, em sembla que seria bo i pietós que adquiríssim del bisbe, o dels canonges de Sant Rufí, o de l'abat de Sant Benet alguna església on els germans puguem resar les hores de l'Ofici diví, i al costat de la qual tinguem també una casa petita i pobra, feta de vímet i de fang, on puguem treballar i descansar. Aquest lloc no és adequat ni suficient per als germans, quan veiem que el Senyor vol mutiplicar-nos. A més a més, aquí no tenim cap església per a recitar les hores. I si un frare es mor, no seria convenient enterrar-lo aquí, en una església del clergat secular.

Aquestes paraules varen complaure a tots els reunits.

Francesc, després, anà a parlar amb el bisbe d'Assís i li va exposar el cas. El bisbe li digué:

—Germà, no tinc cap església que pugui donar-vos.

La mateixa resposta li feren els clergues:

Llavors, Francesc se'n va anar a parlar amb l'abat de Sant Benet de la muntanya del Subasio i li exposà el mateix.

L'abat, mogut a pietat, després de consultar-ho amb els seus

monjos i per obra de la gràcia i voluntat de Déu, va concedir a sant Francesc i als seus germans l'ermita de Santa Maria de la Porciúncula, que era l'església més petita i pobra que tenia.

L'abat digué al sant:

—Germà, us concedim el que demaneu. Però, si el Senyor es dignés a multiplicar la vostra família, volem que aquest lloc sigui cap i casal de tots els vostres.

Aquestes paraules varen complaure Francesc i els seus frares. El servent de Déu va quedar molt content del lloc que havia concedit als germans per diversos motius: perquè el nom de l'ermita era el de la Mare de Crist; perquè era petita i pobra; a més a més, perquè portava el sobrenom de Porciúncula i prefigurava que havia de ser cap i mare dels framenors. De fet, es deia *Porciúncula* perquè aquest era el nom del paratge des de temps immemorials.

El benaurat Francesc deia:

—Aquest és el motiu pel qual el Senyor no volgué que cap altra església fos concedida als germans, ni que els primers d'entre ells construïssin una església nova, ni que en tinguessin una altra que no fos aquesta, perquè així s'ha acomplert una profecia que parlava de la vinguda dels framenors.

Tot i que l'ermita era petita i mig arruïnada, la gent d'Assís i de la comarca li tenien una gran devoció des de temps. Aquesta veneració ha anat creixent i s'ha reforçat cada dia. Així que els germans anaren a viure-hi, el Senyor augmentava el seu nombre diàriament. El bon perfum de la seva fama s'havia estès per tota la vall de Spoleto i en moltes parts del món. Cal dir també que antigament l'ermita es deia de *Santa Maria dels Àngels* perquè, segons diuen, s'hi sentien cants angèlics.

Per bé que l'abat i els monjos havien donat de bon grat i de franc l'església, el sant, com a prudent i mestre expert, volgué fundar la seva casa —és a dir, el seu orde— sobre roca ferma, o sigui, sobre la màxima pobresa i així, tots els anys, en senyal de més humilitat i pobresa, enviava a l'abat i als monjos una cistella plena de peixos petits anomenats lluços de riu. Ho feia així perquè els frares no tinguessin res com a propi ni habitessin cap lloc que no fos propietat d'un altre. Volia que

els germans no tinguessin dret a vendre la capella o rellogar-la d'alguna manera.

I quan els frares portaven cada any als monjos la cistella de peix, aquests, en atenció a la humilitat de sant Francesc, que feia això espontàniament, el corresponien amb una gerra plena d'oli.

Nosaltres, que vam viure amb el benaurat pare, donem testimoni que ell afirmava haver-li estat revelat que la Verge Maria estimava amb afecte particular aquesta església entre les altres del món, per les moltes gràcies que el Senyor aquí havia dispensat. És per aquest motiu que des d'aleshores li tingué una gran reverència i devoció i, a fi que els germans en tinguessin sempre un memorial en els seus cors, a l'hora de la seva mort féu escriure en el Testament que ells fessin el mateix.

En efecte, poc abans de morir digué en presència del ministre general i d'altres frares:

—Vull disposar de l'ermita i deixar-la en Testament als frares perquè li tinguin sempre gran reverència i devoció. Així ho van fer els nostres primers germans. Tot i que aquest lloc era ja sant, estimat i escollit preferentment per a Crist i la Verge gloriosa, tanmateix els germans conservaren la seva santedat per mitjà de contínua oració i silenci tant de dia com de nit. I si parlaven entre els intervals de silenci, ho feien amb gran pietat i discreció, parlant només d'allò que pertany a la glòria de Déu i a la salvació de les ànimes. I si algú començava a dir paraules inútils i frívols, cosa que succeïa rares vegades, tot seguit era corregit per un altre germà.

I afegia:

—Tots els germans mortificaven el seu cos amb dejunis i vígies, amb el fred, la nuesa i amb el treball de les seves mans. Per evitar l'ociositat, sovint ajudaven la gent pobra en el conreu dels camps i rebien a canvi pa per amor de Déu. Amb aquestes i altres virtuts santificaven el lloc i es mantenien en la santedat. Però després, per causa dels frares i dels seglars que concorrien a aquest lloc més vegades que abans i també perquè els frares es refredaren molt en la pregària i en les bones obres —més propensos a proferir paraules ocioses i a discutir

les notícies més del costum— el lloc ja no fou tingut en tanta reverència i devoció com ho havia estat fins llavors i com es volia que fos.

Havent dit aquestes paraules, el benaurat Francesc va acabar advertint amb gran fervor:

—Vull que aquest lloc sigui posat, i per sempre, sota l'autoritat del ministre general, el servent de tots, perquè en tingui la màxima cura i es preocupi de proveir-lo d'una família bona i santa de germans. Que siguin escollits els clergues d'entre els germans millors, més sants i honestos i d'entre els que sàpiguen resar millor l'Ofici diví, a fi que no sols els seglars, sinó també els altres germans, els vegin i escoltin amb satisfacció i devoció. Pel que fa als germans llecs que els han de servir, que siguin escollits homes sants, discrets, humils i honestos. No vull que cap persona ni cap framenor entri en aquell lloc, llevat del ministre general i dels frares que el serveixin. I aquests, que no parlin amb ningú, tret dels germans a qui serveixen i del ministre general quan els visiti. També desitjo que els llecs no diguin paraules ocioses, ni comentin notícies mundanes, ni res que no sigui útil per a les seves ànimes. Per això, especialment vull que ningú no entri en aquell lloc a fi que es conservi millor la seva puresa i santedat i no s'hi faci ni s'hi digui res inútil. Ans al contrari, que tot es conservi pur i sant amb himnes i lloances al Senyor. I quan algun d'aquests germans passi al Senyor, vull que per cobrir la plaça del difunt, el ministre general cridi, d'on sigui que estigui, un altre germà sant. I encara que altres germans s'apartessin alguna vegada de la puresa i santedat de vida, vull que aquest lloc sigui beneït i romanguí sempre com a espill i bon exemple per a tot l'orde, com una llàntia sempre encesa i resplendent davant el sitial de Déu i de la benaurada Verge Maria. Per amor a aquest lloc, vulgui el Senyor perdonar els defectes i faltes de tots els germans i conservar i protegir l'orde, petita planta seva, per sempre.

CAPÍTOL LVI

Humil respecte que sant Francesc tenia a les esglésies que havia escombrat i netejat

Quan sant Francesc vivia a Santa Maria de la Porciúncula i els frares eren encara molt pocs, acostumava a anar per les viles i les esglésies de la rodalia d'Assís predicant i exhortant els homes a la penitència. I sempre duia una escombra per a escombrar les esglésies brutes, perquè li dolia molt de veure alguna església que no era neta com ell volia.

Després de predicar, reunia els sacerdots presents en un lloc apartat, perquè no el sentissin els seglars, i els parlava de la salvació de les ànimes i els exhortava a tenir cura en mantenir netes les esglésies i els altars i tot allò que cal per a celebrar els misteris divins.

CAPÍTOL LVII

Un pagès troba Francesc escombrant l'església, es converteix, ingressa a l'orde i arriba a ser un sant frare

Un dia sant Francesc va anar a una església d'un poble de la rodalia d'Assís i va començar a escombrar-la i netejar-la humilment. Tot seguit corregué la notícia per tot el poble, que sempre s'alegrava i es complaïa en sentir-lo. Un pagès, home d'admirable simplicitat, de nom Joan, que estava llaurant el seu camp, assabentat de la visita del sant, vingué corrents i el trobà escombrant amb humilitat i devoció. Se li acostà i li digué: «Germà, dóna'm l'escombra, que vull ajudar-te.» La hi va agafar de les mans i va acabar el que faltava.

Asseguts després tots dos, digué el rústec camperol al benaurat Francesc:

—Germà, ja fa temps que tinc el desig de servir Déu, sobretot després que he sentit a parlar de tu i dels teus frares, però no sabia com dirigir-me a tu. Ara que ha plagut a Déu que et pugui veure, vull fer el que em manis.

Quan va veure el seu entusiasme, Francesc exultava d'alegria en el Senyor, sobretot perquè en aquell temps eren pocs frares i li semblava que aquell home seria un bon religiós per la seva puresa i simplicitat. Per això li va dir:

—Germà, si vols compartir la nostra vida i companyia, cal que et desfacis de tot el que lícitament posseeixes i ho donis als pobres, seguint el consell del sant Evangeli, la qual cosa han fet tots els germans que han pogut fer-ho.

En sentir això, el pagès se n'anà tot seguit al camp on hi havia els bous. Els va desfermar i en va portar un a sant Francesc, tot dient-li:

—Germà Francesc, durant molts anys he servit el meu pare i tots els de casa. Encara que és petita la meva herència, vull prendre aquest bou com la part que em correspon i donar el seu preu als pobres de la manera que et sembli a tu més bé.

Quan els seus pares i germans, aquests encara petits, s'adonaren que volia deixar-los, començaren a plorar i cridar tan amargament que sant Francesc, mogut a compassió per tractar-se d'una família nombrosa i humil, els digué:

—Pareu taula i dinarem junts, i no us entristiu, perquè vull donar-vos una alegria.

Ho feren i menjaren plegats amb gran joia. En acabat, el benaurat Francesc els digué:

—Aquest fill vostre desitja servir Déu, i vosaltres no heu d'afligir-vos, sinó alegrar-vos-en. Ell serà per a vosaltres un gran honor i una benedicció en el cos i en l'ànima, no solament als ulls de Déu sinó també als del món, perquè el Senyor serà honorat per un de la vostra sang i tots els frares seran els vostres fills i germans. Jo no puc ni dec deixar-vos el vostre fill perquè ell és creatura de Déu i vol consagrar-se al servei del seu Creador; servir-lo és regnar. Amb tot, a fi que en tingueu un consol, vull que us retorni el bou, perquè vosaltres sou pobres, si bé hauria de donar-lo a altres pobres segons l'Evangeli.

Tots quedaren consolats amb les paraules del benaurat Francesc i s'alegraren molt, perquè els havia tornat el bou, a causa de la seva pobresa.

Com sigui que Francesc es complaïa amb la santa i pura simplicitat, tot seguit el va vestir amb l'hàbit religiós i l'escollí humilment per company seu.

De fet, fra Joan era d'una simplicitat tan gran, que es creia obligat a imitar el benaurat Francesc en tot el que feia. Així, per exemple, quan Francesc entrava en alguna església o en qualsevol lloc per pregar, l'observava atentament per tal d'imitar totes les seves accions i gestos. Si el sant s'agenollava, si aixecava les mans al cel, si escopia o suspirava, també ell feia el mateix. Quan Francesc se n'adonà, va intentar corregir amb tendresa aquestes simplicitats, però fra Joan li digué: «Germà, jo he promès fer tot el que tu facis; per això haig d'imitar-te en tot.» Sant Francesc s'admirava i meravellava quan descobria en ell tanta senzillesa i puresa d'ànima.

Fra Joan progressava de tal manera en les virtuts i bons costums, que Francesc i els altres framenors es meravellaven de la seva perfecció. Poc temps després, va morir essent model de santedat. Per això, quan el benaurat Francesc amb goig de l'ànima i del cos referia als frares la conversió d'aquest germà, no l'anomenava fra Joan, sinó sant Joan.

CAPÍTOL LVIII

Francesc es castiga menjant la mateixa escudella que un leprós a qui havia humiliat

Quan Francesc va tornar a l'ermitori de Santa Maria dels Àngels, va trobar fra Jaume el Simple amb un leprós ple de nafres i en estat miserable. El sant havia encomanat aquest malalt i tots els altres a la cura de fra Jaume perquè ell els feia de metge i de bon grat els netejava les nafres, els embena-

va i els aplicava els remeis. En aquell temps els frares vivien en les leproseries.

Llavors Francesc va dir a fra Jaume com si el reptés: «No haves de portar aquí aquests germans cristians, perquè no és decorós ni per a tu ni per a ells.» De fet, tot i que el seu desig era servir els leprosos, no volia però que fossin sanejats fora de les leproseries els qui estaven molt nafrats, perquè la gent sentia una gran repugnància per ells.

Ara bé, fra Jaume era tan simple que tenia el costum d'anar amb ells de la leproseria fins a l'ermita de Santa Maria de la Porciúncula com si anés amb un altre germà. Als leprosos, el benaurat Francesc els anomenava *germans cristians*.

Quan hagué dit aquestes paraules i va veure que el leprós havia quedat humiliat per la reprensió a fra Jaume, se'n va penedir al moment. Per això, volent donar una satisfacció a Déu i al leprós, va confessar la seva culpa a fra Pere Cattani, que llavors era el ministre general de l'orde. Li va dir:

—Et prego que em confirmis la penitència que m'he proposat fer per la falta que he comès i no vull que me la contradiguís de cap manera.

«Germà, fes el que et plagui», va respondre el ministre. Fra Pere venerava i respectava tant Francesc que no s'atrevia a contradir-lo en res, encara que sovint el feia enfadar.

Sant Francesc continuà dient:

—Que aquesta sigui la meva penitència: vull menjar amb un germà cristià de la mateixa escudella.

Quan es varen asseure a taula el leprós i els altres frares van posar un plat entre el sant i el leprós. Aquest estava tot ple de nafres i era abominable: tenia els dits engarrotats i sanguinolents de manera que, quan es peixia la vianda del plat, li queia sang i pus dels dits. En veure-ho, fra Pere i els altres germans es van entristir molt, però no gosaven dir res per temor i reverència al benaurat pare.

El qui escriu això ho va veure amb els propis ulls i en dóna testimoni.

CAPÍTOL LIX

Sant Francesc fa fugir els dimonis amb paraules humils

Un dia el benaurat Francesc se'n va anar a l'església de Sant Pietro di Bovava, prop del castell de Trevi, a la vall Espoletò. L'acompanyava fra Pacífic, que en el món fou conegut com «el rei dels versos», i com a home noble, gentil i mestre de cantaires. En aquells moments l'església estava abandonada. Francesc digué llavors a fra Pacífic:

—Torna-te'n a la leproseria perquè aquesta nit vull quedar-me aquí tot sol, i demà a trenc d'alba em véns a buscar.

Quan s'havia quedat sol i després de resar les Completes i altres oracions, volgué dormir, però li era impossible. El seu esperit s'omplí de temor i el seu cos va ser sacsejat per temptacions diabòliques. Sortia de l'església i se senyava tot dient: «En nom de Déu omnipotent us dic, dimonis, que turmenteu el meu cos fins on us permeti el Senyor Jesucrist, perquè estic prest a suportar-ho tot. Com que el meu cos és el més gran enemic que tinc, vosaltres m'alliberareu de l'adversari més directe.»

Tot seguit cessaren les temptacions, se'n va tornar al lloc on era i s'adormí en pau.

CAPÍTOL LX

Fra Pacífic té la visió que la seu de Lucifer és reservada a l'humil Francesc

Al matí següent, fra Pacífic vingué on era sant Francesc. Aquest estava pregant davant l'altar. Esperant-lo des de fora del cor també el company resava de la mateixa manera davant el Sant Crist. Quan va començar a pregar fou elevat i raptat

al cel —si en el cos o fora del cos, sols Déu ho sap (2 Co 12, 2-4). Va veure molts sitials en el cel, entre els quals n'hi havia un que era més enlairat i gloriós que els altres, refulgent i abillat amb tota mena de pedres precioses. Admirava la seva bellesa i desitjava saber a qui pertanyia aquell tron. Tot seguit va sentir una veu que li deia: «Aquest sitial fou de Lucifer i en lloc seu hi seurà l'humil Francesc.»

Quan va tornar en si, fra Pacífic va veure com sant Francesc eixia de l'església i es va llançar als seus peus amb els braços oberts en creu. Contemplant-lo com si ja estigués assegut en aquell tron celestial, li digué:

—Pare, tingues pietat de mi i prega al Senyor misericordiós que em perdoni els pecats.

El benaurat Francesc, donant-li la mà, el va aixecar i va cop-sar tot seguit que havia tingut alguna visió durant la seva pregària, perquè semblava completament transfigurat i parlava a sant Francesc no com si fos viu en el cos, sinó com si ja regnés en el cels.

Amb tot, com que fra Pacífic no volia contar la seva visió al benaurat pare, dissimulava i va començar a parlar-li d'altres coses. Li va preguntar:

—Què penses de tu mateix, germà?

Francesc li digué:

—Penso que sóc el pecador més gran del món.

Aleshores una veu es féu oir en l'interior de fra Pacífic: «En això pots saber que és vertadera la visió que has tingut, perquè així com Lucifer, per causa del seu orgull, fou foragitat d'aquest sitial, així mateix Francesc, per la seva humilitat, mereixerà ser exaltat i seure en el seu lloc.»

Francesc es presenta nu amb una corda lligada al coll davant el poble

Un dia, quan es refeia d'una greu malaltia, a Francesc li va semblar que s'havia excedit massa en el menjar, tot i que ho havia fet poc. S'aixecà quan encara no li havia baixat la febre quartana i va fer convocar el poble d'Assís a la plaça per predicar. Un cop acabada la predicació, va demanar a la gent que no marxés del lloc fins que ell no tornés. Va entrar a la catedral de Sant Rufí amb molts frares, entre els quals hi havia fra Pere Cattani, que havia estat canonge d'aquella església i elegit primer ministre general pel mateix sant Francesc. Va ordenar, doncs, a fra Pere que per obediència fes tot el que li digués sense contradir-lo. Fra Pere li va respondre:

—Germà, no puc fer res en mi ni en tu que no et sigui grat.

Llavors Francesc es va treure la túnica i va ordenar a fra Pere que l'arrossegues nu i amb una corda lligada al coll davant el poble fins al lloc on havia predicat. I va dir a un altre frare que agafés un plat ple de cendra, que pugés fins on ell era i que li tirés la cendra a la cara. El frare, però, no volia obeir per compassió i respecte envers ell.

Quan fou dut despullat davant el poble fins al lloc on havia predicat, digué:

—Vosaltres i tots els qui, seguint el meu exemple, deixen el món i entren a l'orde per seguir la vida dels framenors, creieu que jo sóc un sant. Haig de confessar davant Déu i vostre que, mentre estava malalt, he menjat carn i he pres brou de carn.

En sentir-ho, tots van començar a plorar pel respecte que li tenien, i també perquè era hivern, feia molt de fred i al sant encara no li havia baixat del tot la febre quartana. Colpejant-se el pit, tothom s'acusava dient: «Sabem que aquest home porta una vida santa; redueix el seu cos, semblant a un cadàver viu, amb abstinències i austeritats des de la seva conversió a Crist. Ara s'acusa a ell mateix i sotmet el seu cos a grans mortifica-

cions per una cosa justa i necessària. ¿On anirem a parar nosaltres, miserables, que passem tot el temps de la nostra vida satisfent els desitjos de la carn?»

CAPÍTOL LXII

Sant Francesc volia que tothom sabés el confort que donava al seu cos

En una altra ocasió, quan es trobava en un ermitori durant la Quaresma de Sant Martí, menjava viandes adobades amb llard a causa de les seves malalties, perquè l'oli li era prohibit. Acabada la Quaresma, mentre predicava a una gran multitud, començà a dir:

—Vosaltres veniu a mi amb gran devoció, creient que sóc un home sant, però haig de confessar a Déu i a vosaltres que durant aquest temps he menjat aliments cuinats amb greix de porc.

Sempre que menjava a casa dels seglars o quan els frares li preparaven viandes saboroses a causa del seu delicat estat de salut, tot seguit ho publicava obertament a casa i fora de casa, davant dels frares i dels seglars que ho ignoraven. I deia: «He menjat aquestes viandes.» No volia ocultar als homes allò que era manifest a Déu.

De la mateixa manera, quan el seu esperit era atret per l'orgull, per la vanaglòria o per qualsevol altre vici, fos on fos, confessava al moment en presència dels frares o dels seglars la seva falta, sense enconbrir res.

Un vegada va dir als seus companys:

—Tant si sóc al desert com en un altre lloc, vull viure com si tothom em veiés, perquè, si em prenen per sant i no porto la vida pròpia d'un sant, no passo de ser un hipòcrita.

Quan un dels seus companys, que era guardià, volgué folrar l'interior de la seva túnica amb un pedaç de pell de guineu

en la part tocant al fetge o la melsa —perquè feia molt de fred—, Francesc li va replicar:

—Si vols que usi una pell de guineu sota la túnica, m'hauràs de sorgir un pedaç de la mateixa pell per fora, perquè tot-hom sàpiga que duc una pell per dins.

Així va manar que li ho fessin, però va portar aquell pedaç molt poc temps, tot i que el necessitava prou.

CAPÍTOL LXIII

S'acusa de vanaglòria després de donar almoïna a un pobre

Anant un dia Francesc per la ciutat d'Assís, una vella pobreta li va demanar almoïna per amor de Déu. El sant immediatament li va donar el manteu que duïa, però tot seguit va confessar als qui l'acompanyaven que n'havia sentit vanaglòria.

Nosaltres, que vam viure amb ell, vam sentir i veure tants exemples semblants de summa humilitat, que ni de paraula ni per escrit, podríem referir-los tots.

Posava sempre el seu afany a no ser hipòcrita als ulls de Déu. Tot i que necessitava a causa de les malalties una alimentació especial, tanmateix tenia molta cura de donar bon exemple als frares i a les altres persones. Suportava amb paciència tota mancança per evitar qualsevol pretext de murmuració.

CAPÍTOL LXIV

Francesc descriu l'estat de perfecta humilitat en si mateix

Quan s'acostava el temps del Capítol, el benaurat Francesc digué al seu company:

—No em sembla que seria un vertader framenor si no em trobés en les condicions que vaig a descriure't: suposem que els frares em conviden amb gran devoció al Capítol i jo, mogut per aquesta devoció, hi vaig amb ells. Durant l'assemblea, em demanen tots que els proclami la Paraula de Déu, i jo m'aixeco i els predico allò que l'Esperit Sant m'inspira. Suposem que un cop acabat el meu sermó, tots criden contra mi dient: «No volem que ens governis perquè no tens l'eloqüència que cal i ets simple i ignorant. Ens avergonyim de tenir un superior tan ingenu i menspreable. D'ara endavant, no gosis d'anomenar-te el nostre prelat!» I em rebutgen amb vituperis i oprobis. Doncs bé, no seria un bon framenor si no estigués content igualment quan m'humilien i em rebutgen perquè no sigui el seu superior, com quan em veneren i honoren. En ambdós casos, el profit i utilitat per a ells cal que sigui sempre el mateix. Si m'alegro quan m'exalten i honoren per la devoció i el profit que en tindrien —on pot haver-hi un perill per a mi— molt més m'haig d'alegrar del profit i de la salut de la meva ànima quan em mensypreen, perquè en això hi ha certament un guany espiritual.

CAPÍTOL LXV

Vol anar a terres llunyanes com altres frares a qui havia enviat, i ensenyar a anar pel món amb humilitat

Acabat aquell Capítol¹ en què molts frares van ser enviats a províncies d'ultramar, sant Francesc es va quedar amb d'altres, als quals digué:

—Germans estimats, ja sabeu que jo he de ser model i exemple de tots; per tant, si us envio a terres llunyanes per suportar durs treballs i vergonya, fam i set i altres adversitats, és just,

1. Celebrat durant la Pentecosta del 14 de maig de 1217.

i la santa humilitat ho exigeix, que jo vagi també a alguna regió remota. Quan els frares sàpiguen que passo les mateixes privacions, les suportaran amb la mateixa paciència. Així, doncs, demano al Senyor que em concedeixi escollir la província on pugui treballar a glòria seva i ser un bon exemple per al nostre orde.

Quan el benamat pare se n'anava per alguna província, tenia el bon costum de pregar abans al Senyor i fer que els frares preguessin per tal que el mateix Senyor dirigís el seu cor al lloc que fos més del voler diví.

Els germans es posaren, doncs, a fer oració i després tornaren on era Francesc. El sant els digué ple d'alegria:

—En nom de Nostre Senyor Jesucrist, de la gloriosa Verge Maria, la seva mare, i de tots els sants, escullo la província de França, perquè és una nació catòlica i sobretot perquè tenen una gran reverència al Cos de Crist, la qual cosa és per a mi una gran joia i satisfacció, i espero viure així content entre els francesos.

Sant Francesc professava tanta reverència i devoció al Cos de Crist, que volgué que s'escrivís en la Regla que els frares a les províncies on visquessin tinguessin especial cura i sollicitud del Santíssim Sagrament i que exhortessin els clergues i els sacerdots que procuressin conservar la santa Eucaristia en llocs apropiats i dignes, i que si aquests eren negligents, els frares ho fessin en lloc seu.

També volgué escriure en la Regla que onsevulla que els frares trobessin escrit el nom del Senyor o les paraules per les quals es consagra el seu Cos i les veiessin en indrets inconvenients, havien de recollir-les i col·locar-les en llocs apropiats, honorant així el Senyor en les seves paraules. I encara que aquesta amonestació no es va incloure en la Regla perquè als ministres no els va semblar bé que fossin imposades per precepte, tanmateix va deixar ben clara la seva voluntat sobre aquest assumpte en el Testament i en els altres escrits seus.

En una ocasió en què va enviar frares pertot arreu, els va manar que duguessin copons nets i polits per col·locar-hi el Cos de Crist si el trobaven en un lloc poc decent. També va

enviar altres frares per diverses províncies amb estris de ferro nets i adequats per confeccionar hòsties, per tal d'elaborar-les pures i perfectes.

Així, doncs, quan el benaurat Francesc va escollir els frares que havien d'anar amb ell, els digué:

—En nom del Senyor, aneu pel camí de dos en dos amb humilitat i discreció; sobretot guardeu silenci des del matí fins després de Tèrcia, pregant el Senyor en els vostres cors, i no digueu cap paraula inútil o frívola. Tot caminant, que la vostra conversa sigui tan humil i honesta com si us trobéssiu en un ermitori o una cel·la. Perquè onsevulla que som o anem, portem una cel·la sempre amb nosaltres. El germà cos és la nostra cel·la, i l'ànima és l'ermità que hi sojorna per pregar el Senyor i meditar en Ell. Si l'ànima no roman tranquil·la en la seva cel·la, poc li aprofitarà al religiós de viure en la cel·la feta amb el treball de les seves mans.

Quan poc després Francesc va arribar a Florència, hi va trobar el senyor Ugolino, bisbe d'Òstia, que més tard seria el papa Gregori. Quan el bisbe es va assabentar que el sant tenia la intenció d'anar a França, li ho va prohibir categòricament, i li va dir:

—Germà, no vull que travessis les muntanyes dels Alps, perquè hi ha molts prelats que en la Cúria romana impedirien tot el que sigui beneficiós per al teu orde. En canvi, si et quedes en els límits d'aquesta província, jo i els altres cardenals, que estimem el teu orde, de bon grat us defensarem i us protegiem.

El benaurat Francesc li digué:

—Senyor, em sento avergonyit perquè envio els meus germans a regions remotes i jo em quedo aquí, sense participar de les tribulacions que ells han de patir per amor del Senyor.

Llavors el bisbe li va dir, quasi amb to de censura:

—¿Per què, doncs, has enviat els teus frares tan lluny a morir de fam i a sofrir altres adversitats?

Aleshores, el benaurat pare li va respondre amb gran fervor i amb inspiració profètica:

—Senyor bisbe, ¿potser vós penseu que Déu només ens ha cridat per predicar l'Evangelí aquí? En veritat us dic que el

Senyor ens ha escollit i ens envia per a profit i salvació de tots els homes del món; no sols en terra de fidels, sinó també d'infidels, on guanyarem moltes ànimes per a Jesucrist.

El senyor d'Òstia va quedar desconcertat de les seves paraules, tot i reconèixer que deia la veritat. Tanmateix, no li va permetre d'anar a França, i el benaurat Francesc va enviar-hi fra Pacífic i molts altres germans. Ell se'n va tornar a la vall de Spoleto.

CAPÍTOL LXVI

Francesc ensenya als frares, amb la humilitat i la caritat, a guanyar-se les ànimes d'uns bandolers

En un ermitori dels frares situat vora el poble de Borgo San Sepolcro, a vegades venia a demanar un bocí de pa un escamot de lladres. S'amagaven als boscos i furtaven i despullaven els vianants. Alguns dels germans entenien que no era bo donar-los almoïna, mentre d'altres, per compassió, ho feien i els exhortaven al penediment.

Un dia, el benaurat Francesc vingué a aquest lloc i els frares li preguntaren si era just fer caritat als lladres. El sant els va respondre:

—Si feu el que us diré, confio en el Senyor que guanyareu les seves ànimes. Aneu, doncs, agafeu bon pa i bon vi i porteu-ho tot al bosc on sabeu que els lladres s'amaguen. Crideu-los dient: «Germans lladres, veniu aquí amb nosaltres perquè sou germans nostres i us portem bon pa i bon vi». Ells vindran immediatament. Llavors, esteneu unes estovalles a terra, poseu-hi el pa i el vi, i serviu-los humilment i amb alegria fins que s'hagin atipat. En acabat, els parleu de Déu i, finalment, demaneu-los que per amor de Déu us prometin no agredir ni fer mai més mal a ningú. Perquè, si els demaneu moltes coses alhora no us escoltaran; en canvi, si veuen la vostra generositat

i humilitat, ells us ho prometran tot seguit. L'endemà, com a recompensa, porteu-los, a més del pa i del vi, ous i formatge per demostrar que valoreu la seva promesa, i els serviu mentre mengen. Després, digueu-los: «Per què esteu aquí tot el dia, exposats a morir de fam i a suportar tantes adversitats? Per què cometeu tantes maldats i crims, que us faran perdre les ànimes vostres, si no us convertiu al Senyor? És millor que us convertiu i Déu us donarà en aquest món les coses necessàries per al cos i finalment salvarà les vostres ànimes.» Llavors, a causa de la humilitat i caritat que els haureu mostrat, el Senyor els inspirarà el penediment.

Aquells frares feren com sant Francesc els havia indicat. Els lladres, per la gràcia i misericòrdia divines, escoltaren i compliren al peu de la lletra, punt per punt, tot allò que els germans humilment els havien demanat. A més d'això, colpits per la humilitat i la confiança que els frares havien tingut vers ells, van començar a servir-los amb humilitat transportant feixos de llenya per al seu ermitori. Alguns d'ells ingressaren a l'orde i altres varen confessar els seus crims, en feren penitència i prometeren que en endavant viurien del treball de les seves mans i mai més no farien mal a ningú.

CAPÍTOL LXVII

Com sant Francesc, turmentat pels dimonis, es va convèncer que era més grat a Déu viure en convents pobres i humils que no pas en els palaus dels cardenals

Un dia, el benaurat Francesc anà a Roma per visitar el senyor bisbe d'Òstia. Mentre passava alguns dies amb ell, va anar també a visitar el senyor cardenal Lleó, el qual professava una gran estima pel sant. Com que era hivern i a penes es podia anar a peu a causa del fred, del vent i de la pluja, el senyor cardenal el va convidar a passar uns dies amb ell i a rebre

el nodriment com un pobre, juntament amb els altres pobres que acostumaven a menjar tots els dies a casa seva.

Això ho feia perquè sabia que el benaurat Francesc volia sempre ser rebut com un captaire allí on s'allotjava, tot i que el senyor Papa i els cardenals el rebien amb gran devoció i reverència i el veneraven com a sant. I encara li va dir: «Si vols, et dono una habitació recollida, on podràs fer oració i menjar.»

Mentrestant fra Àngel Tancredo, que era un dels dotze primers framenors i també vivia a casa del cardenal, digué a sant Francesc: «Germà, a prop d'aquí hi ha una torre¹ molt espaiosa i retirada, on podràs viure com en un ermitori.» Sant Francesc anà a veure-la i li va agradar. Va tornar cap al senyor cardenal i li digué: «Senyor, probablement em quedaré alguns dies amb vós.»

El senyor cardenal es va alegrar molt d'aquesta resposta i fra Àngel anà a la torre a preparar la cambra per a sant Francesc i el seu company. I, com que el servent de Déu no volia baixar cada dia a seure a taula al costat del cardenal ni volia que ningú no entrés a la seva habitació, fra Àngel es va comprometre a portar l'aliment cada dia per a ell i el seu company.

Durant la primera nit, quan Francesc va intentar dormir, vingueren els dimonis i el varen apallissar fortament. Va despertar el company i li va dir:

—Germà, uns dimonis acaben d'apallissar-me cruelment; et prego que et quedis al meu costat perquè tinc por d'estar sol.

Aquella nit, el company es va quedar al seu costat, perquè el benaurat pare tremolava com un home que té febre. Tots dos van passar la nit en vetlla. Mentrestant Francesc deia:

—Per què m'han apallissat els dimonis, i per què el Senyor els ha donat poder per a fer-me mal? Els dimonis són els guardes de la justícia de Déu, doncs així com el jutge envia els seus botxins per castigar el qui ha delinquit, de la mateixa manera el Senyor corregeix i castiga aquells que estima. Com que fins

1. A la Roma medieval hi havia nombroses torres on es podien refugiar els d'una o altra part en temps de revoltes, que eren freqüents.

i tot el religiós perfecte peca moltes vegades per ignorància i no adverteix el seu pecat, és castigat per mitjà del diable perquè consideri diligentment, en l'interior i exteriorment, en què ha pecat. En aquesta vida, Déu no deixa res impune en aquells que veritablement estima. Quant a mi, per la gràcia i la misericòrdia de Déu, no conec cap falta que no hagi reparat amb la confessió i la penitència, ans al contrari, el Senyor, per la seva bondat, m'ha concedit el do de percebre clarament en l'oració què li plau i què li desplaü. Pot ser que ara m'hagi castigat a través dels seus vassalls, els dimonis.

Francesc afegí:

—Encara que el senyor cardenal sigui tan amable amb mi i jo necessiti atencions per la meua salut, els meus germans que van pel món patint fam i moltes tribulacions, i els altres framenors que viuen en ermitoris o en cases pobrissones, quan s'assabentin que jo visc al palau del senyor cardenal, ben tractat, poden trobar ocasió de mormolar contra mi dient: «Nosaltres hem de sofrir tota mena d'adversitats, mentre ell gaudeix de tota mena de comoditats!» Jo sempre haig de donar-los bon exemple i aquesta és la raó per la qual els he estat donat. Els frares se senten més edificats quan visc com ells en llocs pobres; i més fàcilment sofreixen les seves tribulacions quan saben que jo també les pateixo.

Aquest fou el principal i constant afany del nostre pare: donar sempre i a tots bon exemple i evitar en els frares qualsevol pretext de mormolar d'ell. Per això, tant en la salut com en la malaltia, va sofrir tantes i tan grans penalitats, que qualsevol framenor que en tingués notícia —com nosaltres que vam viure amb ell fins al dia de la seva mort—, o sempre que les llegís o recordés, no podria contenir les llàgrimes i suportaria amb més paciència i alegria les tribulacions i necessitats.

L'endemà de bon matí, el benaurat Francesc va baixar de la torre, se'n va anar al palau del senyor cardenal i li referí totes les coses que li havien succeït i la conversa amb el seu company. I li digué encara: «Els homes pensen que sóc un sant, però els dimonis m'han foragitat de la presó!»

El senyor cardenal s'emocionava escoltant-lo; però, justa-

ment perquè el tenia per un home sant i el venerava així, no va gosar contradir-lo quan li digué que no volia quedar-se allà.

Així, doncs, el benaurat Francesc, s'acomiadà del cardenal i se'n va tornar a l'ermitori de Fontecolombo, prop de Rieti.

CAPÍTOL LXVIII

Sant Francesc reprèn els germans que volien seguir el camí de la saviesa i la ciència, i no el de la humilitat; els pronostica la reforma de l'orde i el retorn a l'estat primitiu

Quan el benaurat Francesc es trobava en el Capítol General reunit a Santa Maria de la Porciúncula —conegut com el *Capítol de les estores* perquè no hi havia altres habitacles que tendes amb estores per als cinc mil frares que s'hi trobaven—, un grup nombrós de germans, savis i lletrats, anaren al senyor bisbe d'Òstia, que hi era també present, i li varen dir: «Senyor, volem que persuadiu el germà Francesc de seguir els consells dels germans instruïts i de deixar-se guiar algunes vegades per ells.» Adduïen les regles de sant Benet, de sant Agustí i de sant Bernat, que estableixen els principis de la vida regular.

Quan el cardenal va referir aquestes coses a sant Francesc en forma d'advertiment, el sant, sense dir res, el va agafar de la mà i el va conduir on eren els frares reunits en Capítol. Amb gran fervor i sota la influència de l'Esperit Sant els va parlar d'aquesta manera:

—Germans meus! El Senyor em cridà pel camí de la simplicitat i humilitat i em va revelar que aquest era el camí per a mi i per a aquells que volen confiar en mi i imitar-me. Per això, vull que no em citeu cap altra Regla, ni la de sant Benet, ni la de sant Agustí o de sant Bernat, ni que em recomaneu cap altra forma de vida llevat de la que el Senyor, en la seva misericòrdia, s'ha dignat a revelar-me. El Senyor em digué que volia que fos un nou desassenyat en aquest món, i no volgué

menar-nos per altre camí que el d'aquesta saviesa. Ell confondrà la vostra ciència i saviesa. I confio que pels seus botxins —els dimonis— us castigarà, i llavors, tant si voleu com no, tornareu al vostre estat primitiu, amb gran vergonya vostra.

En sentir aquestes paraules, el cardenal va quedar parat i no va respondre res, i tots els frares restaren atemorits.

CAPÍTOL LXIX

Francesc preveu i pronostica que la saviesa serà ocasió de ruïna per a l'orde i prohibeix a un dels seus companys que prediqui

Molt es dolia el benaurat Francesc quan, amb menyspreu de la virtut, els frares buscaven una saviesa que infla, sobretot quan algun religiós no perseverava en la vocació a què des de bon principi havia estat cridat. Per això els deia:

—Els meus frares que es deixin seduir per la curiositat del saber es trobaran amb les mans buides en el dia de la tribulació. Per això, desitjaria que s'envigorissin amb l'exercici de les virtuts, a fi que quan arribi aquell dia experimentin la protecció de Déu en les seves angoixes i tribulacions. Esdevindrà el moment en què els llibres no serviran per a res i seran arraconats o llençats per les finestres.

No parlava pas d'aquesta manera perquè li desagradés l'estudi de la Sagrada Escripura, sinó perquè els frares no posesin el seu afany a aprendre coses supèrflues. Preferia que fossin virtuoses per la caritat més que no pas savis per la curiositat de la ciència.

Tanmateix, el servent de Déu pressentia que no tardaria a arribar el temps en què la saviesa que infla seria ocasió de la ruïna de l'orde. Després de la seva mort, es va aparèixer a un dels seus companys que posava massa afany en l'exercici de la predicació, i el va reprendre i li prohibí que prediqués.

Li va ordenar que seguís el camí de la humilitat i de la simplicitat.

CAPÍTOL LXX

En el temps de la futura tribulació, aquells que ingressin a l'orde seran beneïts i després de provats seran millors que els seus predecessors

Sant Francesc solia dir:

—Vindrà un temps en què aquest orde tan estimat de Déu tindrà mala reputació a causa dels mals exemples d'alguns frares, que tindran vergonya d'aparèixer en públic! Però, aquells que en el mateix temps entraran a l'orde, moguts només per l'acció de l'Esperit Sant, no seran ensutzats per la carn ni la sang i seran en veritat beneïts del Senyor. I, encara que no deixaran de fer obres molt meritòries, tanmateix —com que es refredarà la caritat, que és la que mou els sants a obrar amb fervor— els sobrevindran innumerables temptacions. I els qui en aquest temps surtin victoriosos de la prova seran millors que els seus antecessors.

I acostumava a acabar dient:

—Ai d'aquells que se senten satisfets únicament amb l'aparència de vida religiosa i que, refiant-se de la seva saviesa i ciència, siguin trobats ociosos, és a dir, no exercitats en bones obres, ni en el camí de la creu i la penitència, ni en la fidel observança de l'Evangelí, a què són obligats amb puresa i senzillesa per la seva professió! Aquests no podran resistir amb constància les temptacions que el Senyor permet que sobrevinguin als seus escollits per provar-los. Però tots els qui sortiran victoriosos de la prova rebran la corona de la vida, per assolir la qual són temptats mentrestant per la malícia dels rèprobes.

Francesc respon a un company que li preguntava per què no corregia els abusos que en el seu temps esdevenien en l'orde

Un dia digué a sant Francesc un dels seus companys:

—Pare, disculpa'm pel que et vaig a dir, però és que són coses que tothom comenta. Tu saps com en els primers temps, per la gràcia de Déu, tot l'orde floria vigorós en perfecció; tots els germans guardaven estrictament la santa pobresa amb gran fervor i zel: en els edificis, petits i pobres, en els estris, en els llibres, de poca importància i pobres, i en el vestir. En això, com en totes les altres coses exteriors, tenien un mateix desig d'observar tot allò que pertany a la nostra vocació i professió per donar bon exemple a tothom. De la mateixa manera, com a homes veritablement apostòlics i evangèlics, eren unànimes en l'amor a Déu i al proïsme.

Però ara, d'un temps ençà, aquesta puresa i perfecció comença a minvar, malgrat que n'hi hagi molts que justifiquin la no observança de la Regla, els quals són la majoria. Fins tot hi ha alguns germans que han arribat a un estat d'obcecació tan gran, que pensen edificar el poble i convertir-lo a la pietat més amb les pràctiques modernes de vida que no pas amb les antigues. Imaginen que aquesta manera de viure és més escaient a les conveniències; mensytenen i consideren un no-res el camí de la santa pobresa i simplicitat, que a l'inici foren el fonament del nostre orde. Veient tot això, estem segurs que aquests abusos et desagraden; però, si és així, ¿per què els toleres i no els corregeixes?

El benaurat Francesc li va respondre:

—Que el Senyor et perdoni, germà. Per què vols implicar-me en assumptes que no pertanyen al meu ofici? Des que vaig haver d'exercir el càrrec de superior dels framenors, ells romanien fidels a la seva vocació i professió. Tot i que des del principi de la meva conversió sempre he estat malalt, els eren plaents el meu exemple i les meves exhortacions. Però després

vaig veure que el Senyor multiplicava en nombre els frares i que ells, per tebiesa i falta d'esperit, començaven a desviar-se del camí recte i segur que abans havien triat. No prestaren atenció a la seva vocació i professió ni al bon exemple; seguiran pel camí ample que condueix a la mort, malgrat la predicació, les exhortacions i el bon exemple que sempre els havia donat. Per aquests motius, vaig deixar en mans del Senyor i dels ministres el govern de l'orde. I encara que, quan vaig renunciar a l'ofici de superior vaig excusar-me davant els germans en el Capítol general dient que per les meves malalties no podia tenir cura d'ells, si haguessin estat disposats a viure segons la meva voluntat, no desitjaria que tinguessin altre ministre que jo per a confortar-los i ajudar-los fins al dia de la meva mort. Quan el súbdit fidel i bo coneix i observa la voluntat del seu superior, poca atenció i cura es requereix en el prelat. Més encara: jo gaudiria tant de la virtut dels germans mirant el seu bé i el meu que, malgrat estar malalt al llit, no em sabia greu atendre'ls, perquè el meu ofici, és a dir, la prelatura, és una tasca espiritual adreçada a domar els vicis, corregir-los i esmenar-los. Però, si no puc corregir-los i esmenar-los amb la predicació, les exhortacions i els exemples, no vull constituir-me en botxí que castiga i oprimeix, com els poders d'aquest món.

Francesc acabà dient al seu company:

—Espero del Senyor que els enemics invisibles —que són els ministres de què Ell es val per infligir càstics en aquest món i en l'altre— es venjaran d'aquells qui hagin transgredit els manaments de Déu i el vot de la seva propia professió. Faran que siguin també corregits pels homes d'aquest món per a oprobi i vergonya seva i que, així ruboritzats, retornin a la seva vocació i professió. Malgrat tot, jo no deixaré, fins al dia de la meva mort, d'ensenyar els germans, si més no amb l'exemple i la bona conducta, perquè vagin pel camí que Déu m'ha mostrat i jo els he ensenyat, i així no tinguin excusa davant el Senyor i jo no estigui obligat després a donar compte de les seves ànimes.

(Interpolació)¹

Paraules que fra Lleó, company i confessor de sant Francesc, va escriure a fra Conrad d'Ofida² en què li deia que les havia escoltat de boca del mateix benaurat pare. Fra Conrad les va referir a Sant Damià, prop d'Assís.

Sant Francesc es trobava darrere l'altar de l'església de Santa Maria dels Àngels pregant amb les mans alçades al cel i suplicava a Crist que tingués pietat del poble per les grans tribulacions que havien de sobrevenir.

El Senyor digué al benaurat pare:

—Francesc, si vols que tingui misericòrdia del poble cristià, procura que el teu orde romangui en aquell estat de puresa en què fou fundat, perquè no em queda res més en el món. I Jo et prometo que, per amor teu i del teu orde, no permetré que sobrevingui al món cap tribulació. Però et dic que els germans s'apartaran del camí en què els vaig posar i provocaran de tal manera la meua ira, que m'aixecaré contra ells i cridaré els dimonis i els donaré tot el poder que vulguin. Provocaran un escàndol tan gran entre ells i el món, que cap germà no gosarà portar el teu hàbit, si no és entre l'espessor del bosc. Quan el món perdrà la fe en el teu orde, no quedarà cap més raig de llum, perquè jo havia posat els teus frares a fi que fossin llum del món.

Sant Francesc va preguntar:

—De què viuran els meus frares que estiguin al bosc?

Crist va respondre:

—Jo els alimentaré com vaig fer-ho amb els fills d'Israel, amb el manà en el desert, perquè ells seran bons i aleshores

1. Passatge introduït posteriorment sense epígraf.

2. El beat Conrad d'Ofida va ingressar a l'orde a l'edat de catorze anys, el 1255. Va renunciar als estudis per lliurar-se a les feines més humils. Conegué alguns companys de sant Francesc, sobretot fra Lleó, del qual va recollir molts episodis i narracions, que va transmetre amb més o menys exactitud.

tornaran al primitiu estat en què l'orde fou fundat i en què va tenir l'origen.

CAPÍTOL LXXII

Moltes ànimes es converteixen més per les oracions i les llàgrimes dels frares humils i simples, que no pas per la ciència i la predicació d'altres

El benaurat pare Francesc no volia que els seus frares fossin delerosos de saviesa i de llibres, ans insistia que procuressin fonamentar la seva vida sobre la santa humilitat, que practiquessin la pura simplicitat, la santa oració i que estimessin nostra senyora la pobresa, virtuts en què els primers i sants germans establiren els fonaments de l'orde. Deia que aquesta és l'única via que porta a la salvació pròpia i l'edificació dels altres, atès que Crist, a qui som cridats a imitar, ens ha mostrat i ensenyat aquesta ruta amb la seva paraula i el seu exemple.

El mateix benaurat pare, pensant en el futur, sabia per inspiració de l'Esperit Sant, i sovint ho deia als framenors, que molts d'ells amb el subterfugi d'edificar els altres, perderien la seva pròpia vocació, és a dir, la santa humilitat, la simplicitat pura, la pregària i la devoció, i també la nostra senyora, la pobresa. Quan creuen estar més fervorosos en la pregària, mes abrusats en l'amor de Déu i més il·luminats en la ment per l'estudi de la Sagrada Escripura, justament llavors es veuran envaïts de la tibiesa i buidor de l'esperit. Per tant, seran incapaços de retornar a la seva primera vocació, perquè perderen el temps en estudis i afany inútils. La gràcia que semblava que posseïen els serà retirada perquè negligiren totalment la missió que els havia estat donada, és a dir, conservar la seva vocació i viure-la.

Deia el sant:

—Molts germans posen tot el seu afany i sol·licitud a adqui-

rir saviesa, s'obliden de la seva santa vocació i deixen vagar l'esperit o el cos per fora de la via de la humilitat i la santa oració. Quan prediquen al poble i esdevé que alguns són edificats i moguts a penitència, s'enorgulleixen i es vanten, com si l'obra o èxit espiritual dels altres fos mèrit seu. Ells prediquen pel seu propi perjudici i condemnació i res no fan per ells mateixos, sinó que són mers instruments d'aquells altres a través dels quals el Senyor ha produït els fruits. No és veritat que edificuin i converteixin a la penitència a molts per obra de la seva ciència i predicació; és el Senyor que ho fa per mitjà de les oracions i llàgrimes dels germans virtuosos, pobres, humils i senzills, malgrat que ells, com passa sovint, ho desconeguin. Déu vol que ho ignorin perquè no se n'orgulleixin.

Aquests darrers són els meus germans, cavallers de la Taula Rodona; són feliços de viure en el desert i en ermitoris retirats per lliurar-se amb més diligència a la pregària i a la meditació, plorant els seus pecats i els del proïsme, vivint amb simplicitat i captenint-se humilment; la seva virtut és coneguda de Déu, però moltes vegades ignorada dels homes i dels mateixos frares. Quan les seves ànimes siguin presentades pels àngels al Senyor, llavors Ell els mostrarà el fruit i la recompensa del seu treball, és a dir, totes les ànimes que foren salvades per les seves llàgrimes, oracions i bon exemple, i el Senyor els dirà: «Fills meus estimats, totes aquestes ànimes s'han salvat per les vostres oracions, llàgrimes i bons exemples. *Com que has estat fidel en poc, jo et posaré sobre molt* (Mt 25, 21). Altres, en canvi, han predicat els seus sermons a partir de la pròpia saviesa, mentre que Jo he obrat fruits de salvació gràcies als vostres mèrits. Per això, vosaltres rebeu el premi del seu treball i el fruit del vostre mèrit, que és el Regne etern que heu aconseguit per la vostra humilitat i simplicitat i la força de les vostres llàgrimes i pregàries». Així, doncs, aquests entraran exultants en el goig del Senyor, *duent les seves garbes* (Sl 126, 6), és a dir, el fruit i mèrit de la santa humilitat i simplicitat. Però els altres, que només s'han afanyat a adquirir coneixements i mostrar als altres el camí de la salvació —sense treballar ells—, es trobaran davant el tribunal de Crist despallats i

amb les mans buides, portant solament les garbes de la seva pròpia confusió, vergonya i amargor. Aleshores, resplendirà amb tota la glòria i magnificència la veritat de la santa humilitat i simplicitat, de l'oració i la pobresa, que són la glòria de la nostra vocació, mentre que els altres, inflats pel vent de la vana saviesa hauran malmès amb la seva vida i amb discursos inútils afirmant que la veritat era falsedat, i hauran perseguit, com cecs i amb implacable duresa, els que caminaven en la veritat. Llavors l'error i la falsedat d'opinions —que els va servir de camí, i que proclamaren com a veritat, per la qual cosa molts van caure a la fossa de la ceguesa— acabaran en dolor, confusió i vergonya, i ells, amb les seves opinions sinistres, seran llançats a les tenebres exteriors per fer companyia als esperits del mal.

No és estrany que el benaurat pare expliqués sovint aquest passatge de la Sagrada Escriptura: «*la dona estèril infanta set vegades, però la de molts fills es marceix*» (I Sa 2, 5), i el comentava així: «L'estèril és el bon religiós, simple, humil, pobre i menyspreat, que amb les seves santes oracions i virtuts edifica contínuament els altres i els engendra amb gemecs dolorosos.»

Aquestes paraules les repetia moltes vegades davant els ministres i els altres germans, sobretot en Capítol general.

CAPÍTOL LXXIII

Francesc volia i ensenyava que els prelats i predicadors s'havien d'exercitar en l'oració i en la pràctica de la humilitat

El fidel servent i perfecte imitador de Jesucrist, Francesc, se sentia totalment transformat en Crist, principalment per la virtut de la santa humilitat, la qual desitjava, entre totes les virtuts, en els seus germans. Els exhortava sempre de paraula i amb l'exemple, i amb amor paternal, que l'estimessin, la desitgessin, l'adquirissin i la conservessin, i als ministres i predi-

cadors els amonestava i esperonava que practiquessin obres humils.

Deia que, sota el pretext del càrrec de superiors o de l'activitat de predicadors, els germans no havien d'abandonar mai la santa i devota oració, ni el deure de captar almoïna ni les feines manuals de casa; tot per tal de donar bon exemple i salvar les seves ànimes i les dels altres.

I afegia: «Els frares súbdits queden edificats quan el seus ministres i els predicadors es lliuren de bona gana a la pregària i s'abaixen a treballs humils i als serveis més vulgars. Altrament, els ministres i predicadors no poden —sense confondre's i amb perill de condemnar-se— exhortar això als altres frares. A exemple de Crist, convé obrar abans que ensenyar, o més ben dit, fer i ensenyar al mateix temps.»

CAPÍTOL LXXIV

Per vergonya pròpia, sant Francesc ensenya als frares quan ell és servent de Déu i quan no ho és

Un dia, Francesc va reunir molts germans i els va dir:

—He demanat al Senyor que es dignés a mostrar-me quan sóc servent seu i quan no, ja que no vull altra cosa que ser servidor de Déu. I el benigníssim Senyor s'ha dignat a respondre'm: «Pots saber realment que ets el meu servent quan de veritat penses, parles i fas santament». Per això us he cridat, germans, i us manifesto això perquè, quan vegeu que falto en tot o en alguna cosa del que he dit, pugui avergonyir-me davant vostre.

CAPÍTOL LXXV

Volia a totes passades que els germans dediquessin algun temps als treballs manuals

El benaurat pare deia que els frares tebis, que mai no s'ocupen en cap treball humil o domèstic, serien vomitats aviat de la boca del Senyor. Cap ociós no compareixia davant seu sense ser reprès severament. Francesc, que era model de tota perfecció, treballava humilment amb les seves mans i no consentia malmetre el temps, que és un do de Déu inapreciable.

Deia també: «Vull que tots els germans treballin i s'exercitin humilment en obres bones, perquè siguin menys carregosos a la gent, i que ni en el còr ni en la llengua divaguin ociosos. Per tant, aquells que no saben treballar que n'aprenquin.»

I afirmava que el guany o recompensa pel treball no pertany al qui treballa, sinó que s'ha de posar a la diposició del guardià o de la comunitat.

Cinquena part

Del zel de sant Francesc per la Regla i per tot l'orde

CAPÍTOL LXXVI

***Lloava l'observança de la Regla i volia que els germans
la coneguessin, en parlessin i hi morissin***

Perfecte zelador de l'observança del sant Evangeli, Francesc desitjava ardorosament que tots observessin la nostra Regla, que no és altra cosa que la perfecta observança de l'Evangeli. Els qui n'eren veritables zeladors, els beneïa amb una benedicció especial.

En efecte, deïa als seus seguidors que la Regla que professen és llibre de la vida, esperança de la salvació, penyora de la Glòria, medul·la de l'Evangeli, camí de la creu, estat de perfecció, clau del Paradís i pacte d'eterna aliança. Volia que tots la tinguessin i la coneguessin, que els frares en parlessin en els seus col·loquis i moments de desànim i que, recordant la seva promesa, la meditessin sovint en el seu cor.

Els deïa finalment que havien de tenir sempre la Regla davant els ulls, com a memorial d'observança regular a què estaven obligats. Més encara, ensenyava als germans que morissin amb ella.

CAPÍTOL LXXVII

D'un sant germà llec que fou martiritzat amb la Regla a les mans

Hi hagué un germà llec que mai no va oblidar aquests sants ensenyaments del beatíssim pare. Estem ben segurs que forma part del cor dels màrtirs. En efecte, quan es trobava entre els infidels amb un gran desig de martiri i va ser conduït pels sarraïns a la forca, va estrènyer amb gran fervor la Regla entre les seves les mans i agenollat digué al seu company: «Germà meu, em confesso culpable, davant la Magestat divina i en presència teva, de tot el que he fet contra la Regla.»

Després d'aquesta breu confessió, l'espasa posà fi a la seva vida i aconseguí la corona del martiri.

Aquest framenor havia entrat a l'orde tan jove que a penes podia suportar els dejunis prescrits en la Regla. Tot i ser novell a l'orde, duia un cilici a flor de pell. Jove feliç, que començà feliçment la seva cursa i més feliç la va acabar!

CAPÍTOL LXXVIII

Francesc vol que el seu orde estigui sempre sota la protecció i la correcció de l'Església

El benaurat Francesc acostumava a dir:

—Aniré a encomanar l'orde dels framenors a la santa Església de Roma. Amb autoritat suprema seran castigats i corregits els malèvols, i en canvi els fills de Déu gaudiran de llibertat pertot arreu per a augment de la salvació eterna. D'aquesta manera els fills reconeixeran els dolços beneficis de la seva Mare i seguiran sempre les seves venerables petjades amb particular devoció.

I afegí:

—Sota la protecció de l'Església, no hi haurà ensopecs en l'orde, ni el fill de Belial trepitjarà impunement la vinya del Senyor. Ella, Mare santa, imitarà la nostra pobresa i no permetrà mai que amb el núvol de la supèrbia s'enfosqueixin les glòries de la humilitat. Ella ens conservarà intactes i vigorosos en els vincles de la caritat i de la pau que hi ha entre nosaltres, i reprimirà amb severes penes els dissidents. L'observança de la puresa evangèlica florirà i no consentirà que ni per un instant es desvirtuï la flaire del nostre bon nom i de la nostra vida santa.

CAPÍTOL LXXIX

Quatre privilegis que el Senyor atorgà a l'orde i va revelar al benaurat Francesc

Sant Francesc deia que havia obtingut del Senyor aquests quatre privilegis, que li foren revelats per un àngel: que l'orde i professió dels framenors duraria fins al dia del judici; que ningú que perseguís l'orde viuria gaire temps; que el qui hi visqués malament hi romandria poc temps, i que aquell qui estimés de tot cor l'orde, encara que fos gran pecador, obtindria al final la misericòrdia del Senyor.

CAPÍTOL LXXX

Els requisits que sant Francesc va assenyalar com a necessaris en el ministre general i en els seus consellers

Era tan gran el zel que Francesc tenia perquè es conservés la perfecció en l'orde i tan alta li semblava la virtut i professió

de la Regla, que sovint pensava qui podria ser el més idoni per a governar-lo després de la seva mort i mantenir-lo amb l'ajut de Déu en la perfecció, però no el trobava enlloc.

Ja pròxim a la mort, li digué un framenor:

—Pare, aviat tu te n'aniràs amb el Senyor, però aquesta família que et segueix es quedarà en aquesta vall de llàgrimes. Mostra'ns algú que coneguis de l'orde en qui tinguis confiança i que sigui digne de rebre el càrrec de ministre general.

El benaurat Francesc va respondre entre sanglots:

—Fill meu, no veig ningú que sigui capaç de ser pastor d'un ramat tan vast i dispers i cabdill d'un exèrcit tan gran i divers. Però vull descriure les qualitats que haurien de brillar en el cabdill i pastor d'aquesta família:

Aquest home ha de ser de vida honesta, de molta discreció, de bona fama, lliure de preferències particulars, no fos cas que estimant més uns que altres provoqués escàndol en tots. Ha de ser amic de la pregària, de manera que dediqui unes hores a la seva ànima i unes altres a l'orde. La primera cosa que ha de fer de bon matí és celebrar el santíssim sacrifici de la missa¹ i amb gran afecte i devoció encomanar la seva persona i tot el ramat a la protecció divina. Després de l'oració es posarà a disposició de tots per atendre les peticions amb caritat, paciència i mansuetud. No ha de fer distinció de persones, de manera que no es preocupi menys dels simples i ignorants que dels savis i lletrats. Si a ell li és concedit el do de la saviesa, que se'l conegui més pels seus bons costums, és a dir, per la pietat, simplicitat, paciència i humilitat. Cal que cultivi les virtuts en ell mateix i en els altres i que s'exerceixi contínuament a predicar-les i inculcar-les més amb l'exemple que amb discursos. És necessari que aborreixi el diner, que és motiu de corrupció de la nostra professió i perfecció. I com a cap i model que ha de ser imitat de tots, que mai no porti bossa.

1. L'expressió és vaga, però no es pot deduir que el ministre general hagi de ser sacerdot. Sant Francesc no fou més que diaca. Tampoc fou prevere fra Elies. El primer ministre general sacerdot fou Albert de Pisa, elegit el 1239. Actualment, l'orde sol·licita a la Santa Seu de ser catalogat com una fraternitat laïcal, com ho era en els inicis.

Per a ell mateix n'hi ha prou amb un hàbit i algun llibret, i per atendre els altres, un estoig per a la ploma, un pupitre i un segell. Que no amuntegui llibres ni es deixi absorvir gaire per l'estudi, no sigui que robi temps al seu càrrec. Que consoli benignament els afligits, ja que el consol és l'últim remei per als atribolats, no fos cas que, si li manqués el remei per a guarir, predominés la malaltia de la desesperació. Per aconseguir que els rebels es dobleguin a la mansuetud cal que s'humiliï ell mateix primer, i que sàpiga perdre quelcom dels seus drets a fi de salvar les ànimes. Als pròfugs de l'orde, que els obri el cor de la clemència com ovelles perdudes i mai no els negui la misericòrdia, perquè han de ser temptacions molt fortes les que poden conduir a una caiguda tan profunda. Que pensi que si el Senyor les hagués permès en ell, potser podria caure encara més al fons. Jo voldria que el ministre general, com a vicari de Crist, fos honorat per tots amb devoció i reverència, i que els frares tractessin de proveir-lo amb benevolència de tot allò que necessiti i sigui escaient al nostre estat. Tanmateix, convé que no es complaigui més en els honors i favors que en les injúries, de manera que a causa d'això no canviïn els seus costums si no és per a millorar. Si alguna vegada necessita una alimentació especial i millor, que no la prengui d'amagat sinó públicament, per tal d'evitar als altres la vergonya de fer el mateix si haguessin de proveir-se en les seves malalties i xacres. A ell sobretot li pertany discernir les consciències ocultes a fi d'esbrinar la veritat. Cal que com a principi consideri sospitoses totes les acusacions fins que la veritat, després d'un diligent examen, comenci a aclarir-se. Que no es fii dels garlaires: que, quan acusin, d'antuvi els tingui per sospitosos i no en faci cas fàcilment. Per últim, cal que sigui de tal manera que, per afany de retenir el seu càrrec honorífic, no infringeixi mai ni relaxi la virtut insubornable de la justícia i l'equitat. I que no obri de tal manera que, per haver estat massa rigorós, perdi l'ànima d'algú, o que per excessiva mansuetud sobrevingui la indolència i la relaxació de la disciplina. Que sigui temut de tots i estimat dels mateixos que el temen. Que pensi sempre, i n'estigui

convençut, que la prelatura per a ell més aviat és una càrrega que no pas un honor.

Després de totes aquestes recomanacions, Francesc acabà dient:

—Jo voldria també que, en el goven de l'orde, al ministre general l'acompanyessin germans virtuosos, severs amb els agressius, forts en les contrarietats, pietosos i compassius amb els pecadors i amb una estimació igual per a tots; que per al treball no rebessin altra cosa que la purament necessària per al cos; que només cobegin la glòria de Déu, el bé de l'orde, els mèrits de la pròpia ànima i la salvació eterna de tots els germans. Cal que el ministre general i els seus consellers siguin degudament afables i disposats a rebre amb santa alegria a tots els qui a ells acudeixin, i que els mostrin sempre amb senzillesa el seu capteniment en l'exemple de l'obsevança de l'Evangelí, tal com està prescrit en la Regla. Així cal que sigui el ministre general d'aquest orde, i així mateix els seus companys.

CAPÍTOL LXXXI

De com una vegada el Senyor va parlar a sant Francesc quan es trobava molt trist perquè els frares es desviaven de la perfecció

En la mateixa mesura que sant Francesc tenia zel per la perfecció de l'orde, sentia tristesa quan s'assabentava que hi havia alguna imperfecció. En veure que alguns germans donaven mal exemple i havien començat a declinar els sants compromisos de la seva professió, colpit d'un dolor profund, s'adreçà al Senyor amb la pregària següent: «Senyor us encomano la família que em vareu donar!»

Tot seguit va sentir aquestes paraules:

—Digue'm, oh simple i ignorant homenet, ¿per què t'entris-

teixes tant quan algun germà surt de l'orde o quan saps que els germans no van pel camí que Jo et vaig mostrar? Digue'm també: qui ha plantat aquest orde de framenors? Qui fa que els homes es converteixin a penitència? Qui dona la virtut de la perseverança? No sóc Jo? No et vaig pas escollir com a fundador de la meva família perquè ets home savi i eloqüent. Et vaig elegir, simple i ignorant, perquè sapigueu tu i els teus germans que vetllaré pel meu ramat; t'he posat a tu com a senyera d'ells per tal que, les obres que jo duc a terme en tu, ells les imitin. Els que caminen per la ruta que t'he mostrat, em tenen a mi i em tindran sempre. Però als qui volen anar per un altre viarany, tot allò que els sembla que tenen els serà llevat. Per això et dic que d'ara endavant no t'afligeixis més, sinó que pensis a fer el que fas, treballa allò que estiguis treballant, perquè Jo he plantat l'orde de framenors en amor perpetu. I tingues entès que Jo estimo tant l'orde que, si algun dels germans torna al vòmit i mor fora d'ell, n'enviaré un altre que reculli la seva corona, i si no hagués nascut encara, el faria néixer. I perquè sàpigues fins on arriba la meva espontània voluntat d'estimar la vida i l'orde dels germans, et dic que suposant que només hi quedessin tres frares, seria igualment meu i no l'abandonaria mai.

En sentir aquestes paraules, Francesc restà consolat en gran manera. Tot i que a causa del zel de perfecció no podia evitar d'entristir-se profundament quan s'assabentava que els germans cometien alguna imperfecció de la qual se'n pogués derivar mal exemple o escàndol, tanmateix —després d'haver estat confortat pel Senyor— recordava aquell salm que diu: *He jurat i promès complir les lleis del Senyor* (Sl 118, 106) i observava la Regla que Déu mateix li va donar per a ell i per als qui el volien imitar.

I es deia a si mateix:

—De fet, tots els germans s'han obligat a complir la Regla com jo. Així, des que vaig deixar l'ofici de governar els germans a causa de les meves malalties i altres motius raonables, només em sento obligat a pregar per l'orde i a donar bon exemple als meus frares. Del Senyor he rebut la gràcia —i n'estic

convençut— que la més gran ajuda que podria prestar a l'orde, fins i tot en el cas que la malaltia no m'excusés d'abandonar el càrrec, és dedicar-me cada dia a l'oració, a fi que el Senyor el governi, conservi i protegeixi. A més a més, m'he obligat amb el Senyor i amb els frares que si un d'aquests es perd pel meu mal exemple, n'hauré de donar compte davant Déu.

Tot això rumiava el benaurat pare per apaivagar el seu interior i ho comentava també sovint en les converses amb els germans i en els capítols. I si algú li insinuava que havia d'intervenir en el govern de l'orde, responia: «Els germans tenen la seva Regla, que juraren observar; i perquè no puguin excusar-se venint a mi, després que el Senyor em féu prelat seu, vaig jurar en la seva presència guardar-la jo també. Per això, des que els germans saben què han de fer i què han d'evitar, a mi no em pertoca ja altra cosa que ensenyar-los amb les obres, perquè per això els he estat donat en vida i després de mort.»

CAPÍTOL LXXXII

De com va mostrar el zel que sentia pel lloc de Santa Maria de la Porciúncula i de les normes que hi va establir contra les converses ocioses

Mentre visqué, Francesc va tenir sempre un especial afany perquè es conservés intacta la perfecció de vida —més que en altres llocs— en l'ermita de Santa Maria dels Àngels, cap i mare de tot l'orde. Entenia i volia que aquesta casa fos model i exemple d'humilitat, de pobresa i de tota perfecció evangèlica per als altres llocs, i que els seus estadants fossin més primmirats i atents que els altres en tot allò que devien fer i evitar, sobre-tot pel que fa a la perfecció de l'observança regular.

En conseqüència, en certa ocasió va ordenar que, per evitar l'ociositat, que és l'arrel de tots els mals —i més encara en el religiós—, els germans s'ocupessin diàriament juntament amb

ell de fer alguna tasca després de dinar, no fos que el bé adquirit en l'oració el perdessin totalment o parcialment després amb paraules inútils i ocioses, a les quals és més propens l'home després d'haver menjat.

També va ordenar i manar amb fermesa que si algun germà, desocupat o treballant, deia alguna paraula ociosa entre els altres, fos obligat a resar un Parenostre i a lloar Déu al principi i a la fi d'aquesta pregària. Si, conscient de la seva falta, s'acusava primer, devia resar, per a la salvació de la seva ànima, el mateix Parenostre amb les Laudes del Senyor, com s'ha dit. Però, si un altre germà s'avançava a corregir-lo, llavors que digués la forma indicada del Parenostre per l'ànima del germà que l'havia corregit. En el cas que qui havia estat corregit s'excusés i no volgués resar el Parenostre, que estigués obligat a dir de la mateixa manera dos Parenostres per l'ànima del qui l'havia corregit. Si, per testimoni propi o d'un altre, es comprovava que havia dit la paraula ociosa, que resés en veu alta les lloances esmentades de Déu al principi i a la fi del Parenostre, de manera que els germans presents poguessin sentir i entendre, i aquests, mentre ell resa, que guardessin silenci i escoltessin. Ara bé, si algú oïa que un germà deia una paraula ociosa i callava i no corregia el germà, fos obligat aquest a dir de la manera indicada el Parenostre amb les Lloes de Déu pel germà que havia dit la paraula inútil.

Francesc també deia:

—Tot germà que entri en una cel·la, una casa o qualsevol altre lloc i hi trobi un o més germans, ha de beneir i lloar devotament el Senyor.

El pare sant tenia sempre cura de recitar les lloances del Senyor i ensenyava i encoratjava amb sollicitud i pietat als altres frares que fessin el mateix amb reverència i devoció.

CAPÍTOL LXXXIII

Exhorta els frares que no abandonin mai l'ermita de Santa Maria dels Àngels

Per bé que sant Francesc considerava tots els llocs de la terra com si estigués implantat el Regne dels cels i creia que la gràcia de Déu podia ser donada a tots els elegits, tanmateix sabia per experiència que l'ermita de Santa Maria de la Porciúcula era reblerta d'una gràcia més fecunda i que rebia sovint la visita d'esperits celestials.

Per això deia moltes vegades als seus frares:

—Fills meus, tingueu cura de no abandonar mai aquest lloc. Si us en treuen per una porta, entreu per l'altra, perquè aquest indret és veritablement sant; és habitacle de Crist i de la seva Mare, la Verge Maria. Quan nosaltres érem pocs, fou aquí on l'Altíssim ens va multiplicar; fou aquí que Ell il·luminà les ànimes del seus fills amb la llum de la saviesa; fou aquí que va abusar els nostres cors amb el foc del seu amor. El qui vingui aquí a pregar amb el cor contrit obtindrà el que demani, i el qui profani aquest lloc serà castigat severament. Per això, fills meus, considereu aquest indret com el més digne de tota honra i reverència, com a veritable estatge de Déu, especialment preferit per Ell i per la seva Mare. Glorifiqueu aquí amb tot el vostre cor i amb veus de lloança i d'acció de gràcies a Déu Pare i al seu Fill Nostre Senyor Jesucrist en la unitat de l'Esperit Sant.

CAPÍTOL LXXXIV

Grandeses obrades pel Senyor a Santa Maria dels Àngels

Sant és entre tots aquest lloc,
digne dels més grans honors.

Si sortós el seu cognom,¹ més encara el nom primer,²
i el tercer³ és presagi de favors.
Aquí acostumen a venir els àngels,
i il·luminen la nit de llum i càntics.
Derruït completament,
Francesc el va restaurar.
Aquesta és una de les tres ermites⁴ que el pare reconstruí.
L'elegí quan va cobrir la seva carn amb un cilici.
Aquí mortificà el seu cos per sotmetre'l a l'esperit.
En aquest temple va néixer l'orde dels framenors,
i una munió d'homes seguí l'exemple del pare.
Aquí Clara, esposa de Crist, es va tallar les trenes;
i aquí deixà les pompes del món per seguir el Crist.⁵
Aquí la Mare de Déu engendrà els frares i les monges
i per ells i elles de nou donà Crist al món.
Aquí el camí folgat del món antic es tornà estret
i fou eixamplat el coratge dels qui foren cridats.
Aquí fou confegida la Regla, regenerada la santa pobresa;
la vanaglòria abatuda i la creu revelada enmig de tots.
Si Francesc es veié torbat i lassat,
aquí recobrà la calma i el seu esperit el confort.
Aquí fou demostrada la veritat de la qual es dubtava
i atorgat al pare sant tot allò que havia implorat.

1. La Porciúncula.

2. Santa Maria.

3. Dels Àngels.

4. Sant Damià, Sant Pere i Santa Maria dels Àngels.

5. La nit del divuit al dinou de març de 1221.

Sisena part

Del zel de sant Francesc per la perfecció dels germans

CAPÍTOL LXXXV

De com descrivia el framenor perfecte

El benaurat Francesc, identificat en certa manera amb els sants germans per l'amor ardent i el zel fervorós amb què buscava la seva perfecció, moltes vegades pensava en el seu interior sobre les condicions i virtuts que havia de reunir un bon framenor.

Deia que seria un veritable framenor aquell que ajuntés la vida i les qualitats d'aquests germans virtuosos:

La fe de fra Bernat, tan perfecta com l'amor a la pobresa; la simplicitat i puresa de fra Lleó, que fou realment un home de cor pur; l'afabilitat de fra Àngel, el primer cavaller que va entrar a l'orde i que era gentil i mansuet; el posat agradable i el bon seny, juntament amb una amable conversa, de fra Masseu; l'altíssima contemplació de fra Gil, sempre absort en Déu; l'activitat constant i virtuosa de fra Rufí, que pregava sens mai parar, quan dormia o treballava, perquè sempre tenia posat el cor en Déu; la paciència de fra Ginebre, el qual en aquesta virtut arribà a un estat alt de perfecció perquè tenia consciència de la seva pròpia baixesa i un desig ardent d'imitar Crist cruci-

ficat; la vigoria corporal i espiritual de fra Joan de Lodi,¹ el més gran atleta entre els homes del seu temps; la caritat de fra Rogeri,² la vida i conversació del qual eren inspirades per un gran fervor; la sol·licitud de fra Lúcid,³ que fou incansable: no volia romandre en el mateix lloc ni per un mes, i quan començava a afeccionar-se a un indret, després en sortia i deia: «L'estatge permanent el tenim només al cel.»

CAPÍTOL LXXXVI

Descriu unes mirades impúdiques per fer estimar l'honestedat

Després de la virtut fonamental de la humilitat, sant Francesc estimava sobretot la pura i bella castedat entre totes les virtuts que desitjava en els seus frares.

Com que volia ensenyar els germans a ser castos en les mirades, acostumava a valdre's d'aquesta paràbola:

—Un rei devot i poderós va enviar successivament dos misatgers a la reina. Tornà el primer i va informar sobre les paraules de la reina, però no digué res d'ella. Sàviament va guardar el seus ulls i no els va posar en la reina. Tornà el segon i després d'unes breus paraules, començà a teixir una història llarga de la bellesa de la reina, i digué: «En veritat, senyor, que he vist una dona bellíssima, feliç qui la posseeix!» El rei digué a aquest: «Servent infidel, tu has fixat el ulls impúdics en la meva esposa; és ben cert que secretament has volgut posseir allò que has mirat.» Després el rei cridà el primer emissari i li digué: «Què penses de la reina?» «M'ha escoltat molt bé —digué— i amb paciència.» Aquest havia respost amb perspi-

1. És menys conegut. Salimbene, en la seva Crònica, diu que era de caràcter dur i violent.

2. D'ell no se'n fa cap més esment que aquest.

3. Cal dir el mateix que de l'anterior framenor.

càcia. El rei li digué de nou: «¿Et sembla bonica la reina?» El missatger li diu: «Això toca veure-ho i jutjar-ho a vós; la meva missió només era parlar-li.» Aleshores el rei dictà sentència: «Tu tens la mirada casta. Entra, doncs, al meu palau i gaudeix de la meva felicitat. L'altre, impúdic, que surti d'aquí, no fos que taqués el meu tàlem.»

I Francesc encara afegia: «Qui no ha de témer posant els seus ulls en l'esposa de Crist?»

CAPÍTOL LXXXVII

Francesc deixà tres consignes als seus germans perquè perseveressin en la perfecció

Un dia en què Francesc volia perbocar a causa de mal d'estómac, féu un esforç tan violent que va treure glops de sang durant tota la nit fins a la matinada. Els seus companys, pensant que ja es moria per culpa de la seva flaqueza i abatiment, li digueren tot plorant i amb màxim dolor:

—Pare, què farem sense tu? En mans de qui deixes els teus fills orfes? Tu sempre has estat el nostre pare i la nostra mare que ens ha engendrat i donat a llum en Crist. Tu has estat el nostre guia i pastor, mestre i esmenador, que ens ha ensenyat i corregit més amb l'exemple que amb les paraules. On anirem, doncs, ovelles sense pastor? Orfes sense pare! Homes ignorants i simples sense guia! On et trobarem, oh glòria de la pobresa, lloança de la simplicitat, honor de la nostra roïnesa! Qui ens mostrarà a nosaltres, ceccs, el camí de la veritat? On serà la boca i la llengua que ens parlin? On l'ànima fervorosa que ens meni pel camí de la creu i ens esperoni a la perfecció evangèlica? On seràs tu, llum dels nostres ulls, consol dels nostres cors? Tu, oh pare, et moriràs? I ens deixes abandonats, tristos i plens d'amarguesa? Veus aquí que s'apropa aquell dia, el dia de llàgrimes i de plors, el dia de la desolació i de la tristesa! És

aquell dia amarg que sempre havíem temut que arribés des que vivim amb tu; dia que no podíem ni imaginar! I no és estrany, perquè certament la teva vida ha estat per a nosaltres una llum contínua i les teves paraules tions encesos que ens encoratjaven a seguir el camí de la creu, de la perfecció evangèlica, de l'amor i de la imitació del dolcíssim Crucificat. Per tant, pare, si més no beneeix-nos a nosaltres i als altres germans, fills teus, que vares engendrar en Crist, i deixa'ns algun memorial de la teva voluntat, perquè els frares el tinguin sempre present i puguin dir: «Aquestes són les paraules que el nostre pare va deixar als seus fills i filles poc abans de morir.»

Llavors el pare estimat, dirigint-se paternalment als seus fills, els digué:

—Crideu fra Bernat de Pirato.¹

Aquest frare era un sacerdot sant i discret que algunes vegades celebrava missa per a sant Francesc quan aquest jeia malalt al llit, perquè sempre que podia volia oir missa per més malament que es trobés. Quan arribà fra Bernat, el sant li digué:

—Escriu, germà, que beneeix tots els frares que hi ha en l'orde i els qui vindran fins a la fi dels temps. Com que a penes puc parlar a causa de la meva flaqueza i el dolor provocat per les meves dolences, en tres curtes paraules vull manifestar la meva voluntat i intenció a tots els frares presents i venidors: que en senyal del record de la meva benedicció i Testament, s'estimin mútuament, como jo els he estimat i els estimo; que estimin i guardin sempre la nostra dama, la Pobresa, i que es mostrin fidels sempre i sotmesos als prelats i clergues de la Mare Església.

D'aquesta mateixa manera el nostre pare acostumava a beneir i absoldre, al final de tots els Capítols, els germans presents i futurs; i així ho feia també moltes vegades fora del Capítol, empès sempre pel fervor de la caritat.

Exhortava els frares que temessin el mal exemple i l'evitesin, i maleïa tots aquells que amb el seu pèssim capteniment provocaven la gent a parlar malament de l'orde i de la vida

1. Només se'l coneix per aquesta referència.

dels framenors, cosa de la qual se n'averkonyien i afligien molt els germans bons i virtuosos.

CAPÍTOL LXXXVIII

Francesc mostra el seu amor als germans repartint a cadascú un bocí de pa, com ho féu Crist poc abans de morir

Una nit, sant Francesc fou tan incomodat pel patiment de les seves malalties, que no podia descansar ni dormir. L'endemà, com que se sentia una mica alleujat dels seus dolors, va fer cridar els germans d'aquell lloc i els féu asseure al seu costat com si representessin tots els frares de l'orde.

Després posà la mà dreta sobre el cap de cadascú i beneí tots els frares de l'orde presents, absents i futurs fins a la fi dels temps. Se'l veia afligit perquè no li era possible veure tots els germans i fills abans de la mort.

Llavors, com que desitjava imitar en la mort el seu Senyor i Mestre com ho havia fet tan perfectament en vida, manà que li portessin uns quants pans, els va beneir i els digué que els llesquessin, perquè ell per la seva extrema debilitat no podia fer-ho. Després, va agafar el pa, n'oferí un bocí a cada germà i ens va ordenar que ens el mengéssim.

Així com el Senyor volgué sopar el dijous abans de la seva mort amb els apòstols en senyal del seu amor, així també sant Francesc, perfecte imitador de Crist, volgué mostrar als seus germans el mateix signe d'amor.

I que ho volgué fer a imitació de Crist, ho posa de manifest que després va preguntar si aquell dia era dijous. I en as-sabentar-se que era un altre dia, va dir que pensava que era dijous.

Un dels germans va conservar una llesca d'aquell pa i, després de la mort del benaurat Francesc, molts malalts que la testaren es guariren tot seguit de les seves malalties.

CAPÍTOL LXXXIX

Francesc no volia que els frares es molestessin a causa de les seves malalties

Quan el benaurat pare va observar que no podia reposar a causa de les seves malalties i que, a conseqüència d'elles, els frares es distreien de la seva ocupació i es fatigaven per ell, com que estimava les ànimes dels frares més que el seu propi cos, començà a preocupar-lo que els treballs que ell ocasionava poguessin comportar la més mínima ofensa a Déu si es deixava portar per la impaciència.

Això féu que en una ocasió, mogut a pietat i compassió, digués als seus companys:

—Estimats germans i fillets meus, no us amoïneu, perquè el Senyor us compensarà per mi, pobret servent, en aquest món i en l'altre, per tots els fruits de les obres que no podeu dur a terme per atendre'm. Així aconseguireu mes grans mèrits que si treballéssiu per a vosaltres, perquè qui m'ajuda fa més gran tot l'orde i la vida dels framenors. De fet, vosaltres podeu dir-me: «Per tu ens fatiguem i el Senyor serà el nostre deutor en lloc teu.»

Tot això ho deia el pare sant amb la intenció d'encoratjar-los i aixecar el seu esperit, i també empès pel zel que tenia per la perfecció de les seves ànimes. Temia, en efecte, que per causa d'aquesta feina fossin temptats en alguna ocasió i diguessin: «Nosaltres no podem fer oració ni suportar tant de treball», i així es tornessin tediosos i impacients i perdessin el gran mèrit que podien guanyar amb aquella ocupació modesta.

CAPÍTOL XC

De com sant Francesc va exhortar les germanes de santa Clara

Després de compondre el *Càntic del germà Sol*, sant Francesc va escriure també unes lletres devotes i líriques per a consol i edificació de les Dames Pobres, perquè sabia que estaven tristes a causa de la seva malaltia. Com que no podia visitar-les personalment, va fer-los arribar aquells versos per mitjà dels seus companys. Volgué manifestar-los així la seva voluntat, és a dir, com havien de viure i capténir-se humilment i unides amb el vincle de la caritat. Ell sabia que la seva conversió i santa vida era una font de glòria no sols per a l'orde dels framenors, sinó també per a tota l'Església.

Sabia, però, que des del principi de la seva conversió les Dames Pobres duïen una vida molt austera i sentia sempre pietat i compassió per elles. Per això, en aquelles paraules els pregava que, de la mateixa manera que el Senyor les havia aplegat de totes parts en una comunitat per viure en la santa caritat, en pobresa i obediència, així mateix havien de perseverar sempre en les mateixes virtuts fins a la mort. Les exhortava especialment que, amb alegria i acció de gràcies, visquessin discretament de les almoines que el Senyor els donava. I els recomanava sobretot que les germanes sanes tinguessin paciència amb les malaltes, i que aquestes fossin pacients en les seves dolences.

Setena part

De l'amor i la compassió continus de Francesc per la Passió de Crist

CAPÍTOL XCI

De la poca cura que mostrava a les seves malalties per amor de Crist crucificat

Tan abrusat eren l'amor i la compassió del nostre pare pels dolors i la Passió de Crist, i tant se n'affligia interiorment i en l'exterior, que no es preocupava de les pròpies malalties. Tot i que durant llarg temps, i fins a la seva mort, va patir de l'estómac, de la melsa i del fetge, i que des del retorn d'ultramar sofria terribles dolors als ulls, mai es va preocupar de fer-se curar.

El senyor bisbe d'Òstia, sabent que havia tractat sempre el seu cos amb duresa i, sobretot, que havia començat a perdre la vista per descurança, el va advertir amb delicadesa i compassió dient-li: «Germà, no fas bé de no deixar-te curar, perquè la teva vida i salut són molt útils als framenors, als seglars i a tota l'Església. Si et compadeixes tant dels germans malalts i sempre has estat caritatiu i afable amb ells, no has de ser cruel amb tu mateix en un cas de tanta necessitat. Per tant, t'ordeno que et deixis tractar i medicar.»

El nostre pare sant tenia sempre com a dolç tot allò que era desagradable al cos, i experimentava una delectança sense límits en el seguiment humil de les petjades del Fill de Déu.

CAPÍTOL XCII

De com fou trobat plorant en veu alta la Passió de Crist

Poc temps després de la seva conversió, quan caminava solitari no lluny de l'ermita de Santa Maria de la Porciúncula, plorava amb grans gemecs. Un home espiritual que li sortí a l'encontre, pensant que sofria alguna dolença corporal, li preguntà:

—Què et passa, germà?

Francesc li va respondre:

—Així hauria d'anar per tot el món sense vergonya, plorant la Passió del meu Senyor.

En sentir això, aquell home començà també a plorar com ell i a vessar llàgrimes abundants. Nosaltres hem conegut aquest home i d'ell ho hem sabut. Ell va servir de molt consol i compassió al benaurat Francesc i a nosaltres, els seus companys.

CAPÍTOL XCIII

De com molts esbarjos acabaven sovint en llàgrimes de compassió per Crist

Ebri d'amor i compassió per Crist, sant Francesc sentia tot sovint una dolcíssima melodia espiritual que brollava del seu interior per expressar-la exteriorment en francès, i la inspiració divina que percebia en les oïdes la posava de manifest amb cànctics de joia en la mateixa llengua.¹

1. El sant emprava el francès en moments de goig intens i espiritual.

De vegades collia de terra un tronc i el posava sobre el seu braç esquerre; amb la mà dreta aplegava un altre branquilló en forma d'arc i el fregava sobre el primer, com si estigués tocant la viola o un altre instrument musical. Feia els moviments apropiats de l'artista i cantava en provençal al Senyor Jesucrist. Moltes vegades, però, tot aquest devessall de joia inefable acabava convertint-se en llàgrimes i en compassió per la Passió de Crist. En certes ocasions, Francesc arrancava sospirs continuats; i, redoblant els seus gemecs, li queia a terra l'instrument que tenia a les mans i restava en èxtasi mirant el cel.

Vuitena part

*Del zel de sant Francesc per l'oració i l'Ofici diví
i per conservar l'alegria espiritual en ell i en els altres*

CAPÍTOL XCIV

De la pregària i de l'Ofici diví

Encara que el benaurat Francesc va estar molts anys malalt, era tan devot i fervorós en l'oració i en l'Ofici diví, que quan pregava o recitava les hores canòniques mai no es recolzava en cap paret o mur. Es mantenia sempre dempeus i amb el cap descobert. Algunes vegades s'agenollava, i transcorria la major part del dia o la nit en oració. Quan anava pel món a peu, s'aturava per recitar les hores i, si anava a cavall d'un ase a causa de la seva malaltia, sempre descavalcava per recitar l'Ofici diví.

Un dia plovia a bots i barrals, i era quan Francesc cavalcava necessàriament a causa de les seves dolences. Malgrat que muntava un burret i estava tot xop, va descavalcar per dir dempeus les hores enmig del camí. Ho féu amb tan gran fervor i dignitat com si es trobés a l'església o en una cella. Un cop acabat el rés, va dir al seu company: «Si el cos vol menjar en pau i calma el seu aliment —que com ell es convertirà en menja de cucs—, amb molta més quietud, pau, reverència i devoció ha de nodrir-se l'ànima del seu aliment, que és el mateix Déu!»

***Francesc va estimar sempre en ell i en els altres
la joia espiritual***

El benaurat pare tingué sempre un especial afany per disfrutar de l'alegria espiritual interior i exterior, després de l'interès per l'oració i l'Ofici diví. I aquesta joia la desitjava per a cadascun dels frares, els quals reprenia si els veia amb signes exteriors de tristesa o desmenjament.

En efecte, el sant deia que si el servent de Déu procura adquirir i conservar l'alegria de l'esperit, que prové de la puresa del cor i s'obté amb l'exercici de la pregària, els dimonis no podran fer-li cap mal i hauran de dir: «Mentre aquest servent de Déu conservi l'alegria tant en la prosperitat com en la tribulació, no tindrem cap possibilitat d'entrar en ell ni de fer-li res de mal.» En canvi deia el sant:

—Els dimonis s'alegren quan descobreixen que poden fer minvar —o si més no impedir— la devoció i el goig que provenen de la veritable oració i de la pràctica d'obres virtuoses. Perquè, si el diable aconseguix tenir algun poder en el servent de Déu, amb poc temps farà d'un cabell una viga que s'anirà fent més gruixuda si no es mostra prudent i sol·lícit per rebutjar-lo amb el poder de la santa oració, contrició, confessió i satisfacció.

I acabava dient:

—Germans meus, atès que aquesta alegria de l'esperit prové de la puresa del cor i de la pregària constant, cal que us preocupeu abans de tot d'adquirir i conservar aquestes dues virtuts a fi que, per edificació del pròxim i escarni de l'enemic, pugueu fruir per dins i per fora de l'alegria que tant desitjo veure i sentir en mi mateix com en tots vosaltres. Al dimoni i als seus comparses els pertoca estar tristos; a nosaltres, en canvi, alegrar-nos i gaudir sempre en el Senyor.

CAPÍTOL XCVI

De com va corregir un company de posat trist

Sant Francesc deia: «Jo sé que els dimonis em tenen enveja pels beneficis que el Senyor m'ha atorgat. També sé i veig que, quan no poden fer mal directament a la meva persona, posen intrigues i tracten de perjudicar-me a través dels meus companys. Però si no ho aconsegueixen, fugen avergonyits. Més encara: si en alguna ocasió sóc temptat o estic trist i desmenjat, quan contemplo l'alegria d'un company meu, em veig alliberat de la temptació i de la tristesa i recobro el goig del cos i de l'ànima.»

Per aquesta raó el pare sant censurava durament aquells que manifestaven un posat trist. Un dia va corregir un dels seus companys que feia cara mústia dient-li: «Per què mostres en el teu rostre dolor i tristesa dels teus pecats? Mira: guarda la tristor entre Déu i tu, i demana-li que et perdoni per la seva misericòrdia i que restitueixi en la teva ànima l'alegria de la salvació, que has perdut pel teu pecat. Però a la meva presència i a la dels altres, esforça't sempre a mostrar-te amb un posat alegre, perquè no convé que el servent de Déu mostri al seu germà o als altres un rostre amargat i ensopit.

No s'ha pas d'entendre ni creure que el nostre pare, amant de la maduresa i de l'honestedat religiosa, volgués que aquesta joia s'hagués de manifestar amb grans rialles o amb paraules vanes, perquè d'aquesta manera no es mostra alegria espiritual sinó més aviat neciesa i fatuïtat. El servent de Déu avorria sobretot les rialles frívoles i les paraules inútils. Volia que ni tan sols s'encomanés als altres aquesta mena de captenir-se. En una de les seves exhortacions va exposar amb claredat com ha de ser la veritable exultança del servent de Déu. Diu així: «Benaurat el religiós que només té el seu goig i la seva joia en les santíssimes paraules i en les obres del Senyor, i així condueix els homes a l'amor de Déu amb tota alegria. Ai d'aquell que es complau en paraules ocioses i vanes i amb això fa riure la gent!» (Adm 20).

Per alegria en el rostre, doncs, Francesc entenia el fervor i sollicitud, la disposició i preparació de la ment i del cos per a fer de bon grat tot el bé, atès que els homes moltes vegades es mouen més per aquest fervor i disposició que per la mateixa obra bona. Encara més: si l'obra, tot i bona, no es fa de bona gana i amb fervor, engendra més tedi que no pas estimula al bé.

Per això no volia veure cares tristes, que manifesten moltes vegades la desgana i la indisposició de l'ànima i la mandra del cos per a fer tot el bé i fer-lo de bon grat. En canvi, estimava en ell i en els altres el seny i la maduresa en el posat, en tots els membres del cos i en els seus sentits; i tant com podia incitava a això de paraula i amb l'exemple.

El sant sabia per experiència que la mesura i la modèstia de costums és com un mur i un escut protectors contra les sagetes del diable, i que l'ànima, despullada o sense defensa, és com un soldat inerme entre enemics poderosos i ben armats, obstinats i cobejosos de causar-li la mort.

CAPÍTOL XCVII

De com aconsellava als germans de donar el que cal al cos perquè no defallissin en l'oració

El nostre beatíssim pare, convençut que el cos havia estat creat per a servir l'ànima i que les accions corporals havien de ser encaminades envers les espirituals, deia sempre:

—El servent de Déu, tant en el menjar i en el dormir com en el remei a altres necessitats, cal que actuï amb discreció, perquè el germà cos no es queixi i digui: «No puc estar dempeus i lliurar-me a l'oració, ni alegrar-me en les meves tribulacions, ni fer cap obra bona, perquè tu no pares compte en les meves necessitats.» Però si el servent de Déu satisfà amb discreció i de manera convenient les necessitats corporals i el germà cos es mostra negligent, mandrós i endormiscat en l'oració,

en les vigílies i en altres obres bones, llavors l'ha de castigar com a un burro gandul que vol menjar i es nega a ser útil i a transportar la càrrega. Però, si per causa d'indigència i pobresa, el germà cos no pogués veure satisfetes les seves necessitats —ni en la salut ni en la malaltia—, havent acudit amb humilitat i confiadament per amor de Déu al seu germà o superior, que ho suporti tot amb paciència pel mateix amor de Déu, que també va patir les mateixes mancances i va buscar qui el consolés i no el va trobar. Aquesta fretura, suportada amb paciència, li serà tinguda pel Senyor com un martiri. I com que va fer el que devia, és a dir, demanar-ho humilment, serà excusat de pecat, encara que s'agreugi la seva malaltia corporal.

Novena part

*Sobre algunes temptacions que el Senyor
va permetre que suportés sant Francesc*

CAPÍTOL XCVIII

***De com el dimoni va entrar en el coixí que tenia el sant
sota el cap***

Quan Francesc es trobava a l'ermitori de Greccio i estava en oració —a l'última cella, darrere de la més gran—, esdevingué que una nit en el primer son va cridar el seu company que jeia i descansava a prop d'ell. S'aixecà tot seguit el germà i va entrar a la cel·la de Francesc, que li va dir: «Germà, no puc dormir ni mantenir-me dempeus per fer oració perquè tinc mal de cap i em tremolen les cames; em sembla com si hagués menjat pa de jull.»

El company li adreçà unes paraules de consol, però Francesc li digué: «Doncs jo crec que el diable s'ha ficat en aquest coixí que tinc sota el cap.»

De fet, des que va abandonar el món, el sant mai no havia volgut dormir sobre màrfegues flonges, ni usar cap coixí de plomes, però els frares l'obligaren contra la seva voluntat a acceptar aquell coixí per mor la malaltia dels seus ulls.

Llavors Francesc llançà el coixí al seu company, que el va

agafar amb la mà dreta i se'l posà sobre l'espatlla esquerra. Però, en sortir de la cel·la del sant, tot d'una va perdre la parla i no podia treure's de sobre el coixí ni moure els braços. Quedà rígid i encarcerat, inconscient i sense poder moure's d'un lloc a l'altre. Mentre restava així durant una bona estona, volgué la divina providència que el benaurat Francesc el cridés, i a l'instant va tornar en ell mateix, i li va rodolar el coixí per l'esquena fins a terra.

Entrà de nou on era Francesc i li va narrar tot el que li havia esdevingut. El sant li digué: «Ahir al vespre, quan resava Completes, vaig sentir com el diable entrava a la meva cel·la. Veig que ell és molt murri perquè, com que no pot fer mal a la meva ànima, procura privar-me de les necessitats del meu cos: no em deixa dormir ni mantenir-me dempeus perquè em lliuri a la pregària. Pensa que així trasbalsa la meva devoció i alegria i que mormolaré i em planyeré de la malaltia.»

CAPÍTOL XCIX

D'una greu temptació que sant Francesc va suportar durant més de dos anys

Quan sant Francesc vivia a Santa Maria de la Porciúncula fou escomès per una fortíssima temptació per profit espiritual de la seva ànima. Temptat en l'esperit, no en el cos. Això féu que s'apartés de la companyia dels frares perquè li semblava que no podia presentar-se davant d'ells alegre, com havia fet sempre. Continuava, sí, mortificant-se en el menjar i el beure i a no parlar gaire. Pregava amb més insistència i vessava llàgrimes abundoses perquè el Senyor es dignés a enviar-li un remei eficaç en tan greu tribulació.

Afligit així durant més de dos anys, esdevingué un dia que mentre pregava en l'església de Santa Maria, li fou dita aquella paraula de l'Evangelí: *Si tinguessis fe com un gra de mostassa,*

diries a aquella muntanya que es traslladés a un altre lloc i ho faria (Mt 17, 18-19).

Francesc va preguntar: «Senyor, quina és aquesta muntanya?» I la veu li contestà: «Aquesta muntanya és la teva temptació.» Aleshores el sant digué: «Doncs, Senyor, que es faci en mi com heu dit.» I a l'instant quedà alliberat de la temptació com si mai no l'hagués soferta.

Igualment, quan es trobava a la muntanya sagrada de La Verna¹ durant el temps en què va rebre en el seu cos els estigmes del Senyor, va patir també moltes temptacions i tribulacions de part dels dimonis, de tal manera que no podia mostrar-se alegre com de costum. I deia al seu company: «Si sabessin els frares les afliccions i tribulacions que em fan suportar els dimonis, no hi hauria ningú que no es mogués a pietat i a compasió per mi.»

CAPÍTOL C

És turmentat per les rates, però el Senyor el conforta i li promet el seu Regne

Dos anys abans de morir, quan es trobava Francesc a Sant Damià en una petita cel·la feta d'estores, patia tant dels ulls que durant més de cinquanta dies no pogué veure la llum del sol ni la del foc. Esdevingué per missió divina —per a augment dels seus sofriments i dels seus mèrits— que fos envaïda la seva cel·la per una munió de rates que, de dia i de nit, corrien sobre el seu cos i no el deixaven resar ni descansar. A més, quan menjava se'n pujaven a la taula i el molestaven de tal manera que, tant ell com els seus companys, es convenceren que es tractava clarament d'una temptació diabòlica.

1. El 14 de setembre de 1224, a cent vint quilòmetres al nord d'Assís.

Una nit, angoixat per tantes tribulacions, tingué pietat d'ell mateix i digué en el seu interior:

—Senyor, veniu en auxili de les meves malalties, perquè les pugui suportar amb paciència.

A l'instant, sentí un veu que li deia:

—Respon, germà, si algú per les teves dolences i privacions et donés un tresor tan gran i valuós que tota la terra es convertís en or pur, les pedres totes en precioses i l'aigua en un bàlsam, ¿no tindries les teves privacions per no-res, comparades amb aquest tresor tan preciós? No et sentiries feliç del tot?

Sant Francesc va respondre:

—Aquest tresor, Senyor, seria gran i preciós, del tot admirable i desitjable!

Aleshores la veu li digué de nou:

—Per tant, germà, alegra't i gaudeix en les teves malalties i afliccions; i, per altra part, tingues per segur que ja ets en el meu Regne.

L'endemà en llevar-se, Francesc digué als seus companys:

—Si l'emperador concedís un regne enter a un dels seus vassalls, no hi hauria motiu per a alegrar-se'n? I si li donés tot el seu imperi, no hauria d'estar més content encara? Haig d'alegrar-me, doncs, amb els meus patiments i tribulacions, i donar gràcies a Déu Pare, al seu Fill únic, Jesucrist, Senyor Nostre, i a l'Esperit Sant, pel do tan gran d'assegurar-me el seu Regne a mi, indigne servent seu, viu encara en la carn. Per això, a lloança seva, consol nostre i per a edificació del proïsme, vull compondre un nou *Càntic de les creatures del Senyor*, de les quals ens servim cada dia, sense les quals no podem viure i en les quals el gènere humà ofèn molt el Creador. Massa sovint som ingrats per tantes gràcies i beneficis, i oblidem de lloar el Senyor, creador i donador de totes les coses bones, com hauríem de fer.

Aleshores va meditar assegut una estona. Després digué:

—*Altíssim, Omnipotent i bon Senyor, etc.*

Amb aquestes paraules va compondre un càntic i l'ensenyà als seus companys perquè el recitessin i cantessin.

Aleshores el seu esperit es trobava curull de dolcesa i con-

solació i volgué que cridessin fra Pacífic, que en el món era conegut com a «rei dels versos» i fou mestre de cant a la cort. Volia que alguns dels seus frares, bons i espirituals, acompanyessin fra Pacífic i anessin pel món predicant i cantant les *Lloances del Senyor*. Deia que el millor predicador d'entre ells devia anunciar primer la paraula al poble i després havien de cantar tots a cor les lloes del Senyor com a joglars del bon Déu.

Acabades les lloances, volia també que el predicador digués al poble:

—Germans, nosaltres som joglars del Senyor, cantem les seves lloes i la recompensa que volem de vosaltres és que visqueu en una vera penitència.

I afegia Francesc:

—Què són els servents de Déu sinó els seus joglars per moure els cors del homes i donar-los l'alegria espiritual?

Amb aquestes paraules es referia als framenors particularment, que són donats al poble de Déu per a la seva salvació.

Desena part

L'esperit de profecia en sant Francesc

CAPÍTOL CI

***Prediu que serà restablerta la pau entre el bisbe i el batlle
d'Assís gràcies a les Lloances a les creatures, que havia
compost i manat cantar als seus companys***

Després d'haver compost i musicat les referides *Lloances a les creatures*, que ell mateix anomenava *Càntic del germà Sol*, sorgí una gran discòrdia entre el bisbe i el batlle d'Assís, de tal manera que el bisbe va excomunicar el batlle i aquest, en venjança, manà proclamar un edicte segons el qual ningú no podia comprar o vendre res al bisbe ni fer cap tracte amb ell.

Francesc estava malalt i, quan se'n va assabentar, sentí una viva compassió per tots dos, principalment perquè ningú no prenia cap iniciativa per restaurar la pau entre ells. Aleshores digué als seus companys:

—És una gran vergonya per a nosaltres, servents de Déu, que el bisbe i el batlle s'odiïn d'aquesta manera i que ningú no procuri posar pau.

Afegí una estrofa a les seves lloes, en què deia:

*Lloat sigueu, Senyor meu,
per aquells que perdonen pel vostre amor,*

i pateixen malaltia i tribulació.
Benaurats els qui les aguanten en pau,
perquè de Vós, Altíssim, seran coronats.

Després va cridar un dels seus companys i li digué: «Vés i digues al batlle, de part meva, que vagi a la plaça del bisbat amb els notables de la ciutat i d'altres que pugui portar amb ell.»

Quan aquell framenor se n'anava, Francesc digué a dos altres companys seus: «Aneu vosaltres a la presència del bisbe, del batlle i de tots els que hi hagi i canteu el *Càntic del germà Sol*. Confio en el Senyor que farà humils els seus cors i reviurà la seva antiga amistat.

Quan tots es reuniren a la plaça del bisbat, s'aixecaren aquells dos frares i un d'ells digué: «Estant malalt, el germà Francesc ha compost les *Lloances a les creatures* per a glòria del mateix Senyor i edificació dels homes. Per això, ara us prega que l'escolteu amb gran devoció.» I començà a recitar-les i a cantar-les.

Immediatament el batlle s'aixecà i amb les mans i els braços creuats, les escoltà amb devoció i llàgrimes abundants, com si fossin de l'Evangelí del Senyor. És que professava una confiança extrema a sant Francesc i una gran veneració per ell. Un cop acabat el Càntic, digué a la presència de tothom: «Us asseguro que perdono no solament el senyor bisbe, a qui haig de tenir pel meu senyor, sinó també a qui fos assassí del meu germà o del meu fill.»

Dient això, es llançà als peus del bisbe tot dient: «Per amor de Nostre Senyor Jesucrist i del seu servent, el benaurat Francesc, estic disposat a donar-vos satisfacció en tot, segons us plagui.»

El bisbe el va agafar de les mans, l'incorporà i li digué: «El meu càrrec exigeix que sigui humil; però, com que sóc naturalment inclinat a la ira, necessito el vostre perdó. Perdoneu-me!» I amb gran benevolència i afecte s'abraçaren i es besaren.

Els frares quedaren esbalaïts i curulls d'alegria quan van veure que s'havia acomplert al peu de la lletra allò que Fran-

cesc havia predit sobre la concòrdia entre el bisbe i el batlle d'Assís. Els presents ho consideraren un gran miracle, que atribuïren als mèrits de sant Francesc, ja que el Senyor els havia trasmudat tan aviat i havia convertit la discòrdia i l'escàndol en perfecta harmonia i havia fet oblidar els insults que s'havien proferit.

Nosaltres, que vam viure amb Francesc, podem testimoniar que, quan ell deia d'algú «es o serà així», sempre es complia a la lletra. I nosaltres hem vist tantes coses, que seria llarg d'escriure-les o d'explicar-les totes.

CAPÍTOL CII

Preveu la caiguda d'un framenor que no volia confessar-se amb el subterfugi de guardar silenci

Hi havia un frare que exteriorment portava una vida honesta i santa i semblava com si nit i dia es lliurés a l'oració. Observava un silenci tan rigorós que, quan es confessava amb un sacerdot, ho feia amb senyals, sense dir ni una paraula. Semblava tan devot i fervorós en l'amor de Déu que moltes vegades quan estava assegut amb els altres germans —encara que no deia res— escoltava sempre el que deien els altres, i s'alegrava tot ell. D'aquesta manera inspirava la devoció als altres frares.

Va perdurar molts anys en aquest gènere de vida i succeí que el benaurat Francesc vingué al lloc on vivia. Assabentat pels altres germans del capteniment d'aquell frare, els digué: «La raó per la qual no es vol confessar de paraula és una temptació del dimoni.» Mentrestant havia arribat també a aquell lloc el ministre general, que havia de veure's amb sant Francesc, i començà a elogiar el frare davant el sant, però aquest digué: «Creu-me, germà, aquest framenor és menat i enganyat per l'esperit maligne.» El ministre general digué: «Em sorprèn i m'admira tal cosa d'un home que dóna proves evidents de

santedat i practica bones obres.» Li diu Francesc: «Germà, fes una prova: digues-li que es confessi si més no una o dues vegades a la setmana. Si no t'obeeix sabràs que és veritat el que et dic.» Aleshores el ministre general va advertir el germà dient-li: «T'ordeno que et confessis dues vegades a la setmana, o una, si més no.» El frare aquell es posà el dit creuant la boca i, movent el cap i fent senyes, va manifestar que no ho faria de cap manera per amor al silenci. El ministre se'n va anar per no escandalitzar-lo. Al cap de pocs dies, el germà aquell eixí de l'orde per pròpia voluntat i se'n tornà al món, vestit de seglar.

Esdevingué que un dia dos dels companys de Francesc, tot fent camí, es toparen amb ell, que anava sol com un pobre pelegrí. Amb compassió li digueren: «Miserable, on és aquella vida tan honèsta i santa que portaves? No volies obrir la boca ni tenir cap conversa amb els teus germans i ara vas tot sol amb el cap cot, com un home esmaperdut que desconeix Déu.»

Llavors ell començà a parlar, jurant amb mala fe, com fan els homes del món. Els frares li digueren: «Miserable, per què jures ara per la teva fe, com fan els homes del món, si abans evitaves no solament les paraules ocioses, sinó també les honestes i necessàries?»

I el deixaren continuar fent camí. Poc temps després morí, i tots restaren admirats quan verificaren que era literalment veritat allò que havia predit el benaurat Francesc d'aquell miserable en el temps en què els frares l'havien conceptuat com a sant.

CAPÍTOL CIII

D'un que plorava davant sant Francesc perquè el rebés a l'orde

En el temps en què ningú no era rebut a l'orde sense autorització de sant Francesc, un fill d'un noble senyor de la ciutat de Luca i molts altres que desitjaven entrar a l'orde es presen-

taren al sant, que llavors es trobava malalt al palau del bisbe d'Assís.

Davant seu, el jove de Luca va inclinar el cap i començà a plorar àmargament, suplicant que el rebés a l'orde. Sant Francesc el va mirar de fit a fit i li digué: «Home miserable i carnal, per què menteixes l'Esperit Sant i a mi? Les teves llàgrimes són carnals i no espirituals!»

Dit això, tot seguit vingueren els parents del jove muntats a cavall al palau del bisbe per endur-se'l amb ells. En sentir el renill dels cavalls, el noi guaità per la finestra i en veure els seus familiars, va baixar a l'instant i se'n va tornar amb ells al món, tal com havia previst sant Francesc.

CAPÍTOL CIV

La vinya d'un capellà queda sense raïms a causa del benaurat Francesc

A causa de la malaltia dels seus ulls, Francesc vivia uns dies tocant a l'església de Sant Fabià, prop de Rieti, en companyia d'un pobre capellà. Durant aquesta mateixa temporada es trobava a la ciutat el senyor papa Honori amb tota la cúria romana. Per aquest motiu, molts cardenals i altres clergues il·lustres visitaven quasi cada dia sant Francesc per la gran devoció que li tenien.

Aquella església tenia una petita vinya al costat de la casa en què s'hostatjava el sant. En la casa hi havia una porta per la qual entraven a la vinya tots els qui venien a visitar-lo. Els raïms eren madurs i el lloc era agradable, i això va fer que la vinya fos trepitjada i espoliada per tothom.

El capellà indignat digué al benaurat pare:

—Tot i que la vinya és petita, em donava el vi que necessitava, però enguany ho he perdut tot!

Quan sant Francesc en tingué coneixement, el va cridar i li digué:

—Mossèn, no us amoïneu, ara ja no hi ha remei. Confieu, però, en el Senyor, que Ell us indemnitzarà per mitjà d'aquest petit servent seu de tot el dany. Digueu-me, ¿quants bots de vi ompliu en l'any de millor collita?

El capellà li digué:

—Tretze, germà.

—Doncs no us mostreu empipat ni de mal humor, ni ofeneu de paraula a ningú; tingueu fe en el Senyor i en les meves paraules: si recolliu menys de vint bots, jo faré que arribeu als que faltin.

Des d'aquell moment el capellà va guadar silenci i quedà tranquil. Al temps de la verema, per disposició divina, va obtenir vint bots de vi, ni un de més ni un de menys. El prevere i tots els qui se n'assabantaren se'n feien creus i comentaven que, si la vinya hagués estat carregada de raïm, a tot estirar no hauria donat per a vint bots.

Nosaltres, que vam viure amb ell, donem testimoni que en totes les coses que predeia, com en aquesta, sempre la seva paraula es complia a la lletra.

CAPÍTOL CV

Dels cavallers que impedièn predicar a sant Francesc

En una ocasió en què sant Francesc predicava a Perusa amb gran aflluència de gent, alguns cavallers de la ciutat començaren a galopar per exercitar-se amb les armes. Això distreia el públic i, malgrat que se'ls va avisar, no en feien cas.

Llavors, Francesc s'adreçà a ells amb gran fervor d'esperit i els digué:

—Pareu esment i enteneu el que us diu el Senyor a través del seu servent i no digueu: «Què vol aquest miserable d'Assís»? (Parlava el sant així perquè hi havia una antiga rivalitat entre els veïns de Perusa i els d'Assís.) Continuà dient:

—Si el Senyor us ha exaltat per damunt d'altres pobles veïns, justament per aquest motiu heu d'estar més agraïts al vostre Creador i heu d'humiliar-vos més, no solament davant Ell, sinó també davant els vostres veïns. Però el vostre cor s'ha omplert de supèrbia, heu devastat els vostres veïns i n'heu matats molts. Per aquesta raó us dic que si no us convertiu aviat a Déu i no satisfieu aquells qui heu ofès, el Senyor, que no deixa res impune, farà que us aixequen els uns contra els altres, per a major punició, vergonya i venjança vostra. Hi harà una revolta que provocarà una guerra intestina i sofrireu més dany que aquell que podrien infligir-vos els vostres veïns.

Quan sant Francesc predicava, no callava mai els vicis del poble, sinó que els denunciava obertament i amb gran fermesa. El Senyor li havia atorgat tanta gràcia, que tots els qui el veien i escoltaven, fos quin fos el seu estat o condició, el temien i el veneraven per la gràcia de Déu que posseïa en abundor, de manera que, encara que fossin amonestats severament, quedaven sempre edificats amb les seves paraules i es convertien al Senyor i es penedien en el seu íntim.

Alguns dies després, per permissió divina, sorgí una brega entre els cavallers i el poble el qual els va expulsar de la ciutat. Els cavallers, amb el suport dels clergues, que els feien costat, devastaren els camps, les vinyes i els arbres i feren tot el mal que pogueren al poble. De la mateixa manera, el poble va destruir tots els béns dels cavallers. Així, tal com havia predit sant Francesc, reberen mútuament el càstig merescut.

CAPÍTOL CVI

Coneix una secreta temptació i l'atordiment d'un framenor

Un framenor, home espiritual i amic de sant Francesc, sofria feia molts dies unes formidables temptacions diabòliques i es trobava a punt de caure en una desesperació abismal. Tot

que es confessava cada dia, com que sentia vergonya de manifestar sempre el mateix, es mortificava amb abstinències, vigílies, llàgrimes i disciplines.

S'esdevingué que, per divina disposició, el benaurat pare es va presentar en aquell lloc. Mentre es passajaven tots dos, Francesc, per inspiració de l'Esperit Sant, conegué la tribulació i temptació que patia el framenor. Es va separar una mica d'un altre frare que els acompanyava, es va acostar al frare angoixat i li digué: «Germà estimadíssim, d'ara endavant no vull que et sentis obligat a confessar la temptació del dimoni. No t'afligeixis més, perquè cap mal farà a la teva ànima. Amb tot, t'aconsello que resis set Parenostres cada vegada que et sentis atribolat per aquesta prova.»

Molt es va alegrar el germà en sentir dir a Francesc que no estava obligat a confessar aquella temptació, perquè això l'anguniava sempre. Igualment no va quedar menys admirat de veure que Francesc coneixia allò que només podien saber els sacerdots amb els quals es confessava.

Per la gràcia de Déu i els mèrits del benaurat pare, el frare fou alliberat d'aquella tribulació i des d'aleshores experimentà una gran pau i tranquil·litat interior.

CAPÍTOL CVII

De les prediccions de sant Francesc referents a fra Bernat i de com es varen complir totes

Un dia, poc abans de la mort, li havien preparat una menja exquisida, i el benaurat pare es va recordar de fra Bernat, que fou el primer a seguir-lo. Va dir als seu companys: «Aquest plat és bo per a fra Bernat.» Quan fra Bernat va arribar, es va asseure al costat del llit on jeia Francesc i li digué: «Pare, et prego que em beneeixis i em mostris el teu afecte paternal, perquè crec que si ho fas el mateix Déu i tots els germans m'estimaran més.»

Sant Francesc no podia veure'l perquè feia molts dies que havia perdut la vista. Va estendre la mà dreta i la va posar sobre el cap de fra Gil, que fou el tercer frare de l'orde, creient que la col·locava sobre fra Bernat, que jeia al seu costat. Però se'n va adonar, il·luminat per l'Esperit Sant, i digué: «Aquest no és el cap del meu germà Bernat.» Llavors fra Bernat es va acostar més al sant, que li va imposar la mà, i el va beneir, mentre girant-se deia a un altre company:

—Escriu el que et dictaré: El primer germà que em va donar el Senyor fou fra Bernat, el qual va observar amb tota perfecció el sant Evangeli i distribuí tots els seus béns als pobres. Per això i per altres mèrits, haig d'estimar-lo més que a tots els altres germans de l'orde. Per tant, vull i mano tant com puc que tot aquell qui sigui ministre general l'estimi i respecti com a mi mateix, i que tots els ministres i tots els frares de l'orde el venerin com si fos jo.

Tant fra Bernat com els altres germans presents se sentiren molt consolats amb aquestes paraules.

Com que Francesc coneixia la gran perfecció de fra Bernat, va profetitzar sobre ell en presència dels altres frares dient:

—Us dic en veritat que han estat enviats a fra Bernat, per exercitar-lo en la virtut, alguns dels dimonis més potents i subtils, que li causaran moltes tribulacions i temptacions. Però, prop de la seva mort, el Senyor misericordiós li llevarà tota mena de prova i vessarà sobre seu una pau i un consol tan grans, que tots els frares que ho veuran se'n meravellaran i ho tindran per un gran miracle. Volarà al Senyor Déu amb pau i conhort de l'ànima i del cos.

Totes aquestes prediccions, que els germans oïren de boca de sant Francesc amb tanta admiració, es compliren a la lletra en fra Bernat. En efecte, en la malaltia que el portà a la mort, sentia en el seu esperit una pau i consol tan grans que no volia ajeure's al llit. I si ho feia, s'hi posava mig assegut, perquè ni la més petita boira, provinent d'algun somni o d'alguna imaginació, li impedís de meditar en Déu. I si alguna vegada li esdevenia allò que volia evitar, es desvetllava i tot d'una s'aixecava dient: «Què em passa? Per què he pensat d'aquesta manera?»

No volia tampoc prendre medecines i deia al germà que les hi portava: «Saps què? No em distreguis!»

Per morir amb més gran llibertat i pau, fra Bernat va confiar la cura del seu cos a un germà que era metge dient-li: «No vull preocupar-me de menjar ni beure res. Ho deixo a les teves mans: si em dónes alguna cosa, l'acceptaré ; si no, no demanaré res.»

Des que va començar a emmalaltir fins que va morir, volgué tenir sempre un sacerdot al seu costat. Quan li venia a la ment quelcom que anguniava la seva consciència, tot seguit es confessava.

Després de la mort el seu cos era tan blanc i tan flonja la seva carn, que semblava com si somrigués. Apareixia més formós mort que viu, i tots gaudien més contemplant-lo després de mort que quan vivia, perquè semblava de veritat un sant amb rostre somrient.

CAPÍTOL CVIII

Poc abans de morir, sant Francesc va manar dir a la germana Clara que el veuria, la qual cosa es va complir després de la seva mort

La setmana en què va morir el benaurat Francesc, la senyora Clara —primera petita planta de les Dames Pobres de Sant Damià d'Assís i la primera deixeblla del sant en l'observança de la perfecció evangèlica—, temia morir abans que ell, ja que tots dos estaven greument malalts. Plorava amargament i no hi havia manera de consolar-la perquè creia que no veuria ja més el benaurat Francesc, que era el seu únic pare després de Déu, el seu encoratjador, el seu mestre i el primer que la va fonamentar en la gràcia del Senyor.

Clara s'havia valgut d'un germà per comunicar la seva angoixa al benaurat pare. En escoltar-lo, Francesc es va commou-

re i es compadí d'ella per l'amor singular i l'afecte paternal que li professava. Però, considerant que no podia satisfer el seu desig, és a dir, de veure'l viu per consol d'ella i de totes les germanes, li adreçà una carta, en la qual la beneïa i l'absolia de totes les faltes que hagués pogut cometre contra les seves exhortacions i contra els manaments i consells del Fill de Déu.

I perquè deposés tota pena i tristesa, guiat per l'Esperit Sant, va dir al framenor que portava el missatge: «Vés i digues a la germana Clara que no s'entristeixi de no poder veure'm ara; i que sàpiga de veritat que, abans de la seva mort, ella i les seves germanes em veuran i en tindran un gran consol.»

Poc després, quan sant Francesc morí de nit, tot el poble i el clergat d'Assís s'emportaren les seves santes despulles del lloc on ell havia expirat. Amb himnes i càntics, agafant branques dels arbres, traslladaren el cos, per voler de Déu, a Sant Damià, per a consol de les seves filles i serventes, i així es va complir la paraula que el Senyor havia dit a través de Francesc.

Un cop oberta la reixa de ferro per on les germanes acostumaven a combregar i a escoltar la Paraula de Déu, els frares aixecaren el sant cos del fèretre i el sostingueren amb els braços davant la finestra durant una estona. La senyora Clara i les seves germanes en tingueren un gran cosol, malgrat estar immerses en un dolor profund i plorar a llàgrima viva per veure's privades del consol i de les exhortacions d'un pare tan gran.

CAPÍTOL CIX

De com va predir que el seu cos seria honorat després de mort

Un dia, quan sant Francesc es trobava allitat al palau del bisbe d'Assís, un framenor molt espiritual li digué mig en broma: «Per quant vendries al Senyor la teva túnica? Molts domassos i teles de seda fina cobriran aquest pobre cos teu, ara

cobert de mala borrassa.» Cal dir que en aquella ocasió es cobria el cap amb una gorra feta de la mateixa roba de sac que la túnica.

A aquestes paraules del framenor va respondre Francesc, o més ben dit, l'Esperit Sant per ell. Curull de joia i amb gran fervor va observar: «És ben cert i dius la veritat, perquè així serà per a lloança i glòria del meu Déu i Senyor.»

Onzena part

*Providència divina per a les necessitats materials
de Francesc*

CAPÍTOL CX

***De com el Senyor va proveir els germans que es trobaven amb
el metge asseguts en una taula molt pobre***

Mentre es trobava sant Francesc en l'ermitori de Fontecolombo, prop de Rieti, vingué un dia a visitar-lo el metge a causa del seu mal d'ulls. Com que es va entretenir bastant temps, quan ja volia marxar, el benaurat pare digué a uns germans: «Aneu, pareu taula i obsequieu bé el senyor metge.» Un dels germans va respondre: «Pare, en aquest moment ens trobem tan pobres que ens fa vergonya invitar el senyor metge.»

Aleshores el benaurat pare digué a tots els companys:

—Homes de poca fe, no m'obligueu a repetir el que us he dit.

El metge va mirar sant Francesc i digué:

—Germà, justament perquè els frares són tan pobres, de bona gana avui dinaré amb ells.

El metge era molt ric; tot i que el benaurat Francesc i els seus companys l'havien invitat moltes vegades, mai no havia acceptat menjar amb ells.

Els frares anaren, doncs, a parar taula i amb vergonya posa-

ren a sobre uns quants bocins de pa i una mica de vi amb la verdura que havien preparat ells mateixos. Quan s'assegueren tots, algú trucà a la porta. Un frare es va aixecar i va anar a obrir. Era una dona que duia un gran cistell amb pa blanc, peix fresc, pastissos d'escamarlans, mel i raïm madur. Era un obsequi enviat a sant Francesc de part d'una senyora d'un castell que hi havia a set milles.

Davant això, els frares i el metge quedaren admirats i se n'alegraren molt. Van reconèixer la virtut de sant Francesc i van atribuir aquell fet als seus mèrits. Llavors el metge va dir a tots: «Germans meus, ni vosaltres ni jo no reconeixem com deuríem la santedat d'aquest home!»

CAPÍTOL CXI

D'un peix que li venia a gust menjar estant malalt

En una altra ocasió, quan Francesc es trobava greument malalt al palau del bisbe d'Assís, els frares li pregaven que mengés alguna cosa. Ell va respondre: «No tinc gens de gana, però si tinguéssiu un tall de lluç me'l menjaria a gust.»

A penes dites aquestes paraules, va arribar un home que duia una panera amb tres gran lluços de riu ben guisats i uns quants escamarlans que agradaven també a Francesc. Aquesta finesa li era enviada per fra Gerard, ministre provincial dels framenors de Rieti.

Tots van admirar la divina providència i lloaren Déu, que havia provist el seu servent d'allò que llavors era impossible trobar a Assís perquè era en ple hivern.

D'allò que desitjava menjar sant Francesc abans de morir

Un dia, mentre Francesc es trobava a Santa Maria dels Àngels suportant la dolença última que el portaria a la mort, va cridar els seus companys i els digué:

—Vosaltres sabeu que la senyora Jacoba de Settesoli ha estat i és fidel i devota a mi i al nostre orde. Estic segur que tindrà per una gran gràcia i consol que l'assabenteu de l'estat en què em trobo. Digueu-li que m'envii una mica de tela de color cendra i d'aquells bescuits dolços que em feia tantes vegades a Roma.» (Aquests melindros, els romans els anomenen *mostaccioli* i són fets d'ametlles, sucre i altres ingredients.)

Aquesta senyora era vídua, molt religiosa i pertanyia a una de les més nobles i riques famílies de Roma. Pels mèrits i la predicació de sant Francesc havia rebut tanta gràcia del Senyor, que semblava una altra Magdalena, desfeta en llàgrimes i d'un amor abrusat a Crist.

Varen escriure, doncs, una carta i un dels frares buscava algú que pogués fer arribar la missiva a l'esmentada senyora. Tot d'una truquen a la porta. Van a obrir i es troben amb dama Jacoba, que venia justament a visitar sant Francesc.

Els frares anaren tot seguit on era el servent de Déu per comunicar-li contents que madona Jacoba acabava d'arribar de Roma amb un fill seu i moltes altres persones per visitar-lo. I li preguntaren: «Què fem, pare, la deixem passar fins aquí?»

Feien aquesta pregunta perquè hi havia una norma, establerta pel sant, segons la qual, per a l'honestetat i recolliment d'aquell lloc, cap dona no podia entrar a la clausura. Sant Francesc els va respondre: «Aquesta disposició no pot ser aplicada a aquesta senyora, que ve de tan lluny i amb tanta fe i devoció.»

Entrà, doncs, on era Francesc i començà a plorar amargament a la seva presència. I cosa admirable! Duia una tela per a un hàbit de color gris i tot allò que es mencionava a la carta, com si l'hagués rebuda.

Jacoba digué als frares:

—Germans meus, quan estava en oració, em fou dit interiorment: «Vés a visitar el teu pare Francesc. Afanya't i no tardis perquè, si tardes gaire, no el trobaràs viu. Porta-li tela per a un hàbit i els ingredients necessaris per a amassar-li una lllaminadura. Emporta't cera suficient per a les espelmes, i també encens.»

Tot això constava en la carta que li havien d'enviar, excepte l'encens.

Esdevingué, doncs, que Aquell qui va inspirar els Reis Mags perquè anessin amb presents a honorar el seu Fill el dia del seu Naixement, va inspirar també una noble i santa senyora perquè anés amb regals a honorar el seu dilectíssim servent en els dies de la seva mort, com si es tractés del seu veritable natalici.

Aquella senyora va fer preparar el pastís que tant desitjava menjar Francesc, tot i que a penes el va tastar després, ja que li mancaven les forces i es trobava molt a prop de la mort. Va manar també que amb la cera elaboressin moltes espelmes perquè després de la seva mort cremessin prop del santíssim cos.

Amb la tela que havia dut els frares feren la túnica amb la qual fou enterrat. Però Francesc digué als germans que hi cosissin per fora roba de sac en senyal i exemple d'humilitat i com a obsequi a la dama Pobresa. La mateixa setmana que vingué Jacoba, el nostre santíssim pare volà cap al cel.

Dotzena part

Del mutu amor entre Francesc i les creatures

CAPÍTOL CXIII

Francesc estima especialment les aloses perquè representen el bon religiós

Absort totalment en l'amor de Déu, el benaurat Francesc constatava perfectament la bondat divina en el seu interior, ornat de virtuts excel·lents; però també en les creatures, a les quals professava un amor singular. Principalment estimava aquelles en les quals veia més ben representada alguna cosa referent a Déu o al religiós.

Entre totes les aus, estimava particularment un petit ocell anomenat «alosa», i en vulgar italià *lodola capellata* («alosa amb caputxeta»). Deia d'ella:

—La germana alosa porta caputxa com un religiós, és un ocell humil que saltirona content pels camins buscant granets de forment per a nodrir-se. I encara que els trobi entre el fems, els en treu i se'ls menja. L'alosa, tot volant, lloa Déu molt suauement, com els bons religiosos que menyspreen les coses terrenes, tenen posat el seu cor al cel i el seu esguard constant en les lloances del Senyor. El vestit de l'alosa, és a dir, el seu plomatge, s'assembla al color de la terra; dóna exemple als reli-

giosos perquè no usin roba fina ni de color, sinó hàbits vils de color de terra, que és el més humil dels elements.

Com que veia tot això en elles, les contemplava amb fruïció. Per aquest motiu, va plaure al Senyor que aquests ocellets li mostressin algun senyal d'afecte a l'hora de la seva mort. El dissabte, després de Vespres i en fer-se nit, un estol d'aloses lliscaven per la teulada de la casa en què es trobava el sant, i, tot volant a poc a poc en forma de rotllana, cantaven dolçament i lloaven el Senyor.

CAPÍTOL CXIV

Com sant Francesc volgué persuadir l'emperador de publicar un edicte especial perquè en el dia del Naixement del Senyor els homes proveïssin amb abundància els ocells, el bou, el burro i els pobres

Nosaltres, que vam viure amb el benaurat pare i escrivim això, donem testimoni que moltes vegades li sentírem dir:

—Si pogués parlar a l'emperador, li suplicaria i intentaria convèncer-lo que, per amor de Déu i meu, publicués un edicte especial, en què es decretés que ningú no cacés ni matés les nostres germanes aloses ni els fes cap mal. Igualment, que totes les autoritats de les ciutats i pobles i els senyors dels castells obliguessin que cada any, el dia de Nadal, els homes escampessin grans de blat i d'altres llegums pels camins, perquè les germanes aloses i els altres ocells, tinguessin menjar en un dia de tan gran solemnitat. I per respecte al Fill de Déu que en aquesta nit la Verge Maria va posar en el pessebre entre un bou i un ase, que tothom que tingués aquests animals estigués obligat a proveir-los amb abundància del millor farratge. De la mateixa manera, en el dia de Nadal, que els pobres fossin saciats pels rics amb menja saborosa.

De fet, el benaurat Francesc tenia més profunda veneració

pel Nadal del Senyor que per qualsevol altra solemnitat. Deia: «Només després que el Senyor ha nascut per a nosaltres hem pogut ser salvats.» Per això volia que en aquest dia els cristians s'alegressin en el Senyor i que, per amor d'Aquell que es va lliurar per a nosaltres, tots proveïssim amb generositat no solament els pobres sinó també els animals i els ocells.

CAPÍTOL CXV

De l'amor i obediència que li va demostrar el foc quan va haver de fer-se una cauterització

Vingué un dia Sant Francesc a l'ermitori de Fontecolombo, prop de Rieti, per ser tractat d'una malaltia dels ulls. Li ho havien ordenat, en nom de l'obediència, el senyor bisbe d'Òstia i el ministre general, fra Elies.

Després d'un examen detingut, el metge digué a Francesc que li aplicaria un cauteri des de la cella de l'ull més malmès fins a l'orella. Sant Francesc, però, no va voler que comencés la cura abans que vingués fra Elies, perquè aquest tenia dit al sant que volia ser present en l'operació. També perquè el benaurat pare volia que fos el ministre general el qui ho disposés tot, ja que a ell l'espantava i li resultava molt dura tan gran responsabilitat de si mateix.

Després d'haver esperat llarga estona en va, com que fra Elies no arribava per la feina que tenia, Francesc va permetre que el metge comencés a fer el que calia. Quan el ferro roent fou aplicat en cauteri, el servent de Déu va voler animar-se contra la por al foc i li parlà d'aquesta manera: «Germà meu foc, tu que ets noble i útil entre totes les creatures, sigues propici en aquesta hora, perquè sempre t'he estimat i continuaré estimant-te per amor d'Aquell que et va crear. Per amor de nostre Senyor i Creador, et suplico que atemperis la teva calor a fi que et pugui suportar.» Acabada l'oració, féu el senyal de la creu sobre el foc.

Nosaltres, que érem amb ell, vam marxar per pietat i compassió i va quedar-hi només el metge. Fet el cauteri, vàrem tornar al seu costat i ens digué: «Homes de poca fe, perquè heu fugit? En veritat us dic que no he sentit ni el més petit dolor, ni l'ardor del foc. I si encara no ha quedat ben cauteritzat, que es repeteixi el cauteri.»

El metge admirat digué: «Germans meus, us confesso que un cauteri tan terrible no l'hauria suportat, no ell, dèbil i malalt, sinó tampoc l'home més fort. Francesc, però, no s'ha mogut gens ni ha donat mostres de dolor!»

Fou necessari cauteritzar totes les venes des de l'orella fins a la cella, i tan mateix tot això no li va servir per a res. Igualment un altre metge li va perforar les dues orelles amb un ferro roent, però sense cap resultat positiu.

No és estrany que el foc i altres creatures l'obeïssin i el respectessin. Nosaltres, que vam viure amb ell, moltes vegades ens adonàrem de l'afecte amb què les mirava i es complaïa en elles, i com el seu esperit, empès d'una tendra compassió, desitjava que no fossin maltractades sense cap respecte. Parlava amb elles amb goig interior i exterior, com si fossin sers dotats de raó, i moltes vegades per causa d'elles era pres en èxtasi.

CAPÍTOL CXVI

De com no volgué apagar el foc que cremava els seus vestits

D'entre totes les creatures inferiors i insensibles, Francesc dedicava una singular afecció al foc per la seva bellesa i utilitat. És per això que mai no va voler impedir la seva activitat natural. Un dia en què estava assegut vora el foc, tot d'una i sense adonar-se'n les flamarades començaren a cremar els seus calçotets de lli fins als genolls i ell, malgrat que sentia escal-

for, no volia apagar-les. En veure-ho el company, es llançà a apagar el foc. Francesc no ho consentia dient: «Germà, no facis mal al germà foc!» I no volia de cap manera que l'apagués. El germà anà corrents a trobar el guardià, el qual en presència de Francesc, amb rapidesa i contra la seva voluntat, va apagar el foc.

Ni que fos per necessitat urgent, no volia apagar el foc, ni el gresol, ni cap candela: tanta era la compassió i estima que sentia per ell!

No volia tampoc que els frares llencessin les brases mig apagades d'un lloc a un altre, com s'acostuma a fer moltes vegades, sinó que havien de posar-les simplement a terra, per reverència a qui les va crear.

CAPÍTOL CXVII

No volgué usar més una pell per haver impedit que el foc la cremés

Quan sant Francesc passava la Quaresma a la muntanya de La Vernà, un dia, a l'hora de dinar, el company va preparar el foc a la cel·la que feia de menjador, el va deixar encès i anà a buscar el benaurat pare a una altra cel·la on estava pregant. Duia un missal per llegir-li l'Evangelí d'aquell dia, perquè quan no podia oir missa volia escoltar l'Evangelí del dia abans de dinar.

Quan Francesc va tornar a la cel·la on hi havia el foc encès, va veure que les flames arribaven fins al sostre. El company intentava apagar les flamarades, però ell tot sol no podia sufocar-les. El benaurat pare no el va pas ajudar, sinó que, agafant una pell amb la qual s'abrigava de nit, se'n va anar al bosc.

Quan els altres frares, que s'hostatjaven un xic més enllà, veieren que la cel·la cremava, hi anaren corrents i apagaren

el foc. Al cap d'una estona va tornar Francesc per dinar. En acabat de menjar, digué al seu company: «No vull usar més aquesta pellissa perquè per la meva avarícia no he permès que el germà foc la cremés.»

CAPÍTOL CXVIII

Del singular amor de sant Francesc per l'aigua, les pedres, els arbres i les flors

Després del foc, sant Francesc estimava particularment l'aigua, perquè prefigurava la penitència i les tribulacions amb què es renten les immundícies de l'ànima, i perquè la primera ablució de l'ànima es fa per l'aigua del Baptisme. Per això quan es rentava les mans, buscava un lloc apropiat, de manera que l'aigua que queia no fos trepitjada pels seus peus.

Quan era necessari caminar sobre pedres, ho feia de puntes amb temor i respecte, per amor d'Aquell que s'anomena «la Pedra». Per això, quan recitava el verset del salm *sobre la roca m'ha exaltat* (Sl 61, 3b), deia amb respecte i humilitat: «Sota els peus de la roca m'ha exaltat.»

També tenia costum de recomanar al germà que feia llenya per al foc que mai no tallés un arbre. del tot, sinó que deixés sempre el tronc intacte per amor d'Aquell que volgué obrar la nostra salvació en l'arbre de la creu.

De la mateixa manera, al frare que feia d'hortalà li deia que no cultivés tot el terreny per a hortalissa, sinó que deixés una part per les herbes que al seu temps donen flors als germans, per amor d'Aquell que és anomenat «la Flor dels camps i el Lliri de les valls» (Ct 2, 1).

Fins i tot deia que el germà hortalà ha d'arranjar en algun racó de l'hort un jardinet, amb tota classe d'herbes oloroses i plantes que produeixin belles flors, perquè al seu temps invitin a tots els qui passin i les vegin a lloar Déu, ja que

tota creatura pregona i exclama «oh home, Déu m'ha fet per a tu!»

Nosaltres, que vam viure amb ell, donem testimoni que el veiérem moltes vegades alegrar-se interiorment i en l'exterior amb totes les creatures, de manera que quan les veia i les tocava, el seu esperit semblava estar no a la terra sinó al cel. Empès pel gran consol que havia rebut i continuava rebent de les creatures, poc abans de morir va compondre unes lloes al Senyor per les creatures, a fi d'estimular els cors dels oients a lloar Déu i perquè el mateix Déu fos lloat en les creatures pels humans.

CAPÍTOL CXIX

De com lloava el sol i el foc més que cap altra creatura

D'entre les creatures mancades de raó, Francesc sentia singular predilecció pel sol i pel foc, dels quals deia: «Al matí, quan es lleva el sol, tots els homes haurien de lloar Déu, que l'ha creat per a utilitat nostra, i per ell els nostres ulls veuen la llum del dia. Al capvespre, quan es fa de nit, tot home hauria de lloar el Senyor pel germà foc; per ell el nostres ulls hi veuen de nit. Tots som cecs, i el Senyor dóna llum als nostres ulls per mitjà d'aquests dos germans nostres. Per això, hem de lloar el Creador particularment, a causa d'aquestes i altres creatures de les quals ens servim tots els dies.»

Aquest costum el va practicar sempre el benaurat Francesc fins al dia de la seva mort. Com hem dit, quan va caure greument malalt, començà a cantar «El càntic de les creatures», que ell havia compost. Després, va manar que el cantessin els seus companys a fi que en considerar les lloes del Senyor s'oblidés de la duresa dels seus sofriments i malalties.

Estava convençut que el Sol és la més bella de totes les creatures i la que més s'assembla a Déu, anomenat *Sol de justícia*.

Així, doncs, en titular aquelles lloes que va compondre, perquè el Senyor li va assegurar que seria en el seu Regne, ho féu amb el nom de *Càntic del germà Sol*.

CAPÍTOL CXX

Aquesta és la lloa de les creatures que va compondre Francesc quan el Senyor li va assegurar el seu Regne

Altíssim, Omnipotent i bon Senyor,
vostres són les lloes, la glòria, l'honor
i tota benedicció.
A Vós sol, Altíssim, se us adiuen
i cap home no és digne d'anomenar-vos.
Lloat, sigueu, Senyor, amb totes les creatures
especialment el senyor germà sol,
el qual és dia i per ell ens il·lumineu.
I ell és bell i radiant amb gran esplendor;
de Vós, Altíssim, porta significació.
Lloat sigueu, Senyor meu, per la germana lluna i els estels.
En el cel els heu fets clars, preciosos i bells.
Lloat sigueu, Senyor meu, pel germà vent
i per l'aire, l'ennuolat i el serè, i tot temps,
pel qual a les vostres creatures doneu sosteniment.
Lloat sigueu, Senyor meu, per la germana aigua,
la qual és molt útil i humil i preciosa i casta.
Lloat sigueu, Senyor meu, pel germà foc,
pel qual ens il·lumineu de nit
i ell és bell i alegre, robust i fort.
Lloat sigueu, Senyor meu, per la germana mare nostra la terra,
la qual ens sosté i governa,
i produeix fruits diversos amb flors de tots colors i herba.
Lloat sigueu, Senyor meu, per aquells que perdonen
pel vostre amor,

i suporten malaltia i tribulació.
Benaürats els qui les aguanten en pau,
perquè de Vós, Altíssim, seran coronats.
Lloat sigueu, Senyor meu, per la nostra germana la mort
corporal,
de qui cap home vivent no pot escapar.
Ai d'aquells que moriran en pecats mortals!
Benaürats aquells a qui trobarà en la vostra santíssima voluntat,
perquè la mort segona no els farà mal.
Lloeu i beneïu el meu Senyor,
i doneu-li gràcies i serviu-lo amb gran humilitat.

Tretzena part

*De la mort de sant Francesc i de la joia que va sentir
quan va saber amb certesa que la seva fi era a prop*

CAPÍTOL CXXI

*De com va respondre a fra Elies quan li va preguntar
per què mostrava tanta alegria*

Quan es trobava malalt al llit al palau del bisbe d'Assís i la mà del Senyor semblava pesar més durament sobre ell que de costum, el poble d'Assís temia que, si moria de nit, els frares agafarien el cos sant i el durien a enterrar a una altra ciutat. És per això que tots els veïns es posaren d'acord perquè durant les nits hi hagués sentinelles al voltant dels murs del palau.

Per envigorir el seu esperit i impedir el defalliment durant els atacs violents de dolor que constantment el turmentaven, el nostre beatíssim pare demanava als seus companys que li cantessin les *Lloes del Senyor* moltes vegades durant el dia; també ho demanava de nit, per a edificació i consol dels seglars que, per aquesta causa, el vetllaven als afores del palau.

Fra Elies, en constatar que sant Francesc es confortava i alegrava en el Senyor malgrat el seu patiment, li digué: «Estimat pare, és per a mi edificant i consolador veure la joia gran

que en la malaltia mostres a tu mateix i als altres companys. Però, tot i que les persones d'aquesta ciutat et veneren com a sant i estan segurs que moriràs aviat del teu mal incurable, quan senten cantar aquestes lloes de nit i de dia, es poden escandalitzar i dir: «Com pot aquest home exterioritzar tanta alegria, si està a punt de morir? Caldria que pensés més en la mort!»

El benaurat pare li va respondre: «Recordes de la visió que vas tenir a Foligno, quan em digueres que t'havia estat revelat que jo no viuria més de dos anys? Doncs bé: abans que tu tinguessis aquella visió, per la gràcia de Déu, que inspira tota cosa bona i la posa en el cor dels seus fidels, jo meditava sovint sobre la meva pròxima fi. Des de la teva visió, però, m'he preocupat encara amb més afany de meditar diàriament sobre la meva mort.»

Acabat de dir això, amb gran fervor d'esperit va exclamar: «Permet-me germà, que m'alegri en el Senyor i que canti les seves lloes mentre pateixo tant, ja que per la gràcia rebuda de l'Esperit Sant estic tan unit al meu Senyor que, per la seva gran misericòrdia, bé puc alegrar-me en Ell, oh Altíssim!»

CAPÍTOL CXXII

Francesc demanà al metge que li digués quant temps li quedava de vida

Per aquell temps el va visitar al mateix palau del bisbe d'Assís un metge d'Arezzo, de nom Bon-Joan, amic de sant Francesc. Li va preguntar: —Finiato, què penses tu de la meva hidropesia?

No va voler cridar-lo pel seu nom, Bon-Joan, per respecte al nom del Senyor, que digué: *Ningú no és bo sinó Déu* (Lc 18, 19). Pel mateix motiu a ningú no deia pare o mestre, ni ho escrivia per carta, per reverència al nom del Senyor, que també va

dir: *A ningú anomeneu pare en la terra, ni us deixeu tractar per mestre* (Mt 23, 9).

El metge li va respondre: «Germà, tot anirà bé si Déu vol.» Novament li preguntà Francesc: Digue'm la veritat. Què et sembla? No et sàpiga greu perquè, gràcies a Déu, no tinc cap por de morir. Confortat amb l'assistència de l'Esperit Sant, em trobo tan unit al meu Senyor que estic igualment content de viure com de morir.»

Llavors el metge li digué amb tota franquesa: «Pare, segons la nostra ciència mèdica, la teva malaltia és incurable i crec que moriràs a darrers de setembre o a tot estirar en començar l'octubre.»

En sentir això, Francesc, que jeia al llit, alçà amb devoció i reverència les mans al Senyor i digué amb íntima joia de l'ànima i del cos: «Benvinguda sigui la meva germana, la mort!»

CAPÍTOL CXXIII

Assabentat de la mort imminent, mana que li cantin les lloances que havia compost

Després d'allò, un germà li va dir:

—Pare, la teva vida i el teu capteniment han estat i són llum i mirall per als teus germans i també per a tota l'Església. I això mateix serà la teva mort. Tot i que serà per als teus frares i per a molts altres un motiu de tristesa i dolor, tanmateix per a tu es convertirà en consol i goig infinit. Passaràs de grans treballs al descans absolut; de moltes penes i temptacions a l'eterna pau; de la pobresa material, que sempre vas estimar i observar perfectament, a les veritables riqueses infinites, i d'aquesta mort temporal a la vida perpètua, on veuràs cara a cara el Senyor, el teu Déu, que en aquest món tan fervorosament has estimat i desitjat.

A continuació el germà li digué amb tota franquesa:

—Pare, tingues per cert que si el Senyor no envia un remei del cel, la teva malaltia és absolutament incurable i poc et queda de vida, com diuen els metges. T'ho dic per envigorir el teu esperit i perquè puguis alegrar-te en el Senyor interiorment i en l'exterior, de manera que els teus frares i d'altres que et visiten et trobin sempre exultant Déu, i que per a aquells que ho vegin i els qui ho sentin dir després de la teva mort, sigui un memorial perpetu, com ho fou i serà sempre la teva vida, les teves paraules i la teva conducta.

Aleshores, el benaurat Francesc, malgrat estar molt més decaigut que abans, recobrà una joia espiritual en sentir que tenia molt a prop la germana mort. Amb gran fervor d'esperit lloà Déu, tot dient: «Com que és voler del meu Senyor que mori aviat, crida fra Àngel i fra Lleó perquè em cantin a la germana mort.»

Així que arribaren els dos frares a la seva presència, plens de tristesa i dolor, cantaren tot plorant el *Càntic del germà Sol* o de les creatures del Senyor, que havia compost el sant. I fou en aquest moment que abans de la darrera estrofa del Càntic va afegir aquests versos sobre la germana mort, que diuen:

Lloat sigueu, Senyor meu, per la nostra germana la mort
corporal,
de qui cap home vivent no pot escapar.
Ai d'aquells que moriran en pecats mortals!
Benaurats aquells que trobarà en la vostra santíssima voluntat,
perquè la mort segona no els farà mal.

***Francesc beneeix la ciutat d'Assís quan el duïen a morir
a Santa Maria dels Àngels***

El pare santíssim estava ja assabentat, tant per l'Esperit Sant com pels metges, que la seva mort era imminent. Es trobava allotjat al palau del bisbe d'Assís; però, en sentir que els seu estat s'agreujava i les forces li minvaven, demanà que el traslladessin amb una llitera a Santa Maria de la Porciúncula perquè desitjava acabar la seva vida corporal allà on havia començat a experimentar la llum i la vida de l'ànima.

Quan els portants arribaren a l'hospital, que es troba a mig camí entre Assís i Santa Maria, els demanà que s'aturessin. Com que per a la llarga i greu malaltia dels ulls ja no podia veure res, implorà que el giressin de cara a la ciutat d'Assís. Llavors, incorporant-se una mica, beneí la ciutat dient:

—Senyor, diuen que aquesta ciutat en altre temps fou un lloc de refugi d'homes perversos. Però ara, per la vostra misericòrdia infinita, heu volgut manifestar en ella la vostra gran bondat: l'heu elegida perquè sigui lloc i estatge dels qui us coneixen en la veritat i donen glòria al vostre sant nom i ofereixen a tot el poble cristià la sentor de bona fama, de vida santa, de la vera doctrina i de l'evangèlica perfecció. Us demano, doncs, Senyor meu Jesucrist, Pare de tota misericòrdia, que no us recordeu de les nostres ingrituds sinó que tingueu present la clemència inesgotable que heu manifestat en ella, perquè sigui sempre lloc i estatge d'aquells que de veritat us coneixen i glorifiquen el vostre nom sant, beneït i gloriósíssim, pels segles dels segles. Amén.

Dites aquestes paraules, fou transportat a Santa Maria. Complerts els quaranta anys d'edat i els vint de penitència admirable, el dia 4 d'octubre¹ de l'any del Senyor 1226, volà a l'en-

1. Tots els manuscrits de l'*Espill de Perfecció* donen aquestes dates. Amb tot, el 4 d'octubre ha de ser corregit. Es tracta de la vigília, la nit del dia 3.

contre de Nostre Senyor Jesucrist, a qui va estimar de tot cor, amb tota la seva ànima, amb totes les seves forces i amb el més gran desig i afecte. A Ell va seguir perfectíssimament, darrera d'Ell va córrer amb pas lleuger i gloriósíssimament arribà a Ell, que viu i regna amb el Pare i l'Esperit Sant pels segles dels segles. Amén.

Aquí acaba l'*Espill de Perfecció*, que parla de l'estat del framenor i en el qual es pot veure del tot reflectida la perfecció de la seva vocació i de la seva professió de vida. Tota lloança i tota glòria sigui donada a Déu Pare, al Fill i a l'Esperit Sant. Al·leluia, al·leluia, al·leluia! Honor i acció de gràcies a la gloriósíssima Verge Maria. Al·leluia, al·leluia! Que sigui enaltit i glorificat el seu servent santíssim Francesc. Al·leluia! Amén.

Aquestes i altres coses semblants feien tot sovint. Fonamentats i afermats en l'amor i en la humilitat, cadascú reverenciava l'altre com si fos el seu senyor. Si algun d'ells sobresortia pel seu ofici o qualitats, apareixia més humil i insignificant que els altres.

Tots eren promptes a obeir. A penes obria la boca el qui manava, immediatament disposaven els peus per a emprendre la cursa i les mans per a treballar. Qualsevol cosa que els fos ordenada, la consideraven com a voluntat de Déu. Per això els resultava tan fàcil i agradable de fer-ho. D'altra banda, evitaven qualsevol desig egoista i, per tal de no ser jutjats pels altres, es jutjaven a ells mateixos.

27. Si per casualitat un deia a un altre una paraula que potser era ofensiva, tenia un remordiment de consciència tan gran que no quedava tranquil fins que no confessava la culpa i no aconseguia que el germà ofès li trepitgés la boca, molt a desgrat seu. I en cas que aquest es negués a fer-ho, si el qui l'havia ofès era un superior seu, li ho manava, i si no ho era, suplicava a un prelat que li ho ordenés. D'aquesta manera, evitaven entre ells la malícia i es mantenien tots en mútua caritat. Més encara: per contrapesar un vici, s'esforçaven a practicar la virtut oposada.

Tot el que tenien —un llibre i una túnica—, tot ho tenien en comú, i ningú no reivindicava res com a seu, tal com es feia en la primitiva Església apostòlica.

Malgrat que vivien en extrema pobresa, sempre eren generosos i compartien amb alegria les almoines amb aquells qui els les demanaven per amor de Déu.

28. Quan pels camins trobaven pobres que pidolaven, com que alguns d'ells no tenien res per a oferir-los, els lliuraven uns retalls del propi vestit. En una ocasió, un d'ells s'arrencà la caputxa de la túnica per donar-la a un captaire infeliç. Un altre es descosí una màniga i la va regalar. N'hi havia que donaven un bon tros de la túnica, per tal d'observar la paraula de l'evangeli: *A tothom qui et demani, dóna-li* (Lc 6, 30).

Un dia es va presentar un pobre a la capella de Santa Maria de la Porciúncula, on vivien els frares, i els demanà almoina.

Tenien un mantell que havia estat d'un d'ells quan encara era seglar. El benaurat Francesc digué a aquell germà que regalés el mantell al pobre. Ell ho féu tot seguit i de bon grat. Per la reverència i la devoció amb què va fer el donatiu, li va semblar veure que en el mateix instant pujava aquella almoïna al cel, i tot d'una se sentí posseït per un nou esperit.

29. Quan els rics d'aquest món se'ls acostaven, els rebien amb alegria i amabilitat i els instaven que s'apartessin del mal i fessin penitència.

En aquell temps, els germans demanaven amb insistència que no fossin enviats a les comarques d'on eren nadius, per evitar el tracte i familiaritat amb els seus parents i així observar la paraula del profeta: *M'he fet estrany per als meus germans, i foraster per als fills de la meva mare* (Sal 69, 9).

Eren feliços en la pobresa, atès que no desitjaven altres riqueses que les eternes. No posseïen ni or ni plata, i si bé refusaven tots els béns del món, pel que fa a les monedes, més que cap altra cosa, les menyspreaven fins a trepitjar-les.

30. Una vegada, mentre eren a Santa Maria de la Porciúncula, vingueren alguns visitants i entraren a l'ermita i, sense que se n'adonessin els frares, deixaren unes almoïnes sobre l'altar. Després, un framenor veié aquelles monedes, les agafà i les va deixar en el replà d'una finestra de la capella. Un altre germà les va trobar i ho digué al benaurat Francesc. Aquest indagà qui havia posat allà aquell diner. Un cop assabentat, va manar al germà que vingués a la seva presència i li digué:

—Per què has fet això? ¿No sabies que és voluntat meva que els germans s'abstinguin no sols d'usar el diner, sinó fins i tot de tocar-lo?

Quan ho sentí el framenor, confessà agenollat la seva culpa i va demanar que se li imposés una penitència. Llavors, el sant li ordenà que agafés les monedes amb la boca, les tragués de la capella i les llancés sobre els fems d'ase que trobés. El germà acomplí tot seguit l'ordre rebuda.

Arran d'aquest fet, Francesc exhortava els seus companys a menysprear el diner i que el tinguessin per no res, fos on fos que el trobessin.

Així doncs, vivien sempre contents, perquè no tenien res que els pogués anguniar. Com més allunyats del món eren, més units a Déu se sentien. Entraren pel camí estret i en sofriren les asprors. Trencaren roques, trepitjaren espines, i així ens han deixat un camí planer a nosaltres que seguim les seves petjades.

CAPÍTOL VII

A Roma, el senyor Papa els atorga una regla i els autoritza a predicar

31. En veure el benaurat Francesc que, per la gràcia del Salvador, augmentaven els germans en nombre i en mèrits, els digué:

—Veig, germans, que el Senyor vol fer de nosaltres una gran família. Anem, doncs, a la nostra Mare, l'Església romana, i informem el sant Pare de tot el que Déu obra per mitjà nostre, per tal de seguir amb la seva aprovació i segons la seva voluntat l'obra que hem començat.

Com siga que la proposta agradà a tots, Francesc va aplegar els dotze companys i partiren cap a Roma.¹ Tot fent camí, el servent de Déu els digué:

—Nomeneu d'entre vosaltres un guia i considerem-lo vicari de Jesucrist. Seguirem el camí que ell ens indiqui i pararem per reposar quan ell vulgui.

Elegiren fra Bernat, que fou el primer deixeble de Francesc, i l'obeïren en tot.

Caminaven alegres i la seves converses eren sempre sobre les paraules del Senyor. Ningú d'ells no gosava dir res que no

1. Tot fa pensar que en realitat eren *onze* els germans; *dotze* comptant Francesc (Cf. IC 32). L'error probable de l'*Anònim* pot ser un *lapsus calami*, provinent, ell mateix, de la reminiscència del text evangèlic repetit: Jesús prengué amb Ell els dotze (Mt 20, 17; Mc 10, 32; Lc 9, 12; 18, 31). Més avall l'*Anònim* ja no mencionarà més que «dotze germans», incloent sant Francesc en aquest número.

fos a lloança i glòria de Déu i en profit espiritual de les seves ànimes. A estones es lliuraven a l'oració, i el Senyor, en el seu precís moment, els proveïa d'aliment i d'allotjament.

32. En arribar a Roma, hi trobaren el bisbe d'Assís, que casualment hi era de passada. Quan els va veure els acollí amb una alegria immensa.

Cal dir que el bisbe era conegut d'un cardenal, de nom Joan de Sant Pau, home provecte i religiós que estimava molt els servents del Senyor. El bisbe el posà al corrent del projecte i forma de vida de Francesc i els seus. El cardenal mostrà un gran desig de conèixer personalment el sant i els seus companys. Sabent que eren a Roma els envià un missatger perquè anessin a visitar-lo a casa seva. Només veure'ls, els acollí amb devoció i amor.

33. En els pocs dies que s'hi quedaren, els mostrà encara una estimació més gran, perquè veia resplendir en les obres allò que havia sentit a dir de paraula. I els digué:

—M'encomano a les vostres oracions, i vull que d'ara endavant em considereu com un dels vostres germans. Digueu-me, però, per què heu vingut a Roma.

Francesc li va exposar els seus propòsits i li digué que volia parlar amb el Senyor Apostòlic² per tal de continuar, amb la seva aprovació i manament, tot allò que pensava viure.

El cardenal digué:

—De bon grat vull ser jo mateix el vostre protector en la cúria del Papa.

Anà a la cúria, doncs, i va detallar l'assumpte al papa Innocenci III: «He trobat un home —digué— de gran perfecció que vol viure segons la forma del sant Evangeli i practicar la perfecció evangèlica. Estic convençut que, a través d'ell, el Senyor vol renovar en tot el món la seva Església.»

El Papa meravellat digué: «Porteu aquest home a la meua presència.»

34. L'endemà, doncs, el cardenal va dur Francesc a la presència del Papa i el sant li exposà el seu propòsit, com ho havia fet al senyor. Amb tot, el senyor Papa objectà:

2. Així s'anomenava també al papa a l'Edat Mitjana.

—Massa dura i austera és la vostra vida en l'orde que voleu formar, si és que us proposeu de no posseir res en aquest món. D'on obtindreu allò que és necessari per a viure?

El benaurat Francesc digué:

—Senyor, jo confio en el meu Senyor Jesucrist. Ell que es compromet a donar-nos la vida i la glòria en el cel, no ens privarà en el temps oportú i aquí a la terra de les coses necessàries per al cos.

—Fill meu —replicà encara el Papa—, és ben cert el que dius, tanmateix la naturalesa humana és fràgil i no persevera mai en un mateix ànim. Vés i de tot cor demana al Senyor que es digni a inspirar-te un capteniment més assenyat i de més profit per a les vostres ànimes. Quan tornis, comunica-me'l, i jo llavors te l'aprovaré.

35. Francesc es retirà i es lliurà a la pregària. Amb puresa de cor demanà a Déu que, per la seva inefable bondat, es dignés a revelar-li un senyal. Perseverant en l'oració i amb l'ànima absorta en el Senyor, oí interiorment la seva veu que li parlava a través d'una paràbola: En el país d'un rei molt poderós hi havia una dona molt pobra però extremosament bella, la qual va plaure als ulls del rei de tal manera que se n'enamorà i li donà molts fills. Un dia, la dona pensava i es deia a ella mateixa: «Què faré jo, pobra de mi, amb tants fills, sense res per alimentar-los?» Mentre estava en aquestes cabòries que donaven a la seva cara un aspecte trist, veus aquí que va aparèixer el rei i li preguntà: «Què et passa, que et veig pensarosa i afligida?» Ella va exposar les penes que la turmentaven. Llavors, el rei l'assossegà amb aquestes paraules: «No tinguis por de ser tan pobra, ni t'angoixis pels fills que tens ni pels que vindran perquè si hi ha molts criats en el meu palau a qui els sobra el pa, no permetré que els meus fills morin de gana, sinó que amb ells seré encara més generós.»

Al moment, l'home de Déu, Francesc, va comprendre que aquella dona tan pobrissa era ell mateix. I això va refermar més el seu propòsit d'observar sempre l'altíssima pobresa.

36. Es va aixecar, doncs, i tot seguit anà a veure el senyor Apostòlic per comunicar-li tot allò que Déu li havia manifestat.

En sentir-ho, el Papa es meravellà que el Senyor hagués donat a conèixer la seva voluntat a un home tan ingenu. Va reconèixer que no el movia la saviesa humana, sinó la llum i la força de l'Esperit. El sant s'inclinà davant el Sant Pare i li va prometre obediència i reverència amb humilitat i devoció. I com que els altres germans no havien promès encara obediència, així mateix professaren obediència i reverència al benaurat Francesc, per manament del mateix senyor Papa.

I el Papa concedí la Regla a ell i als seus germans, presents i futurs. I els donà autorització per predicar onsevulla, segons la gràcia que els atorgués l'Esperit Sant, i sempre que el sant els confiés aquest ministeri.

Des d'aleshores el benaurat Francesc començà a predicar per les ciutats i els castells, tal com l'inspirava l'Esperit de Déu. El Senyor posava als seus llavis paraules tan apropiades, suaus i dolçíssimes que era pràcticament impossible cansar-se d'escoltar-lo.

Pel que fa al cardenal, Joan de Sant Pau, mogut per la simpatia que tenia al *germà*,³ va manar que conferissin la tonsura als dotze framenors.

Més tard, Francesc ordenà que se celebrés Capítol dues vegades a l'any, un per la Pentecosta i l'altre per la festa de Sant Miquel Arcàngel, en el mes de setembre.

CAPÍTOL VIII

Com Francesc ordena que se celebri Capítol i del que s'hi ha de tractar

37. Per la Pentecosta, tots els frares es reunien en Capítol al redós de la capella de Santa Maria de la Porciúncula. S'hi tractava de com observar més bé la Regla. També, per a cada

3. Així es designava a sant Francesc en la fraternitat: «El germà» per excel·lència.

comarca, destinaven germans que prediquessin al poble i assenyalaven els qui havien de distribuir els germans en la seva província.¹

Pertanyia a sant Francesc d'exhortar, manar o reptar quan li semblava oportú, després de consultar-ho al Senyor. Tot el que els ensenyava de paraula, abans ho acomplia i practicava d'obra amb tota cura i sollicitud.

Mostrava un gran respecte als prelats i preveres de la Mare Església. Reverenciava i honorava els nobles i els rics. Però estimava entranyablement els pobres i es compadia d'ells. En una paraula, es mostrava com el súbdit de tots.

Per bé que el benaurat Francesc era el més eminent d'entre tots els framenors, tanmateix va nomenar guardià i senyor seu un dels germans que convivia amb ell, al qual obeïa, humil i devot, per tal d'evitar qualsevol ocasió de supèrbia. De fet, s'humiliava davant els homes fins abaixar el cap a terra; per això, Déu l'exaltà en el cel entre els seus sants i elegits.

També exhortava els seus companys a observar fidelment el sant Evangeli i la Regla que havien professat. D'una manera especial, els recomanava que veneressin els ministeris i les ordenances de l'Església; que oïssin la missa amb atenció i devoció i adressin el Cos de Nostre Senyor Jesucrist; que honoresin els sacerdots, que són els qui administren aquest august i venerable sagrament, i que onsevulla que trobessin preveres, els fessin inclinació de cap i els besessin la mà; que si ells cavalcaven, els reverenciessin besant no sols la seva mà, sinó fins i tot les potes del cavall, pel respecte que es deu als qui estan revestits d'un tan gran poder.

38. Igualment els exhortava que no jutgessin ni menystinguessin ningú, ni els qui assaboreixen begudes i menjars exquisits o vesteixen amb luxe, tal com es diu en la Regla: «Perquè Nostre Senyor també és senyor d'ells; i el qui ens ha cridat a nosaltres pot també cridar-los a ells; i el qui s'ha dignat a justificar-nos també pot justificar-los a ells.» I afegia:

1. El mot *província* no té necessàriament el significat jurídic de divisió territorial de l'orde. Aquest sentit l'adquirirà més tard.

—Jo vull reverenciar tots els homes com a germans i senyors meus. Germans meus són, perquè tots eixiren de les mans del mateix Creador; i senyors meus, perquè, subvenint a les necessitats del meu cos, m'ajuden a fer penitència. Tal sia el vostre tracte amb la gent que, els qui us vegin o us escoltin, lloïn i glorifiquin el nostre Pare que està en el cel.

El seu desig més gran era que, tant ell com els seus frares, portessin a terme obres a lloança de Déu. Els deia:

—La pau que vosaltres anunciueu amb la boca, cal que la tingueu també en el cor, de manera que no sigueu motiu d'ira o d'escàndol per a ningú, sinó que, per la vostra pau i mansuetud, inviteu a tothom a la pau i la benignitat. Per això hem estat cridats: per curar els ferits, embenar les trencadures i atreure els esgarriats. Molts que semblen addictes al diable, un dia poden convertir-se en deixebles de Crist.

39. Francesc també els amonestava per les excessives penitències corporals, perquè en aquell temps els frares es consumien en dejunis, vigílies i mortificació del cos per reprimir els incentius dels sentits. De tal manera es maltractaven, que semblava que s'odiessin a ells mateixos. Quan el benaurat Francesc ho veia, els renyava com s'ha dit, i els manava que es moderessin. Però ell estava tan ple de la gràcia i la saviesa del Salvador, que amonestava sempre amb benvolença, amb bon seny corregia i menava amb dolcesa.

Entre els framenors que es reunien a Capítol, ningú no s'atrevia a iniciar converses profanes, sinó que tots parlaven de les virtuts dels sants pares i de la santedat d'aquest o d'aquell germà, o també de quina manera podien assolir millor la gràcia de Nostre Senyor.

Si algú dels assistents al Capítol es veia afligit d'alguna temptació de la carn o del món o de qualsevol altra tribulació, només escoltant el benaurat pare que parlava dolçament i amb fervor, a l'instant es veia alliberat de tota angoixa. I és que ell parlava bondadosament, no com a jutge, sinó com un pare als seus fills o com el metge al malalt. Així acomplia la paraula de l'Apòstol: *¿Qui es posa malalt, que no me'n senti també jo? ¿Qui sucumbeix a l'escàndol, que jo no me n'abrusi?* (2 Cor II, 29).

CAPÍTOL IX

Com els framenors són enviats arreu del món

40. Acabat el Capítol, Francesc beneïa tots els germans presents i els enviava a aquella regió que creia més convenient. Als qui posseïen l'esperit de Déu i el do de la paraula, tant si eren clergues com llecs, els atorgava llicència i obediència per a predicar.

Els germans rebien la seva benedicció amb gran satisfacció i joia en el Senyor Jesucrist. Anaven pel món com estrangers i pelegrins, sense portar res per al camí, tret dels llibres per a resar les hores. Onsevulla que es trobessin amb un sacerdot, fos pobre o ric, s'inclinaven reverentment i el saludaven, com els havia ensenyat el benaurat pare. I quan s'havien d'allotjar, s'estimaven més anar a casa d'un capellà que no pas a casa d'un seglar.

41. En el cas que el prevere no pogués rebre'ls, li preguntaven si en aquell lloc hi havia algun home pietós i temerós de Déu que pogués allotjar-los honestament a casa seva. Llavors el Senyor inspirava alguns bons cristians perquè preparessin en les ciutats o castells l'allotjament per als germans que hi havien de venir. Així va ser fins que, més tard, els frares edificaren ells mateixos llocs propis en els pobles i ciutats.

El Senyor els inspirava la parla més escaient a cada instant per tal que pronunciessin les paraules oportunes que penetressin en els cors dels oients, més en els dels joves que els dels ancians. Molts fills deixaven el pare i la mare i tot el que tenien, i seguien la vida dels framenors, vestint l'hàbit de l'orde. Així es complia d'una manera singular la paraula evangèlica de Jesús: *No he vingut a portar la pau a la terra, sinó l'espasa, perquè el fill se separarà del pare i la filla de la mare* (Mt 10, 34-35). Els qui eren rebuts a l'orde, se'ls conduïa al benaurat Francesc perquè els donés l'hàbit.

Igualment, moltes dones —donzelles i vídues—, colpides en el cor per la predicació dels framenors, venien a preguntar-los:

«I nosaltres què hem de fer? Si no podem seguir-vos, digueu-nos com podem aconseguir la salvació de les nostres ànimes?» Per donar-los satisfacció, fundaren en cada ciutat on va ser possible monestirs de clausura perquè hi fessin penitència. I es nomenà un dels germans perquè les visités i amonestés.

També els consultaven homes casats: «Tenim la muller que no podem abandonar. Mostreu-nos, doncs, un camí que ens porti a la salvació.» Llavors, els germans fundaren per a ells un orde que es diu dels Penitents i que feren confirmar pel sant Pare.

CAPÍTOL X

Els cardenals, favorables als framenors, els aconsellen i presten ajut

42. El venerable pare, senyor cardenal Joan de Sant Pau, que sovint havia aconsellat el benaurat Francesc i el protegia, elogiava davant els altres cardenals el mèrit i les obres del servent de Déu i les de tots els seus companys. Aquests elogis impressionaven de tal manera els cardenals i els feia tenir un afecte tan gran als deixebles de Francesc, que tots desitjaven tenir-ne un al seu palau, no pas pel servei domèstic que podien prestar, sinó per la singular devoció i amor que sentien vers ells.

En certa ocasió en què el servent de Déu acudí a la cúria papal, més d'un cardenal demanà al sant que es dignés a concedir-li algun germà, a la qual cosa accedia ell amb benignitat.

Finalment, Joan, l'esmentat senyor cardenal, morí i descansà en pau, ell que tant havia estimat aquells virtuosos porbrissos.

43. Després de la seva mort, el Senyor va moure un altre cardenal, anomenat Ugolino, bisbe d'Òstia. Va tenir pel benaurat Francesc i els seus germans un amor entranyable, més que d'amic, de pare. Francesc, sorprès del renom del bisbe d'Òstia,

anà a visitar-lo. En veure'l el cardenal, l'acollí amb goig i li va dir:

—Em poso a la teva disposició per a qualsevol consell, ajut i protecció de la manera que et plagui. A canvi, et demano que m'encomanis les teves oracions.

Francesc donà gràcies a l'Altíssim per haver inspirat el cor d'Ugolino a oferir-se com a conseller, a ser ajut i protecció, i li digué:

—Vull tenir-vos sempre com a pare i senyor meu i de tots els germans.

En acabat li va demanar que assistís al Capítol de la Pentecosta. El cardenal accedí, i des d'aleshores hi acudia tots els anys.

Quan el cardenal anava al Capítol, tots els germans sortien a rebre'l en processó. Quan es trobaven, ell baixava del cavall i, per la devoció que els professava, anava a peu com ells fins a l'església. Després els feia una prèdica i celebrava missa, en la qual el benaurat Francesc proclamava l'Evangelí.

CAPÍTOL XI

L'Església protegeix els framenors dels atacs dels perseguïdors

44. Complerts onze anys des de l'inici de l'orde i multiplicat el nombre dels frares, s'elegiren ministres i foren enviats amb alguns germans per gairebé totes les regions del món on estava implantada la fe catòlica.

En alguns països eren ben rebuts, però se'ls prohibia en absolut construir petits estatges. En d'altres indrets eren expulsats pel recel que no fossin cristians de debò, ja que el Papa encara no els havia confirmat, sinó solament concedit, la Regla. Per aquesta raó, patiren moltes tribulacions, tant de part dels clergues com dels laics. Alguns foren despullats, tinguts per lladres. Llavors se'n tornaren al benaurat Francesc, angoi-

xats i deprimits. Aquests vituperis els patiren a Hongria, Alemanya i en d'altres regions ultramuntanes.

De tot això informaren el susdit cardenal d'Òstia, el qual va cridar el benaurat Francesc i el dugué a la presència del senyor papa Honori, perquè el pontifex Innocenci ja havia mort. El cardenal, a més, va manar a Francesc que escrivís una altra Regla i va demanar al papa que la confirmés i la ratifiqués amb l'autoritat del segell pontifici.

En aquesta Regla s'establí que s'ajornés el termini de les reunions capitolars per evitar molèsties més grans als germans que vivien en terres molt llunyanes.

45. Francesc demanà al senyor Papa un dels cardenals perquè fos governador, protector i corrector de l'orde, segons es diu en la mateixa Regla. I el Papa els concedí el senyor cardenal d'Òstia.

Llavors, per disposició del mateix Papa i per protegir els framenors, el cardenal d'Òstia va adreçar cartes a molts prelatos de les diòcesis en les quals havien estat perseguits, preguntant-los que no els rebutgessin, sinó que com a homes honestos i espirituals els prestessin tota mena d'auxili per poder predicar l'Evangeli i quedar-se en les seves regions, perquè eren religiosos degudament acceptats per la santa Església. De la mateixa manera molts altres cardenals van enviar cartes per aconseguir semblant finalitat.

I així, en un altre Capítol, després que Francesc donà autoritat als ministres per rebre candidats a l'orde, els germans eren enviats a les susdites regions portant la Regla confirmada i les cartes de recomanació dels esmentats cardenals. Els bisbes, davant la Regla confirmada pel Papa i el testimoni favorable del senyor cardenal Ugolino i d'altres cardenals, els donaren permís per residir i predicar en les seves circumscripcions.

Una vegada establerts i quan van començar a predicar, molts que foren testimonis de la seva vida humil, de l'honestetat de conducta i de les seves afables paraules venien a ells per vestir també l'hàbit del sant orde.

El benaurat Francesc, que comprovava la confiança i l'amor del bisbe d'Òstia envers els framenors, l'estimava de tot cor,

i quan li escrivia començava sempre la seva carta així: «Al venerable pare en Crist, bisbe de tot el món.» Pocs anys després, aquest cardenal, segons la profecia de sant Francesc, fou elegit Papa per a la Seu Apostòlica amb el nom de Gregori IX.

CAPÍTOL XII

Trànsit del benaurat Francesc; els seus miracles i la seva canonització

46. Complerts vint anys des que Francesc abraçà la perfecció evangèlica, Déu misericordiós volgué que descansés dels seus treballs. En efecte, havia sofert molt a causa de vigílies, oracions, dejunis, súpliques, predicació i viatges, sempre pel zel i compassió vers el proïsme. Havia lliurat íntegrament el seu cor a Déu creador, al qual havia estimat amb tot el seu cor, amb tota la seva ànima i amb totes les seves forces. Portava Déu en el cor, el lloava amb la boca, i amb les seves obres el glorificava. I quan algú pronunciava el nom de Déu, ell deia: «En sentir aquest nom, el cel i la terra haurien d'inclinar-se.»

Déu volgué mostrar l'amor que tenia al sant imprimint en els seus membres i en el seu costat els estigmes del seu Fill dilectíssim. I com que Francesc desitjava arribar a la casa del Pare i al lloc on habita la seva glòria, Déu el cridà a Ell i així se n'anà gloriosament al Senyor.

Després de la seva mort, van aparèixer molts signes i miracles en el poble. Per aquesta causa, s'ablaniren els cors de molts que fins aleshores s'havien mostrat retrets a prestar fe en tot allò que el Senyor manifestava en el seu servent. Ara, colpits, confessaven: «Que necis hem estat! La seva vida ens semblava una bogeria i la seva mort digna de menyspreu! I ara resulta que ha estat comptat entre els fills de Déu i participa de l'herència dels sants.»

47. El venerable senyor i pare, el papa Gregori, el va venerar com a sant després de la seva mort, ell que l'havia estimat tant en vida. Amb un seguici de cardenals anà al sepulcre on havia estat enterrat el cos i el va inscriure en el catàleg dels sants.

Com a resultat d'això, molts gentilhomes i il·lustres amb les seves esposes, fills i filles i la família sencera, ho abandonaren tot i es convertiren al Senyor. Les mares i filles es recloïen en monestirs i els marits i fills vestien l'hàbit dels framenors.

Així es complia la profecia feta pel benaurat Francesc als seus germans: «Dintre de poc vindran a viure amb nosaltres molts barons savis, prudents i nobles, i compartiran la nostra vida.»

Epíleg

Germans dilectíssims: ara us preguem que mediteu amb atenció, que compreu degudament i que us esforceu a posar en pràctica tot això que hem escrit dels nostres pares i germans molt estimats, per merèixer participar amb ells de la glòria celestial. A ella ens condueixi Nostre Senyor Jesucrist.

ÍNDIX

<i>Les llegendes i els seus autors anònims</i>	7
Llegenda dels Tres Companys	19
Llegenda de Perusa	73
Espill de Perfecció	219
Anònim de Perusa	369

Anònim de Perusa

*Inici i fundació de l'orde i fets dels primers framenors
que foren companys del benaurat Francesc*

Pròleg¹

2. Els fidels del Senyor no han d'ignorar el camí i l'ensenyament seguit pels homes sants per arribar a conèixer millor Déu. Per això, a honor del Senyor i per a edificació dels qui m'escolten i llegeixen, jo, que he estat testimoni ocular de les paraules i fets d'aquests sants, i fins i tot he estat deixeble seu, he relatat i recollit —segons la llum rebuda de la divina gràcia— alguns dels fets del nostre benaurat pare Francesc i dels primers framenors que s'uniren a ell en els inicis de l'orde.

1. La numeració del paràgraf d'aquest opuscle comença amb el número 2, seguint la que dona Di Fonzo en la seva edició crítica (*L'Anonimo Perugino tra le fonti francescane del sec. XIII*, MF 72 —1972— pàg. 117-483). La raó és que Di Fonzo considera espuri el Protopròleg que Van Ortroy incloïa en la seva edició anterior de l'Anònim (1902) amb el número 1. Amb tot, per no confondre el lector, Di Fonzo, amb molt d'encert, conserva la numeració de la primera edició crítica feta per Van Ortroy. Aquí també es segueix aquest criteri.

CAPÍTOL I

Sant Francesc comença a servir Déu

3. Complerts 1207 anys des de l'Encarnació del Senyor, en el mes d'abril, el 16 de les calendes de maig,¹ veient Déu que el poble —redimit per la preciosa Sang del seu Fill únic— havia oblidat els seus manaments i era ingrati als seus beneficis, tingué compassió d'aquest poble durant molt temps, malgrat ser digne de mort. I com que no volgué la mort del pecador sinó que es convertís i visqués, mogut per la seva bondat immensa va decidir enviar operaris a les seves messes.

Déu il·luminà un home que vivia a la ciutat d'Assís, de nom Francesc i mercader d'ofici, gran balafiador de les riqueses d'aquest món.

4. Es trobava un dia Francesc venent teles a la botiga del seu pare, lliurat enterament al negoci, quan tot d'una va entrar un pobre a demanar-li almoïna per amor de Déu. Absort en aquells afers, Francesc acomiadà el pobre sense donar-li res.

Després de sortir de la tenda el captaire, el jove Francesc, tocat per la divina gràcia, tingué remordiments i es reprengué per la seva grolleria tot dient-se: «Si aquest pobre home t'hagués demanat en nom d'algun comte o gentilhome, ben segur que li hauries donat tot el que t'hagués demanat. Amb molta més raó, doncs, ho hauries d'haver fet quan t'ho demanava en nom del Rei dels reis i Senyor de tot.»

A l'instant es proposà de no negar mai res que li fos implorat en nom del Senyor. I, cridant tot seguit el pobre, el gratificà amb una gran almoïna.

Oh, cor ple de gràcia, enriquit i fruitós! Quin propòsit tan ferm i sant, al qual va seguir una admirable i inesperada

1. Probablement el 16 d'abril de 1208, perquè l'autor assenyala que ja s'havien complert 1207 anys des de l'Encarnació de Jesucrist. Aquell dia s'uniren a sant Francesc dos dels seus primers deixebles, Bernat i Pere. És la data tradicional de la fundació de l'orde dels framenors.

il·luminació dels esdeveniments futurs! Amb tot, no cal estranyar-se, perquè ja el profeta Isaïes digué per boca de l'Esperit Sant: *Si dones pa al famolenc i apaivagués l'ànima afligida, una llum brillarà per tu en les tenebres i el teu foscant serà com el migdia.* I encara va afegir: *Si llesques el teu pa amb el qui té fam, el teu sol despuntarà com l'alba i la teva justícia caminarà davant teu* (Is 58,10).

5. Poc temps després, a aquest sant home li succeí un fet extraordinari que crec digne d'esment.

Una nit, mentre dormia al seu llit, se li va aparèixer un desconegut que el va cridar pel seu nom i el dugué a un palau d'una bellesa indescriptible, atapeït d'armes militars i d'escuts resplendents, marcats amb una creu, que penjaven de les parets. Quan Francesc va preguntar de qui eren aquelles armes tan refulgents i el palau tan sumptuós, el guia va contestar-li: «Tot això i el palau és teu i dels teus cavallers.»

Ja despert, com a home mundà que encara no ha assaborit plenament l'esperit de Déu, va interpretar que algun dia seria un gran príncep. Donant voltes a l'assumpte, va decidir fer-se cavaller per tal d'assolir un principat. Es féu confeccionar una indumentària molt valuosa i va partir cap a Apúlia a l'encontre del comte Gentil² amb la finalitat de ser armat cavaller.

Per aquest motiu estava més alegre que de costum, cridant l'atenció de tothom. A aquells que li preguntaven d'on li venia aquella joia desacostumada, els responia: «Estic convençut que arribaré a ser un gran príncep.»

6. Va contractar un escuder, muntà a cavall i es dirigí a Apúlia.

2. Sembla que no es tracta pas d'un nom propi, sinó d'una interpretació errònia de l'expressió «genticomte» usada en les cançons de gestes. En la boca dels trobadors que rondaven la Itàlia del temps de la joventut de Francesc, aquest havia esdevingut el subaltern del comte Gaultiher de Brienne: la bondat del seu cor i els crits guerrers en les Apúlies (1201-1205) al cap de les milícies del papa Innocenci III, el feren una mena de cavaller gentil. Com en les Croades, el Papa li havia atorgat el privilegi de poder arborar la creu sobre les seves armes.

En arribar a Espoletto, mentre rumiava el seu projecte, es féu de nit i es disposà a dormir. Justament quan li entrava el son, sentí una veu que li preguntà: «On vas?» Francesc li va respondre exposant minuciosament el seu propòsit. Aleshores la veu digué:

—Qui pot fer-te més bé, el Senyor o el servent?

Francesc va respondre:

—El Senyor.

—Per què deixes, doncs, el Senyor pel servent, el príncep pel vassall?

—Senyor, què voleu que faci?

—Torna a la teva terra i compleix el que el Senyor et revelarà.

A l'instant, a Francesc li semblà sentir-se transformat per la gràcia divina en un altre home.

7. Tal com li havia estat ordenat, l'endemà de bon matí se'n tornà a Assís. Tot fent via, quan va passar per Foligno, hi va vendre el seu cavall i els vestits luxosos amb què s'havia abillat per anar a Apúlia, i es vestí pobrament. Fet això, continuà el viatge de Foligno a Assís amb el producte de les seves vendes. En passar prop d'una ermita, construïda en honor de sant Damià, es trobà amb un sacerdot pobre, de nom Pere, que hi vivia, i volia confiar-li les monedes que duia perquè les hi guardés. Però el prevere ho refusà perquè no tenia on desar-les. Llavors l'home de Déu, Francesc, amb un gest de màxim desinterès, llançà la bossa del diner per la finestra de l'ermita. En veure que la capella era molt pobra i amenaçava ruïna, mogut per inspiració divina va resoldre destinar aquell diner per a restaurar-la, amb el propòsit d'instal·lar-s'hi. De fet, amb la gràcia de Déu aviat ho dugué a terme.

8. Quan el seu pare tingué coneixement d'aquesta intenció, ell, que només estimava el fill amb un amor carnal, començà a maltractar-lo amb fúria i impropis i li exigí la restitució del diner. Dugué el fill a la presència del bisbe d'Assís. Francesc cedí al seu pare no solament les monedes, sinó també tota la roba que duia, i va quedar despullat sota el mantell del bisbe, el qual l'abraçà per cobrir la seva nuesa. Deseixit de les coses temporals i vestit miserablement, se'n tornà a l'esmentada

ermita per quedar-s'hi. Entretant el Senyor va enriquir el jove, pobre i menyspreat, amb el seu Esperit, posant en els seus llavis paraules de vida per anunciar i proclamar als homes el judici i la misericòrdia, la glòria o el càstig, i també per recordar-los els manaments de Déu que havien oblidat. El Senyor el constituí pare d'una multitud de pobles a fi que per ell es congregués tot el món en la unitat.

Déu conduí Francesc per un senderol dret i estret, atès que el benaurat pare no volia posseir ni or ni plata ni cap altra cosa, sinó seguir el Senyor en humilitat, pobresa i simplicitat de cor.

9. Caminava descalç, vestia un hàbit menyspreable, cenyit amb una corda nuosa i aspra. Quan el pare el trobava, el maleïa ple de rancúnia. Llavors Francesc es feia acompanyar d'un ancià captaire, de nom Albert i li suplicava que el beneís. Molts d'altres també es burlaven d'ell, li dirigien paraules injurioses i el tenien per boig. Ell, però, no en feia cabal, ni tampoc els responia, sinó que amb tota sol·licitud s'ocupava de posar en pràctica allò que Déu li anava revelant. No es guiava per raons de saviesa humana, sinó per la inspiració i la força de l'Esperit.

CAPÍTOL II

Els dos primers framenors que seguiren el benaurat Francesc

10. Dos homes d'aquella ciutat, veient aquestes coses, es van presentar humilment —inspirats per la gràcia divina— davant el benaurat Francesc. L'un era fra Bernat i l'altre fra Pere. Tots dos li digueren amb senzillesa:

—D'ara endavant, volem viure amb tu i fer el que tu fas. Digue'ns, doncs, què n'hem de fer dels nostres béns.

Francesc, complagut per la seva vinguda i pels seus propòsits, els va respondre afectuosament:

—Anem a demanar consell al Senyor.

Se n'anaren a una església de la ciutat d'Assís, hi entraren i feren agenollats aquesta pregària:

—Senyor Déu, Pare gloriós, us supliquem que per la vostra benignitat ens mostreu el que hem de fer.

Acabada l'oració, digueren al sacerdot d'aquella església, justament allí present: «Mossèn, deixi'ns veure l'evangeli de Nostre Senyor Jesucrist.»

11. Quan el capellà obrí el llibre —ells no sabien fer-ho ni sabien usar-lo degudament— toparen amb el fragment on hi ha escrit: *Si vols ser perfecte, vés a vendre tot el que tens i dóna-ho als pobres, i tindràs un tresor guardat en el cel.* Fullejant un altre cop el llibre, trobaren el passatge següent: *Qui vulgui venir rere meu, que es negui a ell mateix, que prengui la seva creu i que em segueixi.* Per tercera vegada consultaren els evangelis i aparegué la frase: *No porteu res per al camí* (Mt 19, 21; Mt 16, 24; Lc 9, 3).

Després d'escoltar aquests textos, experimentaren una alegria immensa i exclamaren: «Això és el que volem; aquí hi ha el que buscàvem.» Llavors el benaurat Francesc afegí: «Aquesta serà la nostra regla!», i girant-se envers ells els digué encara: «Aneu i feu segons el consell del Senyor que heu escoltat.»

Fra Bernat, que era ric, va vendre totes les seves possessions i en va obtenir molts diners, mentre que fra Pere, que era pobre de béns materials, es va enriquir de béns espirituals i també va fer com li havia estat aconsellat. Llavors cridaren els pobres de la ciutat i els van donar tots els diners que havien aconseguit de la venda dels seus béns.

12. Mentre feien això en presència de Francesc, passà casualment un sacerdot, de nom Silvestre, al qual Francesc havia comprat unes quantes pedres per restaurar l'ermita de Sant Damià, on el servent de Déu vivia abans de tenir germans que li fessin companyia.

El prevere, veient com repartien el diner amb tanta prodigalitat, mogut pel foc ardent de la cobdícia, volia que n'hi dones-

sin una part. En to de queixa digué: «Francesc, encara no m'has pagat les pedres que em vas comprar.»

Francesc, en sentir aquell retret, ell que s'havia alliberat de tota avarícia, s'acostà a fra Bernat i ficant la mà on tenia les monedes en va treure un grapat i el donà al capellà. En va treure encara més i les hi donà dient:

—En tens prou?

—Sí, prou, va respondre Silvestre tot marxant feliç a casa seva.

13. No pas gaires dies després, inspirat per Déu, el sacerdot reflexionava sobre el gest de Francesc i es deia a ell mateix:

—Miserable de mi! Jo, que sóc vell, encara desitjo béns materials, mentre aquest jove els menysprea per amor a Déu.

Arribada la nit, va veure en somni una creu immensa: la seva punta tocava el cel, la base eixia de la boca de sant Francesc, i els braços de la creu s'estenien d'una part a l'altra del món.

Quan es despertà es va convèncer que Francesc era un veritable amic de Déu i que l'orde per ell fundat s'havia de difondre per tot el món. Des d'aquell moment començà a témer Déu i a fer penitència a casa seva. Poc temps després va ingressar a l'orde dels framenors, on visqué santament i perseverà fins a la seva mort gloriosa.¹

CAPÍTOL III

Del primer lloc on varen viure i com foren perseguits pels seus parents

14. Després que fra Bernat i fra Pere hagueren venut tot el que tenien per distribuir-ho entre els pobres, com ja s'ha dit, es vestiren de la mateixa manera que el benaurat Francesc i compartiren la seva vida.

1. Morí a Assís, el 4 de març de 1240.

Com que no tenien lloc on allotjar-se, se n'anaren a una ermita molt pobra i quasi abandonada que es deia Santa Maria de la Porciúncula. Hi feren una cabanya i hi visqueren tots junts.

Vuit dies després vingué a ells un altre veí d'Assís, anomenat Gil, home pietós i recte, al qual el Senyor havia concedit gràcies singulars. S'acostà amb gran devoció i reverència al benaurat pare i de genolls li pregà que l'acceptés al seu orde. Content de veure i sentir això, Francesc l'acolli de molt bon grat. Tots quatre en tingueren una alegria immensa i un gran goig espiritual.

15. L'endemà, Francesc se n'anà amb fra Gil a la Marca d'Ancona i els altres dos es varen quedar a l'ermita. Tot fent camí s'alegraven molt en el Senyor. Francesc exterioritzava la seva joia cantant en francès i la seva veu era summament sonora. Estaven contents com si haguessin trobat un gran tresor. Tenien raó d'alegrar-se perquè ho havien deixat tot i consideraven escòria les coses que solen turmentar els homes. Eren conscients dels desenganys que experimenten els qui deleren els plaers mundans, en què es troben tants infortunis i tristeses.

Francesc digué llavors a fra Gil, el seu company:

—El nostre orde serà semblant al pescador que llança les seves xarxes a l'aigua i pesca una gran quantitat de peixos. Es queda els grans i torna els petits a l'aigua.

Fra Gil es quedà admirat d'aquestes paraules profètiques sortides dels llavis del sant, perquè encara eren pocs els companys.

Tot i que l'home de Déu encara no predicava al poble, passava per les ciutats i castells exhortant homes i dones a témer i estimar el Creador del cel i de la terra i a fer penitència pels seus pecats. Fra Gil, adreçant-se a la gent, només deia: «Creieu-lo perquè diu una gran veritat.»

16. Els qui escoltaven es preguntaven els uns als altres: «Qui són aquests homes i què estan dient?» Alguns contestaven que eren bojós o que estaven beguts. D'altres, en canvi, deien: «No és pas bogeria el que diuen.» Un del públic va sentenciar: «Per l'afany de seguir Déu amb summa perfecció aquests homes han perdut el seny; no veieu la vida que porten? Van descalços, vesteixen vilment i no mengen gairebé res.»

De fet, en aquell temps ningú no els seguia. Les dones i les noies, només veure'ls de lluny fugien esparverades; temien poder ser contagiades del seu desequilibri. Però, tot i que no els seguien, tothom quedava impressionat de la vida santa que portaven pel Senyor.

Després d'haver recorregut aquella província se'n tornaren tots dos a Santa Maria de la Porciúncula.

17. Al cap de pocs dies, vingueren tres homes més d'Assís. Eren Sabatino, Joan i Morico el Petit. Demanaren humilment al benaurat Francesc que els volgués rebre a l'orde. Ell els acollí benignament i alegre.

Quan passaven per la ciutat demanant almoïna, ningú no els en donava. «Heu renunciat als vostres béns —els deien— i ara voleu viure de la suor dels altres?» D'aquí que patissin una extrema penúria.

Els seus pares i familiars els perseguïen, i tothom, petits i grans, homes i dones, els menyspreaven i els tenien per curts de gambals. Només el bisbe d'Assís els feia costat; i per això Francesc anava sovint a demanar-li consell.

El motiu de tantes persecucions i burles era que en aquell temps ningú no es desprenia del que era seu per anar a captar de porta en porta.

Un dia que el benaurat pare va anar a veure el bisbe, aquest li digué:

—Em sembla molt dura i difícil la vostra vida, sense res en aquest món.

El sant li va respondre:

—Senyor, si tinguéssim possessions, necessitaríem armes per defensar-les. És de la propietat d'on sorgeixen les querelles i els litigis, de tal manera que l'amor a Déu i al próïme es fa impossible. Aquesta és la raó per la qual nosaltres no volem posseir cap bé temporal en aquest món.

La resposta agradà molt al bisbe.

Francesc exhorta els seus germans i els envia pel món

18. Ple de la gràcia de l'Esperit Sant, el benaurat Francesc va predir als seus germans tot allò que els succeiria.

Reuní al seu voltant els sis framenors que tenia en el bosc al costat de la capella de Santa Maria de la Porciúncula, a la qual entraven sovint per pregar, i els va dir:

—Germans meus estimats, considerem la nostra vocació: Déu, en la seva misericòrdia, ens ha cridat no només en benefici nostre, sinó també pel servei i la salvació de molts. Anem, doncs, pel món, exhortant i ensenyant els homes i dones amb la paraula i l'exemple, perquè facin penitència dels seus pecats i recordin els manaments del Senyor que de temps han oblidat.

I encara afegí:

—No tingueu por, petit ramat; poseu la confiança en el Senyor. No us digueu: «Com hem de predicar nosaltres, si som ignorants i il·letrats?» Recordeu més aviat les paraules del Senyor adreçades als seus deixebles: *No sou vosaltres els qui parleu, sinó l'Esperit del vostre Pare que parla en vosaltres*» (Mt 10, 20). Serà el Senyor qui us donarà esperit i saviesa per tal d'exhortar i predicar als homes i dones el camí i la pràctica dels seus manaments. Trobareu homes fidels, mansois, humils i benignes que us rebran i escoltaran les vostres paraules amb goig i amor. També en trobareu d'altres infidels, superbiosos i blasfems que se us resistiran i us rebutjaran, a vosaltres i a les vostres paraules. Per això, refermeu en els vostres cors el propòsit de sofrir-ho tot amb paciència i humilitat.

Després d'escoltar aquestes darreres paraules, els germans es desanimaren. Però Francesc els digué:

—No, no temeu! Sapiguen que ben aviat vindran nombrosos savis, prudents i nobles, que compartiran la nostra vida. Predicaran a les nacions i als pobles, a reis i a prínceps, i molts es convertiran al Senyor. I en el món sencer Déu farà créixer i es multiplicarà la seva família.

Dit això, els beneí i se n'anaren.

Persecucions que els framenors van patir anant pel món

19. Quan aquests devotíssims servents del Senyor anant pel món entraven en alguna església habitable o en males condicions —o bé veien una creu vora el camí— s'inclinaven reverentment en direcció a elles i resaven amb fervor aquesta pregària:

—Us adorem, Santíssim Senyor Jesucrist, aquí i en totes les esglésies de la terra i us beneïm perquè amb la vostra santa creu heu redimit el món.

I estaven convençuts que havien trobat un lloc del Senyor.

Tothom que els veia se'n meravellava i exclamava: «No havíem vist mai religiosos vestits d'aquesta manera.» Diferents de tots els altres en l'hàbit i en la vida, semblaven homes de la selva. Quan entraven en alguna ciutat, castell o casa, anunciaven a tots la pau. On fos que trobessin homes o dones pels camins o les places, els animaven a témer i estimar el Creador del cel i de la terra, a recordar els seus manaments, que havien oblidat, i a esforçar-se per complir-los.

Alguns dels oients els escoltaven de bon grat i amb alegria; en canvi, altres se'n burlaven. Molts els atipaven de preguntes, tantes, que no podien donar l'abast a totes, ja que els assumptes nous provoquen moltes vegades noves qüestions. Hi havia qui els demanava d'on eren; d'altres inquirien: «A quin orde religiós pertanyeu?» Ells responien amb simplicitat: «Som penitents i vàrem néixer a la ciutat d'Assís.»

I és que per aquell temps encara no tenien nom.

20. Molts que els veien i sentien pensaven que es tractava de farsants o excèntrics. Alguns comentaven: «No vull rebre'ls a casa, no fos cas que em robessin.»

D'aquí que en molts indrets els tractaven tan malament que havien de passar la nit sota els pòrtics de les esglésies o en els porxos de les cases.

Va ser per aquell temps que dos d'aquests framenors arri-

baren a la ciutat de Florència i buscaven allotjament, però no en van trobar enlloc. En arribar a una casa que tenia un porxo amb un forn al costat, es digueren: «Aquí podrem passar la nit.» Primer van pregar a la mestressa que es dignés a rebre'ls a casa seva. Ella s'hi negà en rodó. Llavors, van demanar que si més no poguessin passar la nit al costat del forn. La dona els ho consentí, però quan després arribà el seu marit i va veure aquells frares sota el porxo i al costat del forn, renyà l'esposa dient: «Per què has acollit aquests bergants?» Ella replicà: «No els he volgut a dins de casa, però els he permès de quedar-se sota els porxos. L'únic que poden robar-nos és una mica de llenya.» Desconfiant d'ells, no els donaren res per a abrigar-se, tot i que feia molt de fred. Quan encara era fosc, o tot just a trenc d'alba, els dos germans se n'anaren a resar matines a l'església de més a prop.

21. També de bon matí, la mestressa anà a la mateixa església per oir missa i veié els dos germans fent oració devotament. Aleshores es va dir a si mateixa: «Si aquests homes fossin malfactors, com deia el meu marit, no pregarien amb tant de fervor.»

Mentre rumiava tot això, un home, de nom Guiu, anava repartint almoines dins l'església als pobres que hi havia. Quan es va acostar als dos frares, volgué donar-los una moneda a cadascun com als altres, però ells no la van acceptar. L'home que els diu: «Per què no accepteu com els altres pobres si, pel que veig, en teniu prou necessitat?» Un dels dos, de nom fra Bernat, li digué: «És veritat que som pobres, però la nostra pobresa no ens pesa com la dels altres perquè ens hem fet indignes per la gràcia de Déu a fi d'acomplir el seu consell.»

22. Admirat, Guiu els va preguntar si havien posseït alguna cosa en el món. Li digueren que havien tingut alguns béns, però que els havien distribuït als pobres per amor de Déu.

Tot considerant el motiu pel qual havien refusat el diner, la dona s'hi acostà i els digué: «Bons cristians, si voleu venir a casa meva, us rebré de bon grat.» Ells li digueren amb humilitat: «Que el Senyor us ho pagui.»

Tanmateix, Guiu, advertint que no havien pogut trobar allot-

jament enlloc, els agafà, se'ls va emportar a casa i els digué: «Aquest és l'allotjament que el Senyor us ha preparat. Quedeu-vos aquí tot el temps que vulgueu.»

Tots dos germans donaren gràcies a Déu per haver estat compassiu amb ells i haver escoltat el clamor dels pobres. I es quedaren uns quants dies en aquella casa. Guiu, commogut per les paraules que sentia i pels bons exemples dels dos frame-nors, des de llavors fou més caritatiu amb els pobres.

23. Per bé que aquest home els hagués tractat amb tanta amabilitat, la majoria de la gent els menyspreava, de tal manera que molts, petits i grans, es portaven amb ells com un senyor amb els seus esclaus. Així, malgrat que vestien pobrament, molts es divertien llevant-los la roba. Però ells en quedar-se despullats —perquè només duïen una túnica— seguien l'ensenyament de l'Evangelí, i no reclamaven als qui els havien pres la túnica. Però, si el lladregot per compassió els la volia restituir, ells la rebien de bon grat.

Alguns els tiraven fang a la cara. A un dels germans li posaren els daus a la mà per incitar-lo al joc. Hi hagué qui estirant un germà per la caputxa l'arrossegà tota l'estona que va voler. Amb aquestes i altres maneres els afligien. No les explicarem totes per no allargar massa aquesta narració. En fi, la gent els considerava tan menyspreables que eren tractats com a malfactors. Tampoc no comentarem moltes de les tribulacions i angoixes que patiren a conseqüència de la fam, la set, el fred i la nuesa.

Tot això ho suportaven amb fermesa i paciència, com els ho havia recomanat el benaurat Francesc. En efecte, no s'entristien ni es pertorbaven, sinó que més aviat s'alegraven en les penes com si fossin homes que estiguessin fent un gran negoci, i, curulls de joia, demanaven amb gran fervor al Senyor pels seus perseguïdors.

24. La gent a poc a poc anava descobrint com aquells germans s'alegraven en la tribulació i la suportaven amb paciència per Déu. Advertien també com perseveraven en contínua oració; no tenien ni acceptaven diner, com feien els altres pobres, i s'estimaven mútuament com a germans, en la qual cosa

la gent coneixia que eren deixebles de Crist. Per això, n'hi hagué molts que, ablanits de cor per la gràcia divina, anaren a demanar-los perdó per les ofenses que els havien causat. Aleshores els germans, excusant-se, responien amb joia: «Que el Senyor us ho perdoni.»

Així va ser com el poble començà a escoltar-los de bon grat. Alguns els demanaren que volguessin rebre'ls a la seva companyia. De fet, en varen rebre molts, ja que en aquell temps, per l'escassetat de framenors, cadascú tenia l'autorització del benaurat Francesc per admetre els que semblaven aptes. Finalment, de comú acord, tornaren a Santa Maria de la Porciúncula.

CAPÍTOL VI

De la vida dels germans i de la seva mútua estimació

25. Quan els germans es tornaven a veure, era tan gran la seva alegria i el goig espiritual, que ja no es recordaven de les adversitats ni de la pobresa extrema que patien.

Eren sol·lícits sempre en l'oració i en el treball manual per tal d'allunyar qualsevol ombra d'ociositat, enemiga de l'ànima. Eren també amatents i es llevaven a mitjanit, segons la paraula del profeta que diu: *Em llevo a mitjanit a lloar-vos* (Sal 119, 62). I resaven amb molta devoció, arribant fins i tot a les llàgrimes.

S'estimaven mútuament de debò; se servien i tenien cura els uns dels altres, com una mare serveix el seu fill i en té cura. Era tan ardent el foc de la seva caritat que els semblava una cosa fàcil lliurar la pròpia vida, no sols per amor a Nostre Senyor Jesucrist, sinó també i de bon grat, per un altre germà.

26. Un dia, per exemple, anant dos framenors pel carrer, es toparen amb un boig que els tirava pedres. Un d'ells, en veure que les pedres encertaven en el seu germà, es posà al davant per protegir-lo. Era tanta la seva caritat que preferia abans rebre els cops ell que no el seu company.

LES FONTS FRANCISCANES

I. FRANCESC I CLARA D'ASSÍS

Tomàs de Celano

1. Vida Primera
2. Llegendes per ús del cor
3. Vida Segona
4. Llegendes de santa Clara verge

II. BIOGRAFIA DE SANT FRANCESC D'ASSÍS

Sant Bonaventura

1. Llegendes Major
2. Llegendes Menor
3. Carta-Encíclica de fra Elies

III. LLEGENDES DE SANT FRANCESC D'ASSÍS

Autors anònims contemporanis

1. Llegendes dels Tres Companys
2. Llegendes de Perusa
3. Espill de Perfecció
4. Anònim de Perusa

IV. FLORETES DE SANT FRANCESC D'ASSÍS

Autors anònims

1. Les floretes de sant Francesc
2. Consideracions sobre els estigmes
3. Noces del benaurat Francesc amb Madona Pobresa

V. ELS ESCRITS DE SANT FRANCESC D'ASSÍS I DE SANTA CLARA

1. Escrits de sant Francesc
2. Escrits de santa Clara

No ens acontentem amb narrar solament miracles, que no constitueixen la santedat, tot i que la demostren. Volem posar en relleu allò que excel·leix més de la vida de sant Francesc i del seu ideal de perfecció, a glòria de Déu Totpoderós, del nostre seràfic pare, i per a edificació d'aquells que volen seguir les seves petjades.

I no escrivim aquestes coses com si fos una biografia, perquè ja se n'han escrit unes quantes sobre la vida del sant i sobre els miracles que Déu obrà per ell. Més aviat, com si es tractés d'un jardí esponerós, recollim aquí algunes de les flors que ens semblen més belles. Parlen de la seva vida i capteniment mentre fou seglar; de la seva perfecta i meravellosa conversió i de l'orde gloriós en els orígens i en el temps dels primers germans framenors.

Llegenda dels Tres Companys

